

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

9/2017

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXIX, Index 47 301

Číslo 9/2017 vychází 21. 12. 2017

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Adhezní řízení	č. 42
Důkaz	č. 46
Ne bis in idem	č. 44
Nepřípustnost trestního stíhání	č. 44
Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby	č. 44
Podjatost	č. 43
Řízení o odvolání	č. 45
Úroky z prodlení	č. 42
Vyloučení soudce	č. 43
Zanedbání povinné výživy	č. 47

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Exekuce	č. 110
Incidenční spory	č. 116
Insolvence	č. 117, 118
Obnova řízení	č. 112
Oddlužení	č. 118
Odměna advokáta	č. 109
Odporovatelnost	č. 117
Odpovědnost státu za škodu	č. 111, 112, 113
Ochrana osobnosti	č. 111
Poplatky soudní	č. 108, 109
Pracovněprávní vztahy	č. 120
Právo Evropské unie	č. 111
Pravomoc soudu	č. 107
Průtahy v řízení	č. 113
Převzetí dluhu	č. 114
Směnky	č. 114, 115
Správní řízení	č. 113
Ustanovení zástupce	č. 108, 109
Uznání cizích rozhodnutí	č. 110
Výkon rozhodnutí cizozemského soudu	č. 110
Výpověď z pracovního poměru	č. 119, 120
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 112, 113
Zdravotnictví	č. 111, 120

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 42

Č. 42

Úroky z prodlení, Adhezní řízení
§ 228 odst. 1 tr. ř.

Výše úroku z prodlení byla do 31. 12. 2013 stanovena podle § 517 odst. 2 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů) nařízením vlády č. 142/1994 Sb., které bylo postupně novelizováno nařízením vlády č. 163/2005 Sb., č. 33/2010 Sb. a č. 180/2013 Sb. Pro výši úroku z prodlení je rozhodující to znění nařízení vlády, které bylo účinné v době, kdy nastalo prodlení dlužníka. S účinností od 1. 7. 2010 podle § 1 citovaného nařízení vlády výše úroku z prodlení odpovídala ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předcházelo kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů (ve znění nařízení vlády č. 33/2010 Sb.), resp. zvýšené o osm procentních bodů (ve znění nařízení vlády č. 180/2013 Sb.). Z přechodných ustanovení nařízení vlády č. 33/2010 Sb. (čl. II) a č. 180/2013 Sb. (čl. II odst. 1) vyplývá, že výše úroku z prodlení zůstala po celou dobu prodlení neměnná, a to bez ohledu na případnou následnou změnu repo sazby.

Totéž obdobně platí pro výši úroku z prodlení podle § 1970 o. z. (zákona č. 89/2012 Sb., ve znění zákona č. 460/2016 Sb.), řídí-li se tato výše nařízením vlády č. 351/2013 Sb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 1292/2016, ECLI:CZ:NS:2016:8.TDO.1292.2016.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněné Mgr. V. P. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ve výroku o úrocích z prodlení a o odkázání poškozené se zbytkem nároku na náhradu škody řízení ve věcech občanskoprávních. Současně zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. v rozsahu zrušení sám znovu rozhodl. Dovolání obviněné odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 42

1. Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 6. 1. 2016, sp. zn. 5 T 32/2015, byla obviněná V. P. uznána vinnou zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), d) tr. zákoníku a odsouzena podle § 206 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 84 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let a šesti měsíců za současného vyslovení dohledu nad obviněnou. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku byla obviněné uložena povinnost, aby ve zkušební lhůtě podmíněného odsouzení podle svých sil uhradila škodu, kterou trestným činem způsobila. Dále bylo rozhodnuto o náhradě škody tak, že obviněné byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost zaplatit poškozené Ing. L. K. částku 1 193 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně, a to:

z částky 50 000 Kč od 1. 1. 2011 do 4. 7. 2011, z částky 50 000 Kč od 26. 2. 2011 do 4. 7. 2011, z částky 50 000 Kč od 26. 2. 2011 do 12. 8. 2011, z částky 50 000 Kč od 10. 3. 2011 do 12. 8. 2011, z částky 30 000 Kč od 10. 3. 2011 do 29. 8. 2011, z částky 20 000 Kč od 10. 3. 2011 do 17. 10. 2011, z částky 100 000 Kč od 26. 3. 2011 do 17. 10. 2011, z částky 100 000 Kč od 5. 5. 2011 do 17. 10. 2011, z částky 80 000 Kč od 5. 5. 2011 do 17. 10. 2011, z částky 20 000 Kč od 5. 5. 2011 do 30. 11. 2011, z částky 80 000 Kč od 19. 5. 2011 do 30. 11. 2011, z částky 20 000 Kč od 19. 5. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 24. 5. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 27. 5. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 7. 6. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 11. 6. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 23. 6. 2011 do zaplacení, z částky 100 000 Kč od 1. 7. 2011 do zaplacení, z částky 104 000 Kč od 20. 7. 2011 do zaplacení, z částky 96 000 Kč od 20. 7. 2011 do zaplacení, z částky 203 000 Kč od 9. 8. 2011 do zaplacení, a dále s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně z částky 70 000 Kč od 25. 1. 2011 do zaplacení.

2. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, z podnětu odvolání podaného obviněnou zrušil podle § 258 odst. 1 písm. b), c), f) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. obviněnou uznal vinnou zločinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), d) tr. zákoníku. Skutek nově vymezil tak, že poté, co jako advokátka zapsaná v seznamu České advokátní komory převzala na základě plné moci ze dne 9. 9. 2010 právní zastoupení poškozené Ing. L. K., bytem Š., M. H., k vymáhání pohledávky od dlužníka poškozené obchodní společnosti G. – výživa, a. s., se sídlem G., K. (dále „společnost G.“), byla takto mimo jiné oprávněna přijímat plnění od jmenovaného dlužníka v období od 30. 12. 2010 do 5. 8. 2011 na základě své výzvy učiněné k uhrazení předmětné pohledávky na svůj podnikatelský účet vedený u UniCredit Bank, a. s., zasláné

celkem v osmnácti splátkách a připsaných na tento účet v době od 31. 12. 2010 do 8. 8. 2011 v celkové částce 1 753 000 Kč náležející poškozené, a dále dne 25. 1. 2011 si nechala na svůj účet vedený u Československé obchodní banky, a. s., zaslat od poškozené částku ve výši 70 000 Kč, která jí byla připsána na tento účet dne 26. 1. 2011, určenou na úhradu soudního poplatku ve věci vymáhání dluhu po společnosti G., vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 20 C 1/2011, který však byl rozhodnutím soudu ze dne 13. 4. 2011, jí oznámeným následující den, prominut, o čemž poškozenou ani jí zmocněného zetě Mgr. M. K. řádně neinformovala, tyto finanční prostředky na různých místech, a to i v O., postupně svévolně vybrala z obou účtů, avšak s výjimkou tří vkladů v hotovosti na účet příbuzného poškozené Mgr. M. K. vložených dne 4. 7. 2011 ve výši 100 000 Kč, dne 12. 8. 2011 ve výši 100 000 Kč a dne 29. 8. 2011 ve výši 30 000 Kč, vybrané finanční prostředky náležející poškozené této nepředala ani nevúčtovala, ale ponechala si je pro svou potřebu, čímž způsobila poškozené Ing. L. K. škodu 1 593 000 Kč, následně na základě opakovaných urgencí poškozené prostřednictvím svých rodičů uhradila ve dnech 17. 10. 2011 a 30. 11. 2011 celkem částku 400 000 Kč, přičemž zbývající celkovou dlužnou částku finančních prostředků 1 193 000 Kč do současné doby poškozené nepředala ani nevúčtovala, a jednala tak v rozporu s § 16 odst. 1, 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 85/1996 Sb.“), podle kterého je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny a dále při výkonu advokacie jednat čestně a svědomitě, využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné.

3. Za tento zločin obviněnou odsoudil podle § 206 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon podle § 81 odst. 1, § 84 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání tří let a šesti měsíců za současného vyslovení dohledu nad obviněnou. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku obviněné uložil povinnost, aby ve zkušební lhůtě podmíněného odsouzení s dohledem podle svých sil uhradila škodu, kterou trestným činem způsobila.

4. Odvolací soud obviněné rovněž uložil povinnost, aby podle § 228 odst. 1 tr. ř. zaplatila na náhradu škody poškozené Ing. L. K. částku 1 123 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 10. 8. 2011 do 28. 6. 2012, ve výši 7,50 % od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012, ve výši 7,25 % od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 a ve výši 7,05 % od 2. 11. 2012 do zaplacení, a dále částku ve výši 70 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 16. 4. 2011 do 28. 6. 2012, ve výši 7,50 % od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012, ve výši 7,25 % od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 a ve výši 7,05 % od 2. 11. 2012 do zaplacení. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozenou se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 42

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali dovolání jednak obviněná V. P. prostřednictvím obhájce proti všem výrokům rozsudku odvolacího soudu, jednak nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněné proti výroku, jímž odvolací soud rozhodl o nároku poškozené Ing. L. K. na náhradu škody. Oba dovolatele tak učinili z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., obviněná navíc i na základě důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

6. Obviněná namítala nesprávné právní posouzení věci, protože napadený rozsudek neodpovídá tomu, že u zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), d) tr. zákoníku je na základě svěření nejprve pachatel oprávněným držitelem věci, avšak od určitého okamžiku se oprávněná držba změnila v nezákonné přisvojení si cizí věci. Právě pro určení tohoto okamžiku je podstatný přesný popis skutku ve skutkové větě výroku o vině, aby rozsudek bylo možno považovat za odpovídající § 120 odst. 3 tr. ř., podle kterého výrok mimo jiné musí obsahovat přesné uvedení času a způsobu spáchání trestného činu. Ze skutkového zjištění odvolacího soudu však podle obviněné není možné určit, v jakém okamžiku došlo ke změně svěřených peněžních prostředků na účtu v peněžní prostředky zpronevěřené, neboť nebyla ohledně těchto finančních prostředků uzavřena žádná smlouva o úschově. Obviněné byly na její účet zasílány peníze jakožto oběživo a staly se jejím majetkem, na účtu se mísily s jejími ostatními finančními prostředky, nelze proto říci, že když vybírala své finanční prostředky, disponovala i s těmi, které patřily poškozené. Podle obviněné ke zpronevěře nemohlo dojít v době, kdy vybírala peníze z účtů, protože v té době neměla povinnost vyplatit tyto prostředky poškozené, protože ji poškozená k platbě nevyzvala. Obviněná proto požadovala, aby jednotlivé výběry byly konkretizovány místem a časem výběru, což nejsou. Z těchto důvodů považovala výrok o vině ve skutkových zjištěních za nejasný a nepřezkoumatelný.

7. V dovolání obviněná brojila též proti nesprávnosti právní kvalifikace jako zločinu podle § 206 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, protože nevystupovala v pozici osoby se zvlášť uloženou povinností hájit zájmy poškozeného ve smyslu § 16 zákona č. 85/1996 Sb., protože soudy tuto její povinnost shledaly jen na podkladě všeobecně formulované povinnosti advokáta vůči klientovi. Tímto způsobem dovodily její údajnou povinnost po připsání peněz na její podnikatelský nebo běžný účet aktivně jednat ve smyslu předání peněz poškozené bez toho, že by takový postup měla s poškozenou předem dojednat, nebo že by ji poškozená k vyplacení peněz vyzvala. Podle obviněné soudy opomněly, že se i na ni vztahuje čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky, že každý může činit to, co není zákonem zakázáno. Pokud soud tvrdí, že obviněná byla povinna prostředky, které přišly na její podnikatelský nebo běžný účet, předat bez výzvy poškozené, aniž měly takový

postup dohodnutý, měl v rozsudku uvést konkrétní zákonné ustanovení, z něhož takovou povinnost dovozuje s tím, že § 16 odst. 1, 2 zákona č. 85/1996 Sb. takovým zákonným ustanovením není. Z tohoto ustanovení, obsahujícího pouze všeobecně formulované povinnosti advokáta, není možno extenzivním výkladem dovodit povinnost advokáta sám aktivně předat klientovi v nějaké lhůtě peníze, které byly připsány na jeho bankovní účet. Obviněná však tvrdila, že žádnou z uvedených povinností, které § 16 odst. 1, 2 zákona č. 85/1996 Sb. vymezuje, neporušila, a proto její čin nebylo možné kvalifikovat jako zločin zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), d) tr. zákoníku ani jako žádný jiný trestný čin.

8. V závěru svého dovolání obviněná s ohledem na výše uvedené navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, a věc tomuto soudu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

9. Nejvyšší státní zastupitelství se prostřednictvím u něj působící státní zástupkyně v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřilo k dovolání obviněné, které nepovažovalo za důvodné s tím, že ač byla obviněná oprávněna přijímat plnění pro poškozenou, finanční prostředky, které byly na její účet zasílány, měly pro obviněnou povahu věci cizí, neboť je na bankovní účet obdržela výlučně za účelem plynoucím z jí udělené plné moci. Nemohla s nimi nakládat jinak, než je poškozené vyplatit. Jestliže nebyla k vyplacení poškozenou vyzvána, pominula podmínku použitelnosti obecné právní úpravy obsažené v § 563 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., že byla povinna vrátit poškozené takto svěřené peněžní prostředky v okamžiku, kdy byl naplněn účel, tj. vymození celého finančního nároku poškozené a převedením vráceného soudního poplatku na její bankovní účet, a byla povinna ji o těchto skutečnostech informovat ve smyslu § 16 odst. 1 věty první zákona č. 85/1996 Sb. Pokud tak nepostupovala, spáchala zločin zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. b), d) tr. zákoníku. Podle státní zástupkyně rozsudek odvolacího soudu netrpí žádnou z vad, kterou obviněná namítala, když i okamžik, kdy došlo k přisvojení svěřených peněz, je v popisu skutkové věty transparentně vyjádřen. Závěrem při správnosti přezkoumávaného rozhodnutí navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněné V. P. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

10. Nejvyšší státní zástupce dovolání proti rozsudku soudu druhého stupně podané v neprospěch obviněné zaměřil výhradně proti výroku o náhradě škody priznané poškozené Ing. L. K., v zásadě však proti výpočtu, resp. výši priznaných úroků z prodlení. V obsahu dovolání nejprve zdůraznil, že odvolací soud správně při stanovení úroků z prodlení napravil pochybení soudu prvního stupně ohledně doby prodlení ve vztahu k částce 1 123 000 Kč v souladu s dohodnutým účelem zplnomocnění obviněné, kterým bylo vymození celé této částky jako pohledávky za společností G., a přisvědčil proto závěru odvolacího soudu, že z hlediska doby prodlení s plněním závazku je rozhodné datum 8. 8. 2011, kdy na podnikatelský účet obviněné byla společností G. uhrazena poslední vymožená splátka. Pokud

č. 42

obviněná následujícího dne celou takto postupně inkasovanou částku nevrátila, pak se ode dne 10. 8. 2011 nacházela v prodlení. Co se týče částky 70 000 Kč jako úhrady soudního poplatku ve věci vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 20 C 1/2011, soud rozhodl dne 13. 4. 2011 o prominutí tohoto poplatku, o čemž obviněná poškozenou neinformovala, částku 70 000 Kč si ponechala a dne 15. 4. 2011 ji poškozené nevrátila, byla i ohledně ní od 16. 4. 2011 v prodlení. Dobu takto stanovenou odvolacím soudem dovolatel považoval rovněž za správně vymezenou.

11. Za nesprávné však nejvyšší státní zástupce u úroků z prodlení shledal způsob, jakým odvolací soud postupoval při aplikaci nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb. a č. 33/2010 Sb., tj. v období rozhodném s ohledem na dovozenou dobu prodlení s plněním obou peněžitých závazků obviněné. Poukázal na znění § 1 tohoto nařízení vlády a dovedl, že jestliže k prodlení s plněním částky 70 000 Kč došlo dnem 16. 4. 2011 a k prodlení s plněním částky 1 123 000 Kč došlo dnem 10. 8. 2011, pak k poslednímu dni kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení (tj. ke dni 31. 12. 2010 a dále ke dni 30. 6. 2011), platila dvoutýdenní repo sazba, která podle tabulky vývoje úroků z prodlení stanovených Českou národní bankou byla ode dne 7. 5. 2010 do 28. 6. 2012 dána ve výši 0,75 %. V součtu jejího sedmiprocentního zvýšení pak v obou případech prodlení s plněním peněžité částky dosáhla zákonná výše úroku z prodlení hodnoty 7,75 %.

12. Z takové výše úroků z prodlení sice odvolací soud správně vycházel, chybně ji však použil na období od doby prodlení s plněním obou posuzovaných závazků do data 28. 6. 2012, do kterého platila Českou národní bankou stanovená dvoutýdenní repo sazba pro finanční operace na volném trhu ve výši 0,75. Naproti tomu pro navazující období od 29. 6. 2012 až do zaplacení zohlednil při výpočtu úroků z prodlení vývoj diskontních sazeb České národní banky podle příslušné tabulky. Přestože se řídil rozhodnou právní úpravou a vycházel ze správně zjištěné doby prodlení v obou případech, vadně si vyložil uvedené zákonné podmínky pro stanovení roční výše úroků z prodlení, která je odvislá od posledního kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení a odpovídá výši repo sazby, stanovené Českou národní bankou právě na toto období, zvýšené o příslušný procentní bod, vyplývající z rozhodného znění uvedeného předpisu. Odvolací soud tedy podle nejvyššího státního zástupce přehlédl, že procentní sazba úroků zůstává pro konkrétní případ započatého a trvajícího prodlení stejná, i když se později změnila sazba České národní banky.

13. Dovolatel vyjádřil názor, že se odvolací soud řídil výkladovým stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 202/2005 (uveřejněným pod č. 39/2006 Sb. rozh. obč.), které se však

vztahuje na způsob výpočtu úroků z prodlení u částek, které se stanou splatnými teprve v budoucnu. Projednávanou věc považoval dovolatel za odlišnou, a proto v ní citované pravidlo nebylo možné použít.

14. Závěrem dovolání nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, zrušil ve výroku o náhradě škody poškozené Ing. L. K., a podle § 265m odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 265 tr. ř. sám ve věci rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. obviněná Mgr. V. P. je povinna zaplatit na náhradu škody poškozené Ing. L. K. částku ve výši 1 123 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 10. 8. 2011 do zaplacení a částku 70 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 16. 4. 2011 do zaplacení, a dále aby podle § 229 odst. 2 tr. ř. tuto poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu škody odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

15. V průběhu veřejného zasedání státní zástupce i obhájce obviněné setrvali na těchto svých písemných stanoviscích, aniž by je zásadně doplňovali.

III. Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve obě podaná dovolání přezkoumal z hledisek dodržení základních formálních podmínek a shledal, že přípustnost obou vychází z § 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř., oba dovolatelé jsou osobami oprávněnými, obviněná podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. a nejvyšší státní zástupce podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., oba dovolání uplatnili v zákonné lhůtě a na místě, kde tak lze učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Při splnění těchto kritérií posuzoval, zda důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na němž jsou založena obě dovolání, a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., o který dovolání opřela obviněná, korespondují s podmínkami pro ně zákonem vymezenými, protože věcnému přezkoumání je možné podrobit napadená rozhodnutí jen na podkladě dovolání, které je relevantním způsobem opřeno o některý ze zákonem taxativně stanovených důvodů.

17. Dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto dovolacího důvodu lze vytýkat výlučně vady právní, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, tedy že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006).

18. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení. Uvedená zásada je spojena s požadavkem na to, aby označený důvod byl skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzení a odůvodnění hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění. Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03).

19. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.). Důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotněprávní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění. Tato zásada je však limitována případy, kdy dovolatel namítá porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, neboť v takovém případě je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností Nejvyššího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14, uveřejněné pod č. 40/2014 Sb.).

20. Námitky proti výroku o náhradě škody lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak dovolatel by musel namítat nesprávné hmotněprávní posouzení, tj. porušení hmotného práva, jímž se řídí režim náhrady škody, jako například porušení ustanovení upravujících odpovědnost za způsobenou škodu, rozsah náhrady apod. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 7 Tdo 587/2004, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1364/2006).

21. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. slouží k nápravě vad v případě, že v rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný. O tento důvod se jedná, když určitý výrok nebyl vůbec učiněn, a tak v napadeném rozhodnutí chybí a činí jeho výrokovou část neúplnou, což znamená, že výrok v napadeném rozhodnutí není obsažen, přestože jej soud měl podle zákona nebo podle návrhu některé ze stran pojmout do výrokové části rozhodnutí (typicky např. neexistence výroku o tom, jak bylo rozhodnuto o některém z více souběžně podaných opravných prostředků, o nichž rozhodoval soud druhého stupně v rozhodnutí napadeném dovoláním).

Druhou alternativou je, že určitý výrok sice byl v napadeném rozhodnutí učiněn, ale není úplný. Neúplným je takový výrok napadeného rozhodnutí, který neobsahuje některou podstatnou náležitost stanovenou zákonem, např. je-li v případě výroku o vině uvedena právní kvalifikace skutku jenom zákonným pojmenováním trestného činu včetně příslušného zákonného ustanovení, ale není citována tzv. právní věta vyjadřující zákonné znaky trestného činu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck 2013, s. 3174, 3175).

IV.

Důvodnost dovolání

K dovolání obviněné Mgr. V. P.

22. Nejvyšší soud se nejprve zevrubně vypořádal se všemi námitkami obviněné uplatněnými v jí podané dovolání. Shledal, že dovolací námitky obviněné zčásti stojí mimo označený, ale i jakýkoli jiný dovolací důvod, zčásti jsou neopodstatněné. Své závěry mohl učinit jen na základě obsahu spisu a napadených rozhodnutí, z nichž je zřejmé, že se soudy se všemi pro spravedlivé rozhodnutí významnými skutečnostmi v potřebné míře vypořádaly. Dovolání obviněné jako celek odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

K dovolání nejvyššího státního zástupce

23. Nejvyšší státní zástupce dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, podal v neprospěch obviněné z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. pouze proti výroku o náhradě škody proto, že podle něj odvolací soud, který napravil vadu rozsudku soudu prvního stupně ohledně doby, od níž se počítá prodlení s plněním peněžitých závazků jak u částky 1 123 000 Kč, tak i u částky 70 000 Kč, pochybil při stanovení výše úroku z prodlení ve způsobu, jakým aplikoval na přiznání výše úroku nařízení vlády č. 142/1994 Sb.

24. Z podnětu takto podaného dovolání Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost toho výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, Nejvyšší soud přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo toto dovolání podáno. Konkrétně Nejvyšší soud přezkoumal výrok o náhradě škody, resp. jeho část, a to ohledně výroku o přiznání úroku z prodlení. Tento postup považoval za správný, protože vycházel z toho, že výrok o úrocích z prodlení je samostatným a oddělitelným výrokem, neboť z povahy úroku z prodlení, který je ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. příslušenstvím pohledávky jako věci hlavní, je samostatnou věcí, lze jej i v rámci trestního řízení poškozeným požadovat k úhradě v adhezním řízení podle § 43 odst. 3 tr. ř.

odděleně od uplatněného nároku na náhradu škody, a to i později (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 10. 1985, sp. zn. 11 To 72/85, uveřejněný pod č. 50/1986 Sb. rozh. tr., a LÁTAL, J. Poškozený trestním řízením a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení. Příručky ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 54, SEVT, Praha 1994, s. 200–205). Přezkoumával proto ve výroku o náhradě škody toliko správnost přiznané výše úroků z prodlení, proti nimž bylo dovolání nejvyššího státního zástupce soustředěno.

25. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, rozhodl o náhradě škody tak, že obviněné uložil podle § 228 odst. 1 tr. ř. kromě povinnosti zaplatit na náhradu škody poškozené Ing. L. K. částku 1 123 000 Kč též povinnost, aby tak učinila s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 10. 8. 2011 do 28. 6. 2012, ve výši 7,50 % od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012, ve výši 7,25 % od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 a ve výši 7,05 % od 2. 11. 2012 do zaplacení, a kromě zaplacení částky ve výši 70 000 Kč, aby tak učinila s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně od 16. 4. 2011 do 28. 6. 2012, ve výši 7,50 % od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012, ve výši 7,25 % od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 a ve výši 7,05 % od 2. 11. 2012 do zaplacení. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozenou se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Důvody uvedeného způsobu výše přiznaných úroků z prodlení vysvětlil na straně 10 svého rozsudku, kde uvedl: „Od účinnosti vládního nařízení č. 142/1994 Sb., ve znění dalších právních předpisů, a to č. 33/2010 Sb., byla na období od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2013 provedena úprava, že výše úroků z prodlení odpovídá roční výši repo sazby stanovené Českou národní bankou (dále „ČNB“) pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž dochází k prodlení zvýšené o 7 % bodů, a pod č. 180/2013 Sb., že od 1. 7. 2013 doposud je toto zvýšení o osm procentních bodů. Výše úroků je tedy stanovena právním předpisem. Poškozený požádal i o úroky z prodlení, kdy na základě upřesnění, od kdy je obžalovaná v prodlení s placením jednak zbývající dlužné částky 1 123 000 Kč a jednak 70 000 Kč, bylo nutno upravit též výrok o náhradě škody i s přihlédnutím k tomu, že sice v období od 7. 5. 2010 do 28. 6. 2012 byla stanovena dvoutýdenní repo sazba ČNB ve výši 0,75 %, kdy k tomu se připočítává sedm procentních bodů, tedy celkem by skutečně byl úrok z prodlení ve výši 7,75 % ročně, jak požadoval poškozený. Ten jej však v této výši požaduje až do zaplacení, přestože se změnila výše dvoutýdenní repo sazby v období od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012 na 0,50 %, v období od 1. 10. do 1. 11. 2012 na 0,25 % a od 2. 11. 2012 doposud na 0,05 %. Je tedy nižší, než požaduje poškozený, což je nutno hodnotit, že požaduje více, než připouští jmenovaný právní předpis, a že je to tedy v neprospěch odvolatelky. Současně nemůže odvolací soud poškozenému přiznat více, než sám požadoval v tomto připojeném řízení.“

26. Nejvyšší soud se s tímto způsobem výpočtu úroku neztotožnil, neboť v souladu s podaným dovoláním nejvyššího státního zástupce shledal, že odvolací

soud pochybil, jestliže počínaje datem 29. 6. 2012 snížil výši úroků a přiznal ji od tohoto data nikoliv ve výši 7,75 %, ale ve výši 7,50 % do 30. 9. 2012, ve výši 7,25 % od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 a ve výši 7,05 % od 2. 11. 2012 do zaplacení. Tento způsob výpočtu je v rozporu se zněním nařízení vlády č. 33/2010 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 142/1994 Sb., jímž se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb. (dále „nařízení vlády č. 33/2010 Sb.“), jakož s judikaturou aplikaci tohoto ustanovení vykládající.

27. Nařízení vlády č. 33/2010 Sb. v čl. I stanovilo: „V nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb., § 1 zní: Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů.“ Podle čl. II téhož nařízení vlády „Výše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí dosavadními právními předpisy“. Podle čl. III toto nařízení vlády nabylo účinnosti dnem 1. 7. 2010.

28. Na označené nařízení vlády navazovalo nařízení vlády č. 180/2013 Sb., jímž se mění nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Tím se podle čl. I nařízení vlády č. 142/1994 Sb., ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb. a nařízení vlády č. 33/2010 Sb., změnilo mimo jiné v § 1 tak, že stanovená výše úroku z prodlení do té doby odpovídající ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, se zvyšovala nikoliv o sedm procentních bodů, jak tomu bylo doposud (mimo jiné i v nařízení vlády č. 33/2010 Sb.), ale o osm procentních bodů. V čl. II (přechodných ustanoveních) však stanovilo, že „výše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí dosavadními právními předpisy“. Toto nařízení vlády nabylo účinnosti 1. 7. 2013. Z uvedeného je tedy zřejmé, že výše úroku, která byla určena podle nařízení vlády č. 33/2010 Sb., se neměnila ani poté, co nabylo účinnosti nařízení vlády č. 180/2013 Sb., a výše úroku platila podle toho, jak byla stanovena dřívějšími předpisy.

29. Z těchto důvodů, uváží-li se v projednávané věci doba prodlení obviněné, jak ji odvolací soud v přezkoumávaném rozhodnutí stanovil a která je i podle nejvyššího státního zástupce správně určená (jak v dovolání výslovně uvedl, a proto Nejvyšší soud tuto okolnost nepřezkoumával), je zřejmé, že prodlení započalo jednak dne 10. 8. 2011 a jednak 16. 4. 2011. Protože pro výši úroku z prodlení je rozhodující to znění nařízení vlády, které bylo účinné v době, kdy nastalo prodlení dlužníka, je nutno se řídit nařízením vlády č. 33/2010 Sb. Z tohoto nařízení vlády bylo nutné vycházet nejen pro stanovení této výše v době

č. 42

jeho počátku, ale ve smyslu čl. II nařízení vlády č. 180/2013 Sb. i pro celou dobu, po níž obviněná byla od uvedeného okamžiku v prodlení, tedy po celou dobu, po níž trvalo až do doby zaplacení škody. Na výši úroku proto neměly vliv změny, které případně v průběhu prodlení na základě pozdějších právních předpisů nastaly. Výše úroku byla stále stejná bez ohledu na to, zda pozdějšími právními předpisy (právě např. nařízením vlády č. 180/2013 Sb.) došlo ke změně výše úroků z prodlení. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že totéž obdobně platí pro výši úroku z prodlení podle § 1970 o. z. (občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění zákona č. 460/2016), řídí-li se tato výše nařízením vlády č. 351/2013 Sb.

30. Tentónázor Nejvyššího soudu koresponduje i s právním názorem vysloveným Ústavním soudem v usnesení ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 3736/13, kde k obdobné otázce, avšak v rámci srovnání nařízení vlády č. 142/1994 Sb. a č. 33/2010 Sb., v nichž šlo o podobný vztah se zřetelem k dikci přechodných ustanovení u nařízení vlády č. 33/2010 Sb., v němž Ústavní soud poukázal „především na čl. II nařízení vlády č. 33/2010 Sb., dle něhož se výše úroků z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení (tj. před 1. 7. 2010), řídí dosavadními právními předpisy. Vzhledem ke skutečnosti, že k prodlení vedlejšího účastníka došlo již dne 4. 5. 2010, tak výše úroků z prodlení měla být soudem stanovena podle nařízení vlády č. 142/1994 Sb., ve znění nařízení vlády č. 163/2005 Sb., nikoli tedy ve znění nařízení vlády č. 33/2010 Sb., na něž bylo ze strany soudu prvního stupně nesprávně poukazováno“. Jak bylo výše uvedeno, o srovnatelnou situaci jde i v přezkoumávané věci, byť s odkazem na pozdější znění uvedeného nařízení vlády, protože zde Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci nesprávně aplikoval na část doby, po níž byla obviněná v prodlení, právní úpravu o stanovení výše úroků pozdější, a to s ohledem na změny výše dvoutýdenní repo sazby stanovené Českou národní bankou, provedenou až v roce 2012 v obdobích od 29. 6. 2012 do 30. 9. 2012 na 0,50 % a za období od 1. 10. 2012 do 1. 11. 2012 na 0,25 % a od 2. 11. 2012 na 0,05 %. Pro výši úroku z prodlení byla dvoutýdenní repo sazba ve smyslu citovaného nařízení vlády č. 33/2010 Sb., tj. na dobu, po níž obviněná byla v prodlení od 10. 8. 2011 a 16. 4. 2011, stanovena na období od 7. 5. 2010 do 29. 6. 2012 ve výši 0,75 %. Proto bylo ve smyslu citovaných přechodných ustanovení nařízení vlády potřeba vycházet na celou dobu, po níž byla a je obviněná v prodlení, pouze z této výše repo sazby.

31. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud shledal námitky nejvyššího státního zástupce uplatněné proti části výroku o náhradě škody dotýkající se výše přiznaného úroku z prodlení důvodnými, a protože, jak je výše uvedeno, jde o oddělitelný výrok, rozhodl tak, že výrokem II. z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 55 To 50/2016, ve výroku o úrocích z prodlení a ve výroku, jímž byla poškozená

odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních, a současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navažující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněné Mgr. V. P. podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil povinnost zaplatit poškozené Ing. L. K. úrok z prodlení ve výši 7,75 % ročně z částky 1 123 000 Kč od 10. 8. 2011 do zaplacení a úrok z prodlení ve výši 7,75 % ročně z částky 70 000 Kč od 16. 4. 2011 do zaplacení. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozenou se zbytkem jejího nároku na náhradu škody odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

32. Nejvyšší soud toto rozhodnutí učinil i na základě písemného vyjádření zmocněnce poškozené, s jehož obsahem byly seznámeny strany ve veřejném zasedání, z jehož obsahu vyplynulo, že do doby konání veřejného zasedání obviněná poškozené žádné další částky oproti stavu v době konání řízení před soudem prvního stupně neuhradila.

33. Nejvyšší soud zrušil pouze část přezkoumávaného rozsudku odvolacího soudu, a to ve výroku o náhradě škody, která se týkala určení výše úroku, a odkázání poškozené s nárokem na náhradu škody, kdežto výrok, jímž odvolací soud stanovil obviněné povinnost zaplatit podle § 228 odst. 1 tr. ř. částku 1 123 000 Kč a částku 70 000 Kč, ponechal nedotčeným. Jednak proto, že proti němu dovolání nejvyššího státního zástupce nesměřovalo, a zásadně i proto, že tento výrok je správným a koresponduje s právní úpravou určující povinnost obviněné způsobenou škodu, která vyplývá z výroku o vině, poškozené zaplatit, a tento výrok odpovídá i požadavkům poškozené, která své nároky na náhradu škody i na úroky z prodlení včas a řádně ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř. uplatnila. Požadovala je však s ohledem na jinou dobu, která byla určena odvolacím soudem, a tudíž nebyl její nárok vyčerpán celý. Proto v této části byla s jeho zbytkem odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 odst. 2 tr. ř.), což je výrok, který Nejvyšší soud nově vydaným rozhodnutím o úrocích rovněž, s ohledem na způsob, jak o úrocích rozhodl, učinil.

Č. 43

Č. 43

Vyloučení soudce, Podjatost
§ 30 odst. 1 tr. ř.

Skutečnost, že manželka soudce, který rozhoduje trestní věc obviněného, zastupuje jako advokátka protistranu obviněného v občanskoprávním sporu, který nesouvisí s předmětem daného trestního řízení, nezakládá bez dalšího důvod vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. Vyloučení nemůže být založeno jen tím, že blízký příbuzný soudce přišel rovněž s obviněným do styku v rámci výkonu svého povolání, pokud tato skutečnost nevedla ke vzniku pochybností o podjatosti z důvodu poměru předpokládaného v tomto ustanovení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 7 Tdo 509/2017, ECLI:CZ:NS:2017:7.TDO.509.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné L. N. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 6 To 521/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 74 T 47/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě (nalézací soud, soud prvního stupně) ze dne 17. 6. 2016, sp. zn. 74 T 47/2016, byla obviněná L. N. uznána vinnou přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, za který jí byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 22 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Dále jí byl uložen trest propadnutí věci – motorového vozidla tovární značky Ford Transit červené barvy a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu čtyř let.

2. Z podnětu odvolání obviněné byl rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 6 To 521/2016 (napadené rozhodnutí), celý uvedený výrok o trestu zrušen a nově bylo v rozsahu tohoto zrušení rozhodnuto tak, že obviněná byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku a tří měsíců se zařazením do věznice s ostrahou a dále jí byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří let. Ve výroku o vině zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn.

3. Přechin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání spočíval podle skutkových zjištění nalézacího soudu vyjádřených ve výroku jeho rozsudku, s nimiž se v zásadě ztotožnil v napadeném rozhodnutí také odvolací soud, v tom, že obviněná dne 1. 4. 2016 v O. – M. H. nejméně po ulici D. a dále pak po ulici R. řídila výše uvedené motorové vozidlo, přičemž v 8:05 hod. byla stavěna a kontrolována hlídkou Městské policie Ostrava, a to ačkoliv byla trestním příkazem Okresního soudu v Ostravě ze dne 21. 3. 2014, sp. zn. 70 T 65/2014, který nabyl právní moci dne 23. 4. 2014, odsouzena pro přechin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku mimo jiné k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 30 měsíců.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadla obviněná řádně a včas podaným dovoláním, podaným prostřednictvím obhájce, v němž uplatnila důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b), g) tr. ř.

5. Ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. namítla, že manželka samosoudce soudu prvního stupně JUDr. K. K., JUDr. J. K., je právní zástupkyní M. N., otce obviněné, který proti ní vede u Okresního soudu v Novém Jičíně spor o zaplacení částky 700 000 Kč. Námitku podjatosti z tohoto důvodu vznesla obviněná už ve veřejném zasedání konaném o odvolání, o této však nebylo řádně rozhodnuto, pouze v odůvodnění svého rozsudku ji odvolací soud shledal nedůvodnou. O námitce podjatosti je však třeba rozhodnout usnesením, proti němuž je přípustná stížnost, a pro potřeby takového rozhodnutí alespoň vyžádat stanovisko dotčeného soudce. Obviněná dodala, že o případnou podjatost samosoudce se začala zajímat až po jeho rozhodnutí, jímž jí byl uložen nepřiměřeně přísný trest, a neprávem jí tedy vytkl odvolací soud, že tuto námitku neuplatnila už dříve.

6. Tvrzenou existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. založila na tom, že „svou obhajobu nastínila až v odvolání“ a k této své verzi průběhu skutkového děje navrhla provedení důkazů, včetně svého výsledku, na základě čehož se domáhala toho, aby věc byla vrácena soudu prvního stupně. Podle ní bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, když odvolací soud její důkazní návrhy zamítl jako nadbytečné. Připomněla, že není povinna ve věci vypovídat, avšak tím není dotčeno její právo vyjádřit se ke všem rozhodným skutečnostem, tzn. právo k věci vypovídat, jestliže se rozhodne tak učinit. Toto své právo může obviněná uplatnit kdykoli podle vývoje trestního stíhání a dokazování a její obhajoba nemůže být odmítnuta na základě opožděného uplatnění. V této souvislosti dovolatelka poukázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 3 Tdo 87/2012.

7. V závěru dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil, dále aby zrušil i všechna rozhodnutí navazující a aby podle § 265l tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

8. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření k dovolání neztotožnila s tím, že by ve věci rozhodl vyloučený orgán [dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.], neboť samotná skutečnost, že manželka samosoudce jako advokátka zastupuje v civilním řízení jednu ze stran sporu, přičemž dovolatelka je druhou stranou takového sporu, nemůže vést k pochybnostem o nepodjatosti soudce. Není tím založen žádný vztah soudce k věci nebo k obviněné předpokládaný v § 30 odst. 1 tr. ř. Důvody k vyloučení soudce nelze vyvozovat ze skutečností, které nesouvisí se vztahem soudce k věci nebo k vyjmenovaným osobám nebo k jiným orgánům činným v trestním řízení.

9. Za důvodnou ale označila státní zástupkyně námitku obviněné vztahující se k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. S poukazem na i v dovolání zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 87/2012 uvedla, že odvolací soud otázku viny posoudil bez toho, že by obviněnou předtím vyslechl ve veřejném zasedání, ačkoli to v tomto stadiu řízení navrhovala, a dokazování v tomto směru nedoplnil, čímž byl skutkový stav zrekonstruován za absence důležitých skutkových zjištění. Státní zástupkyně proto učinila závěrem shodný návrh jako obviněná.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné (§ 265a tr. ř.), bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněnou prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.] a v zákonné lhůtě (§ 265e tr. ř.), splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), avšak je zjevně neopodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Především je namístě připomenout, že dovolání nemůže nahrazovat řádné opravné prostředky, neplní funkci jakéhosi „dalšího odvolání“. Je možné jej podat jen z některého z důvodů taxativně uvedených v § 265b tr. ř. Z jejich povahy je zřejmé, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek je určeno k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla přezkoumávána ještě třetí instancí. Žádný ze zákonných dovolacích důvodů se nevztahuje ke skutkovým zjištěním,

k hodnocení důkazů, k postupu soudu při provádění důkazů, k rozsahu dokazování apod. Z toho je zřejmé, že dovolacím důvodem nejsou skutkové námitky, tj. takové námitky, jimiž se dovolatel snaží dosáhnout jiného hodnocení důkazů oproti tomu, jak je hodnotily soudy, a tím i změny ve skutkových zjištěních soudů a nahrazení těchto zjištění jinou verzí skutkového stavu, kterou sám prosazuje. Stejně tak nejsou dovolacím důvodem námitky proti rozsahu dokazování a postupu při provádění důkazů, které jsou svou povahou procesní.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

12. Obviněná se mylí v tom, že uplatnila-li námitku podjatosti samosoudce soudu prvního stupně v rámci projednání odvolání, bylo třeba o ní rozhodnout samostatným usnesením. Ve skutečnosti se v této fázi řízení odvolací soud s takovou námitkou důvodně vypořádal v rámci posouzení odvolání a na námitku podjatosti adekvátně reagoval v odůvodnění napadeného rozhodnutí.

13. Podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán, avšak tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta.

14. V daném případě obviněná namítla podjatost samosoudce soudu prvního stupně, a tedy to, že rozhodoval jako vyloučený orgán. Podmínku včasného uplatnění této námitky lze považovat za splněnou, neboť námitka podjatosti byla vznesena v rámci veřejného zasedání o odvolání. Dovolací námitka vztahující se k vyloučení uvedeného soudce odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. Obviněná však v dovolání nijak nespecifikovala, o jaký zákonný důvod vyloučení soudce podle § 30 tr. ř. se mělo jednat (Nejvyšší soud připomíná, že dovolání nelze odůvodňovat odkazem na jiná podání). Nicméně z obsahu dovolání lze dovodit, že jde o některý z důvodů uvedených v § 30 odst. 1 tr. ř. (lze to ostatně vyčíst ze zmínky v dovolání, kde se hovoří o „osobním vztahu konkrétního soudce k obviněné nebo k věci samotné“, aniž by bylo rozvedeno, o kterou z alternativ se má jednat).

15. Podle § 30 odst. 1 tr. ř. je z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Současně je třeba zdůraznit, že vyloučení soudce představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tato ústavní zásada opodstatňuje restriktivní výklad zákonných důvodů vyloučení soudce.

16. Má-li být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k projednávané věci, musí mít soudce k věci nějaký osobní vztah vyplývající z toho, že on sám nebo jiná jemu blízká osoba může mít zájem na výsledku daného řízení, z něhož může mít

prospěch, či naopak újmu, apod. Poměr vyloučené osoby k věci musí mít zcela konkrétní podobu a osobní charakter, který vede k pochybnosti, zda soudce je schopen v této věci spravedlivě a nestranně rozhodovat. Pochybnosti o nestrannosti soudce musí vyplývat z faktických a zřejmých okolností svědčících o možnosti jeho neobjektivního přístupu.

č. 43

17. Důvod k vyloučení soudce pro jeho poměr k osobám vystupujícím v daném řízení je naplněn, má-li soudce k těmto osobám nějaký bližší osobní vztah, vyplývající typicky z příbuzenství, z hlubšího vztahu přátelství, či naopak nepřátelství, z nějakého osobního sporu apod. Obdobně to platí, pokud jde o poměr soudce k jinému orgánu činnému v trestním řízení (zde má zákon na mysli takové případy, kdy soudce má rozhodovat například o opravném prostředku proti rozhodnutí soudce, který je jemu blízkou osobou apod.).

18. Žádný z těchto případů v posuzované věci nenastal. Skutečnost, že manželka samosoudce, který rozhodoval v této věci v pozici soudu prvního stupně, byla právní zástupkyní protistrany obviněné v jiném, občanskoprávním řízení, jehož předmět nesouvisel s tímto trestním řízením, není důvodem vyloučení samosoudce. Především je vyloučeno, aby toto zastupování jakkoli zakládalo poměr soudce k jinému orgánu činnému v trestním řízení. Uvedená skutečnost však nezakládá onen zpochybňující poměr soudce ani k věci, ani k osobám na řízení zúčastněným, v tomto případě k osobě obviněné.

19. Poměrem k projednávané věci se rozumí poměr k předmětu daného trestního řízení, v němž vykonává (nebo má vykonávat) úkony soudce, o jehož vyloučení jde. Jak už bylo zmíněno, poměr k projednávané věci znamená, že soudce musí mít osobní vztah k předmětu tohoto řízení související s tím, že on sám nebo jemu blízká osoba může mít zájem na výsledku řízení. Tento poměr nelze dovozovat z toho, že manželka soudce jako advokátka zastupuje protistranu obviněné v občanskoprávním řízení, jehož předmět se nijak netýká tohoto trestního řízení.

20. Nelze však dovozovat ani poměr soudce k osobě obviněné, který by byl založen na takovém „protivném“ postavení manželky soudce jako advokátky a obviněné v jiném řízení. Jednak je třeba rozlišovat situaci, kdy v jiném řízení figuruje manželka soudce jako advokátka, od hypotetické situace, kdy by zde figurovala přímo jako protistrana obviněné, jednak by bylo v rozporu s profesionalitou soudce, aby byl jakkoli ovlivněn při rozhodování v trestní věci faktem, že jeho manželka vystupuje v takovém jiném řízení, jehož předmět nesouvisí s tímto trestním řízením.

21. Do určité míry podobná situace byla v judikatuře řešena například v rozhodnutí ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 3 Tdo 731/2013, v němž Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skutečnost, že manželka soudce, který rozhoduje trestní věc obviněného, působila jako sociální pracovnice úřadu práce a vyřizovala v rámci svého pracovního zařazení i věci tohoto obviněného, nemůže být důvodem pro vyloučení soudce. Konkrétně zde docházelo manželkou soudce k vyřizování záležitosti

dovolatelky týkající se dávek v hmotné nouzi, přičemž údajně docházelo mezi ní a dovolatelkou k častým konfliktům. Situace zde je obdobná v tom, že manželka soudce přicházela do styku s obviněnou v rámci výkonu svého zaměstnání, a přestože mohlo z tohoto titulu dojít mezi nimi k určitým rozporům, nevznikl zde silný osobní vztah, byť i negativní, který by zakládal podjatost u dotyčného soudce jako manžela osoby přicházející do styku s obviněnou v souvislosti s výkonem svého zaměstnání.

22. Jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu řešilo otázku podjatosti v situaci, kdy věc určitého obviněného vyřizoval na témže soudě postupně jeden soudce a poté ji převzala další soudkyně – manželka původního soudce (z důvodu ukončení jeho činnosti u daného soudu). Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 3 Tz 7/2012, dospěl k závěru, že pouze z důvodu manželského vztahu soudců, kteří po sobě jako zákonní soudci na témže stupni vyřizují tutéž trestní věc, není možné dovodit závěr zakládající vyloučení druhého soudce (manžela). Zde je podobnost dána závěrem, že vyloučení soudce nemůže být založeno jen tím, že blízký příbuzný soudce (v tomto případě manžel) přišel s obviněným rovněž pracovně do styku, respektive byl s ním v určitém procesním vztahu, který souvisel s výkonem jeho zaměstnání.

23. Lze zmínit také usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2001, sp. zn. 4 To 70/2001, publikované pod č. 45/2002 Sb. rozh. tr., podle něhož skutečnost, že soudce v minulosti zastupoval jako obhájce obviněného, který je nyní v jiné trestní věci poškozeným, není sama o sobě dostatečným důvodem pro závěr, že nemůže ve věci nestranně rozhodovat, pokud tato skutečnost nevedla ke vzniku poměru předpokládaného v § 30 odst. 1 tr. ř. Společným jmenovatelem je zde to, že z výkonu činnosti advokáta při zastupování osob nelze bez dalšího dovozovat blízký osobní (přátelský nebo nepřátelský) vztah k těmto osobám. Tím méně pak k jejich protistranám v soudních sporech.

24. V postupu soudce nezjistil Nejvyšší soud nic, co by zakládalo pochybnosti o jeho nestrannosti. Vůbec pak už nelze takové pochybnosti dovozovat z toho, že trest uložený samosoudcem soudu prvního stupně považoval odvolací soud za nepřiměřeně přísný. Z hlediska § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. je tedy dovolání obviněné zjevně neopodstatněné.

25. V dalším se Nejvyšší soud vypořádal s námitkami obviněné, jejichž prostřednictvím odkazovala na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání obviněné L. N. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl.

Č. 44

Č. 44

Nepřípustnost trestního stíhání, *Ne bis in idem*, Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby
§ 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. [od 1. 7. 2017 podle písm. m) tr. ř.], čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované pod č. 209/1992 Sb.), § 241 odst. 1 tr. zákoníku

Při řešení překážky věci rozhodnuté s účinky *ne bis in idem* s důsledkem zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. [od 1. 7. 2017 podle písm. m) tr. ř.] je u trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku v případě neodvedení povinných plateb na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na zdravotní pojištění při posuzování charakteru penále uloženého za jejich neodvedení podle § 20 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, nutné zohlednit, že toto je srovnatelné s úrokem z prodlení, a proto nemá povahu trestní sankce ve smyslu tzv. Engel kritérií (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci A a B proti Norsku ze dne 15. 11. 2016, stížnost č. 24130/11 a č. 29758/11, a usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, publikované pod č. 15/2017 Sb. rozh. tr.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1069/2016, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1069.2016.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v ne prospěch obviněného P. H. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 To 67/2016, v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 38 T 129/2015 tak, že za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. 38 T 129/2015, zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obvodnímu soudu pro Prahu 5 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 44

1. Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. 38 T 129/2015, rozhodl tak, že podle § 314c odst. 1 písm. b) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 172 odst. 2 písm. d) tr. ř. a § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněného P. H. pro skutek kvalifikovaný jako přečin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 odst. 1 tr. zákoníku, který měl spáchat tak, že v P. 5 ani jinde jako osoba samostatně výdělečně činná, jako zaměstnavatel za své zaměstnance neodvedl

1. pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za konkrétně uvedená období v letech 2010, 2011, 2012 až 2014 v celkové výši 173 698 Kč ve prospěch Pražské správy sociálního zabezpečení, ačkoliv k tomu byl povinen podle § 8 odst. 1 a § 9 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 589/1992 Sb.“),

2. pojistné na zdravotní pojištění za konkrétně uvedená období v letech 2010, 2011 až 2014, a to v celkové ve výši 59 244 Kč ve prospěch Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky, ačkoliv k tomu byl povinen podle § 5 odst. 1, 2 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon č. 592/1992 Sb.“),

3. pojistné na zdravotní pojištění za konkrétně uvedená období v letech 2011 až 2013 v celkové výši 22 223 Kč ve prospěch Vojenské zdravotní pojišťovny, ačkoliv k tomu byl povinen podle § 5 odst. 1, 2 zákona č. 592/1992 Sb.,

4. pojistné na zdravotní pojištění za konkrétně uvedená období v letech od 2010 až 2014 v celkové výši 30 448 Kč ve prospěch Oborové zdravotní pojišťovny zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví, ačkoliv k tomu byl povinen podle § 5 odst. 1, 2 zákona č. 592/1992 Sb.,

ve všech uvedených obdobích nejpozději k dvacátému dni každého následujícího kalendářního měsíce, za který se pojistné mělo odvádět, ačkoli vždy pojistné z hrubých mezd zaměstnanců srazil, a celkem tak za zaměstnance neodvedl částku ve výši 285 613 Kč.

2. Městský soud v Praze usnesením ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 To 67/2016, ke stížnosti státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 5 podané v neprospěch obviněného uvedené usnesení soudu prvního stupně podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. zrušil a znovu rozhodl tak, že trestní stíhání obviněného P. H. pro stejně uvedený a kvalifikovaný skutek zastavil podle § 314c odst. 1 písm. b) tr. ř. za použití § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. z důvodu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

Č. 44

3. Proti tomuto usnesení stížnostního soudu nejvyšší státní zástupce podal v neprospěch obviněného podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. dovolání, protože považoval za nesprávné, že oba soudy trestní stíhání zastavily, aniž by své závěry v potřebné míře odůvodnily, přičemž na daný případ nesprávně aplikovaly názory vyjádřené rozšířeným senátem Nejvyššího správního soudu (dále jen „Nejvyššího správního soudu“) v usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, o tom, že daňové penále má povahu trestu.

4. Nejvyšší státní zástupce v obsahu tohoto mimořádného opravného prostředku rozvedl, že považuje přezkoumávané usnesení za vadné pro podstatné nedostatky, které plynou z velmi kusého odůvodnění. Podle dovolatele nepostačuje jen stručné vyjádření podstatných tezí ze zmíněného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, aniž by bylo bráno v úvahu, o jaké dávky se v projednávané věci jedná. Usnesení Městského soudu v Praze v posuzované věci konkrétně vytkl, že z něj nevyplývá, jaké právní úvahy soud vedly k závěru, že penále uložené Pražskou správou sociálního zabezpečení a zdravotními pojišťovnami má ve smyslu usnesení Nejvyššího správního soudu stejně jako daňové penále povahu trestu. V té souvislosti považoval rozhodnutí stížnostního soudu za nepřezkoumatelné, obzvláště když státní zástupkyně ve stížnosti proti usnesení soudu prvního stupně ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. 38 T 129/2015, předložila podrobnou argumentaci k tomu, proč tato penále, na rozdíl od daňového penále, takovou povahu nemají, a že jsou *de facto* úrokem z prodlení, který bez dalšího nemá charakter trestu jak podle judikatury Nejvyššího správního soudu, tak podle judikatury Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Nejvyšší státní zástupce zmínil, že „penále“ za neuhrazené pojistné na sociální pojištění je ukládáno podle § 20 zákona č. 589/1992 Sb. a za neuhrazené pojistné na zdravotní pojištění podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb., avšak i přesto, že je takto uvedenými právními předpisy nazváno, nejedná se o daňová penále, ale svou povahou jde o „úroky z prodlení“, na něž předmětné závěry týkající se zásady *ne bis in idem* nedopadají.

5. Nejvyšší státní zástupce soudům obou stupňů vytkl, že uvedenými zákony použitý pojem „penále“ neznamená právě ve smyslu jeho skutečného obsahu. I Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, zdůraznil, že pro závěr, zda jde v případě daňového penále o trestní sankci, je určující vyřešení otázky smyslu a obsahu penále, což nespočívá pouze ve výkladu zažitého pojmosloví či ve formálním označení institutu, ale hlavním kritériem pro jeho kvalifikaci je jeho materiální obsah a faktický, nikoli pouze deklarovaný účel, přičemž je vždy třeba reflektovat i změny právní úpravy, které mohou dát starým pojmům nový význam.

6. V návaznosti na tyto výhrady dovolatel odkázal na odůvodnění usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, v němž vyslovil závěr, že povahu trestu má daňové penále až od 1. 1. 2007, kdy došlo k zásadní změně právní úpravy týkající se stanovení výše daňového penále, a to oproti úpravě daňového penále ve znění účinném do 31. 12. 2006. Obě penále za neodvedená pojistná plnění lze přitom jejich konstrukcí spíše přirovnat k úroku z prodlení, který je povinen podle § 252 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 280/2009 Sb.“), platit ten, kdo je v prodlení s placením daně, přičemž tento úrok je stanoven tak, že ročně odpovídá výši repo sazby stanovené Českou národní bankou zvýšené o 14 % bodů platné pro první den příslušného kalendářního pololetí.

7. Nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že zákon o pojistném na sociální zabezpečení ani zákon o pojistném na veřejné zdravotní pojištění neobsahují úpravu institutu, který by se nazýval úrok z prodlení. Zmínil i to, že Nejvyšší správní soud výslovně v citovaném rozhodnutí zdůraznil, že finanční instituty je třeba vykládat v souladu s materiálním posouzením jejich povahy a účelu, neboť v opačném případě by tak mohl být *ad absurdum* považován za trestní sankci i úrok z prodlení, ačkoliv jeho ekonomický účel nemá zjevně povahu trestu (pokud není jeho výše přemrštěná). I podle názoru Nejvyššího správního soudu tedy zjevně v obecné rovině nemá úrok z prodlení povahu trestní sankce, jak zcela nesprávně dovozovaly v přezkoumávaném rozhodnutí oba soudy nižších stupňů.

8. Za nedostatečné dovolatel považoval důvody obou soudů vedoucí k zastavení trestního stíhání i proto, že se nevypovídaly s tzv. Engel kritérii, která je třeba podle judikatury ESLP naplnit, aby bylo možno dospět k závěru, že daný institut je sankcí trestní povahy. Ze strany soudů obou stupňů zůstala opomenuta rovněž otázka, zda bylo vedeno trestní řízení o totožném skutku, neboť mezi jednotlivými sankcemi nelze generalizovat a paušálně posuzovat vztah skutku, který založí vznik daňové sankce, a skutku, o němž se vede řízení trestní. Nejvyšší státní zástupce vyvodil, že závěry Nejvyššího správního soudu o tom, že daňové penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1. 1. 2007 (dále jen „zákon č. 337/1992 Sb.“), a § 251 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 280/2009 Sb.“), má povahu trestu, které byly vyjádřeny v jeho usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, nelze automaticky vztáhnout i na penále za neuhrazené pojistné na sociální pojištění a zdravotní pojištění, případně též na úrok z prodlení za neodvedenou daň či zálohu na ni, jak to soudy obou stupňů v přezkoumávaných rozhodnutích učinily, protože pro takový závěr nejsou nejen v předmětných rozhodnutích, ale ani v povaze těchto plnění žádné rozumné důvody.

9. Ze všech těchto důvodů nejvyšší státní zástupce v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p

odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 7 To 67/2016, a rovněž i jemu předcházející usnesení Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 29. 1. 2016, sp. zn. 38 T 129/2015, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a poté aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 5, aby předmětnou věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve shledal, že nejvyšší státní zástupce dovolání podal jako oprávněná osoba podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., že je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. ř. a učiněné ve lhůtě i na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

11. Dále Nejvyšší soud posuzoval, zda toto dovolání po obsahové stránce respektuje zákonem vymezené důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), g) tr. ř., na jejichž podkladě bylo podáno.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Protože dovolatel brojil proti usnesení, jímž stížnostní soud podle § 314c odst. 1 písm. b) tr. ř. za použití § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. trestní stíhání zastavil z důvodu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., jde o jednu z alternativ nesplnění uvedených zákonných podmínek v tomto dovolacím důvodu uvedených, a tedy jím stanoveným požadavkům vyhověl.

13. Nejvyšší státní zástupce naplnil i hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na jehož podkladě se dovolání podává, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu lze namítat zásadně vady právní povahy (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006). Dovolání nejvyššího státního zástupce uvedeným podmínkám vyhovělo, neboť jím nesouhlasil se závěry soudů obou stupňů ohledně zastavení trestního stíhání pro nesprávnost jejich hmotněprávního výkladu pojmu „penále“ ukládaného podle jiných právních předpisů. Takto uplatněná výhrada koresponduje s jiným nesprávným hmotněprávním posouzením, za něž je ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. považováno

zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

14. Vzhledem k tomu, že nejvyšší státní zástupce dovolání opřel o argumenty, které s jím označenými dovolacími důvody korespondují, a Nejvyšší soud neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že podané dovolání je důvodné.

15. Nejvyšší soud považuje nejprve za vhodné uvést, že pokud soud prvního stupně usnesením, o jehož správnosti nyní přezkoumávaným usnesením rozhodoval stížnostní soud, rozhodl tak, že se zastavuje trestní stíhání obviněného P. H. z důvodů podle § 172 odst. 2 písm. d) tr. ř. v návaznosti na okolnosti uvedené v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., důvody, pro které tak učinil, nejsou z odůvodnění jeho rozhodnutí dostatečně zřejmé. Z jeho velice stručného odůvodnění lze toliko zjistit, že v rámci předběžného projednání obžaloby dospěl k závěru, že obviněný byl Pražskou správou sociálního zabezpečení i zdravotními pojišťovnami penalizován. Poukázal na penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., jakož i na podstatu § 11 odst. 1 tr. ř. a též na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, a s odkazem na toto rozhodnutí uzavřel, že „lze penále považovat za peněžitou pokutu zasahující do majetku daňového subjektu, a tedy vlastnického práva chráněného podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod a článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod“. Dále jen zcela stručně uvedl, že „na základě všech uvedených skutečností, v souladu se zásadou *ne bis in idem* rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněného“. Žádné další důvody v usnesení k tomu, proč trestní stíhání zastavil, neuvedl, a tedy své úvahy směřující k tomuto závěru nevysvětlil.

16. Stížnostní soud přezkoumávající toto usnesení ke stížnosti státní zástupkyně (v zásadě obsahující argumenty shodné s těmi, které uplatnil i v nyní posuzovaném dovolání nejvyšší státní zástupce), neshledal v postupu soudu prvního stupně podstatné vady, neboť pouze opravil nesprávně označený odstavec 2 u § 172 tr. ř. na odstavec 1. Po obsahové stránce se však s názorem soudu prvního stupně ztotožnil, a to bez potřebných úvah, které by na podporu správnosti zmíněného závěru uvedl (viz stranu 2 usnesení soudu prvního stupně a stranu 3 usnesení stížnostního soudu).

17. Pokud jde o velmi stručné důvody, o něž stížnostní soud své souhlasné stanovisko opřel, lze z nich zmínit, že ač konstatoval nedostatečnost dalších argumentů odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, poznamenal, že je nepovažuje za nepřezkoumatelné. Stroze uvedl, že dospěl k závěru o správnosti úvah soudu prvního stupně proto, že „usnesení Nejvyššího správního soudu vedlo

obvodní soud ke správnému závěru, že penále vyměřená obviněnému Pražskou správou sociálního zabezpečení, tak i zdravotními pojišťovnami, vytvořila překážku trestního stíhání obviněného ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), kterou je Česká republika vázána“. Nejvyšší soud takovou argumentaci stížnostního soudu považuje za nedostačující nejen proto, že se nevyporádává s nejasnostmi, které se k dané problematice vztahují, ale i proto, že nereaguje na námitky uplatněné ve stížnosti, kterou přezkoumával. Považuje proto za potřebné stížnostnímu soudu vytknout, že zřejmě přehlédl, že jím shledaná okolnost, vytvářející překážku *ne bis in idem* trestního stíhání, nekorespondovala s tou, která byla předmětem a důvodem usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014 (kde šlo o daňové řízení, nikoliv o sociální a zdravotní pojištění jako v přezkoumávané věci), nehledě na to, že se stížnostní soud vůbec podstatou této překážky sám nezabýval a přešel ji stejně stručným a nic nevysvětlujícím způsobem obdobně, jak to učinil soud prvního stupně, jemuž uvedenou stručnost vytýkal.

18. Nejvyšší soud považuje za vhodné vyjádřit, že soudy v napadených rozhodnutích nerespektovaly požadavky kladené zákonem na náležitosti odůvodnění usnesení podle § 134 odst. 2 tr. ř., které stanoví, že soud v usnesení stručně vyloží, které skutečnosti vzal za prokázané a o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, jakož i právní úvahy, na jejichž podkladě posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona. Soudy dosud činné v nyní posuzované věci na tuto svoji zákonnou povinnost rezignovaly, v důsledku čehož jsou obě napadená rozhodnutí nepřezkoumatelná, protože neobsahují úvahy vedoucí k vlastnímu právnímu posouzení věci (srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 521/05, či nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 455/05).

19. Taková vada obecně zakládá porušení práva na soudní ochranu zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a v čl. 6 Úmluvy a jde o porušení práva na spravedlivý proces, protože v jeho duchu je povinností obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tomto rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí racionálně logickým způsobem vypořádat i s argumenty uplatněnými účastníky řízení (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2008, sp. zn. I. ÚS 3184/07). Jedním z principů představujících součást práva na řádný proces a vylučujících libovůli při rozhodování je mimo jiné právě povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, a to v trestním řízení způsobem zakotveným v § 125 a § 134 odst. 2 tr. ř. (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2004, sp. zn. IV. ÚS 219/03).

20. K uvedeným zásadám, jež stížnostní soud nerespektoval, Nejvyšší soud dodává, že nepřezkoumatelnost dovoláním napadeného rozhodnutí nespočívá pouze v jeho stručnosti, ale zejména v nerespektování povinnosti přezkoumat

napadené usnesení z hlediska podané stížnosti ve smyslu § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. založeného na revizním principu, tzn. posoudit správnost všech podstatných skutečností, a tedy i hmotněprávních otázek, jestliže byly podkladem pro procesní řešení věci. Nelogicky vyznívá na jedné straně zmíněný závěr o nedostačujícím odůvodnění usnesení soudu prvního stupně a na druhé straně tvrzení, že nejde o usnesení nepřezkoumatelné, když jediným argumentem je toliko odkaz na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, o něž jako jediné své závěry opřel i stížnostní soud. Je tedy zjevné, že stížnostní soud, aniž by podrobně zkoumal všechny podstatné okolnosti, pouze odkázal na správnost procesního i hmotněprávního závěru, jež však soud prvního stupně neřešil.

21. Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že přezkoumávaná rozhodnutí nemohla obstát zejména pro jejich nepřezkoumatelnost spočívající v nedodržení pravidel vyplývajících z § 2 odst. 5, 6, § 125 odst. 1 a § 134 odst. 2 tr. ř., neboť z nich nejsou patrné potřebné důvody, proč soudy své závěry opřely o teze uvedené v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, které se týkalo daňového penále, o něž se v nyní přezkoumávané věci nejedná, přičemž trestné jednání obviněného spočívalo v neodvedení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na zdravotní pojištění, což jsou platby, které se řídí zcela jiným právním režimem.

K nesprávným úvahám o zastavení trestního stíhání

22. Z obsahu velmi kusých rozhodnutí soudů prvního i druhého stupně vyplývá pouze to, že soudy opíraly svůj závěr o nutnosti zastavit trestní stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. (jak upravil stížnostní soud) z důvodu podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. o usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, z něhož vycházely v tom, že obviněnému bylo uloženo v jiném řízení penále, jehož povahu dovozovaly z § 37b zákona č. 337/1992 Sb. ve shodě s výkladem zaujatým Nejvyšším správním soudem v uvedeném rozhodnutí. S ohledem na tuto okolnost je nejprve vhodné připomenout, že srovnávané rozhodnutí se zabývalo primárně otázkou penále ukládaného v daňovém řízení podle daňových předpisů, konkrétně podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2007 (dříve toto ustanovení neplatilo), později podle § 251 zákona č. 280/2009 Sb., a v citovaném rozhodnutí Nejvyšší správní soud mimo jiné vyslovil, že „... dospěl k tomu, že na penále v § 37b zákona č. 337/1992 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2007 je oproti úpravě penále v § 63 citovaného zákona ve znění účinném do 31. 12. 2006 nutno nahlížet jako na sankci. Ačkoli je penále zařazeno do systému daňového práva, má trestní povahu se zárukami vyplývajících z článku 40 odst. 6 Listiny a článku 6 a 7 Úmluvy ...“ (srov. zejména odstavec 54. citovaného rozhodnutí). Z takto stručného znění části předmětného odůvodnění je zřejmé, že řešilo povahu a dopad u zcela jiného správního řízení, v němž byl daňový poplatník sankcionován, než je to, o které se

Č. 44

jedná v posuzované věci. Podle skutkových zjištění i obsahu připojeného trestního spisu se podává, že obviněný P. H. porušil zákonné povinnosti odvádět řádně a včas za své zaměstnance pojistné na sociální a zdravotní pojištění, a proto mu byl zdravotními pojišťovnami a příslušnou správou sociálního zabezpečení vystaven „Výkaz nedoplatků či jiná adekvátní vyúčtování“, podle něhož mu bylo vedle dlužného pojistného uloženo „penále“, a to podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a v případě dlužných odvodů na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 20 zákona č. 589/1992 Sb.

23. Soudy nižších stupňů se však povahou „penále“ ze zákonných hledisek vymezených v § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 zákona č. 589/1992 Sb. s ohledem na podmínky § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. (ve znění účinném v době do 17. 3. 2017) nezabývaly, ač jde z hlediska spáchaného činu o podstatnou otázku, již se bylo potřeba zabývat z více hledisek.

24. Předně je třeba v obecné rovině poukázat na to, že usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, již nepostačuje na řešení otázky v oblasti daní na uplatnění zásady *ne bis in idem*, neboť došlo k jejímu dalšímu vývoji s ohledem na novou judikaturu ESLP, a to zejména proto, že jeho velký senát rozsudkem ve věci A a B proti Norsku ze dne 15. 11. 2016, stížnost č. 24130/11 a č. 29758/11 (dále též jen „rozsudek ve věci A a B proti Norsku“), vyslovil nový a zčásti odlišný právní názor, než který vyplynul z rozsudku ESLP ve věci Lucky Dev proti Švédsku ze dne 27. 11. 2014, stížnost č. 7356/10 (dále jen „věc Lucky Dev proti Švédsku“).

25. V té souvislosti je třeba zdůraznit, že na tento nový vývoj v názoru na otázku překážky *ne bis in idem* v daňových trestních věcech, v nichž bylo obviněnému uloženo penále, reagoval pro případy, k nimž dojde v České republice, velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v usnesení ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, v němž nově vyslovil, že penále podle § 251 zákona č. 280/2009 Sb. (dříve podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb.) uložené v daňovém řízení za nesplnění povinnosti tvrzení pravomocným a vykonatelným rozhodnutím správního orgánu, má povahu trestní sankce, byť *sui generis*, proto je na ně třeba aplikovat také čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Daňové řízení a trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že nesplnění povinnosti tvrzení vykazovalo vedle platebního deliktu, významného v oblasti správního trestání znaky trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku, jsou řízeními o totožném skutku. Souběžné či postupné vedení daňového řízení a trestního řízení, která jsou řízeními trestněprávní povahy ve smyslu tzv. Engel kritérií, nevytváří překážku *ne bis in idem*, je-li mezi daňovým řízením a trestním řízením nejen dostatečně úzká věcná souvislost, ale současně i souvislost časová (viz rozsudek velkého senátu ESLP ve věci A a B proti Norsku, body 132 až 134). K významným faktorům pro určení, zda existuje dostatečně úzká věcná souvislost, patří: zda obě samostatná řízení sledují vzájemně doplňující se (komplementární)

cíl, a tedy zda se týkají, nikoli pouze *in abstracto*, ale zároveň *in concreto*, různých aspektů daného protiprávního jednání; zda je předmětná duplicita řízení předvídatelným důsledkem stejného jednání, a to jak právně, tak fakticky (*idem*); zda jsou příslušná řízení vedena takovým způsobem, kterým se v maximální možné míře zabráni zdvojení při shromažďování i hodnocení důkazů, zejména prostřednictvím odpovídající vzájemné interakce mezi jednotlivými příslušnými orgány, díky které se prokázané skutkové okolnosti využijí i v druhém řízení; a především, zda je sankce uložena v řízení, které bylo ukončeno jako první, zohledněna v řízení, které je uzavřeno jako poslední, s cílem zamezit, aby byl dotčený jedinec nakonec vystaven nadměrné zátěži. Znamená to, že v rámci individualizace stanovení trestní sankce je třeba vzít v úvahu sankci ukládanou v daňovém řízení a její úhradu. Soud proto musí při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlídnout k pravomocnému a vykonatelnému rozhodnutí finančního úřadu o povinnosti uhradit penále z doměřené daně a v odůvodnění rozhodnutí vysvětlit, jak byla tato okolnost zohledněna. Časová souvislost musí být dostatečně těsná, aby dotčené osobě poskytla ochranu před nejistotou, průtahy a prodlužováním řízení. Čím je spojitost v čase slabší, tím větší nároky je třeba klást na stát na objasnění a odůvodnění průtahů ve vedení řízení, za které může nést odpovědnost (srov. zejména odůvodnění usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016).

26. Zásadním problémem, jemuž se bylo třeba v přezkoumávané věci věnovat, je otázka, do jaké míry je „penále“ ukládané podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 zákona č. 589/1992 Sb. možné považovat za sankci ve smyslu trestní sankce podle čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Soudy se však s touto problematikou náležitě nevypořádaly, zejména se nezabývaly tím, zda řízení o platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na zdravotní pojištění a trestní stíhání pro skutek spočívající v tom, že nesplnění povinnosti tvrzení vykazovalo vedle platebního deliktu, významného v oblasti správního trestání, znaky trestného přečinu podle § 241 tr. zákoníku, jsou řízeními o totožném skutku.

27. Nejvyšší soud poukazuje na to, že pro posouzení „penále“ v posuzovaném případě má význam důsledné posouzení jeho povahy, což soudy nižších stupňů v této věci zcela pominuly, když všechna výše zmíněná rozhodnutí a jimi podaný výklad se zabývají povahou penále v daňovém řízení, nikoliv v řízení upravujícím odvody pojistného na zdravotní pojištění anebo na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Proto pro použití tezí, jež z těchto rozhodnutí, a tedy i usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016, plynou pro závěry o vzniku překážky *ne bis in idem* v jiném typu správního řízení, pokud nepůjde o daně a sankce podle daňového řádu, bude nutné podrobit vlastnímu samostatnému rozboru každé konkrétní sankce ukládané podle jiných správních předpisů.

Č. 44

28. V přezkoumávané věci se z napadených rozhodnutí podává, že obviněný P. H. neodvedl pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti podle § 8 odst. 1 a § 9 zákona č. 589/1992 Sb. a pojistné na zdravotní pojištění podle § 5 odst. 1, 2 zákona č. 592/1992 Sb., a proto bylo nutné zkoumat, jakou povahu mají „sankce“, které lze podle těchto právních předpisů ukládat v případě, že povinná osoba tyto povinnosti nesplní.

29. Podle § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb., nebylo-li pojistné nebo záloha na pojistné zaplacen ve stanovené lhůtě nebo bylo-li zaplacen v nižší částce, než ve které mělo být zaplacen, je plátce pojistného povinen platit penále ve výši 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den, ve kterém některá z těchto skutečností trvala.

30. Podle § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb., nebylo-li pojistné zaplacen ve stanovené lhůtě nebo bylo-li zaplacen v nižší částce, než ve které mělo být zaplacen, je plátce pojistného povinen platit penále. Penále činí 0,05 % dlužné částky za každý kalendářní den, ve kterém některá z těchto skutečností trvala. Pro výši zálohy na pojistné platí obdobně § 14 odst. 8 zákona č. 589/1992 Sb.

31. Přestože je v těchto ustanoveních zákonem použit pro sankci za nesplnění uvedených povinností pojem „penále“, nelze je automaticky převzít a vyložit ve smyslu shora uvedených rozhodnutí (zejména usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016) platných pro daňové řízení (viz § 37b zákona č. 337/1992 Sb. a § 251 zákona č. 280/2009 Sb.), ale je třeba posuzovat materiální obsah ukládané sankce z hlediska jejího charakteru a funkce, jak ji zákon vymezuje, a to u každé samostatně, a to i se zřetelem na obecné principy, které pro takové srovnání zmíněné rozhodnutí stanoví (např. tzv. Engel kritérii vyjádřených v rozsudku ESLP ve věci Engel a další proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976, stížnost č. 5100/71).

32. Pokud jde o povahu sankce podle § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. označené jako „penále“, lze uvést, že Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Ads 23/2013, vyslovil, že „svou povahou se penále podle zákona č. 589/1992 Sb. blíží úroku z prodlení. Cílem penále je jednak motivovat (přinutit) plátce pojistného k co nejrychlejší úhradě, ale také sankcionovat plátce v případě pozdního zaplacení. Penále zároveň slouží jako ekonomická náhrada za nedoplatky peněžních prostředků na pojistném, které musí veřejné rozpočty získávat z jiných zdrojů. Tím se penále z pojistného velmi blíží daňovému penále a úrokům z prodlení podle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád. Je to logické, neboť pojistné na sociální zabezpečení je svou povahou daním velmi blízké. Lze proto dovodit, že při ukládání penále v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti přiměřeně platí principy uznávané i v jiných právních odvětvích – především v oblasti práva daňového“.

33. Nejvyšší soud proto v přezkoumávané věci na podkladě tohoto pojetí „penále“ za účelem vymezení jeho povahy ve smyslu § 18 odst. 1 zákona

č. 592/1992 Sb. a § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb. poukazuje na to, že bude třeba v dalším řízení posuzovat, zda se svou konstrukcí a povahou nejedná spíše o „úrok z prodlení“, čemuž by nasvědčovalo ve smyslu uvedeného výkladu Nejvyššího správního soudu, že jeho výše se přímo odvíjí od výše již splatného, avšak dosud neuhrazeného pojistného, a jako takové bezprostředně sleduje osud pohledávky na pojistném, a to počínaje prvním dnem prodlení pojištěnce či zaměstnavatele povinného odvádět pojistné za zaměstnance. V případě pojistného na zdravotní a sociální pojištění není (na rozdíl od daňového penále podle § 37b zákona č. 337/1992 Sb., případně § 251 zákona č. 280/2009 Sb.) předem známo, jaké výše penále dosáhne, neboť tato skutečnost bude přímo závislá na délce prodlení plátce pojistného a výši pojistného, s níž se v tomto prodlení ocitl, a postihuje prodlení s placením daně čili řádnost a včasnost jeho odvodů.

34. Pro srovnání je vhodné zmínit, že uvedené „sankce“, byť nazvané „penále“, jsou právní konstrukcí srovnatelné s úrokem v návaznosti na povinnou platbu zaměstnavatele za zaměstnance (její neodvedení může být stejným trestným činem jako neodvedení pojistného), v případě jejíhož neodvedení by nebylo zaměstnavateli ukládáno ze strany správce daně daňové penále, ale za stávající právní úpravy právě úrok z prodlení (podle § 252 zákona č. 280/2009 Sb., přičemž stejná právní úprava byla obsažena i v § 63 zákona č. 337/1992 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2007).

35. Uvedenou nejednotnost terminologie je třeba překlenout tak, aby byla v právním řádu zachována vnitřní obsahová bezrozpornost, která s sebou přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, byť upravené v rozdílných právních předpisech, či dokonce odvětvích (srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 2 Afs 81/2004). Pro posouzení povahy penále v projednávané věci má význam vlastní obsah konkrétních institutů tak, aby byla překlenuta nejasnost povahy sankcí ukládaných podle § 18 odst. 1 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 odst. 1 zákona č. 589/1992 Sb.

36. Z dikce citovaných § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 zákona č. 589/1992 Sb. je zřejmé, že „penále“ v nich vymezené je svou povahou a funkcí, kterou plní, obdobou úroku z prodlení upraveného v § 63 odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb. ve znění účinném od 1. 1. 2007. Podle něho je daňový dlužník v prodlení, nezaplátí-li splatnou daň nejpozději v den její splatnosti. Podle § 63 odst. 2 zákona č. 337/1992 Sb. daňovému dlužníku vzniká povinnost uhradit úrok z prodlení za každý den prodlení, počínaje dnem následujícím po dni splatnosti až do dne platby včetně, a to ode dne původního dne splatnosti. Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o čtrnáct procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Úrok z prodlení se uplatní nejdéle za 5 let prodlení. Obdobná právní úprava je zakotvena v § 252 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., podle kterého daňový subjekt je v prodlení, neuhradí-li splatnou daň nejpozději v den její splatnosti (odstavec 1). Da-

č. 44

ňovému subjektu vzniká povinnost uhradit úrok z prodlení za každý den prodlení, počínaje pátým pracovním dnem následujícím po dni splatnosti až do dne platby včetně. Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o 14 procentních bodů, platné pro první den příslušného kalendářního pololetí. Pokud je pro daň stanoven náhradní den splatnosti, běží úrok z prodlení počínaje pátým pracovním dnem následujícím po původním dni její splatnosti (odstavec 2).

37. Na rozdíl od zákonné konstrukce „penále“ v § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 zákona č. 589/1992 Sb., která jsou svou povahou, jak Nejvyšší správní soud ve výše uvedeném rozhodnutí (viz bod 32. tohoto usnesení) dovedl, spíše úrokem z prodlení, je penále u daní (podle § 251 zákona č. 280/2009 Sb.) v podobě upravené s účinností od 1. 1. 2007 svou povahou skutečným penále, neboť podle § 37b odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb., případně od 1. 1. 2011 podle § 251 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňovému subjektu vzniká povinnost uhradit penále z částky doměřené daně tak, jak byla stanovena oproti poslední známé dani, ve výši a) 20 %, je-li daň zvyšována, b) 20 %, je-li snižován daňový odpočet, nebo c) 1 %, je-li snižována daňová ztráta. Podle § 37b odst. 3 zákona č. 337/1992 Sb., případně od 1. 1. 2011 podle § 251 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., správce daně vyrozumí daňový subjekt o povinnosti platit penále v dodatečném platebním výměru a současně je předepíše do evidence daní. Penále je splatné v náhradní lhůtě splatnosti dodatečně vyměřené daně. Úrok z prodlení je u daní podle daňového řádu přitom samostatně upraven v § 252 až 253 zákona č. 280/2009 Sb. a případně dříve v § 63 zákona č. 337/1992 Sb. Takové rozdělení úroku z prodlení a „penále“ však zákony č. 592/1992 Sb. u pojistného na všeobecné zdravotní pojištění a č. 589/1992 Sb. u pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti neobsahují.

38. Tento názor koresponduje i s výkladem, který podal Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, kde zdůraznil, že posouzení povahy penále nespočívá pouze ve výkladu zažitého pojmosloví či ve formálním označení institutu, ale že hlavním kritériem pro jeho kvalifikaci je jeho materiální povaha a faktický, a nikoli pouze deklarovaný účel, avšak s tím, že je vždy třeba reflektovat i změny právní úpravy, které mohou dát starým pojmům nový obsah. V této souvislosti poukázal na změnu judikatury ohledně daňového penále s tím, že s účinností od 1. 1. 2007 došlo ke změně tehdejší právní úpravy daňového penále novelizací zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků (zákon č. 230/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), vložení § 37b do zákona č. 337/1992 Sb., kde byl do té doby jeden institut nazývaný jako daňové penále upravený v § 63 tohoto zákona rozdělen na dva instituty, a to na daňové penále upravené v § 37b a úrok z prodlení upravený v § 63. Daňové penále, které bylo před touto novelizací kombinací obou těchto institutů, však Nejvyšší správní

soud v souladu se svou dosavadní judikaturou za sankci trestní povahy nadále nepovažuje.

39. Nejvyšší soud v nyní přezkoumávané věci proto i v souladu s touto judikaturou Nejvyššího správního soudu, zejména s usnesením ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, dospěl k závěru, že penále za nezaplacené pojistné na sociální pojištění je ukládáno podle § 20 zákona č. 589/1992 Sb. a penále za nezaplacené pojistné na zdravotní pojištění podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a jsou oběma zákony stanovena jako 0,05 % z dlužné částky za každý kalendářní den, v němž dluh trval. Jedná se téměř o shodnou úpravu jako u daňového penále podle § 63 zákona č. 337/1992 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2006, pouze s tím rozdílem, že toto penále činilo 0,1 % z dlužné částky za každý den prodlení, avšak povahu trestu má pouze daňové penále až od 1. 1. 2007, kdy došlo ke změně právní úpravy týkající se stanovení výše daňového penále oproti úpravě daňového penále ve znění účinném do 31. 12. 2006, a to k rozdělení institutu daňového penále na daňové penále a na úrok z prodlení, který je povinen platit ten, kdo je v prodlení s placením daně.

40. Jak již bylo uvedeno výše, jestliže je „penále“ za neuhrazené pojistné na sociální zabezpečení a penále za neuhrazené zdravotní pojištění svou konstrukcí a povahou spíše úrokem z prodlení, pak je třeba zkoumat, zda má povahu trestní sankce, a to ve smyslu shora zmíněné judikatury ESLP tzv. Engel kritérií, k nimž patří mezi jinými účel institutu a druh a stupeň závažnosti sankce, přičemž pro naplnění tohoto kritéria musí daná sankce dosáhnout dostatečného prahu závažnosti. Naproti tomu obecně uznávaným účelem úroku z prodlení „je funkce paušalizované náhrady eventuální škody, jež by státu mohla vzniknout zpožděním příjmů“ (srovnej např. důvodovou zprávu k zákonu č. 280/2009 Sb., daňovému řádu, dostupnou v právním informačním systému ASPI k datu 27. 4. 2017). Co se týče závažnosti sankce, s ohledem na zákonem stanovenou sazbu (viz shora bod 38., 39.) u předmětných „penále“, nelze o vysoké závažnosti hovořit, a to i přesto, že se jedná o peněžitý postih, neboť o vysoký postih v tomto případě nejde (obdobně srov. zejména usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014).

41. Nejvyšší soud proto v této přezkoumávané věci shledal, že „penále“ podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a § 20 zákona č. 589/1992 Sb. je s ohledem na svůj obsah a zákonnou konstrukci svou povahou podobné spíše úrokům z prodlení podle § 63 odst. 2 zákona č. 337/1992 či § 252 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb. ukládaných v daňovém řízení. Nelze proto na ně vztahovat závěry týkající se vymezení penále podle § 37b odst. 1 zákona č. 337/1992 Sb. nebo podle § 251 zákona č. 280/2009 Sb., byť je také nazvané „penále“. Nejde tudíž o sankci, jak ji měl na zřeteli ESLP ve věci Lucky Dev proti Švédsku, na jejímž základě rozhodoval rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, ani ESLP ve věci A a B proti Norsku, na něž navázal Nej-

vyšší soud v usnesení velkého senátu trestního kolegia ze dne 4. 1. 2017, sp. zn. 15 Tdo 832/2016.

Č. 44

42. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl i přes nepřezkoumatelnost rozhodnutí k hmotněprávnímu zjištění, že závěry soudů nižších stupňů o tom, že v daném případě jsou splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., nebyly v rovině naznačených úvah ve svém materiálním smyslu správné.

43. Protože soudy nižších stupňů v posuzované věci tyto otázky nezkoumaly a nijak se jimi nezabývaly, když bez jakéhokoli bližšího vysvětlení a odůvodnění na posuzovanou věc aplikovaly závěry vyslovené v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 4 Afs 210/2014, ve spojení s rozsudkem ESLP ve věci Lucky Dev proti Švédsku, přičemž vyšly pouze z identického pojmosloví jednotlivých právních norem, aniž by zkoumaly též jejich obsahové náležitosti, nemohla dovoláním napadená rozhodnutí obstát. Nejvyšší soud proto rozhodnutí podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil a podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil též další rozhodnutí na zrušená usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 5 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

44. Nejvyšší soud poté, co usnesení napadená dovoláním zrušil, věc vrátil soudu prvního stupně, jehož povinností v dalším řízení bude, aby se řádně vypořádal se všemi ve věci významnými okolnostmi z hledisek výše naznačených. Teprve poté, co povahu penalizace v případě zdravotních pojišťoven podle § 18 zákona č. 592/1992 Sb. a v případě dlužných odvodů na pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti podle § 20 zákona č. 589/1992 Sb. podle naznačených kritérií přezkoumá, bude moci o věci znovu rozhodnout při vázanosti shora vyslovenými názory Nejvyššího soudu.

Č. 45

Č. 45

Řízení o odvolání

§ 251 odst. 1 tr. ř.

Má-li obviněný obhájce, který za něj podá odvolání, jež nesplňuje náležitosti obsahu odvolání (§ 249 odst. 1 tr. ř.), předseda senátu zašle výzvu k odstranění vad odvolání podle § 251 odst. 1 tr. ř. toliko obhájci obviněného.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. 11 Tdo 414/2016, ECLI:CZ:NS:2016:11.TDO.414.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. F. proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 6 To 348/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Kroměříži pod sp. zn. 9 T 68/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kroměříži ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 9 T 68/2015, byl obviněný D. F. uznán vinným dvěma přečiny zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 2 tr. zákoníku, přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, za které byl odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem, a dále mu byl podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku uložen trest propadnutí věcí v rozsudku blíže vyjmenovaných.
2. Proti citovanému rozsudku podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. 6 To 348/2015, podle § 253 odst. 3 tr. ř. odmítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný dovolání prostřednictvím své obhájkyne JUDr. N. N. Ohledně dovolacího důvodu odkázal na § 265b

č. 45

odst. 1 písm. l) tr. ř. s tím, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k).

4. V textu svého dovolání obviněný uvedl, že se v trestním řízení všechna rozhodnutí i opatření orgánu činného v trestním řízení doručují jak obhájci, tak obviněnému. V daném případě však soud výzvu k odstranění vad doručil pouze jeho obhájci, v čemž obviněný spatřuje porušení práva na spravedlivý proces. Pokud se rozsudek či usnesení doručují jak obviněnému, tak obhájci a oba mají právo podat odvolání, pak by podle obviněného stejné pravidlo mělo platit i v případě výzvy k odstranění vad podání, aby nedošlo k porušení zásad trestního řízení. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání.

5. K dovolání obviněného se vyjádřil nejvyšší státní zástupce prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Ta po shrnutí předchozího průběhu řízení a obsahu obviněným podaného dovolání nejprve odkázala na obsah napadeného usnesení odvolacího soudu, který konstatoval obsah příslušné právní úpravy a uvedl, že po vyhlášení rozsudku u hlavního líčení dne 15. 9. 2015 si obviněný po poučení o opravném prostředku ponechal zákonnou lhůtu. Odvolání sepsané obhájcem dne 29. 9. 2015 a doručené soudu téhož dne bylo pouze blanketní a bylo v něm uvedeno, že bude ve lhůtě 5 dnů odůvodněno, což se však nestalo. Nálezací soud zaznamenal, že obviněný v předmětném řízení obhájce má. Protože však jím sepsané blanketní odvolání neobsahovalo náležitosti vyžadované v § 249 tr. ř., vyzval obhájce obviněného ve smyslu § 251 odst. 1 tr. ř., aby zmíněné vady odstranil. Ve výzvě byla obhájci stanovena lhůta 5 dnů s určením počátku běhu lhůty ode dne doručení výzvy. Obhájce byl ve výzvě poučen o následcích neodstranění vad odvolání. Výzva byla obhájci doručena datovou schránkou dne 30. 9. 2015. Lhůta pro odstranění vad odvolání proto uplynula dne 5. 10. 2015. Ke dni konání neveřejného zasedání, tedy ke dni 20. 10. 2015, nebyly vady odvolání odstraněny ani nebyly sděleny případné překážky, které by v tom obhájci bránily. Proto odvolací soud odvolání obviněného věcně neprojednal a jako odvolání, které nesplňuje náležitosti obsahu odvolání, je ve smyslu § 253 odst. 3 tr. ř. odmítl.

6. Podle státní zástupkyně, zjistí-li předseda senátu soudu prvního stupně (samosoudce) vady obsahu odvolání, vyzve k jejich odstranění. Výzva je opatřena zpravidla písemným sdělením, kterým se předseda senátu (samosoudce) obrátí na odvolatele a konkrétně upozorní na zjištěné nedostatky. Zákon v § 251 odst. 1 tr. ř. nedává jednoznačnou odpověď na otázku, komu je třeba zaslat výzvu k odstranění nedostatků obsahových náležitostí odvolání, tedy zda přímo odvolateli (obža-

lovanému, poškozenému, zúčastněné osobě) nebo jeho obhájci, resp. zmocněnci, anebo zároveň odvolateli i jeho kvalifikovanému zástupci. S ohledem na poměrně krátkou lhůtu stanovenou ke splnění výzvy, na její propadný charakter a na to, že i samo vadné odvolání podal buď obhájce obžalovaného, resp. zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby, anebo odvolatel takto kvalifikovaně zastoupený, se podle státní zástupkyně lze přiklonit k názoru praxe, že výzva se zasílá jen obhájci, resp. zmocněnci, nikoli též odvolateli (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 1107/2002, a ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1439/2003.). Výzvu předsedy senátu (samosoudce) podle § 251 odst. 1 tr. ř. je nutné doručit adresátovi.

7. Ze shora uvedeného je tedy podle státní zástupkyně zřejmé, že soud prvního stupně i soud odvolací postupovaly v řízení o odvolání obviněného v souladu se zákonem. Názor obviněného, že výzvu k odstranění vad odvolání podle § 251 odst. 1 tr. ř. bylo třeba kromě obhájce doručit i jemu, je třeba odmítnout. Zvoleným postupem Okresního soudu v Kroměříži v žádném ohledu nedošlo k porušení pravidel spravedlivého procesu. Závěrem svého vyjádření státní zástupkyně navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř.], že bylo podáno oprávněnou osobou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.] v zákonné lhůtě, jakož i na místě, kde je lze učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.).

9. Vzhledem k tomu, že lze dovolání podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze dovolatelem uplatněné dovolací důvody považovat za důvody uvedené v citovaném ustanovení zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem. V úvahu přitom přicházelo posouzení pouze ve vztahu k ustanovení odstavce prvního § 265b tr. ř.

10. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v sobě zahrnuje dvě alternativy. Podle první z nich je dán, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí. Jde tedy o případy, kdy bylo zamítnuto nebo odmítnuto obviněným podané odvolání proti rozsudku nalézacího soudu z formálních důvodů uvedených v § 253 tr. ř. bez věcného přezkoumání podle § 254 tr. ř., aniž by byly současně splněny procesní podmínky stanovené trestním řádem pro takový postup. Podle druhé z nich je uvedený dovolací důvod dán tehdy, když

v řízení, které předcházelo vydání rozhodnutí o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., byl dán některý z důvodů dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Jde tedy o případy, kdy bylo zamítnuto obviněným podané odvolání proti rozsudku nalézacího soudu postupem podle § 256 tr. ř., tj. po věcném přezkoumání odvolacím soudem podle § 254 tr. ř. s tím, že jej odvolací soud neshledal důvodným.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Obviněný uplatnil výše uvedený dovolací důvod v jeho první alternativě a z naznačeného výkladu je patrné, že jeho námitka dovolacímu důvodu odpovídá, nelze ji však přisvědčit. Zároveň se nelze ztotožnit ani s názorem státní zástupkyně, že by § 251 tr. ř. nedávalo jednoznačnou odpověď, komu má být v popisovaném případě výzva k odstranění vad zaslána. Podle § 251 odst. 1 tr. ř. „nesplňuje-li odvolání státního zástupce, odvolání, které podal za obžalovaného jeho obhájce, nebo odvolání, které podal za poškozeného nebo za zúčastněnou osobu jejich zmocněnec, náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1, vyzve je předseda senátu, aby vady odstranili ve lhůtě pěti dnů, kterou jim zároveň stanoví, a upozorní je, že jinak bude odvolání odmítnuto podle § 253 odst. 3.“. Ono „vyzve je“ je třeba vykládat tak, že se vztahuje ke státnímu zástupci, obhájci či zmocněnci, tedy k osobě, která odvolání podala. Osoby, za které bylo odvolání podáno, jsou zde zjevně uvedeny pouze proto, aby bylo zdůrazněno, že opravný prostředek nebyl obhájcem či zmocněncem podán za svou osobu (v takovém případě by totiž bylo namísto s ním naložit jinak). Tento výklad je dále potvrzen pokračováním textu prvního odstavce a zněním druhého odstavce daného ustanovení: „Stejně postupuje, pokud takové odvolání podal obžalovaný, který má obhájce, poškozený nebo zúčastněná osoba, kteří mají zmocněnce.“ Podle § 251 odst. 2 tr. ř. pak „nemá-li obžalovaný, který podal odvolání nesplňující náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1, obhájce, vyzve ho předseda senátu k odstranění vad ve lhůtě osmi dnů a poskytne mu k odstranění vad odvolání potřebné poučení. Nevedlo-li to k nápravě nebo vyžaduje-li to povaha projednávané věci, a obžalovaný si sám obhájce nezvolil, ustanoví mu ho za účelem jen odůvodnění odvolání anebo i obhajování v odvolacím řízení předseda senátu a dále postupuje podle odstavce 1. U poškozeného a zúčastněné osoby, kteří nemají zmocněnce, postupuje předseda senátu přiměřeně.“.

12. Ustanovení § 251 tr. ř. tak rozlišuje situaci, kdy obviněný (případně jiný účastník řízení) je zastoupen a kdy zastoupen není, přičemž zjevně preferuje zaslání výzvy k odstranění nedostatků pouze obhájci (zmocněnci) i v případě, že odvolání podá zastoupený obviněný vlastnoručně, a to patrně z důvodu právního

vzdělání obhájce, u něhož tak lze předpokládat lepší zajištění práv obviněného. V případě obviněného zákonodárce předpokládá, že pro něj odstranění vad bude náročnější, proto mu také v odstavci druhém stanoví delší lhůtu. Také u obviněného, který zastoupen není, trestní řád klade důraz na ochranu jeho práv prostřednictvím obhájce, neboť ukládá soudu zkoumat, zda výzva vedla k nápravě, či posoudit povahu projednávané věci a obhájce obviněnému ustanovit. Vykládat první větu § 251 odst. 1 tr. ř. tak, že výzva má být zaslána jak obhájci, tak obviněnému, by postrádalo smysl nejen z toho hlediska, že právo na obhajobu je zde obviněnému zajištěno obhájcem s právním vzděláním, ale také proto, že obviněnému by byla stejně jako obhájci stanovena pouze pětidenní lhůta, jejíž marné uplynutí by mělo za následek postup podle § 253 odst. 3 tr. ř., na rozdíl od obviněného, který obhájce nemá, jemuž je stanovena lhůta delší a navíc soud musí aktivně učinit i další opatření k nápravě vad odvolání (posoudit, zda se náprava vad obviněnému zdařila, případně mu ustanovit obhájce), ačkoli obviněný zastoupený obhájcem sám o sobě nedisponuje lepšími schopnostmi napravit vady svého podání v porovnání s obviněným, který obhájce nemá. Zastoupený obviněný je tedy v tomto směru v každém případě odkázán na svého obhájce, proto zasílat mu výzvu k odstranění vad by bylo v tomto případě nadbytečné, resp. by to mohlo mít pro něj význam pouze z důvodu jakési kontroly práce obhájce, takový princip však trestní řád nezná a není ani součástí práva na spravedlivý proces.

13. Orgány činné v trestním řízení nepřejímají odpovědnost za případnou nekvalitní práci obhájce. Pokud například obhájce přes pokyn obviněného odvolání nepodá vůbec či v něm nevytkne některé vady rozhodnutí, neumožňuje trestní řád obviněnému pochybení obhájce dodatečně zhojit ani neukládá odvolacímu soudu z úřední povinnosti napadené rozhodnutí přesto přezkoumat v plném rozsahu. Právo na spravedlivý proces se v tomto směru promítá do institutu zastoupení obhájcem, který zákonodárce upravuje prostřednictvím předpisů o advokacii a na kvalitu jehož výkonu dozírá Česká advokátní komora. K tomu srov. např. náleze Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96. Trestní řád ani jiné procesní předpisy nepodrobují úkony advokáta v řízení kontrole ze strany soudu ani neukládají o nich souběžně informovat zastoupeného účastníka řízení. Pokud v posuzovaném případě podal odvolání obhájce obviněného, pak nebyl žádný zákonný důvod, aby soud prvního stupně zasílal výzvu k odstranění vad souběžně také obviněnému.

14. Vzhledem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že napadeným rozhodnutím a jemu předcházejícím postupem k porušení zákona ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. ani jiného dovolacího důvodu nedošlo. Dovolání obviněného D. F. proto pro jeho zjevnou neopodstatněnost podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, a to v souladu s § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Č. 46

Č. 46

Důkaz

§ 89 odst. 2 tr. ř.

I. Nález daktyloskopické stopy náležející obviněnému představuje nepřímý důkaz. Z tohoto důvodu pro něj platí, že není-li přímého důkazu, musí být doplněn dalšími nepřímými důkazy, které ve svém souhrnu tvoří logickou, ničím nenarušenou a uzavřenou soustavu nepřímých důkazů vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících, které v celku shodně a spolehlivě dokazují skutečnosti, které jsou v takovém příčinném vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich je možno dovodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru.

Zákaz reformace in peius, Trestní příkaz

§ 314g odst. 2 tr. ř.

II. Podle § 314g odst. 2 tr. ř. platí, že byl-li proti trestnímu příkazu řádně a včas podán odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení, přičemž při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu.

Zásada zákazu *reformationis in peius* se sice zde obecně neuplatní, ovšem ani uložení přísnějšího trestu nemůže být založeno na libovůli soudu, ale musí odpovídat zjištěným skutečnostem. Uložení přísnějšího trestu musí mít podklad ve zjištěném skutkovém stavu a musí být soudem dostatečně odůvodněno (§ 125 odst. 1 tr. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016, ECLI:CZ:NS:2016:5.TDO.1207.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného A. T. T. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 7 To 361/2015, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Děčíně ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 1 T 100/2014, a Okresnímu soudu v Děčíně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 46

1. Rozsudkem Okresního soudu v Děčíně ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. 1 T 100/2014, byl obviněný A. T. T. uznán vinným přečiny porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží podle § 244 odst. 1 alinea druhá, odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“) a porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, kterých se měl dopustit ve stručnosti tak, že společně s osobami V. H. Q. a B. H. K. (původně bylo ve věci konáno společné řízení proti všem obviněným, přičemž pouze obviněný A. T. T. podal odpor proti trestnímu příkazu, tudíž v hlavním líčení vystupovali první dva jmenovaní v procesním postavení svědků) v době nejméně od 2. 3. 2013 do 4. 3. 2013 v prostorách objektu ve V. skladovali za účelem dalšího prodeje jednak v rozporu s § 114 odst. 2 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, celkem 5 058 krabiček cigaret a 14 860 gramů tabáku neoznačených platnou tabákovou nálepkou pro území České republiky, přičemž cigarety byly neoprávněně označeny různými ochrannými známkami (slovními, obrazovými i kombinovanými) patřícími výhradně zahraničním obchodním společnostem (pro přesnou specifikaci těchto obchodních společností viz tzv. skutková věta výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně), a jednak v rozporu s § 3 odst. 1 zákona č. 676/2004 Sb., o povinném označení lihu, ve znění pozdějších předpisů, 4 lahve alkoholického nápoje opatřené etiketou Inländer rum 80 % s deklarovaným objemem 1 litru bez příslušné kontrolní pásky.
2. Za tyto přečiny byl obviněný odsouzen podle § 244 odst. 2 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtrnácti měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku na zkušební dobu čtyřiceti dvou měsíců, a současně mu byl podle § 53 odst. 1 a § 70 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest propadnutí věci. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli všichni poškození odkázáni s nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. Rozsudek soudu prvního stupně napadl obviněný A. T. T. odvoláním, o němž rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 7 To 361/2015, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil pouze výrok o trestu propadnutí věci; v ostatních částech zůstal napadený rozsudek nezměněn.

II. Dovolání

4. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný dovolání prostřednictvím svého obhájce Mgr. M. Č. Tento mimořádný opravný prostředek založil na dovolacím důvodu uvedeném v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Dovolatel nejprve namítl, že jednání, za které byl stíhán a odsouzen, není v žádném případě trestným činem. Dále konstatoval, že „zcela abscentuje subjektivní i objektivní stránka“, jež je nezbytná pro naplnění skutkových podstat obou přečinů. V rámci subjektivní stránky především zdůraznil, že v řízení nebyla nijak prokázána jeho vědomost o závadnosti zboží.

6. Následně připomenul svou předchozí obhajobu, že otisky prstů se mohly na jednotlivé zboží dostat při úklidu společných prostor. Soudy jeho tvrzení nepřijaly, přičemž argumentovaly tím, že „proč by se při úklidu dotýkal věcí nacházejících se ve skříních, které on sám nepoužíval“. Dovolatel však upozornil na zjevnou rozpornost závěrů soudů obou stupňů, jež se nijak nevypořádaly s možností, že zboží se před jeho vložením do skříní či uzamčené místnosti mohlo nacházet na vnitřní chodbě domu volně, a tudíž jeho přemísťování obviněným nelze vyloučit. Dovolatel rovněž zdůraznil, že, byť v trestním řízení vysvětlil důvody pro přítomnost jeho otisků prstů na závadném zboží, soudy jeho obhajobu zpochybnily, aniž by svou argumentaci opřely o některý z provedených důkazů, a jeho odsouzení je tak založeno na pouhých domněnkách. Kromě toho namítl, že při nejasnostech o skutkovém stavu věci není obviněný povinen prokazovat svoji nevinu, protože na něm neleží důkazní břemeno.

7. Dále podle názoru dovolatele soudy nedostatečně hodnotily výpovědi svědků, především již odsouzeného B. H. K. Ten opakovaně přiznal, že zboží na chodbě skladoval on, protože sám neměl k dispozici žádné skladové prostory. Soudy však posoudily bez jakéhokoli důkazu jednání obviněného, V. H. Q. a B. H. K. za spolupachatelství, přestože podle jeho vlastního vyjádření B. H. K. nikdy s dovolatelem nespolupracoval. Dovolatel v této souvislosti připomněl zásadu *in dubio pro reo*, kterou soudy nerespektovaly, podle níž „existují-li jakékoliv rozumné pochybnosti, nelze je vyložit v jeho neprospěch“. Obviněný na podporu svých argumentů odkázal na několik relevantních nálezů Ústavního soudu.

8. Svůj mimořádný opravný prostředek uzavřel obviněný námitkou týkající se výroku o trestu. Uvedl, že podle nálezu Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000, publikovaného pod č. 19 v sešitu 25 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, není soud oprávněn uložit obviněnému citelnější trest než ten, který původně uložil v trestním příkazu, jestliže v rámci hlavního líčení nebyly zjištěny radikálně nové skutečnosti, které by tento postup ospravedlňovaly. V jeho případě došlo i přes absenci přitěžujících okolností či změnu skutkového stavu k uložení vyššího trestu, než byl původně vyměřen trestním příkazem, a tato změna nebyla v rozsudku soudu prvního stupně řádně odůvodněna.

9. S ohledem na výše uvedené proto dovolatel Nejvyššímu soudu navrhl, aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a aby věc vrátil Okresnímu soudu v Děčíně k novému projednání a rozhodnutí.

III. Přípustnost dovolání

č. 46

10. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného obsahuje zákonné náležitosti a byly splněny i všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení v této věci. Jak již bylo shora zmíněno, obviněný A. T. T. opřel své dovolání o § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Předpokladem naplnění tohoto důvodu dovolání je, aby konkrétní dovolací námitka směřovala proti hmotněprávnímu posouzení těch skutkových zjištění, k nimž dospěly soudy ve věci rozhodující. K nesprávnému hmotněprávnímu posouzení skutku nebo k jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení může proto dojít pouze tehdy, byl-li skutek kvalifikován podle jiného ustanovení hmotného práva, tj. především trestního zákoníku, případně jiné normy upravující hmotné právo, než jaké na něj dopadalo. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tak může být naplněn pouze právní, a nikoli skutkovou vadou, a to pouze tou, která má hmotněprávní charakter.

11. Dovolací soud podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení i jemu předcházející řízení, a to v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání. Mohl tak učinit proto, že obviněný ve větší části svého dovolání uplatnil námitky, které odpovídají dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to zejména pokud zpochybnil naplnění subjektivní stránky předmětných trestných činů. Po přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obviněného je důvodné a usnesení odvolacího soudu a jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně trpí vytykanými vadami, a proto tato rozhodnutí nemohou obstát.

IV. Důvodnost dovolání

12. Jak již bylo naznačeno, za zcela relevantní lze považovat dovolání obviněného A. T. T. především v té části, v níž vytkl nesprávné právní posouzení skutku ohledně naplnění subjektivní stránky skutkových podstat obou přečinů, jimiž byl uznán vinným. Nejvyšší soud nejprve připomíná, že podle § 13 odst. 2 tr. zákoníku je k trestnosti činu třeba úmyslné zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Jinými slovy bez zavinění není trestný čin, a tedy ani trest.

13. Zavinění, které je chápáno jako vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu, je obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu a musí se vztahovat v podstatě na všechny skutečnosti, jež tvoří znaky skutkové podstaty trestného činu, přičemž postačí, že pachatel zná reálné skutečnosti (fakta), které se těmito znaky podřazují. Pokud by se zavinění k některé z požadovaných skutečností nevztahovalo, není dána subjektivní stránka trest-

ného činu, a proto je vyloučena trestní odpovědnost pachatele [srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník (EVK). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 203–234].

č. 46

14. Otázky související se subjektivní stránkou a s jejím prokazováním jsou poměrně hojně řešeny soudní judikaturou, přičemž mezi stěžejními je třeba zmínit stanovisko trestního kolegia bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 30. 11. 1970, sp. zn. Tpj 28/70-II., publikované pod č. 19/1971 Sb. rozh. tr., z něhož vyplývá, že závěr o zavinění pachatele musí být vždy prokázán výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout. Současně však jde o závěr právní. Skutečnosti duševního (psychického) života významné pro právní závěr o tom, zda tu je zavinění a v jaké formě (§ 15, 16 tr. zákoníku), jsou předmětem dokazování právě tak jako všechny ostatní okolnosti naplňující znaky trestného činu. Při zjišťování okolností, které mají význam pro závěr o zavinění, není možné dopředu přikládat zvláštní význam žádnému dokazovacímu prostředku, ale na zavinění a jeho formu je třeba usuzovat ze všech konkrétních okolností, za kterých byl trestný čin spáchán. Se zřetelem na zásadu volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.) zákon nepřikládá *a priori* žádnému důkazu zvláštní význam (srov. rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSSR uveřejněné pod č. 60/1972-IV. Sb. rozh. tr.).

15. K trestnosti obou trestných činů, za něž byl obviněný odsouzen, zákon vyžaduje úmyslné zavinění, přičemž postačuje úmysl nepřímý. Kromě toho u přečinu podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku se intelektuální a volní složky úmyslu musí vztahovat i na pachatelovo vědomí, že jde o neoprávněné označení výrobků nebo poskytovaných služeb ochrannou známkou nebo známkou s ní zaměnitelnou a že se jedná o uvádění do oběhu takových výrobků nebo poskytování služeb. U přečinu podle § 244 odst. 1 alinea druhá tr. zákoníku musí být naplněn i tzv. druhý úmysl, kdy pachatel jedná v úmyslu způsobit jinému škodu nebo (jako v daném případě) opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. K okolnosti podmiňující použití přísnější právní kvalifikace tohoto přečinu spočívající ve spáchání činu nejméně se dvěma osobami, pak u jeho pachatele vyžaduje i zde zákon úmyslnou formu zavinění (na rozdíl od těchto dalších osob, u nichž není třeba ani jejich trestní odpovědnost, např. kvůli nízkému věku).

16. V popisu skutku výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně však zcela absentují takové skutkové okolnosti, z nichž by bylo možno dovodit naplnění subjektivní stránky skutkové podstaty obou přečinů, za něž byl obviněný odsouzen, a to i ve vztahu k nepřímému úmyslu. Okresní soud v Děčíně se dokonce vůbec nezabýval hodnocením znaku zavinění v odůvodnění svého rozsudku, tudíž z tohoto pohledu nelze ani přezkoumat správnost jeho úvah, které jej vedly k závěru o naplnění tohoto znaku skutkových podstat obou přečinů ze všech zákonem vyžadovaných hledisek naznačených shora. V rámci odvolacího řízení se Krajský soud v Ústí nad Labem nijak nevypořádal s touto zjevnou vadou napadeného rozsudku, ačkoli obviněný mj. vytýkal nenaplnění objektivní i subjektivní stránky trestných činů. Soud druhého stupně označil zvolenou právní kvalifikaci

jednání obviněného za přiléhavou a bez výhrady se s argumentací soudu prvního stupně ztotožnil (viz strana 5 usnesení). Dovolací námitka obviněného A. T. T. je proto zcela opodstatněná, napadené usnesení i jemu předcházející rozsudek jsou zatíženy vytýkanou vadou hmotněprávního posouzení zavinění a je důvodem pro kasační rozhodnutí Nejvyššího soudu.

17. Výše zmíněné pochybení však není jediným důvodem pro zrušení obou rozhodnutí nižších soudů a vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí. Kromě toho, že došlo k nesprávné aplikaci procesní zásady vyjádřené v § 2 odst. 8 tr. ř., tj. zásady obžalovací (což by však samo o sobě samozřejmě nemohlo být dostatečným důvodem pro dovolací přezkum obou rozhodnutí), je zjevné, že některé závěry soudů obou stupňů vyjádřené v odůvodněních jejich rozhodnutí jsou v rozporu s výsledky provedeného dokazování, resp. jednotlivé argumenty soudů obou stupňů si vzájemně odporují.

18. Nesprávné použití zásady obžalovací, resp. její nerespektování vyplývá z argumentace Okresního soudu v Děčíně uvedené na straně 5 rozsudku, kde soud prvního stupně konstatoval, že „obviněný věrohodně nevysvětlil, jakým způsobem se jeho otisky dostaly na cigarety a lahve rumu“. V tomto případě je nutno dát za pravdu obhajobě dovolatele uvedené v jeho mimořádném oprávněm prostředku, že on jako obviněný není povinen soudu vysvětlovat, jak se jeho otisky prstů dostaly na předmětné zboží, či jiným způsobem dokazovat svoji nevinu, neboť na něm neleží důkazní břemeno (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09, publikovaný pod č. 43 v sešitu 56 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

19. Nejvyšší soud upozorňuje na to, že v řízení před soudem, v němž je zvýrazněna role obžaloby a obhajoby jako procesních stran, se v souladu s převažující zásadou obžalovací (srov. § 2 odst. 8 tr. ř.) ukládá státnímu zástupci (tj. obžalobě) povinnost dokazovat vinu obžalovaného. Proti obžalobě stojí strana obhajoby, která má právo, nikoli povinnost, navrhopvat a předkládat důkazy svědčící ve prospěch zvolené obhajovací strategie (srov. § 2 odst. 5 věta čtvrtá, § 180 odst. 3 věta druhá a § 215 odst. 2 tr. ř.). Pouze takto vymezené oprávnění obhajoby je v souladu se zásadou presumpce nevinny vyjádřenou i v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“), z níž vyplývá právo obviněného hájit se, jak uzná za vhodné, a současně povinnost orgánů činných v trestním řízení a v řízení před soudem zejména státního zástupce prokázat vinu obžalovaného. Povinnost navrhopvat či předkládat důkazy svědčící pro vinu obžalovaného tedy leží na orgánu veřejné žaloby (srov. § 2 odst. 8 věta druhá tr. ř.) a z pochybností těží obžalovaný, neboť se uplatňuje zásada *in dubio pro reo*, tedy v pochybnostech ve prospěch obžalovaného (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 33–40).

20. Na tomto místě Nejvyšší soud připomíná uplatněnou obhajobu obviněného A. T. T. k vysvětlení nálezu jeho otisků prstů tak, že se na závadné zboží mohly

dostat při úklidu společných prostor. Skutečnost, že některé otisky byly nalezeny na zboží nacházejícím se v uzavřené místnosti pod schody do prvního patra, byla rovněž dovolatelem vysvětlena tím způsobem, že předmětné zboží bylo před jeho uzamčením umístěno mimo skříň ve společných prostorách, kde k nim měl přístup kdokoli z nájemníků domu. Soud prvního stupně na tuto obhajobu obviněného reagoval argumentem, že není logické, aby obviněný při úklidu přerovnával cizí krabice nebo sahal na jednotlivé lahve s rumem, a uzavřel tuto věc s tím, že veškeré zboží nalezené ve společných prostorách domu bylo skladováno všemi obviněnými, tj. V. H. Q. a B. H. K. i dovolatelem A. T. T.

21. Do těchto úvah však okresní soud nezahrnul obsah těch důkazů provedených v rámci hlavního líčení, z nichž naopak vyplývá, že mezi původně všemi spoluobviněnými nebyla shoda, resp. dohoda na společném skladování právně závadného zboží za účelem jeho dalšího prodeje. Obviněný A. T. T. měl u své prodejny k dispozici další prostor, který využíval pro skladování jím nabízeného zboží, neměl tudíž důvod využívat společnou chodbu. Pokud by tak činil pouze ve vztahu k těmto výrobkům, jak zřejmě dovodily soudy, nebylo vysvětleno tvrzení svědka V. L. N. – syna majitelky domu, v němž měli prodejny jak B. H. K., tak i dovolatel, že opakovaně vytýkal umístění zboží ve společných prostorách (zejména chodbě) s tím, že překáží, není řádně zabezpečené před odcizením, a vždy se k věcem „hlásil“ jako vlastník jen B. H. K. Dále svědek uvedl, že tlumočil u celních kontrol, a i v těchto případech prohlašoval předmětné zboží za své vlastnictví jen B. H. K. Ani z výpovědi tohoto svědka, původně spoluobviněného, není možné učinit jednoznačný závěr, že některé skříně se zbožím patřily dovolateli A. T. T., takovou skutečnost v rámci svých vyjádření B. H. K. nikdy netvrdil.

22. Rovněž závěr obou soudů, že obviněný se trestných činů dopustil ve spolupachatelství (viz trestný čin porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 23 tr. zákoníku), resp. že spáchal čin nejméně se dvěma osobami [viz kvalifikovaná skutková podstata trestného činu porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží podle § 244 odst. 1 alinea druhá, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku], zjevně nereflakuje výsledky dokazování, jak správně namítl dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku. Ze svědecké výpovědi V. L. N. bylo zjištěno, že B. H. K. si s dovolatelem nijak navzájem nepomáhali, spíše naopak mezi nimi vládly konkurenční vztahy, občas měli dokonce roztržky ohledně přebírání zákazníků. Výše uvedené pak potvrdili i svědek B. H. K. a dovolatel A. T. T., kteří shodně uvedli, že s prodejem si nepomáhali a zboží si nepůjčovali. Právní závěry obou soudů, že se trestných činů dopustili V. H. Q., B. H. K. i A. T. T. ve spolupachatelství nejsou podloženy žádným z provedených důkazů, v podstatě se jedná o hypotézu soudů opřenou výlučně o výsledky daktyloskopického zkoumání. Ze stejných důvodů je nesprávný postup soudu prvního stupně, který dovolateli „přičetl k tíži“ veškeré

závadné zboží nalezené ve společných prostorech domu, tedy včetně toho, na němž se nenašly jeho otisky prstů, a které se dokonce nacházelo ve skříních, ke kterým se „hlásil“ toliko B. H. K., s tím, že k závadnému zboží svědčí všem třem osobám spoluvlastnické právo. Úvaha soudů o předpokládané (z důkazů jasně nevyplyvající) cílené součinnosti mezi všemi původně spoluobviněnými ohledně nakládání a společné distribuce zajištěného zboží je zatížena logickou disproportí. Jednalo se o osoby, jež si navzájem konkurovaly v podnikání (dovatel a B. H. K.), docházelo mezi nimi dokonce k neshodám, tudíž je proti zásadám logického myšlení, aby uchovávali právně závadné zboží určené k pozdějšímu prodeji „pomíchané“ v jedné skříní, resp. v dalších společných prostorech domu. Dovolací soud tak může konstatovat, že soudy učiněný právní závěr o naplnění znaků spáchání trestného činu ve spolupachatelství, resp. nejméně se dvěma osobami, nejen že nemá žádný relevantní skutkový podklad, navíc byl učiněn v rozporu s výsledky provedeného dokazování; dovolatelem uplatněná námitka je tak zcela opodstatněná.

23. V neposlední řadě je nutné poukázat na vnitřní rozpor v závěrech odvolacího soudu, který na straně 5 usnesení odmítl jako nepravdivé tvrzení obviněného A. T. T., že zajištěné otisky prstů jsou důkazem ojedinělým, ačkoli soud současně konstatoval, že „četnost a různá místa jejich zajištění jsou dostatečným důkazem pro vinu obviněného“. K tomu musí Nejvyšší soud podotknout, že nalezené daktyloskopické stopy je možno v hlavním líčení provést toliko jako nepřímý důkaz, jehož vypovídací hodnotou je nanejvýš to, že se otisky obviněného nacházely na konkrétním závadném zboží (a to za neobjasněných okolností), ale nikoli fakt, že obviněný bezpochyby spáchal žalované přečiny (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, publikovaný pod č. 1263 ve Výběru judikatury 2016, a nález Ústavního soudu ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, publikovaný pod č. 28 v sešitu 10 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Na správnosti tohoto závěru nemůže nic změnit ani odvolacím soudem zdůrazňovaná četnost stop obviněného, neboť jednak logicky četnost daktyloskopických stop, popř. míst jejich nálezu, neznamená rovněž větší počet důkazů, a v případě více nalezených otisků prstů dovolatele na závadném zboží se stále jedná o jeden a tentýž důkaz, a jednak ani mnohost stop sama o sobě nemůže změnit povahu tohoto důkazu z nepřímého v přímý. Početnost předmětných stop je nepochybně významnou indicií, která zvyšuje důvodné podezření, že dotyčná osoba manipulovala s předměty je nesoucími, mohla tudíž trestný čin spáchat, ale bez dalších důkazů se taková pravděpodobnost nemůže proměnit v potřebnou míru jistoty, a to tím méně, existují-li značné rozpory mezi tímto důkazem a ostatními důkazy, jak bylo shora podrobně rozebráno dovolacím soudem (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002, publikované pod č. T 592 v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 25, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha).

24. Výše uvedené nutně vede dovolací soud k přesvědčení, že závěr o vině obviněného A. T. T. soudy obou stupňů založily na existenci skutečně jediného důkazu, tedy nálezu daktyloskopických stop náležejících dovolateli na závadném zboží. Jedná se přitom o tzv. nepřímý důkaz (§ 2 odst. 5 tr. ř.), pro který platí, že soud o něj může opřít výrok o vině, ovšem jen za předpokladu, že tvoří ve svém souhrnu logickou, ničím nenarušenou a uzavřenou soustavu nepřímých důkazů vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících, které v celku shodně a spolehlivě dokazují skutečnosti, které jsou v takovém příčinném vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich je možno dovodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněná pod č. 38/1970-I a č. 29/1971 Sb. rozh. tr.). Těmito procesními zásadami se však soudy obou stupňů v projednávané věci neřídily, kdy z žádného dalšího provedeného důkazu se nedalo dovodit, že obviněný A. T. T. skladoval spolu s V. H. Q. a B. H. K. úmyslně závadné zboží za účelem jeho dalšího prodeje, a opřely svůj závěr o vině obviněného výhradně o předmětné odborné vyjádření z oboru daktyloskopie. Jejich tvrzení, že tento důkaz je v souladu s dalšími důkazy, přitom neodpovídá obsahu v hlavním líčení provedených důkazních prostředků (srov. příměření usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 8 Tdo 337/2013).

25. Pouze pro úplnost Nejvyšší soud stručně dodává, že argumentace soudu prvního stupně uvedená na straně 5 rozsudku týkající se osoby V. H. Q., resp. jeho nevěrohodné výpovědi, nemá žádný vliv na vyvození trestní odpovědnosti dovolatele A. T. T.

26. V závěru svého dovolání obviněný A. T. T. uplatnil výhradu týkající se výroku o trestu, kdy mu Okresní soud v Děčíně uložil rozsudkem ze dne 11. 6. 2015 trest odnětí svobody ve vyšší výměře, než mu byl původně uložen trestním příkazem Okresního soudu v Děčíně ze dne 12. 6. 2014, sp. zn. 1 T 100/2014, aniž by však tento postup jakkoli odůvodnil. Nejvyšší soud k tomu připomíná, že při hmotněprávním posouzení druhu a výměry uloženého trestu nelze systematickým výkladem jednotlivých dovolacích důvodů obsažených v § 265b odst. 1 tr. ř. dojít k jinému závěru, než jaký byl vyjádřen v rozhodnutí Nejvyššího soudu publikovaném pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr. Námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu (s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí) lze v dovolání úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., tedy jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 38 až § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného, nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. Za jiné nesprávné

hmotněprávní posouzení, na němž je založeno rozhodnutí ve smyslu dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je možno považovat, pokud jde o výrok o trestu, jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný trest nebo úhrnný trest, popřípadě společný trest za pokračování v trestném činu. Opačný výklad by vedl k závěru o zřejmé nadbytečnosti zákonné úpravy dovolacího důvodu podle § 265 odst. 1 písm. h) tr. ř., protože pak by jakékoli pochybení při ukládání trestu, a tím spíše uložení trestu mimo zákonem vymezenou trestní sazbu nebo nepřipustného druhu trestu, bylo možné považovat za jiné nesprávné hmotněprávní posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

27. Jak bylo shora uvedeno, podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možné podat dovolání tehdy, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Obviněnému A. T. T. ovšem nebyl uložen nepřipustný druh trestu ani mu nebyl vyměřen uložený trest odnětí svobody mimo zákonnou trestní sazbu. Dovolatel se tedy domáhá mimořádného přezkumu výroku o trestu nikoli z titulu jeho nepřipustnosti či překročení zákonných hranic jeho výměry, nýbrž výhradně z důvodu neodůvodněného „zprísňení“ trestu odnětí svobody ve srovnání s trestem uloženým mu trestním příkazem (tj. ze 12 měsíců na 14 měsíců podmíněného trestu odnětí svobody). Z výše uvedených důvodů tato námitka nespadá pod uplatněný dovolací důvod podle § 265 odst. 1 písm. h) tr. ř.

28. Již nad rámec své přezkumné činnosti, a poté, co Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného důvodným na podkladě jiných námitek směřujících proti výroku o vině, je nutné k otázce výměry trestu a jejímu odůvodnění dodat, že podle § 314g odst. 2 věty první tr. ř., byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou ve lhůtě odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení; při projednání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Zásada zákazu *reformationis in peius* zde tedy obecně neplatí. Uložení přísnějšího trestu ovšem nemůže být založeno na libovůli soudu, ale musí odpovídat zjištěným skutečnostem a při stanovení výše trestu nesmí být týmž skutečnostem přikládána v různých fázích trestního řízení bez rozumného vysvětlení rozdílná váha, a to v neprospěch obviněného. Jinými slovy uložení přísnějšího trestu musí mít podklad ve zjištěném skutkovém stavu a musí být soudem dostatečně odůvodněno (srov. nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000, publikovaný pod č. 19 v sešitu 25 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/09, publikovaný pod č. 256 v sešitu 55 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Je nutné dát za pravdu námitce dovolatele, že soud prvního stupně tento svůj postup spočívající

Č. 46

v navýšení trestu ve svém rozsudku nijak neodůvodnil, a Krajský soud v Ústí nad Labem odmítl výhradu obviněného s tím, že soud prvního stupně správně reflektoval postoj obviněného v průběhu řízení před soudem, a je proto zcela namístě, že trest mu byl uložen o tři měsíce delší než ostatním obviněným. Nejvyšší soud na tomto místě upozorňuje, že formulace „postoj obviněného v průběhu řízení před soudem“ je zcela nejasná, a z takového odůvodnění není zřejmé, jaké důvody vedly odvolací soud k přesvědčení o správnosti postupu soudu prvního stupně, tj. zpřísnění trestu odnětí svobody. Lze se snad jen domnívat, že oním „postojem“ mohlo být odmítání viny obviněným, což mu však není možné klást k tíži ani při ukládání druhu a výměry trestu.

29. Na podkladě shora uvedených skutečností a úvah Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného A. T. T. důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak dovolací soud přikázal věc Okresnímu soudu v Děčíně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

30. Soud prvního stupně tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněného A. T. T. a odstraní vady vytčené tímto rozhodnutím, zejména náležitě vyřeší otázku naplnění subjektivní stránky obou přečinů, jimiž byl obviněný uznán vinným, včetně okolností podmiňujících použití přísnější trestní sazby. Svě závěry pak důsledně a přesvědčivě vyloží v odůvodnění svého rozhodnutí, přičemž se musí vypořádat s jednotlivými rozpory, na něž Nejvyšší soud upozornil výše. Pokud soud prvního stupně zjistí, že v důkazním řízení není dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. že jsou stále přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, bude nutno rozhodnout ve prospěch obviněného a v souladu se zásadou *in dubio pro reo* ho zprostit obžaloby (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. I. ÚS 1095/15, publikovaný pod č. 2487 ve Výběru judikatury 2015). Nejvyšší soud dále připomíná, že podle § 265s odst. 1 tr. ř. je soud nižšího stupně vázán právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí a při odůvodňování rozsudku musí důsledně respektovat § 125 odst. 1 tr. ř.

Č. 47

Zanedbání povinné výživy

§ 196 tr. zákoníku

Č. 47

Pro posouzení, zda se pachatel neplněním vyživovací povinnosti vůči svým dětem dopustil jednoho nebo více samostatných přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, je rozhodující počet výchovných prostředí, ve kterých se tyto děti nacházejí (např. u různých matek, u různých pěstounů, ve více výchovných ústavech).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 3 Tdo 432/2016, ECLI:CZ:NS:2016:3.TDO.432.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné J. H. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 3 To 218/2015, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 66 T 185/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 10. 4. 2015, sp. zn. 66 T 185/2014, byla J. H. (dříve M.) uznána vinnou dvěma přečiny zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 trestního zákoníku (zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010, dále jen tr. zákoník), když příslušný skutkový děj je podrobně popsán ve výrokové části citovaného rozsudku. Za uvedené přečiny byla odsouzena k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, přičemž jí takto uložený trest byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků. Dále jí byla jako podmínka osvědčení uložena povinnost ve zkušební době podle svých možností a schopností splácet dlužné výživné.

2. V předmětné věci podala J. H. odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 11. 2015, sp. zn. 3 To 218/2015, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu a za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. J. H. nově odsoudil k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří měsíců, přičemž jí takto uložený trest byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Jinak zůstal napadený rozsudek nezměněn.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 47

3. Proti výše uvedenému rozsudku odvolacího soudu podala J. H. dovolání, a to jako osoba oprávněná, včas, prostřednictvím svého obhájce a za splnění i všech dalších, zákonem pro podání dovolání vyžadovaných náležitostí.

4. Obviněná J. H. v tomto svém mimořádném opravném prostředku uvedla, že jej podává z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Soudům vytkla především vadné právní posouzení věci, kdy její jednání bylo posouzeno jako dva skutky, ačkoli se mělo jednat o jediný pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku, a dále pak nesprávné vyhodnocení otázky, zda nárok na výživné nezanikl pro rozpor s dobrými mravy. K tomu dále uvedla, že se soud druhého stupně nedostatečně vypořádal s některými civilněprávními aspekty dotýkajícími se povinnosti obviněné hradit výživné svým dětem. Poukázala na to, že byt' měly orgány činné v trestním řízení posuzovat samostatně otázku, v jaké výši měla obviněná platit výživné, přičemž v tomto ohledu nejsou vázány rozhodnutím vydaným v občanskoprávním řízení, tak opakovaně odkazovaly právě na skutečnosti zjištěné v civilním řízení a nevypořádaly se s otázkou, zda (po vydání civilního rozhodnutí) nenastaly nějaké okolnosti, které odůvodnily nepřiznání výživného pro rozpor s dobrými mravy. I přes existenci rozhodnutí zavazujících obviněnou k povinnosti platit výživné měl soud druhého stupně pečlivě zvážit všechny okolnosti případu a přihlídnout mj. k tomu, že dcery na obviněnou podaly trestní oznámení, obviněné bylo zabraňováno v tom, aby o dcery pečovala, dcery byly při odchodu z domácnosti již v produktivním věku, vůči obviněné vystupují nepřátelsky a šikanózně, obviněná je osobou zdravotně postiženou apod. Přestože uvedené námitky uvedla již ve svém odvolání, soud druhého stupně se jimi podrobně nezabýval. Obviněná je tak toho názoru, že dcery nebyly oprávněny výživné požadovat již od okamžiku, kdy utekly ze společné domácnosti, a to právě pro rozpor s dobrými mravy. Soud druhého stupně tedy měl pochybit, pokud se spokojil s příslušnými civilními rozhodnutími a již dále neposuzoval okolnosti nastalé v pozdějším období.

5. Nesprávné právní posouzení věci poté obviněná spatřuje v tom, že soudy hodnotily její jednání jako dva samostatné přechyiny, a to s odůvodněním, že obě dcery žily v odlišném výchovném prostředí. Dle obviněné se z hlediska právní kvalifikace mělo jednat o jeden pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku, přičemž výchovné prostředí nikterak nesouvisí s posuzováním pokračujícího trestného činu. Nálezací soud dále posoudil jako přitěžující okolnost, že výživné nebylo hrazeno po delší dobu, avšak samotná délka neplnění výživovací povinnosti je znakem již samotné skutkové podstaty trestného činu podle § 196 tr. zákoníku, a nelze ji tak přičítat jako přitěžující okolnost. Soud druhého stupně měl tuto námitku ignorovat a nevypořádat se s ní v rámci výroku o trestu. Soud měl rovněž

přihlédnout k okolnostem, že obviněná spáchala trestný čin pod vlivem tíživých osobních a rodinných poměrů, mezi kterými uvedla invaliditu, exekuce, insolvenční řízení, komunikaci s dcerami a odebrání dcer z péče. Kromě výše uvedeného ve svém dovolání požádala, aby se Nejvyšší soud zabýval okolnostmi, že v napadeném rozsudku je nesprávně označena jako „rozená M.“, dále že za období od 4. 1. 2012 do 15. 8. 2013 obviněná nemůže být trestně stíhána, neboť předběžná péče byla zrušena rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 12. 2012. Rovněž nebyly brány v potaz souvislosti s insolvenčním řízením, a pokud pohledávky na výživném zanikly, nebyla obviněná povinna dcerám na výživném za posuzované období nic platit. Soud druhého stupně nadto nezohlednil usnesení Okresního soudu v Bruntále ze dne 25. 1. 2013, č. j. 30 E 524/2012-56. Dále uvedla, že státem poskytovaný příspěvek na péči, na mobilitu a na bydlení nesmí být dle zákona započítáván do příjmu obviněné, což je podstatné pro posouzení jejích možností platit výživné. Stejně tak nebylo prokázáno, že by obviněná dostala od své dcery 15 000 Kč z její pojistky, a při posuzování dobrých mravů mělo být zohledněno, že se dcery ke své matce nehlásí. Závěrem obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. soudu přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. K takto podanému dovolání se písemně vyjádřila příslušná státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která nejprve ve stručnosti shrnula dosavadní průběh předmětné trestní věci a dovolací námitky obviněné. Dále podotkla, že uplatněnými dovolacími námitkami se zabývaly již soudy prvního a druhého stupně. Soud druhého stupně přitom ve svém rozhodnutí podrobně rozebral jednotlivé znaky předmětné skutkové podstaty a stejně tak bylo náležitě zjištěno, že obviněná měla v inkriminovaných obdobích dostatečné finanční prostředky, aby mohla výživné na obě dcery platit. Správná je rovněž kvalifikace jednání obviněné jako dva samostatné přečiny, neboť se jednalo o dvě výchovná prostředí. Státní zástupkyně shrnula, že meritorní rozhodnutí není zatíženo takovou vadou, kterou by bylo nutno napravit cestou dovolání. Závěrem navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

7. Na tomto místě je nutno opakovaně připomenout, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek lze podat jen a výlučně z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., a je tedy nezbytné vždy posoudit, zda uplatněný dovolací důvod v té které věci je právě tím, který lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, když bez jeho existence nelze vůbec provést přezkum napadeného rozhodnutí.

8. Důvod dovolání vymezený § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Poukazem na uvedený dovolací důvod se nelze v zásadě domáhat přezkoumání učiněných skutkových zjištění, pokud ovšem tato jsou takového druhu a rozsahu, že na jejich základě lze přijmout jim adekvátní právní závěry. Skutkový stav je tak při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny v souvislosti s provedeným dokazováním a následně právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. S poukazem na označený dovolací důvod se však za dané situace nelze domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na kterých je napadené rozhodnutí vystavěno. Nejvyšší soud se tedy nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních a je takto zjištěným skutkovým stavem vázán. Povahu právně relevantních námitek nemohou mít takové námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění, hodnocení důkazů či takové námitky, kterými dovolatel vytýká neúplnost provedeného dokazování.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Nejvyšší soud po prostudování předloženého trestního spisu předně shledal, že obdobné (či zcela totožně formulované) námitky jako v dovolání obviněná uplatnila již v předchozích stadiích trestního řízení i v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Jde tak v podstatě pouze o opakování obhajoby, se kterou se již vypořádaly rozhodující soudy v odůvodnění svých rozhodnutí. Obviněná na několika místech soudu druhého stupně vytýká, že ignoroval její námitky a nikterak se jimi nezabýval, čemuž však Nejvyšší soud nemohl přisvědčit. Nejvyšší soud některé zcela nelogické námitky přisuzuje skutečnosti, že výraznou část dovolání tvoří celé pasáže zkopírované z odvolání obviněné proti rozsudku soudu prvního stupně. Přitom opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, se kterými se již soudy obou stupňů v dostatečné míře a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání, které je zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

10. Nejvyšší soud dále považuje za nezbytné připomenout, že ve smyslu § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Dovolací soud ovšem není obecnou třetí instancí

zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolat Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by katalog dovolacích důvodů. Už samo chápání dovolání jako mimořádného opravného prostředku ospravedlňuje restriktivní pojetí dovolacích důvodů Nejvyšším soudem (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

11. V posuzované věci uplatněné dovolací námitky obviněné přitom zčásti směřují do oblasti skutkové a procesní. Obviněná totiž soudům vytýká nesprávné hodnocení důkazů (zejména poměrů v rodině a vztah matky k oběma dcerám, vyplacení finanční částky z pojistky, finančních poměrů obviněné apod.) a přitom současně prosazuje vlastní hodnocení důkazů a vlastní (pro ni příznivou a od skutkových zjištění soudů nižších stupňů odlišnou) verzi skutkového stavu věci. Soudy prvního i druhého stupně ve svých rozhodnutích podrobně rozvedly jednotlivé důkazy, jež byly u hlavního líčení provedeny, jasně uvedly, které z nich považují za věrohodné, z jakých důvodů, které nikoli a z jakých důkazů při rozhodování o vině obviněné vycházely. Na základě přezkumu věci Nejvyšší soud konstatuje, že si soudy vytvořily dostatečný skutkový podklad pro svá rozhodnutí v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. a nijak také nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů jako zásady trestního řízení uvedené v § 2 odst. 6 tr. ř. Provedeným dokazováním bylo zjištěno, že obviněná měla v předmětném období dostatek finančních prostředků, aby mohla platit výživné na obě své dcery ve stanovené výši. Přitom konstatování příjmů obviněné, jak to učinil soud druhého stupně ve svém (napadeném) rozhodnutí (viz str. 5 rozsudku), kde tedy uvádí mj. příspěvek na péči, na mobilitu a na bydlení, opět pouze dokresluje celkové finanční poměry obviněné. Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že rozhodnutí o rozsahu dokazování spadá do výlučné kompetence obecných soudů. V souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího i Ústavního soudu je v pravomoci obecných soudů, aby stanovily potřebný rozsah dokazování a zabránily provádění zjevně nadbytečných důkazů a průtahům v řízení. Je zcela na úvaze soudu, jak vyhodnotí jednotlivé důkazy a jakými důkazními prostředky bude objasňovat určitou okolnost, která je pro zjištění skutkového stavu významná. Z hlediska práva na spravedlivý proces je však klíčový požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 125 odst. 1 tr. ř. nebo § 134 odst. 2 tr. ř. (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 1285/08), přičemž tento požadavek shledává Nejvyšší soud v případě rozhodnutí soudů v projednávané věci za naplněný, neboť soudy své závěry v odůvodnění svých rozhodnutí logicky a přesvědčivě odůvodnily. Samotné odlišné hodnocení důkazů obhajobou a obžalobou automaticky

neznamená porušení zásady volného hodnocení důkazů, zásady *in dubio pro reo*, případně dalších zásad spjatých se spravedlivým procesem. Nejvyšší soud nadto neshledal ani extrémní rozpor mezi skutkovým stavem věci v soudy dovozované podobě a provedenými důkazy, který ostatně obviněná ve svém dovolání ani výslovně nenamítala.

Č. 47

12. Rovněž nelze přiznat opodstatněnost námitkám obviněné, kterými napadá postup soudů v tom směru, že se nevypořádaly s některými civilněprávními aspekty dotýkajícími se povinnosti obviněné hradit výživné svým dětem, a že z tohoto hlediska soudy odkazovaly na skutečnosti zjištěné v civilním řízení. Jak ostatně uvedl soud druhého stupně ve svém rozhodnutí, při posuzování otázky výše výživného není orgán činný v trestním řízení vázán civilním rozhodnutím, přesto rozhodnutí v občanskoprávním řízení nemůže pominout a při zjišťování okolností důležitých pro rozhodnutí o vině je zhodnotí jako jiné důkazy. Samotná skutečnost, že by orgán činný v trestním řízení nebyl vázán civilními rozhodnutími, nikterak neznamená, že z nich nemůže vycházet. Zvláště pokud taková rozhodnutí zapadají do kontextu dalších, ve věci provedených důkazů. Nadto Nejvyšší soud uvádí, že obviněná i v těchto bodech *de facto* namítá nesprávně vyhodnocený proces dokazování, resp. neprovedení dodatečných důkazů. Avšak, jak bylo popsáno již na jiném místě tohoto rozhodnutí, dle Nejvyššího soudu rozhodnutí o rozsahu dokazování jednak spadá do výlučné kompetence soudů prvního a druhého stupně a dále pak požadavek náležitého odůvodnění rozhodnutí soudů v projednávané věci byl naplněn, jelikož soudy své závěry v odůvodnění svých rozhodnutí logicky, přesvědčivě a dostatečně odůvodnily.

13. Stran námítky nesprávného právního posouzení, jak ji uvedla obviněná, Nejvyšší soud uvádí, že právní kvalifikaci jako dvou samostatných přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku nelze nic vytknout. Pokud totiž pachatel neplní svou výživovací povinnost k více dětem, je pro posouzení, zda jde o jeden trestný čin nebo více trestných činů, rozhodující počet výchovných prostředí, ve kterých se tyto děti nacházejí (k tomu srov. č. 11/1984, s. 194, Sb. rozh. tr., a nález Ústavního soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. II. ÚS 187/02, uveřejněný ve svazku 29 pod č. 26). Jelikož se jednalo o dvě výchovná prostředí, což ostatně uvedly soudy prvního i druhého stupně v odůvodnění svých rozhodnutí, je právní kvalifikace přiléhavá a námitce obviněné, že výchovné prostředí nikterak nesouvisí s posuzováním pokračujícího trestného činu, nelze přisvědčit. Zcela neopodstatněně obviněná soudu druhého stupně dále vytýká, že se nezabýval rozhodnutím Okresního soudu v Bruntále ze dne 25. 1. 2013, č. j. 30 E 524/2012-56, a souvislostmi s insolvenčním řízením, jelikož se o těchto ve svém odvolání nikterak nezmiňuje [kromě bodu 5) odvolání, kde však jen obecně namítá polehčující okolnosti, které by měly být brány v potaz při ukládání trestu – viz č. I. 917]. Soud druhého stupně se přitom vesměs ztotožnil s odůvodněním původního rozsudku (vyjma té části týkající se výroku o trestu) a dále již reagoval

jen na námitky uplatněné v odvolání. Pokud dále obviněná namítá, že byla v napadeném rozhodnutí nesprávně označena jako „rozená M.“, jedná se o námitku, která nemá jakýkoli vliv na právní posouzení věci a nespadá pod žádný dovolací důvod.

14. Jako neopodstatněnou Nejvyšší soud shledal rovněž námitku obviněné, že soud prvního stupně posoudil jako přitěžující okolnost, že výživné nebylo hrazeno po delší dobu, přičemž již samotná délka neplnění vyživovací povinnosti je znakem skutkové podstaty trestného činu podle § 196 tr. zákoníku, a nelze ji tak přičítat jako přitěžující okolnost s tím, že soud druhého stupně se poté s uvedenou námitkou dle obviněné nevypořádal. Lze připomenout, že soud prvního stupně při odůvodnění uloženého trestu uvedl následující: „Soud rovněž ohodnotil způsob provedení přečinu a v rámci tohoto zohlednil dobu, po kterou výživné nebylo řádně hrazeno a která v případě obou dcer obžalované se pohybuje kolem doby jednoho a půl roku“. Soud druhého stupně poté konstatoval, že se obviněná trestných činů „dopouštěla po delší dobu, což jsou okolnosti přitěžující“. Soudy přitom ve svých rozhodnutích ani nikde výslovně neodkazují na § 42 písm. m) tr. zákoníku stran páčání trestné činnosti po delší dobu jakožto přitěžující okolnosti. Pokud poukazují na okolnost, že se obviněná předmětného jednání dopouštěla po delší dobu, spíše tímto dokreslují celkový pohled na trestnou činnost obviněné, tedy že se jí dopouštěla po dobu výrazně přesahující čtyři měsíce, což je znak základní skutkové podstaty podle § 196 tr. zákoníku. Nelze přisvědčit ani námitkám, že soud v napadeném rozhodnutí nepřihlédl k okolnostem, které by mohly být považovány za polehčující. Soud druhého stupně výslovně uvedl, že přihlédl k dosavadnímu způsobu života, hodnotil, že obviněná je osobou invalidní, ve výpise z rejstříku trestů neměla žádný záznam, dosud se nedostala do konfliktu se zákonem, a jednalo se tak o mimořádné vybočení z jejího jinak řádně vedeného života, a proto soud také snížil trest uložený původním rozhodnutím.

15. Je tedy namístě uzavřít, že učiněná skutková zjištění co do svého obsahu i rozsahu umožnila soudům v předmětné věci přikročit i k závěrům právním s tím, že použitá právní kvalifikace jednání obviněné jako dvou přečinů zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku je zcela přiléhavá. S poukazem na uvedené Nejvyššímu soudu nezbylo, než takto podané dovolání J. H. odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 107

Pravomoc soudu

§ 8 o. s. ř.

č. 107

Dělenou pravomoc podle § 8 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, mohl stanovit pouze zákon, nikoliv stanovy občanského sdružení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 23 Cdo 3200/2015, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.3200.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 39 Co 64/2015, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. 7 C 195/2003, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 7 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 24. 2. 2015, č. j. 39 Co 64/2015-202, výrokem I potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 (dále jen „soudu prvního stupně“) ze dne 30. 10. 2014, č. j. 7 C 195/2003-183, ve výroku I o zastavení řízení; výrokem II změnil výrok II soudu prvního stupně tak, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Sboru rozhodců Fotbalové asociace České republiky; výrokem III změnil výrok III soudu prvního stupně ohledně rozsahu povinnosti žalobce zaplatit žalované náhradu nákladů řízení; výrokem IV změnil výrok IV a V tak, že žalobci a žalované se zaplacené soudní poplatky nevrací a výrokem V rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

2. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že soudy nejsou příslušné k projednání a rozhodnutí věci – nároku uplatněného z titulu smlouvy o spolupráci při výkonu sportovní činnosti (profesionální hráčské smlouvy) uzavřené mezi účastníky dne 15. 2. 1997 (dále jen „smlouva“). Odvolací soud nejprve vyšel ze zjištění, že Českomoravský fotbalový svaz (dále jen „ČMFS“) byl občanským sdružením zřízeným podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, účastníci sporu byli v rozhodné době jeho členy a byli povinni dodržovat jeho vnitřní předpisy, jak bylo deklarováno i v čl. 6.6. smlouvy. Vyšel dále ze zjištění čl. 7.3. smlouvy, v němž bylo sjednáno, že případné spory mezi smluvními stranami související s touto smlouvou budou řešeny smírnou

cestou, a pokud se nepodaří takový spor vyřešit smírně, bude místně příslušným soudem soud, v jehož obvodu má společnost sídlo. Odvolací soud vyšel rovněž ze zjištění plynoucího z čl. 11.1. Stanov ČMFS, podle něhož je Arbitrážní komise oprávněna rozhodovat spory z profesionálních smluv mezi kluby a hráči, a kdy z čl. 22.1 Stanov ČMFS vyplynulo, že členové, organizační součásti a účastníci soutěží ČMFS jsou povinni spory mezi sebou vyplývající ze Stanov, řádů a předpisů řešit prostřednictvím orgánů ČMFS i v případě, kdy zákony České republiky připouštějí obrátit se v záležitostech rozhodnutí orgánů ČMFS na řádný soud. Podle Stanov ČMFS a jednacího řádu Arbitrážní komise byli účastníci profesionálních smluv povinni řešit své spory vznikající z profesionálních smluv primárně před Arbitrážní komisí ČMFS a teprve potom mohli své spory řešit před obecnými soudy. S ohledem na tato zjištění odvolací soud dovodil, že nejprve mělo proběhnout jiné řízení, které dosud neproběhlo, a proto v souladu s § 104 odst. 1 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení. Rozhodnutí soudu prvního stupně změnil v rozhodnutí o tom, kterému subjektu bude věc dále postoupena po zastavení řízení, a to s ohledem na změněné (aktuální) znění Stanov ČMFS.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Přípustnost dovolání vymezil tím, že napadené rozhodnutí závisí ve smyslu § 237 o. s. ř. na vyřešení právní otázky týkající se nedostatku soudní pravomoci za situace, kdy ČMFS ve svých stanovách určil, že řešení sporů jeho orgány má přednost před řešením sporů obecnými soudy. Dovolatel má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení, pokud odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení soudního řízení. Je přesvědčen, že ČMFS, jako dobrovolné sdružení, ochranu podle § 104 o. s. ř. nemá. Má za to, že pokud členové sdružení porušili Stanovy ČMFS tím, že se domáhají svého práva u obecného soudu a nevyužili řízení před orgány sdružení, je možno strany, jako členy sdružení, postihnout jen disciplinárně, ale nemá takový postup, který byl v rozporu se Stanovami, žádný vztah k nedostatku pravomoci obecného soudu. Navíc se dovolatel domnívá, že žalovaná měla vznést námitku nedostatku pravomoci soudu při prvním úkonu ve věci samé, a pokud byla učiněna později, nelze k takové námitce přihlížet. Dovolatel nesouhlasí ani s výrokem ohledně nákladů řízení a domnívá se, že měl být aplikován § 150 o. s. ř., kdy náhrada nákladů neměla být přiznána žádné ze stran, neboť nedostatečné zkoumání nedostatku pravomoci ze strany soudu nemůže jít k tíži žalobce v podobě povinnosti hradit náklady řízení po dobu, než soud nedostatek pravomoci zjistil. Dovolatel proto navrhl, aby dovolací soud napadené usnesení Městského soudu v Praze a výše

uvedené usnesení Obvodního soudu pro Prahu 7 zrušil a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 7 k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobce navrhla jeho zamítnutí pro nedůvodnost. Poukazuje na to, že zákon přiznává občanským sdružením právo inkorporovat do svých statutárních listin prostředky vlastní samosprávy, jako primárního prostředku pro řešení interních právních věcí, včetně sporů, kdy rozhodnutí orgánů samosprávných subjektů mohou být ve smyslu zákona přezkoumávána soudem. Odkazuje na § 8 o. s. ř., platný v rozhodné době, který připouští pravomoc jiných, tj. nesoudních orgánů, bez jakéhokoliv věcného vymezení. Žalovaná tedy považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné, neboť pokud nejdříve mělo proběhnout jiné řízení, které dosud neproběhlo, není dána pravomoc obecného soudu k projednání věci. K námitce žalobce, týkající se rozhodnutí o nákladech řízení, žalovaná uvedla, že žalobce zavinil, že došlo k zastavení řízení, neboť uplatnil-li by žalobce nejdříve svůj nárok u příslušného orgánu, k zastavení řízení by nedošlo.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud, jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), postupoval v dovolacím řízení a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2013 (článek II. bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů).

6. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutím odvolacího soudu se odvolací řízení končí a napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, zda je dána pravomoc soudu za situace, kdy občanské sdružení ve svých stanovách určilo, že řešení sporů jeho orgány má přednost před řešením sporů obecnými soudy.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nejvyšší soud se proto dále zbýval důvodností dovolání ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., tedy zda napadené usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení.

8. Při řešení uvedené právní otázky bylo třeba nejprve vyjít z § 104 o. s. ř., které stanoví, že pokud jde o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu (odstavec 1). Jde-li o nedostatek podmínky řízení, který lze

odstranit, učiní soud k tomu vhodná opatření. Přitom zpravidla může pokračovat v řízení, ale nesmí rozhodnout o věci samé. Nezdaří-li se nedostatek podmínky řízení odstranit, řízení zastaví (odstavec 2).

č. 107

9. Dále je třeba vzít v úvahu § 7 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, podle něhož platilo, že v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

10. V § 8 o. s. ř., platného do 31. 12. 2013, bylo stanoveno, že pokud mělo být před řízením u soudu provedeno řízení u jiného orgánu, mohly soudy jednat jen tehdy, nebyla-li věc v takovém řízení s konečnou platností vyřešena. Toto ustanovení upravovalo tzv. dělenou pravomoc, kdy u věcí uvedených v § 7 odst. 1 o. s. ř. byla pravomoc rozdělena mezi nesoudní orgán a soud tak, že nejprve měl jednat ve věci nesoudní orgán, a nevyřešil-li věc, mohl pak ve věci jednat soud. Dělenou pravomoc podle § 8 o. s. ř. může stanovit pouze zákon, předpis, nikoliv stanovy ČMFS. Nestanoví-li tak zákon, nelze účastníkovi odepřít v majetkovém sporu mezi členy sdružení právo na přístup k soudu.

11. V dané věci však žádný zákon, a to ani zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, platný v rozhodné době (do 31. 12. 2013), nestanovil, že ve sporech mezi členy občanského sdružení má nejprve rozhodovat orgán sdružení, a teprve pokud by věc v takovém řízení s konečnou platností vyřešena nebyla, že může jednat soud. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že dovolání je důvodné pro nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem, který ve shodě se soudem prvního stupně dovodil, že se v dané věci jedná o tzv. dělenou pravomoc, kdy je dána primárně pravomoc jiného orgánu před řízením u obecného soudu. Odvolací soud se dopustil nesprávného právního posouzení ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., pokud dovodil, že v dané věci má spor z hráčské smlouvy, tedy ze smlouvy mezi členy sdružení, rozhodnout nejprve Sbor rozhodců Fotbalové asociace České republiky ve smyslu čl. 30 Stanov ČMFS (občanského sdružení), neboť primární pravomoc k rozhodnutí věci jiným orgánem nebyla ve smyslu § 7 odst. 1 o. s. ř. dána jiným zákonem. Nejedná se tedy v takovém případě o dělenou pravomoc ve smyslu § 8 o. s. ř., ve znění platném do 31. 12. 2013. Dělenou pravomoc podle § 8 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, mohl stanovit pouze zákon, nikoliv stanovy občanského sdružení.

12. S ohledem na nesprávný právní závěr odvolacího soudu o zastavení soudního řízení se dovolací soud již nezabýval dalšími námitkami dovolatele k možnosti zkoumání podmínek řízení kdykoliv za řízení. Pouze je možno připomenout § 103 o. s. ř., podle něhož soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení).

13. Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné a důvodné, a proto napadené usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1

o. s. ř., bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), zrušil; jelikož důvody, pro které bylo usnesení odvolacího soudu zrušeno, platí i pro usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i usnesení soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.), v němž bude soud vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243g odst. 1 věta za středníkem o. s. ř.). V dalším řízení soud rozhodne také o dosavadních nákladech řízení včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.), tudíž již bylo bezpředmětné se zabývat námitkami dovolatele směřujícími k nesprávnému právnímu posouzení nároku na náhradu nákladů řízení.

č. 107

Č. 108

Č. 108 Ustanovení zástupce, Poplatky soudní

§ 30 o. s. ř., § 138 odst. 1 o. s. ř.

Za objektivní okolnost, která by žalobci bránila ve výkonu trestu odnětí svobody pracovat, nelze považovat skutečnost, že žalobce zahajuje velké množství soudních sporů, pokud velká část žalobcem zahajovaných a vedených sporů jsou spory sudičské, odůvodněné žalobcovým kverulantstvím, které končí neúspěchem žalobce. Nemajetnost žalobce jako důsledek absence příjmů v takovém případě nelze vzít v úvahu jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3877/2014, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.3877.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 5. 2014, sp. zn. 28 Co 148/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením Městský soud v Praze jako soud odvolací potvrdil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 jako soudu prvního stupně ze dne 9. 1. 2014, č. j. 19 C 85/2008-218, kterým bylo rozhodnuto, že žalobci se nepřiznává osvobození od soudních poplatků a že návrh žalobce na ustanovení zástupce pro dovolací řízení se zamítá.
2. Žalobce se v řízení domáhá částky 4 607,77 EUR jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 10/2005 a 10 Ca 400/2006.
3. Soud prvního stupně žalobu zamítl rozsudkem ze dne 14. 6. 2010, č. j. 19 C 85/2008-90, jeho rozhodnutí bylo potvrzeno rozsudkem odvolacího soudu ze dne 19. 1. 2011, č. j. 28 Co 464/2010-118, Nejvyšší soud však rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení rozsudkem ze dne 30. 1. 2013, č. j. 30 Cdo 2329/2012-169. Následně odvolací soud rozsudkem ze dne 17. 6. 2013, č. j. 28 Co 464/2010-189, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že „soud konstatuje porušení práva žalobce na projednání věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 10 Ca 400/2006 v přiměřené lhůtě“ a že

se zamítá žaloba o zaplacení částky 4 607,77 EUR. Proti rozsudku odvolacího soudu č. j. 28 Co 464/2010-189 podal žalobce dovolání a zároveň požádal, aby soud rozhodl o tom, že žalobce je osvobozen od soudních poplatků, a ustanovil mu zástupce z řad advokátů.

4. O uvedené žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta pro dovolací řízení bylo soudy rozhodnuto tak, jak je uvedeno shora v odůvodnění tohoto rozhodnutí. Soudy žádost posoudily následovně.

č. 108

5. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce je ve výkonu trestu odnětí svobody, ale není pracovně zařazen, neboť jej jím zahajované soudní spory vyčerpávají natolik, že není pracovní činnosti schopen. Zároveň o práci nemá zájem, neboť je podle jeho názoru ilegální. Žalobce dluží České republice částku 229 000 Kč a paní K. částku 66 000 Kč. Ve druhé polovině roku 2010 byly žalobci soudy přiznány částky 10 500 Kč a 4 000 EUR, ty však žalobce použil na úhradu svého dluhu vůči paní K. Jen u Obvodního soudu pro Prahu 2 je evidováno cca 80 žalob podaných žalobcem proti České republice.

6. Soud prvního stupně žádost žalobce zamítl (usnesení č. j. 19 C 85/2008-218). Uvedl, že žalobce má příjmy plynoucí mu ze soudních řízení. Ty jsou sice nepravdivé, ale umožňují mu splácet závazky vůči soukromé osobě. Pokud si žalobce zvolil, že bude ze získaných prostředků splácet své soukromé dluhy, je to jeho volba, nicméně si musí být vědom toho, že pak nemůže splňovat podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Pokud žalobce nemá žádný příjem, je to jeho výlučným zaviněním – primárně trestnou činností, druhotně sudičstvím a dále nedůvěrou žalobce k vězeňskému systému. Podle soudu prvního stupně navíc lze při určitém množství podaných žalob, které nejsou úspěšné, bez dalšího hovořit o sudičském a svévolném uplatňování práva.

7. Odvolací soud usnesení soudu prvního stupně potvrdil (usnesení č. j. 28 Co 148/2014-226). Stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že podmínky pro osvobození od soudních poplatků a pro ustanovení advokáta nejsou splněny, a to s ohledem na majetkové poměry žalobce. Žalobci byly v minulosti vyplaceny finanční prostředky, z nichž zaplatil splátku na svůj osobní dluh. Z těchto prostředků měl žalobce možnost si obstarat advokáta pro dovolací řízení. Skutečnost, že žalobci byly prostředky vyplaceny před třemi lety, není významná. Jestliže žalobce vede mnoho sporů, „musí při získání finančních prostředků s náklady za soudní řízení počítat“. Se soudem prvního stupně lze souhlasit, že si žalobce stávající majetkovou situaci zavinil sám.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu č. j. 28 Co 148/2014-226 podal žalobce dovolání. Dovolání posléze v zákonně lhůtě (§ 240 odst. 1 občanského soudní-

ho řádu) podal jménem žalobce rovněž advokát, který byl žalobci určen Českou advokátní komorou k sepisu dovolání proti usnesení č. j. 28 Co 148/2014-226 a k zastupování v dovolacím řízení a kterého žalobce k uvedenému zplnomocnil.

9. Podle § 241a odst. 5 občanského soudního řádu (ve znění účinném od 1. 1. 2013) k obsahu podání, v němž dovolatel uvedl, v jakém rozsahu napadá rozhodnutí odvolacího soudu, nebo v němž vymezil důvody dovolání, aniž by byla splněna podmínka stanovená v § 241 o. s. ř., se nepřihlíží.

10. Nejvyšší soud proto přihlížel pouze k dovolání, které jménem žalobce podal advokát.

11. V něm žalobce (zastoupený advokátem) uvádí, že napadené usnesení závisí na řešení otázek, které v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dosud nebyly řešeny a které odvolací soud nesprávně právně posoudil:

12. Zda lze osvobození od soudních poplatků bez dalšího nepřiznat z důvodu, že žadatel – vězeň je schopen si opatřit finanční prostředky prací ve věznici, za situace, kdy žadatelé ve výkonu práce brání uplatňování jeho práv. Soudy nezkoumaly možnosti práce ve vězení, schopnosti žalobce, vliv případného výděлку na poměry žalobce. Nebyly zjišťovány „reálné možnosti práce v Mírově“, kolik by si žalobce mohl vydělat a kolik by mu z výděлку zůstalo vzhledem k nutnosti splácet dluhy a vzhledem k omezeným možnostem nakládat s výdělkem (viz např. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů).

13. Zda lze bez dalšího konstatovat, že vězeň, který nepracuje, obchází zákon za účelem získání neoprávněné výhody (osvobození od soudních poplatků).

14. Zda lze osvobození od soudního poplatku nepřiznat z toho důvodu, že žalobce tři roky před podáním návrhu na osvobození od soudních poplatků získal jednorázový peněžitý příjem. Z tiskopisu „potvrzení o majetkových a výdělkových poměrech“ je přitom zjevné, že se přihlíží maximálně k příjmu za poslední zdaňovací období.

15. Zda lze osvobození od soudního poplatku nepřiznat z toho důvodu, že žalobce je povinen šetřit své finanční prostředky pro případné bránění svých práv u soudu.

16. Podle žalobce se ve věci nejedná o svévolné uplatňování práva, neboť žalobce byl v některých sporech úspěšný.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013

do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

18. Dovolání sepsané advokátem bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, podmínka § 241 odst. 1 o. s. ř. byla splněna a dovolání obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

19. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

20. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Dovolání je přípustné pro řešení otázek, zda může být (při posuzování poměrů účastníka z hlediska § 138 o. s. ř.) vážným důvodem, bránícím v obstarávání prostředků prací ve věznici, skutečnost, že žalobce je časově vytížen vedením většího množství soudních sporů, nebo skutečnost, že odmítá pracovat pro svou nedůvěru ve vězeňský systém. Uvedené otázky nebyly dosud v judikatuře Nejvyššího soudu řešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Odvolací soud založil napadené usnesení na dvou důvodech, z nichž každý sám o sobě postačuje k zamítnutí žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení advokáta – že žalobce si měl služby advokáta uhradit z prostředků, které mu byly přiznány v roce 2010, a že žalobce si svou stávající majetkovou situaci zavinil sám, neboť nemá-li žádný příjem, je to způsobeno jeho trestnou činností, vedením množství soudních sporů a nedůvěrou žalobce k vězeňskému systému, kvůli které odmítá pracovat.

23. Podle § 30 o. s. ř. účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků (§ 138 o. s. ř.), předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů (odstavec 1 věta první). Vyžaduje-li to ochrana zájmů účastníka nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem (notářem), ustanoví mu předseda senátu v případě uvedeném v odstavci 1 zástupce z řad advokátů (odstavec 2).

24. Podle § 138 o. s. ř. odst. 1 věty první může předseda senátu na návrh přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo

bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

č. 108

25. Účastníku nesmí být jen pro jeho nepříznivou majetkovou situaci znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo u soudu a naplnit své právo na právní pomoc v občanském soudním řízení od počátku řízení. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. U fyzických osob bere v úvahu také jejich sociální poměry, zdravotní stav apod. Přihlédne nejen k výši příjmů žadatele a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit, jakož i k důsledkům, které by pro jeho poměry mohlo mít zaplacení příslušného soudního poplatku nebo jiných plateb v příslušném řízení předpokládaných (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013, uveřejněné pod č. 99/2013 Sb. rozh. obč.).

26. I když je věcí osobního rozhodnutí každého, zda hodlá pracovat, nemůže být při posuzování poměrů žadatele zohledněna nemajetnost jako důsledek skutečnosti, že žadatel nepracuje z vlastního rozhodnutí. Nebrání-li proto žadateli o osvobození od soudních poplatků v práci nebo v jiné výdělečné činnosti zdravotní důvody nebo to, že přes evidenci u příslušného úřadu práce práci nesehnal, nebo jiné objektivní okolnosti, nelze nemajetnost jako důsledek absence příjmů z pracovního nebo obdobného poměru uvádět jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1589/2014).

27. Uvedený závěr platí obdobně pro práci ve výkonu trestu odnětí svobody. Skutečnost, že žalobce zahajuje velké množství soudních sporů, přitom nelze považovat za takovou objektivní okolnost, která by mu bránila vykonávat ve výkonu trestu odnětí svobody práci. Velká část žalobcem zahajovaných a vedených sporů jsou spory sudičské, odůvodněné žalobcovým kverulantstvím, které končí neúspěchem žalobce. Nejvyšší soud již dříve uvedl a odůvodnil, že žalobce zcela zjevně opakovaně zneužívá svého práva na přístup k soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2681/2014, ve věci stejného žalobce jako v nyní posuzovaném případě). I pokud by tedy žalobci ve výkonu práce bránila např. častá nepřítomnost ve věznici způsobená účastí u soudních jednání, pak tato nepřítomnost není důsledkem uplatňování práv žalobce (jak uvádí žalobce v dovolání), ale z převážné části důsledkem žalobcova sudičství a zneužívání práva ze strany žalobce. To však za objektivní okolnost ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1589/2014 považovat nelze.

28. Rovněž pokud žalobce považuje práci ve výkonu trestu odnětí svobody za ilegální a odmítá pracovat z důvodu, že má nedůvěru ve vězeňský systém (aniž

by uvedl konkrétní důvody, proč a jak by mu práce měla škodit nebo být ilegální), nelze to považovat za objektivní překážku bránící mu ve výkonu práce. Jedná se pouze o překážku subjektivní, danou osobním názorem žalobce, tedy o svobodné rozhodnutí žalobce nepracovat. V takovém případě však nelze nemajetnost v důsledku absence příjmů uvádět a zohledňovat jako důvod pro osvobození od povinnosti platit soudní poplatky (srov. usnesení sp. zn. 30 Cdo 1589/2014, citované výše).

29. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že nebylo třeba, aby soudy zjišťovaly reálné možnosti práce v Mírově, kolik by si žalobce mohl vydělat a kolik by mu z výdělku zůstalo, jak požaduje žalobce. Posouzení uvedených otázek nemohlo závěry napadeného rozhodnutí nijak ovlivnit, když žalobce bez objektivního a důležitého důvodu odmítá pracovat.

30. Vzhledem k tomu, že se žalobci nepodařilo úspěšně zpochybnit závěr, že si svou stávající majetkovou situaci zavinil sám (jeho dovolání v této otázce nebylo shledáno důvodným, jak je odůvodněno níže), napadené usnesení obstálo jako správné a Nejvyšší soud se již nezabýval přípustností a důvodností dalších námitek žalobce, neboť ani jejich odlišné vyřešení by se nemohlo v poměrech žalobce nijak projevit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 663/2003, uveřejněné pod č. 48/2006 Sb. rozh. obč.).

31. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 109

Č. 109

Odměna advokáta, Ustanovení zástupce, Poplatky soudní
§ 140 o. s. ř., § 138 o. s. ř.

Stát podle § 140 odst. 2 o. s. ř. hradí ustanovenému advokátovi hotové výdaje a odměnu za vykonané úkony právní služby zásadně po celou dobu, po níž byl ustanoven zástupcem účastníka. Nelze přiznat zpětnou účinnost rozhodnutí o zrušení usnesení o ustanovení zástupce (§ 30 o. s. ř.), a to ani v případě, že zastoupenému účastníkovi bylo zpětně odejmuto přiznané osvobození od soudních poplatků (§ 138 o. s. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 25 Cdo 4066/2015, ECLI:CZ:NS:2016:25.CDO.4066.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání ustanoveného zástupce zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 23 Co 497/2014, a věc vrátil tomuto krajskému soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 15. 9. 2005, č. j. 9 C 129/2001-332, byl žalobcům jako zástupce k ochraně jejich zájmů ustanoven podle § 30 o. s. ř. advokát JUDr. H. V období od 8. 10. 2005 do 30. 6. 2010 zastupoval oba žalobce, od 1. 7. 2010 již pouze L. H., neboť řízení bylo ve vztahu k žalobkyni zastaveno. Usnesením Okresního soudu v Kladně ze dne 15. 3. 2012, č. j. 9 C 10/2008-764, ve znění usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 20. 6. 2012, č. j. 23 Co 286/2012-791, bylo zpětně od 1. 10. 2005 žalobci odejmuto osvobození od soudních poplatků a bylo zrušeno usnesení, jímž mu byl v řízení k ochraně jeho zájmů ustanoven zástupce.

2. Okresní soud v Kladně usnesením ze dne 9. 10. 2014, č. j. 9 C 10/2008-870, přiznal ustanovenému zástupci žalobce, advokátu JUDr. J. H. odměnu a náhradu hotových výdajů za zastupování v řízení v celkové výši 121 726 Kč s tím, že uvedená částka bude zástupci proplacena z rozpočtových prostředků soudu do třiceti dní od právní moci usnesení. Vázán právním názorem odvolacího soudu v předchozím zrušujícím usnesení soud přiznal JUDr. H. odměnu pouze za zastupování žalobkyně J. P. za období od 1. 10. 2005 do 2. 6. 2010 (zpětvzetí žaloby) a při

stanovení tarifní hodnoty vycházel z částky 154 477 Kč, odpovídající hodnotě věcí, které žalobkyně požadovala vydat.

3. K odvolání JUDr. H. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 31. 3. 2015, č. j. 23 Co 497/2014-880, usnesení soudu prvního stupně potvrdil, neboť za období od 1. 10. 2005 do 8. 8. 2012, kdy nabylo právní moci usnesení o zpětném odejmutí osvobození od soudních poplatků přiznaného žalobci a o zrušení usnesení o ustanovení zástupce žalobci, soud prvního stupně správně nepřiznal JUDr. H. odměnu za zastupování žalobce, náhradu hotových výdajů a daň z přidané hodnoty.

č. 109

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Praze podal ustanovený zástupce dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nebyla řešena, a to zda v případě zpětného odejmutí osvobození od soudních poplatků zaniká se zpětným účinkem i právo ustanoveného zástupce žádat stát v souladu s § 140 odst. 2 o. s. ř. o úhradu odměny za zastupování a hotových výdajů s tím spojených. Namítá, že z žádného ustanovení nevyplývá, že v případě zpětného odejmutí osvobození od soudních poplatků účastníkovi se zpětně ruší i ustanovení mu zástupce. Dovojuje, že zrušením rozhodnutí o ustanovení zástupce končí zastoupení účastníka ke dni právní moci takového rozhodnutí, tedy v daném případě dne 31. 7. 2012, takže ustanovený zástupce z řad advokátů má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů za vykonanou právní službu i v případě, že zastupovanému účastníkovi bylo zpětně odejmuto osvobození od soudních poplatků. Navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou, shledal, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva dovolacím soudem dosud neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

6. V dané věci byl oběma žalobcům k ochraně jejich zájmů ustanoven zástupcem advokát JUDr. J. H., který žalobce v řízení zastupoval do doby, než rozhodnutím soudu bylo jeho ustanovení zástupcem zrušeno.

7. Zástupci ustanovenému podle § 30 odst. 1 o. s. ř., který je advokátem, platí stát jeho hotové výdaje a odměnu za zastupování (§ 140 odst. 2 věta první o. s. ř.). Je-li účastník osvobozen od soudních poplatků, vztahuje se osvobození též na jeho hotové výdaje a na odměnu za zastupování (§ 138 odst. 3 o. s. ř.). Zaplatit státu náhradu hotových výdajů advokáta a odměnu za zastupování je pak povinen ten, komu byla uložena povinnost k náhradě nákladů řízení zastoupenému účastníku (§ 149 odst. 2 o. s. ř.).

8. Jestliže byl účastník podle § 138 odst. 1 o. s. ř. osvobozen od soudních poplatků a soud dodatečně zjistí, že jeho poměry již osvobození neodůvodňují, popřípadě již dříve neodůvodňovaly, rozhodne usnesením o odejmutí osvobození od soudních poplatků podle § 138 odst. 2 o. s. ř., a to i se zpětnou účinností, a byl-li účastník v řízení zastoupen ustanoveným zástupcem podle § 30 o. s. ř., soud zruší usnesení o ustanovení zástupce. Funkce zástupce a jeho oprávnění zastupovat účastníka končí až právní mocí tohoto usnesení. Účinky procesních úkonů, které do té doby ustanovený zástupce za účastníka učinil, zůstávají zachovány (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 198).

9. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 25 Cdo 1610/2014, uzavřel, že ustanovený advokát má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši určené podle advokátního tarifu. Jde o odměnu za práci, advokát má legitimní očekávání, že tuto odměnu obdrží, a jde rovněž o zajištění právní pomoci a přístupu ke spravedlnosti osobám, jejichž sociální poměry jim neumožňují obstarat si placenou právní pomoc.

10. Zásadně je stát povinen podle § 140 odst. 2 o. s. ř. hradit ustanovenému advokátovi hotové výdaje a odměnu za dobu od jeho ustanovení (obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 2482/2015), a platí mu výdaje a odměnu za vykonané úkony právní služby po celou dobu, po níž byl ustanoven zástupcem účastníka. Okolnost, že § 138 odst. 1 o. s. ř. umožňuje odejmout přiznané osvobození zpětně, neznamená, že lze zpětnou účinnost přiznat i rozhodnutí o zrušení usnesení o ustanovení zástupce. Tak, jak zákon (§ 30 o. s. ř.) neumožňuje ustanovit zástupce se zpětným účinkem, neumožňuje zpětně ani ukončit funkci ustanoveného zástupce a odebrat mu zpětně oprávnění k zastoupení účastníka v řízení. Za účelně provedené úkony právní služby proto ustanovenému zástupci náleží adekvátní náhrada stanovená dle advokátního tarifu.

11. Na základě výše uvedeného je zřejmé, že právní názor, z něhož vycházel odvolací soud, je nesprávný, a proto Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Právním názorem dovolacího soudu je odvolací soud vázán.

Č. 110

Výkon rozhodnutí cizozemského soudu, Uznání cizích rozhodnutí, Exekuce
§ 16 zákona č. 91/2012 Sb., § 130 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb.

Č. 110

Podléhá-li výkon cizího rozhodnutí úpravě podle § 14 až § 16 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, lze jej provést jen soudním výkonem rozhodnutí, přičemž exekuci prostřednictvím zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, lze v takovém případě provést pouze podle cizího rozhodnutí, jež bylo uznáno na základě zvláštního rozhodnutí českého soudu podle § 16 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., tedy rozsudkem, který je třeba odůvodnit.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1349/2016, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.1349.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání oprávněného proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. prosince 2015, sp. zn. 20 Co 537/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Uherském Hradišti usnesením ze dne 6. 1. 2015, č. j. 3 EXE 259/2014-136, pověřil soudního exekutora Mgr. P. M., Exekutorský úřad R., vedením exekuce k vymození pohledávky podle „vykonatelného“ rozsudku Obvodního soudu 18. soudního obvodu v okrese Brevard, a pro okres Brevard, Florida, Spojené státy americké, ze dne 15. 7. 2013, sp. zn. 05-2010 CA 049934, pro náhradu nákladů oprávněného a pro náhradu nákladů soudního exekutora, které budou v průběhu exekuce určeny.

2. Podáním ze dne 2. 4. 2015, doplněným podáními ze dne 10. 4. 2015 a ze dne 27. dubna 2015, povinná navrhla zastavení exekuce pro nepřípustnost založenou na rozporu nařízení a vedení exekuce s právními předpisy. Uvedla, že oprávněný se domáhá exekučního výkonu rozhodnutí vydaného ve Spojených státech amerických, tedy ve státě, s nímž Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou, která upravuje uznávání a výkon, a jeho výkon tak podléhá úpravě podle § 16 odst. 3 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém – dále též jen „ZMPS“, podle kterého lze výkon cizího rozhodnutí o majetkových věcech nařídit rozhodnutím českého soudu, jež je třeba odůvodnit.

Vzhledem k tomu, že podle § 43a odst. 5 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění od 1. 1. 2013 (srov. čl. IV bod 1 zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), dále též jen „ex. řád“, pověření exekutora vedením exekuce není soudním rozhodnutím a nemusí být ani odůvodněno, může být takovéto cizí rozhodnutí vykonáno pouze cestou soudního výkonu rozhodnutí, nikoliv prostřednictvím soudního exekutora. Podle názoru povinné tak nejsou splněny zákonné předpoklady pro vedení exekuce, protože zde není způsobilý exekuční titul. Dále povinná namítala, že floridský soud neměl pravomoc (příslušnost) rozhodnout o předmětném sporu ve vztahu k povinnému, neboť povinný neměl a nemá ke státu Florida jakýkoliv právní či faktický vztah a k vydání rozhodnutí na území státu Florida nepodnikala ani nepodniká. Povinná vznesla též výhradu veřejného pořádku spočívající v porušení jejích práv tím, že jí byla odňata možnost řádně se účastnit řízení, rozsudek ve věci samé byl vydán v neveřejném zasedání, chybí mu jakékoliv odůvodnění, tudíž nelze zjistit, z jakého důvodu byla povinné platební povinnost uložena a jakého porušení povinností se měla dopustit, neobsahuje poučení o opravném prostředku, a z osvědčení vyplývá, že floridský soud nemá potvrzení o tom, zda rozhodnutí bylo doručeno povinné, čímž došlo k porušení českých procesních předpisů. Rozpor s veřejným pořádkem České republiky spatřuje povinná i v samotné výši přisouzené částky, která je v tuzemském prostředí s ohledem na neexistenci jakéhokoliv smluvního ujednání mezi oprávněným a povinnou nepřiměřeně vysoká, představuje materiální zásah do práva povinné vlastnit majetek a může pro ni mít likvidační důsledky.

3. Okresní soud v Uherském Hradišti usnesením ze dne 24. 9. 2015, č. j. 3 EXE 259/2014-415, výrokem I. výše uvedenou exekuci zastavil a výrokem II. rozhodl, že oprávněný je povinen uhradit povinné náklady řízení ve výši 74 500 Kč k rukám jejího právního zástupce Mgr. A. Š., a výrokem III. uložil oprávněnému povinnost uhradit soudnímu exekutorovi Mgr. P. M., Exekutorský úřad R., náklady exekuce ve výši 9 559 Kč, to vše do tří dnů od právní moci usnesení. Dospěl k závěru, že exekuční titul předložený spolu s exekučním návrhem oprávněným není možné exekučně vykonat, neboť oprávněný navrhl nařízení exekuce a pověření soudního exekutora na základě neúplného exekučního titulu, když nedoložil rozsudek o uznání cizího rozhodnutí, a exekuci proto jako nepřipustnou zcela zastavil.

4. K odvolání oprávněného i povinné Krajský soud v Brně usnesením ze dne 11. 12. 2015, č. j. 20 Co 537/2015-449, potvrdil usnesení soudu prvního stupně ve výroku I. o zastavení exekuce a ve výroku III. o nákladech exekuce, změnil ve výroku II. o nákladech účastníků tak, že oprávněný je povinen zaplatit povinné na náhradu nákladů exekučního řízení částku 148 561,40 Kč do tří dnů od právní moci tohoto usnesení k rukám advokáta Mgr. A. Š., a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Své rozhodnutí

odůvodnil tím, že podle § 16 odst. 3 ZMPS výkon cizího rozhodnutí v majetkové věci může být nařízen pouze rozhodnutím českého soudu, přičemž takové rozhodnutí je třeba vždy odůvodnit. Uznání cizího rozhodnutí je tak v tomto případě součástí procesu soudního rozhodování završeného vydáním příslušného soudního rozhodnutí a nelze uvažovat o možnosti, že by cizí rozhodnutí mohlo být uznáno v souvislosti s vydáním pověření soudního exekutora, neboť toto není soudním rozhodnutím, neobsahuje odůvodnění, nedoručuje se účastníkům a není proti němu přípustný žádný opravný prostředek, a k závaznému uznání cizího rozhodnutí nemůže dojít bez toho, že by měl povinný možnost se k této otázce vyjádřit a uplatnit své námitky, i z tohoto důvodu nemůže být cizí rozhodnutí uznáno vydáním pověření k provedení exekuce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Usnesení odvolacího soudu napadl oprávněný v celém rozsahu dovoláním, v němž (mimo jiné) namítá nesprávné právní posouzení, jež se projevilo v nesprávném právním výkladu a aplikaci § 16 odst. 1 ZMPS, kdy odvolací soud již jednou přihlédnutím uznané rozhodnutí nepovažoval za způsobilý exekuční titul. Oprávněný je přesvědčen, že pokud je cizí rozhodnutí ve věcech majetkových již jednou uznáno přihlédnutím, pak je nutno přistupovat k takovému cizímu rozhodnutí, jako by bylo vydáno českými orgány, a byl-li tedy exekuční titul již jednou neformálně uznán přihlédnutím při vydání pověření soudního exekutora, má tak od okamžiku přihlédnutí/uznání v České republice právní účinnost a povahu rozhodnutí českého orgánu veřejné moci, není tudíž důvod neprovést nucený výkon (exekuci) exekučního titulu tak, jako v případě českých soudních rozhodnutí. Dále namítá nesprávné právní posouzení § 16 odst. 1 ZMPS v otázce obligatornosti a fakultativnosti přerušení řízení v případě vznesení výhrady veřejného pořádku, neboť přestože povinná v průběhu řízení opakovaně vznesla výhradu veřejného pořádku, soudy nepřistoupily k přerušení řízení, ale naopak přímo k meritornímu rozhodnutí za situace, kdy zde vůbec nebyly splněny podmínky pro projednání a rozhodnutí ve věci. Oprávněný se neztotožňuje ani s právním posouzením odvolacího soudu ohledně závěru, že exekuční titul není způsobilým titulem k výkonu v exekuci, nýbrž v rámci soudního výkonu rozhodnutí, neboť podle § 130 odst. 1 ex. řádu jsou exekuce a výkon rozhodnutí prostřednictvím soudu právně rovnocenné, a tudíž je exekuce vedená na základě exekučního titulu přípustná. Navrhl proto, aby dovolací soud usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 12. 2015, č. j. 20 Co 537/2015-449, a usnesení Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 24. 9. 2015, č. j. 3 EXE 259/2014-415, zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Uherském Hradišti k dalšímu řízení.

6. Povinná se k dovolání oprávněného nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

č. 110

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva (je-li vydání pověření soudního exekutora podle § 43a odst. 5 ex. řádu uznáním cizího rozhodnutí podle § 16 odst. 3 ZMPS), která nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

8. V posuzovaném případě oprávněný podáním ze dne 15. 4. 2014 navrhl nařízení exekuce a pověření soudního exekutora Mgr. P. M. k vymožení pohledávky podle výše uvedeného rozsudku floridského soudu, s tím, že předmětný rozsudek je podle názoru oprávněného konečný, pravomocný a vykonatelný, a je proto způsobilým exekučním titulem pro nařízení exekuce. Okresní soud v Uherském Hradišti pověřením soudního exekutora ze dne 6. 1. 2015, č. j. 3 EXE 259/2014-136, návrhu oprávněného vyhověl.

9. Podle § 37 odst. 2 ex. řádu oprávněný může podat exekuční návrh podle tohoto zákona, a) nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul podle tohoto zákona, a b) nejde-li o věc podle § 251 odst. 2 písm. a) a § 251 odst. 2 písm. c) až f) občanského soudního řádu; exekuční návrh lze však podat tehdy, má-li být exekuce vedena podle cizího rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy nebo rozhodnuto o uznání.

10. Existence vykonatelného rozhodnutí (nebo jiného titulu) je předpokladem pro nařízení exekuce, a proto se soud před nařízením exekuce zabývá mimo jiné i tím, zda podkladové rozhodnutí (nebo jiný titul) je z hledisek zakotvených v příslušných právních předpisech vykonatelné, a to jak po stránce formální, tak i po stránce obsahové (materiální). Vykonatelnost – v jednotě obou aspektů – lze ztotožnit s vlastností exekučního titulu, která ho činí způsobilým k nucenému uskutečnění cestou výkonu rozhodnutí (exekuce).

11. Podle § 43a odst. 1 ex. řádu exekutor, kterému došel exekuční návrh, požádá exekuční soud nejpozději do 15 dnů ode dne doručení návrhu o pověření a nařízení exekuce (dále jen „pověření“). Neobsahuje-li návrh oprávněného všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, běží tato lhůta až ode dne doručení opraveného nebo doplněného návrhu, popřípadě exekučního titulu exekutorovi.

Podle § 43a odst. 5 ex. řádu pověření není soudním rozhodnutím a jeho doručení účastníkům řízení, případně podání opravného prostředku, je proto obligatorně vyloučeno. Účastníkům exekuce oznámí soudní exekutor zahájení exekuce doručením vyrozumění o zahájení exekuce v souladu s § 44 ex. řádu. Povinný pak má v případě nesouhlasu s vedením exekuce proti jeho majetku možnost podat návrh na zastavení exekuce podle § 55 ex. řádu.

12. Pověření je na základě § 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, oprávněn vydat i vyšší soudní úředník a podle § 36a odst. 5 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) – dále též jen „SSZ“, i asistent soudce. Zákon sice výslovně neomezuje vyšší soudní úředníky v rozsahu pověřování, avšak vzhledem k tomu, že vyšší soudní úředníci by podle § 8 SSZ neměli řešit věci právně nebo skutkově složité, neměli by pověřovat exekutora vedením exekuce podle notářských (a dřívějších exekutorských) zápisů, exekučních titulů ukládajících vyklizení po zajištění přístřeší a cizozemských rozhodnutí, protože u všech těchto titulů se jedná o poměrně složité právní posouzení podmínek jejich vykonatelnosti (KASÍKOVÁ, M. a kol. Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 957 s., s. 254).

13. Vposuzované věci je exekučním titulem rozsudek Obvodního soudu 18. soudního obvodu v okrese Brevard a pro okres Brevard, Florida, Spojené státy americké, ze dne 15. 7. 2013, sp. zn. 05-2010 CA 049934, kterým byla žalované (zde povinné) uložena povinnost uhradit žalobci (zde oprávněnému) částku ve výši 3 715 296,90 USD s úrokem ve výši 6 % ročně z částky 3 715 296,90 USD ode dne vyhlášení výroku s tím, že si tento soud vyhrazuje rozhodnout o zdanění nákladů na základě přiměřeného návrhu.

14. Podle § 1 odst. d) ZMPS tento zákon upravuje v poměrech s mezinárodním prvkem uznávání a výkon cizích rozhodnutí.

15. Podle § 2 ZMPS zákon se použije v mezích ustanovení mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána (dále jen „mezinárodní smlouva“), a přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie.

16. Výše uvedený exekuční titul je rozhodnutím soudu cizího státu, a na jeho uznání a výkon je tak třeba aplikovat ZMPS, neboť mezi Spojenými státy, resp. Floridou a Českou republikou není uzavřena ani dvoustranná, ani mnohostranná mezinárodní smlouva upravující spolupráci v oblasti uznání a výkonu rozhodnutí,

přičemž vyloučená je i aplikace přímo použitelných ustanovení práva Evropské unie, protože se nejedná o rozhodnutí vydané soudem jejího členského státu.

č. 110

17. Podle § 14 ZMPS rozhodnutí soudů cizího státu a rozhodnutí úřadů cizího státu o právech a povinnostech, o kterých by podle jejich soukromoprávní povahy rozhodovaly v České republice soudy, stejně jako cizí soudní smíry a cizí notářské a jiné veřejné listiny v těchto věcech (dále jen „cizí rozhodnutí“) mají v České republice účinnost, jestliže nabyla podle potvrzení příslušného cizího orgánu právní moci a byla-li uznána českými orgány veřejné moci.

18. Podle § 16 ZMPS uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech se nevyslovuje zvláštním výrokem. Cizí rozhodnutí je uznáno tím, že český orgán veřejné moci k němu přihlédne, jako by šlo o rozhodnutí českého orgánu veřejné moci. Je-li proti tomu namítána výhrada veřejného pořádku nebo i jiný důvod pro odepření uznání, ke kterým nemohlo být bez dalšího přihlédnuto, přeruší se řízení a je určena lhůta k zahájení řízení, pro které se odstavec 2 použije obdobně. Po jeho pravomocném skončení nebo po marném uplynutí lhůty se v přerušeném řízení pokračuje (odstavec 1). Cizí rozhodnutí v ostatních věcech se uznávají na základě zvláštního rozhodnutí, jestliže tento zákon nestanoví, že se cizí rozhodnutí uznávají bez dalšího řízení. I v případech, že se cizí rozhodnutí uznávají bez dalšího řízení, lze je na návrh uznat zvláštním rozhodnutím. Vyslovit uznání je místně příslušný okresní soud, který je obecným soudem toho, kdo uznání navrhuje, jinak okresní soud, v jehož obvodu nastala nebo může nastat skutečnost, pro kterou má uznání význam, jestliže zákon nestanoví něco jiného. Soud o uznání rozhoduje rozsudkem, jednání nemusí nařizovat (odstavec 2). Na základě cizího rozhodnutí o majetkových věcech, které splňuje podmínky pro uznání podle tohoto zákona, lze nařídit výkon tohoto rozhodnutí českého soudu, které je třeba odůvodnit (odstavec 3).

19. Z § 16 odst. 3 ZMPS, které po věcné stránce zcela přejímá předchozí úpravu čl. 66 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že cizí rozhodnutí, o jehož výkon se v České republice usiluje, nepodléhá žádnému mezistupni, jako je zvláštní řízení o uznání nebo řízení o prohlášení vykonatelnosti, které se uplatní v režimu některých unijních předpisů a mezinárodních smluv. Lze podat přímo návrh na výkon rozhodnutí, a to konkrétně na soudní výkon. Soud jako předběžnou otázku posoudí, zda cizí rozhodnutí splňuje podmínky uznání, a pokud ano, nařídí jeho výkon. Nařízení výkonu je třeba vždy odůvodnit. Odůvodnění rozhodnutí nařizující výkon je nutné k tomu, aby bylo patrné, že soud posuzoval předpoklady pro nařízení soudního výkonu rozhodnutí, a aby účastník v případě nesprávného posouzení podmínek pro výkon mohl poukázat na tuto nesprávnost v opravném prostředku (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86). Odchylně od § 16 odst. 3 bude třeba postupovat v případě cizího rozhodnutí, které bylo předem uznáno ve zvláštním řízení. S takovým rozhodnutím

je třeba zacházet jako s tuzemským exekučním titulem; podmínky uznání tedy znovu zkoumány nebudou. V těchto případech je zachována dvoukolejnost výkonu; lze navrhnout jak soudní výkon, tak exekuci. Cizí rozhodnutí tak lze kromě a) cizího rozhodnutí o výživném na nezletilé děti, b) cizího rozhodnutí, u nichž bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy, a c) cizího rozhodnutí, které byly uznány v samostatném řízení o uznání v režimu zákona, vykonat pouze cestou soudního výkonu rozhodnutí, nikoli prostřednictvím soudního exekutora (BŘÍZA, P., BŘICHÁČEK, T., FIŠEROVÁ, Z., HORÁK, P., PTÁČEK, L., SVOBODA, J. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 767 s., s. 115–116).

20. Podle § 130 odst. 1 ex. řádu tam, kde se ve zvláštních právních předpisech hovoří o soudním výkonu rozhodnutí nebo výkonu rozhodnutí, rozumí se tím také exekuce podle tohoto zákona. Tam, kde se ve zvláštních právních předpisech hovoří o nařízení výkonu rozhodnutí, rozumí se tím také vedení exekuce podle tohoto zákona.

21. Podle § 130 odst. 1 ex. řádu se ustanovení všech zvláštních právních předpisů, která se týkají výkonu rozhodnutí, vztahují na exekuční řízení prováděné podle ex. řádu. Dané ustanovení míří na rozhodnutí vydaná v exekučním řízení a na způsoby provádění exekuce, nikoliv na její zahájení, neboť na rozdíl od nařízení soudního výkonu rozhodnutí není pověření soudního exekutora vedením exekuce rozhodnutím, neobsahuje odůvodnění a nelze proti němu podat opravný prostředek.

22. Dovolatel se proto mýlí, usuzuje-li, že pověřením soudního exekutora došlo k uznání cizího rozhodnutí, které je v této věci exekučním titulem. Nařídít výkon cizího rozhodnutí, které bylo vydáno ve státě, s nímž Česká republika není vázána žádnou mezinárodní smlouvou upravující uznávání a výkon, lze pouze na základě rozhodnutí českého soudu, které je třeba odůvodnit, a jelikož pověření soudního exekutora daný požadavek nesplňuje, nelze než uzavřít, že jeho prostřednictvím není možné akceptovat uznání vykonatelnosti takového cizího rozhodnutí na našem území. Jinými slovy výkon cizího rozhodnutí, jež podléhá úpravě podle § 14 až 16 ZPMS, lze provést jen soudním výkonem rozhodnutí, přičemž exekuci prostřednictvím exekučního řádu lze v takovémto případě provést pouze podle cizího rozhodnutí, které bylo uznáno na základě zvláštního rozhodnutí českého soudu podle § 16 odst. 2 ZPMS, tedy rozsudkem, který je třeba odůvodnit, a to jak v případě vyhovění návrhu na uznání cizího rozhodnutí, tak i v případě jeho zamítnutí.

23. Námitku dovolatele, že soudy neměly kvůli vznesení výhrady veřejného pořádku ze strany povinné přistoupit k meritornímu rozhodnutí, nýbrž k přerušení řízení podle § 16 odst. 1 ZPMS, dovolací soud neshledal opodstatněnou, neboť soudy v daném případě rozhodovaly o návrhu na zastavení exekuce, která byla

Č. 110

nařízena podle exekučního titulu, na jehož základě není vedení exekuce přípustné. Ustanovení § 16 odst. 1 ZMPS se však týká uznání cizích rozhodnutí v majetkových věcech, u kterých postačí uznání pouhým přihlédnutím českého orgánu veřejné moci, a nevztahuje se proto na projednávaný případ. Vzhledem k výše uvedenému tak přerušení řízení nebylo namíste a odvolací soud nepochybil, když usnesení soudu prvního stupně o zastavení exekuce potvrdil.

24. Ze shora uvedeného vyplývá, že napadené usnesení odvolacího soudu je správné. Protože nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo vadou uvedenou v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání oprávněného podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 111

Odpovědnost státu za škodu, Zdravotnictví, Ochrana osobnosti, Právo Evropské unie

č. 111

§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., čl. 4 směrnice 80/155/EHS, § 10 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., § 16 zákona č. 372/2011 Sb.

Státní orgány se nezajišťováním péče porodních asistentek u domácího porodu nedopouštějí nesprávného úředního postupu ani tímto jednáním neporušují unijní právo, neboť z českých právních předpisů, z článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ani z článku 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS neplyne povinnost státu zajistit těhotným ženám péči porodní asistentky v domácím prostředí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 3598/2014, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.3598.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 2. 2014, sp. zn. 51 Co 404/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se žalobou podanou dne 14. 9. 2012 u Obvodního soudu pro Prahu 2 domáhala zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem státu, který spatřovala v tom, že stát brání porodním asistentkám v poskytování péče u porodu doma, nezajišťuje péči u porodu doma, nepřijal legislativu, která by porod doma umožňovala, a v médiích vytváří prostředí netolerance vůči volbě místa porodu. V důsledku tohoto nesprávného úředního postupu státu byla žalobkyně nucena porodit doma bez kvalifikované péče porodní asistentky. Žalobkyně tvrdila, že kdyby musela родit v nemocnici, bylo by zasaženo do jejího práva na soukromý, rodinný život a práva na svobodu myšlení, protože porod v nemocnici nepovažuje vzhledem k užívání nevhodných postupů za bezpečný. Podle žalobkyně došlo tímto nesprávným postupem státu k ohrožení jejího zdraví i zdraví jejího nenarozeného dítěte a k hrubému zásahu do jejích osobnostních práv, neboť musela během těhotenství zažívat stres a obavy spojené s nejistotou, zda se jí podaří zajistit péči během jejího porodu doma, a potom, co

její syn krátce po porodu zemřel (pro vrozenou srdeční vadu neslučitelnou s mimoděložním životem), byla vystavena velkému zájmu a kriminalizování ze strany médií.

č. 111

2. Žalovaná nárok žalobkyně neuznala a uvedla, že v posuzovaném případě všechny státní orgány jednaly v souladu s právními předpisy, takže nezasáhly do práv žalobkyně, a že legislativní nečinnost nelze podřadit pod nesprávný úřední postup podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“.

3. Obvodní soud pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 14. 5. 2013, č. j. 23 C 221/2012-44, žalobu zamítl a současně rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně došel k závěru, že žalobkyně tvrzený přístup státu k domácím porodům nelze podřadit pod nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk (nenaplnění odpovědnostního titulu), neboť v posuzovaném případě nedošlo k porušení pravidel předepsaných právními předpisy pro počínání státních orgánů. Na posuzovaný případ je nutné aplikovat právní názor Ústavního soudu vyjádřený za obdobných skutkových okolností v usnesení pléna ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 26/11, podle něž se nelze změny přístupu státu k domácím porodům domáhat cestou občanskoprávních žalob, ale jedině skrze seriózní a odbornou debatu, jejímž výsledkem by měla být legislativní úprava, která zohlední všechny kolidující zájmy, neboť přístup státu k domácím porodům je otázkou společenskou a politickou, jejíž zodpovězení je na zákonodárci, nikoliv na soudu. Soud prvního stupně se ztotožnil také s právními názory ombudsmana a disentujícího soudce J. M. uvedenými taktéž v usnesení pléna Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 26/11, o tom, že na posuzovaný případ nelze aplikovat rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 14. 12. 2010 ve věci Ternovszky proti Maďarsku, č. 67545/09, protože česká právní úprava se v této oblasti od maďarské právní úpravy podstatně liší. Soud prvního stupně shrnul, že existuje legislativa, která umožňuje poskytování péče při domácích porodech, když stát nebrání porodním asistentkám, aby mohly legálně poskytovat péči u porodu doma, a že žádný závazný právní předpis neukládá státu povinnost zajistit prostřednictvím určité organizace péči u domácího porodu.

4. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 2. 2014, č. j. 51 Co 404/2013-91, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, zamítl návrh žalobkyně na přerušení řízení a současně rozhodl o tom, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Odvolací soud se zcela ztotožnil se závěrem a argumentací soudu prvního stupně o tom, že v posuzovaném případě absentuje odpovědnostní titul, neboť za nesprávný úřední postup lze považovat pouze porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státních

orgánů, že legislativní nečinnost nelze podřadit pod nesprávný úřední postup, že ministerstvo nemůže vydat vyhlášku, která by prováděla zákon nad jeho rámec, a že řízení o žalobě podle OdpŠk nemůže suplovat odbornou diskusi nad situací v českém porodnictví.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 111

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítala, že soud prvního stupně i odvolací soud při závěru o neexistenci porušení pravidel předepsaných právními předpisy (neexistenci nesprávného úředního postupu) opomenul, že povinnost státu umožnit péči u domácího porodu sice není upravena právními předpisy, ale vyplývá z čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a z čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, což bylo konstatováno v rozsudku ESLP ze dne 14. 12. 2010 ve věci Ternovszky proti Maďarsku, č. 67545/09, jehož závěry byly podpořeny také v rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 2. 5. 2012, č. j. 35 Nc 53/2012-27. Vedle toho dle žalobkyně stát svým postupem porušil obecnou povinnost předcházet škodě na zdraví (§ 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), povinnost zdržet se zásahů do osobnostních práv rodiček (§ 11 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), povinnost spolupracovat při tvorbě obecně závazných právních předpisů a udělování oprávnění v oblasti zdravotnictví s profesními organizacemi a profesními občanskými sdruženími (§ 10a zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu) a povinnost stanovit vyhláškou požadavky na věcné a technické vybavení zdravotnického zařízení pro porod v domácím prostředí (§ 12a odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu). Žalobkyně namítala, že v posuzovaném případě došlo k zásahu do jejích základních práv a svobod, což nemůže být soudy ignorováno pouhým odkazem na to, že se jedná o společenskou a politickou otázku. Závěr o tom, zda se stát dopustil nesprávného úředního postupu, závisí dle žalobkyně mimo jiné na vyřešení otázky, jestli stát brání porodním asistentkám v tom, aby mohly legálně poskytovat péči u porodu doma, což je otázka, kterou soud prvního stupně i odvolací soud nesprávně právně posoudil. Z tvrzení zástupců státu ve věci Dubská a Krejzová proti České republice před ESLP vyplývá, že v České republice může být porodní péče poskytována pouze ve zdravotnickém zařízení. K posouzení otázky, zda stát brání porodním asistentkám v poskytování péče u porodů doma, navrhovala žalobkyně důkazy, jejichž provedení bylo bez věcně adekvátního důvodu zamítnuto. Žalobkyně dále považovala za nesprávný závěr soudu prvního stupně i odvolacího soudu o tom, že žádný právní předpis neukládá státu povinnost zajistit péči u domácího porodu. Nemocnice měly podle § 18 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, povinnost poskytovat ambulantní formu péče, jejíž součástí bylo také poskytování

péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta, z čehož žalobkyně dovozovala, že nemocnice měly oprávnění a povinnost vyslat na žádost rodičky svůj zdravotnický personál k porodu doma. Žalobkyně namítala, že Ministerstvo zdravotnictví dlouhodobě ignoruje otázku domácích porodů tím, že nevydalo v souladu s § 12a odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, po projednání s profesními organizacemi porodních asistentek vyhlášku, kterou by stanovilo požadavky na věcné a technické vybavení zdravotnického zařízení (včetně požadavků pro vedení porodu v domácím prostředí). Ze směrnice Parlamentu a Rady č. 2005/36/ES, o uznávání odborných kvalifikací, a ze směrnice Rady č. 80/155/EHS, o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek, vyplývá, že porodní asistentka je bez odborného dohledu či indikace lékaře oprávněna k provádění fyziologických porodů. Podle žalobkyně Česká republika na rozdíl od jiných států západní Evropy implementovala tyto směrnice do svého právního řádu pouze formálně, aniž by výkon činnosti samostatné porodní asistentky fakticky umožnila, což je porušení závazků plynoucích z evropského práva zakládající nesprávný úřední postup. Na základě použití analogie s odpovědností státu podle OdpŠk za neprovedení směrnice Evropské unie (dále též „EU“) lze dle tvrzení žalobkyně pod nesprávný úřední postup podřadit také legislativní nečinnost. Žalobkyně se ztotožnila s právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v nálezu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 165/11, podle nějž musí obecné soudy poskytovat ochranu právům jednotlivců při dlouhodobé nečinnosti zákonodárce, která brání uplatnění základních práv. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil jak rozhodnutí soudu prvního stupně, tak rozhodnutí odvolacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu a že věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1. 1. 2014 – posoudit (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se

odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Pro rozhodnutí soudů v projednávané věci bylo významné vyřešení právních otázek, zda lze nesouhlas s legislativou České republiky ve vztahu k postavení porodních asistentek, absenci právní úpravy, která by umožňovala porod doma, a nezajištění zdravotnické péče při domácím porodu považovat za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk a zda Česká republika porušuje unijní právo, když nezajišťuje těhotným ženám péči porodní asistentky u domácího porodu. Vzhledem k tomu, že tyto otázky dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešeny, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

č. 111

IV.

Důvodnost dovolání

10. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

11. Žalobkyně se v posuzovaném případě domáhala náhrady nemajetkové újmy, která jí měla vzniknout nesprávným úředním postupem státních orgánů (podle § 13 OdpŠk). Objektivní odpovědnost státu podle § 13 OdpŠk (bez ohledu na zavinění), jíž se nelze zprostit, předpokládá současné splnění tří podmínek: 1. nesprávný úřední postup, 2. vznik újmy a 3. příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a vznikem újmy. Pro posouzení důvodnosti nároku na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem se musí soudy postupně zabývat naplněním uvedených podmínek odpovědnosti, přičemž – jak správně uvedl soud prvního stupně i odvolací soud – shledá-li soud nenaplnění již první podmínky, ostatními podmínkami se nemusí zabývat a nárok zamítne.

12. Definici nesprávného úředního postupu zákon nepodává, z obsahu tohoto pojmu však vyplývá, že podle konkrétních okolností může jít o jakoukoliv činnost spojenou s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu. Nesprávný úřední postup je zpravidla postup, který nesouvisí s rozhodovací činností, i když není vyloučeno, aby škoda, resp. nemajetková újma byla způsobena i nesprávným úředním postupem prováděným v rámci činnosti rozhodovací. Pro nesprávný úřední postup je určující, že úkony tzv. úředního postupu samy o sobě k vydání rozhodnutí nevedou, a je-li rozhodnutí vydáno, bezprostředně se v jeho obsahu neodrazí (k definici nesprávného úředního postupu srov. například stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. 11. 1977,

sp. zn. PlsF 3/77, publikované pod č. 35 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1977, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2120/2000, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1627/2008).

č. 111

13. Rozhodovací praxe dovolacího soudu se ustálila na závěru, že za nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk zásadně nelze považovat zákonodárnou činnost (nejde o výkon státní moci ve smyslu § 1 odst. 1 OdpŠk). Nejvyšší soud se k této otázce vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1124/2005, uveřejněném pod č. 7/2008 ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek, takto: Vzhledem k tomu, že Parlament tvořený Poslaneckou sněmovnou a Senátem je vrcholným orgánem moci zákonodárné (srov. čl. 15 zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších změn, dále jen „Ústava“), který v podmínkách zastupitelské demokracie rozhoduje hlasováním svých členů – poslanců a senátorů o přijetí či nepřijetí předloženého návrhu zákona, přičemž neexistuje a ani existovat nemůže pravidlo či předpis o tom, jak který poslanec, senátor či poslanecký nebo senátorský klub má při přijímání zákonů hlasovat (podle čl. 23 odst. 3 a čl. 26 jsou poslanci a senátoři povinni vykonávat svůj mandát v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a nejsou přitom vázáni žádnými příkazy), nelze proces přijímání zákonů hlasováním v Poslanecké sněmovně či Senátu považovat za úřední postup ve smyslu § 13 zákona č. 82/1998 Sb., a – pokud pravidla jednacího řádu Poslanecké sněmovny nebo Senátu byla zachována – už vůbec nelze uvažovat o „soudní“ kontrole, zda výsledek hlasování je správný, či nesprávný. Jde o princip ústavní suverenity moci zákonodárné, která je odpovědná lidu.

14. Uvedený právní názor nadále obстоjí i přesto, že rozhodnutí Nejvyššího soudu, v němž byl vyjádřen, bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2009, sp. zn. IV. ÚS 156/05, uveřejněném pod č. 167/2009 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. Důvodem zrušení rozhodnutí nebyl právní názor Ústavního soudu spočívající v tom, že lze dlouhodobou legislativní nečinnost státu podřadit pod nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk, ale skutečnost, že obecné soudy neposoudily nárok stěžovatelů (na náhradu škody vůči státu, jež měla vzniknout v důsledku dlouhodobé protiústavní nečinnosti Parlamentu spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu vymezujícího případy, ve kterých je pronajímatel oprávněn jednostranně zvýšit nájemné, úhradu za plnění poskytovaná s užíváním bytu a změnit další podmínky nájemní smlouvy) z hlediska jejich práva na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud ve své argumentaci odkázal na stanovisko pléna ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. Pl.ÚS-st. 27/09, uveřejněné pod č. 136/2009 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž je mimo jiné uvedeno, že z hlediska posouzení základního práva na náhradu škody vůči státu je nezbytné vycházet z čl. 36 odst. 3 Listiny. Toto ustanovení zaručuje právo

na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Z tohoto hlediska ale nelze považovat Parlament za orgán veřejné správy, soud nebo jiný srovnatelný orgán státu. Nelze tak především učinit v případech, kdy Parlament vykonává svoji zákonodárnou pravomoc. Odpovědnost za výkon této pravomoci je v první řadě politická.

č. 111

15. Nejvyšší soud ve své rozhodovací činnosti dále dospěl k závěru, že ani vydání normativního právního aktu vládou není úředním postupem, nýbrž jde o výsledek její normotvorné činnosti (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2064/2005, uveřejněný pod č. 52/2008 Sb. rozh. obč.), a rovněž k tomu, že odpovědnost státu za nesprávný úřední postup podle § 13 OdpŠk je nutné důsledně odlišovat od odpovědnosti státu za porušení unijního práva (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010).

16. Otázkou vztahu práva EU a odpovědnosti státu za škodu podle OdpŠk se Nejvyšší soud zabýval např. v rozhodnutí ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3556/2007, kde uzavřel, že „případy odpovědnosti státu za porušení norem komunitárního [unijního] práva jsou postaveny na jiném skutkovém i právním základě než případy vzniku odpovědnosti státu za majetkovou újmu jednotlivce podle zákona č. 82/1998 Sb. Odpovědnost státu za porušení komunitárního [unijního] práva ... není totožná s odpovědností státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. (srov. též rozsudek NS ČR ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1124/2005, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, pod č. 7/2008).“ Jak ale konstatoval Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1521/10, ani toto oddělení systémů odpovědnosti za škodu nesmí být překážkou plnění závazků, jež České republice z členství v EU vyplývají. Je totiž „nezpochybnitelné, že členský stát nese odpovědnost za škodu způsobenou porušením evropského práva, [byť] tuto problematiku právní řád České republiky výslovně neupravuje“. Ústavní soud ve výše citovaném nálezu dále připomněl, že „za situace, kdy je Česká republika demokratickým právním státem dodržujícím závazky, které pro něj vyplývají z mezinárodního práva (srov. čl. 1 odst. 2 Ústavy), nemůže na plnění závazků plynoucích z mezinárodního (tzn. i evropského) práva rezignovat jen proto, že na národní úrovni výslovná právní úprava umožňující dovolávat se vůči České republice povinnosti za škodu způsobenou porušením závazku, k nimž se sama a otevřeně hlásí, neexistuje.“ Ústavní soud nadto vyslovil povinnost obecných soudů, a zejména Nejvyššího soudu, konstruovat vztah systému odpovědnosti státu, jenž existuje na úrovni unijního práva, k OdpŠk coby předpisu obsahem a účelem nejbližšímu.

17. Podmínky aplikace principu odpovědnosti státu za škodu způsobenou porušením unijního práva vyplývají a byly jasně vymezeny ustálenou judikaturou

Soudního dvora Evropské unie. Existenci náhrady škody jako institutu plynoucího z unijního (tehdy komunitárního) práva vyvodil Soudní dvůr již v rozsudku ze dne 19. 11. 1991 v spojených věcech C-6/90 a C-9/90 Francovich a Bonifaci proti Italské republice [1991], ECR I-05357. Soudní dvůr zde připomněl, že Smlouva o EHS (dnes SFEU) vytvořila vlastní právní řád začleněný do právních systémů členských států, jenž zavazuje soudy, a jehož subjekty nejsou jen členské státy, ale rovněž jejich státní příslušníci, jimž právo EU ukládá jak povinnosti, tak práva. Dále v rozhodnutí zdůraznil, že „je věci vnitrostátních soudů, kterým přísluší v rámci jejich pravomoci uplatňovat ustanovení práva Společenství [Unie], aby zajistily plný účinek těchto norem a poskytovaly ochranu právům, jež tyto normy poskytují jednotlivcům. ... Je namístě konstatovat, že plná účinnost norem by byla zpochybněna a že ochrana práv, která přiznávají, by byla oslabena, kdyby jednotlivci neměli možnost získat náhradu škody, jsou-li jejich práva narušena porušením práva Společenství ze strany členského státu. Možnost náhrady škody k tíži členského státu je nezbytná zvláště tehdy, kdy ... je plný účinek norem Společenství [Unie] podmíněn činností ze strany státu, a kdy v důsledku toho jednotlivci v případě jeho nečinnosti nemohou uplatnit u vnitrostátních soudů práva, jež jim přiznává právo Společenství.“ Z výše uvedených závěrů tak Soudní dvůr dovodil, že zásada odpovědnosti státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU je unijním právu vlastní a svůj základ nachází „rovněž v článku 5 Smlouvy [dnes čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii], podle něhož členské státy učiní veškerá vhodná obecná i zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají z práva Společenství [v dnešním znění: ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie]“.

18. Dovolací soud vycházel ve svém právním posouzení z toho, že žalobkyně uplatnila v žalobě různé druhy námitek, které je nutné posuzovat odděleně. Předně jde o nesouhlas žalobkyně s legislativou České republiky ve vztahu k postavení porodních asistentek, namítanou absenci právní úpravy, která by umožňovala porod doma, a námitky žalobkyně o tom, že státní orgány postupovaly v jejím případě nesprávně, když jí nezajistily zdravotnickou péči při jejím domácím porodu. Vedle tohoto žalobkyní namítaného nesprávného úředního postupu státu stojí nárok žalobkyně na náhradu škody, která jí měla vzniknout tím, že Česká republika porušila unijní předpisy, neboť neimplementovala směrnici Rady č. 80/155/EHS.

19. Ohledně nesouhlasu žalobkyně s legislativou České republiky ve vztahu k postavení porodních asistentek a namítané absenci právní úpravy, která by umožňovala porod doma, je nutné bez dalšího uzavřít, že tyto námitky nemohou založit nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk, neboť z výše uvedené ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu jednoznačně vyplývá, že přijetí nebo nepřijetí právního předpisu (zákonodárná činnost) není úředním postupem, který by podléhal soudnímu přezkumu.

20. Námitka o tom, že státní orgány nezajistily žalobkyni zdravotnickou péči při jejím domácím porodu, by mohla založit nesprávný úřední postup v přípa-

dě, že by státní orgány tímto postupem porušily pravidla předepsaná právními normami a zároveň kdyby nešlo o postup, který vedl k vydání rozhodnutí, ani o postup, který se bezprostředně odrazil v obsahu rozhodnutí. Dovolací soud se tedy zabýval tím, zda existuje právní norma, která by státním orgánům nařizovala zajistit těhotným ženám péči porodní asistentky u domácího porodu.

21. V České republice je poskytování zdravotních služeb upraveno zejména zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen „zákon o zdravotních službách“), podle nějž může porodní asistentka poskytovat zdravotní služby samostatně (mimo zaměstnanecký poměr v příslušné nemocnici) pouze na základě oprávnění, které může získat po splnění podmínek uvedených v § 16 zákona o zdravotních službách. Mezi podmínky k udělení oprávnění k samostatnému výkonu zdravotních služeb patří mimo jiné oprávnění užívat k poskytování zdravotních služeb zdravotnické zařízení, které splňuje požadavky na technické a věcné vybavení podle vyhlášky č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče. Požadavky na věcné a technické vybavení zdravotnického zařízení platí také v případě poskytování zdravotní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta, neboť podle § 10 odst. 3 zákona o zdravotních službách lze v sociálním prostředí pacienta vykonávat pouze takové zdravotní výkony, jejichž poskytnutí není podmíněno technickým a věcným vybavením nutným k jejich provedení ve zdravotnickém zařízení. Podle přílohy č. 2 k vyhlášce č. 92/2012 Sb. musí pracoviště porodní asistentky, kde jsou vedeny fyziologické porody, splňovat požadavky na věcné a technické vybavení, které není možné v domácím prostředí zajistit (zejména jde o požadavek zajištění provedení porodu císařským řezem nebo operace směřující k ukončení porodu ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče nejdéle do 15 minut od zjištění komplikace porodu). Z výše uvedeného tedy jednoznačně vyplývá, že v České republice nemůže porodní asistentka získat oprávnění k samostatnému vedení fyziologického porodu v domácím prostředí. Obdobný závěr plynul také z právní úpravy postavení samostatných porodních asistentek (zákona č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, a vyhlášky č. 221/2010 Sb., o požadavcích věcné a technické vybavení zdravotnických zařízení) před účinností zákona o zdravotních službách (před 31. 3. 2012).

22. Porušení právních předpisů zakládající nesprávný úřední postup nelze v posuzovaném případě dovodit ani z čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života). V rozsudku ze dne 14. 12. 2010 ve věci Ternovszky proti Maďarsku, č. 67545/09, sice ESLP připustil, že volba okolností, za kterých se dítě narodí, tvoří součást soukromého života jak dítěte, tak matky, avšak porušení čl. 8 Úmluvy neshledal na základě toho, že Maďarsko nezajistilo stěžovatelce zdravotnickou péči u jejího domácího porodu, nýbrž proto, že maďarská právní úprava vnášela do problematiky domácích porodů právní nejistotu, která

omezila svobodnou volbu stěžovatelky v otázce jejího domácího porodu. Česká právní úprava v oblasti domácích porodů tímto nedostatkem podle ESLP netrpí, neboť na jejím základě lze předvídat, že péče porodní asistentky při porodu doma není českým právním řádem dovolena. Tento závěr vyslovil ESLP v rozsudku ze dne 11. 12. 2014 ve věci Dubská a Krejzová proti České republice, č. 28859/11, 28473/12, když dále konstatoval, že v otázce domácích porodů (včetně otázky zajištění zdravotnické péče při něm) neexistuje mezi členskými státy Rady Evropy shoda, a proto je jejich míra uvážení při volbě politiky zdravotní péče v této oblasti široká. ESLP došel po vyvážení všech dotčených zájmů k závěru, že česká právní úprava neumožňující péči porodní asistentky při domácím porodu neporušuje právo dotčených žen na respektování soukromého a rodinného života, a proto dovolacímu soudu nezbylo než uzavřít, že ani v posuzovaném případě nelze z čl. 8 Úmluvy dovodit právo těhotných žen na zajištění péče porodní asistentky při domácím porodu.

23. Žalobkyně dále namítala, že státní orgány tím, že neumožňují péči porodní asistentky u domácího porodu, porušují unijní právo, což zakládá nárok žalobkyně na náhradu újmy. K posouzení tohoto nároku se dovolací soud musel zabývat výkladem čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS, z něhož žalobkyně své právo na zajištění péče porodní asistentky při domácím porodu dovozuje.

24. Protože předmětem přezkumu bude porušení práv vyplývajících ze směrnice Rady č. 80/155/EHS, resp. její výklad, je současně třeba řešit otázku, zda má Nejvyšší soud jako soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky, povinnost obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie s předběžnou otázkou podle čl. 267 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie.

25. Podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie má Soudní dvůr Evropské unie pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se a) výkladu Smluv, b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie.

26. Z hlediska povinnosti soudu členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce je klíčové rozhodnutí Soudního dvora v případě 283/81 CILFIT (1982), ECR 3415, v němž formuloval tři výjimky, kdy národní soudy posledního stupně tuto povinnost nemají, a to jestliže:

1. otázka komunitárního práva není významná (relevantní) pro řešení daného případu,

2. existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*),

3. jediné správné použití práva Společenství je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva je zjevný, musí a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b) používat terminologie a právních pojmů komunitárního práva, c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva, d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru EU.

27. Pro rozhodnutí v posuzované věci je významné, zda právo těhotných žen na zajištění zdravotnické péče při domácím porodu vyplývá z čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS. Protože Soudní dvůr tuto otázkou dosud neřešil (a o tzv. *acte éclairé* se tudíž nejedná), zbývá posoudit, zda jde o tzv. *acte clair*.

28. Článek 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS není možno vykládat izolovaně, ale rovněž s ohledem na účel této směrnice. Účel této směrnice, která byla přijata dne 21. 1. 1980 společně se směrnicí Rady č. 80/154/EHS o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci porodních asistentek a o opatřeních pro usnadnění účinného výkonu práva usazování a volného pohybu služeb (dále také „směrnice Rady č. 80/154/EHS“), je pak nutno dovozovat mimo jiné ze znění čl. 49 a 57 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství ve znění k 21. 1. 1980 (dále jen „Smlouva“), na které obě směrnice ve svých preambulích odkazují.

29. Článek 49 Smlouvy byl systematicky zařazen do Hlavy III (nazvané „Volný pohyb osob, služeb a kapitálu“) kapitoly 1 (nazvané „Pracovníci“) upravující volný pohyb pracovníků. Dle čl. 48 Smlouvy uvozujícího tuto kapitolu bude nejpozději na konci přechodného období zajištěn volný pohyb pracovníků ve Společenství (odstavec 1). Volný pohyb pracovníků zahrnuje odstranění jakékoliv diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky (odstavec 2). Podle článku 49 Smlouvy po vstupu této smlouvy v platnost přijímá Rada na návrh Komise a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem nezbytná opatření ve formě směrnic nebo nařízení k postupnému zavedení volného pohybu pracovníků tak, jak je vymezen v článku 48, a to zejména tím ...

30. Obdobně čl. 57 Smlouvy byl systematicky zařazen do Hlavy III kapitoly 2 (nazvané „Právo usazování“) uvozené čl. č. 52. Dle odst. 1 první věty čl. 52 v rámci níže uvedených ustanovení budou v průběhu přechodného období postupně odstraněna omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého. Podle čl. 57 Smlouvy za účelem usnadnění přístupu osob k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu přijme Rada do konce první etapy jednomyslně a poté kvalifikovanou většinou na návrh Komise a po konzultaci se Shromážděním směrnice upravující vzájemné uzná-

vání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o kvalifikaci (odstavec 1). Za stejným účelem přijme Rada na návrh Komise a po konzultaci se Shromážděním před uplynutím přechodného období směrnice ke koordinaci právních a správních předpisů členských států, jež se týkají přístupu k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu (odstavec 2 věta první).

č. 111

31. Na citované články Smlouvy navazuje rovněž samotná preambule směrnice Rady č. 80/155/EHS (a obdobně i preambule směrnice Rady č. 80/154/EHS), v níž je mimo jiné uvedeno, že je třeba provést koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodní asistentky a jejího výkonu; že je vhodné s ohledem na zájmy veřejného zdraví vytvořit ve Společenství jednotnou definici činnosti dotyčných osob a jejich vzdělání; že se nejevilo žádoucí zavést jednotný studijní plán ve všech členských státech; že je naopak dobré členským státům ponechat co největší volnost v organizování výuky; že nejlepším řešením je tedy stanovení základních požadavků ...

32. Z výše citovaných ustanovení Smlouvy a preambule směrnice Rady č. 80/155/EHS je zřejmé, že cílem přijetí směrnic Rady č. 80/155/EHS a č. 80/154/EHS bylo odstranění diskriminace na základě státní příslušnosti mezi porodními asistentkami z jednotlivých členských států, zajištění jejich volného pohybu v rámci Společenství a odstranění omezení svobody jejich usazování. Jinak řečeno, cílem přijetí těchto směrnic bylo, aby porodní asistentka z jednoho členského státu mohla vykonávat za nediskriminačních podmínek tuto činnost i v ostatních členských státech. Tohoto cíle mělo být dosaženo jednak tím, že výkon činnosti porodní asistentky byl podmíněn získáním diplomu či jiného osvědčení o dosažené kvalifikaci (srov. čl. 1 odst. 1 směrnice Rady č. 80/155/EHS) uznávaného i v jiných členských státech (srov. především čl. 2 a čl. 3 směrnice Rady č. 80/154/EHS), dále stanovením minimálních požadavků na vzdělávání porodních asistentek (srov. čl. 1 a čl. 3 směrnice Rady č. 80/155/EHS) a konečně výčtem činností uvedených v čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS, dle kterého členské státy zajistí, aby porodní asistentky byly způsobilé k přístupu alespoň k těmto činnostem a jejich výkonu (následuje seznam činností). České znění tohoto článku směrnice může být zavádějící, přičemž s přihlédnutím k ostatním jazykovým verzím by se jako vhodnější jevílo nahradit slovo „způsobilé“ výrazem „oprávněné“ (srov. např. anglické „*entitled to*“, německé „*befugt*“, francouzské „*habilitées*“ nebo slovenské „*oprávnené*“). V tomto kontextu je pak zřejmé, že článek 4 směrnice, na rozdíl od článku 1 a 3, již neupravuje přímo vzdělávání porodních asistentek (jak by se mohlo zdát ze spojení „... byly způsobilé k přístupu...“ užitého v českém znění směrnice), ale zavazuje členské státy k povinnosti umožnit porodním asistentkám vykonávat alespoň v tomto článku uvedené činnosti. V článku 4 směrnice je tedy obsažen základní výčet činností a výkonů, ke kterým musí být porodní asistentky v jednotlivých členských státech oprávněny (a k jejichž výkonu proto rovněž musí směřovat vzdělávání porodních asistentek), přičemž

z tohoto výčtu se v podstatě podává jednotná definice porodní asistentky. Taková definice porodní asistentky je přitom nejen vhodná, jak je uvedeno v preambuli směrnice, ale dokonce nepostradatelná. Pokud by totiž nebyl vymezen základní výčet činností, ke kterým jsou porodní asistentky ve všech členských státech oprávněny, základní cíl směrnice, tedy zajištění volného pohybu porodních asistentek v rámci Společenství, by nemohl být naplněn. Lze si totiž jen stěží představit, že by porodní asistentka z členského státu, ve kterém by nebyly porodní asistentky např. oprávněny provádět spontánní porody (a která by proto v této činnosti ani nebyla vzdělána, ani s ní neměla žádné zkušenosti), vykonávala svou profesi v členském státě, kde toto oprávnění porodním asistentkám nejen přísluší, ale kde se také tato činnost od nich očekává (k výkladu čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2334/2010, uveřejněný pod č. 36/2012 Sb. rozh. obč., stížnost, proti němuž byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3217/2011, pro zjevnou neopodstatněnost).

33. Jak plyne z výše uvedeného, článek 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS ani žádný jiný článek této směrnice (stejně jako žádný článek směrnice Rady č. 80/154/EHS) se netýká podmínek poskytování zdravotní péče porodními asistentkami (ani problematiky domácích porodů obecně); cíl této směrnice (včetně jejího článku 4) je jiný, zajistit, aby porodní asistentka z jednoho státu mohla vykonávat své povolání i v ostatních členských státech, aniž by přitom byla diskriminována z důvodu své státní příslušnosti. Nejvyšší soud tak s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že je zcela zjevné (jde tedy o tzv. *acte clair*), že čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS neukládá členským státům povinnost zajistit těhotným ženám zdravotnickou péči porodní asistentky u domácího porodu, neboť opakovaně uváděný cíl směrnice (zajistit volný pohyb porodních asistentek v rámci Společenství a zabránit jejich diskriminaci z důvodu jejich státní příslušnosti) se netýká podmínek poskytování zdravotních služeb, a proto z ní nelze výkladem dovozovat – jak činí žalobkyně – určitá práva jen proto, že v jiných členských státech jsou tato práva garantována vnitrostátním právem nezávisle na právu unijním. Článek 4 bod 6. směrnice Rady č. 80/155/EHS sice ukládá státu povinnost umožnit porodním asistentkám provádět spontánní porody, ale nelze z něj dovodit, že porodní asistentky k tomu musí být oprávněny také v domácím prostředí, a proto česká právní úprava umožňující, aby porodní asistentky vedly fyziologické porody pouze ve zdravotnickém zařízení, není v rozporu s čl. 4 bodem 6. směrnice Rady č. 80/155/EHS.

34. Jelikož z čl. 4 směrnice Rady č. 80/155/EHS nevyplývá povinnost státu zajistit těhotným ženám péči porodní asistentky u domácího porodu, neporušily v posuzovaném případě státní orgány postupem vůči žalobkyni unijní právo, a proto nelze ani z tohoto právního titulu dovodit nárok žalobkyně na náhradu újmy, neboť jak je konstatováno například z rozsudku Soudního dvora ze dne

19. 11. 1991 ve spojených věcech C-6/90 a C- 9/90 Francovich a Bonifaci [1991], ECR I-05357, základní podmínkou pro uplatnění odpovědnosti státu za porušení unijního práva je, že z porušeného právního předpisu vyplývá určitelné subjektivní právo jednotlivce.

Č. 111

35. Ze všech výše uvedených právních závěrů dovolacího soudu jednoznačně vyplývá, že stát neodpovídá za žalobkyni tvrzenou újmu, neboť v posuzovaném případě nebyl ze strany státních orgánů shledán nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 OdpŠk ani postup porušující unijní právo.

36. Dovolací soud nemohl přehlédnout, že žalobkyní uplatňovaná odpovědnost státu za újmu je vedena snahou o prosazení změn v politice zdravotní péče v oblasti porodnictví a změny v přístupu společnosti k domácím porodům a poměrům v porodnictví jako takovému. Ačkoliv si je dovolací soud vědom toho, že tato problematika by měla být předmětem veřejné diskuse, nelze než uzavřít, že tato diskuse nemůže být iniciována a podněcována prostřednictvím soudního přezkumu, neboť úkolem soudů není hledat řešení obecných společenských a politických otázek.

37. Vzhledem k tomu, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správný a že nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 112

Odpovědnost státu za škodu, Zadostiučinění (satisfakce), Obnova řízení
§ 13 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

č. 112

Při posouzení přiměřenosti délky řízení se nepřihlíží k délce řízení o povolení obnovy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2780/2015, ECLI:CZ:NS:2016:30.CDO.2780.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. 29 Co 1/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 11. 9. 2013, č. j. 22 C 148/2012-65, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení 700 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 19 C 118/2006 (dále jen „posuzované řízení“). Odvolací soud v záhlaví uvedeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

2. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Posuzované řízení bylo zahájeno žalobou podanou žalobkyní dne 11. 12. 2006. Následně soud prvního stupně podrobně popsal průběh posuzovaného řízení. Mimo jiné uvedl, že Okresní soud v Bruntále rozsudkem ze dne 30. 5. 2007, č. j. 19 C 118/2006-101, žalobu zamítl, když právo na ušlý zisk za období od 1. 1. 2004 do 30. 11. 2004 shledal promlčeným a ani zbytek žalobou požadovaného nároku neshledal důvodným. Dne 29. 1. 2008 nabyl právní moci rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen zamítavý rozsudek soudu prvního stupně, a to z důvodu, že v řízení nebylo prokázáno, že by v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2006 měla žalobkyně jakékoliv právo k nebytovým prostorám v rozsudku specifikované nemovitosti, a proto nemohlo žalobkyni vzniknout ani právo na náhradu škody spočívající v ušlém zisku za uvedené období tím, že by jí žalovaní bránili ve výkonu podnikatelské činnosti v dané nemovitosti. Dne 3. 2. 2010 nabylo právní moci usnesení Okresního soudu v Bruntále ze dne 2. 9. 2008, č. j. 19 C 26/2008-45, jímž byla povolena obnova posuzovaného řízení, a to z důvodu, že v jiném řízení byla vyře-

šena otázka vlastnického práva k dané nemovitosti, přičemž z dovozeného závěru ohledně vlastnického práva plyne, že žalobkyni v předmetné době svědčilo právo nájmu k dané nemovitosti. Rozsudkem ze dne 19. 1. 2011 okresní soud žalobu zamítl, když setrval na závěru o promlčení práva žalobkyně na ušlý zisk za období od 1. 1. 2004 do 30. 11. 2004, a dále konstatoval, že ohledně zbytku nároku žalobkyně neunesla důkazní břemeno k prokázání jeho výše. Odvolací soud svým rozsudkem ze dne 20. 3. 2012 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, přičemž dospěl k závěru, že celý žalobou uplatněný nárok je promlčen, neboť právo na náhradu škody se promlčuje jako celek. Rozsudek nabyt právní moci dne 11. 5. 2012. Dne 14. 5. 2012 podala žalobkyně dovolání. Ke dni rozhodování soudu prvního stupně posuzované řízení neskončilo.

3. Po právní stránce soud prvního stupně uvedl, že řízení ke dni jeho rozhodování trvalo 4 roky a 8 měsíců. Jako délku řízení je nutno počítat dobu od zahájení řízení dne 11. 12. 2006 do právní moci prvního rozsudku odvolacího soudu dne 29. 1. 2008 a poté dobu od 3. 2. 2010, kdy nabylo právní moci usnesení o povolení obnovy řízení. Řízení o povolení obnovy řízení soud prvního stupně do celkové délky řízení nezapočetl, přičemž poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci Vebiu proti České republice ze dne 26. 8. 2003 či rozsudek téhož soudu ve věci Kulnev proti Rusku ze dne 18. 3. 2010, přičemž příslušnou pasáž posledně uvedeného rozsudku soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí v anglické mutaci ocitoval. Takto ohraničené řízení soud prvního stupně zhodnotil jako obtížnější, zejména z důvodu rozsáhlého dokazování, včetně znaleckého posudku, a souvisejících sporů. Řízení bylo rozhodováno ve třech stupních soudní soustavy, přičemž na úrovni okresního a krajského soudu dvakrát. Po stránce hmotněprávní byla věc středně obtížná. Nejedná se o řízení s obecně zvýšeným významem pro účastníka, ale soud zohlednil vysokou předmetnou částku, která byla pro žalobkyni významná. Řízení u okresního i krajského soudu bylo plynulé a bez průtahů. Žalobkyně se na délce řízení podílela opakovanými žádostmi o prodloužení lhůty, okresní soud ji musel opakovaně vyzývat k předložení dokumentů. Tímto žalobkyně způsobila v roce 2010 průtah v délce 4 měsíců. Žalobkyně opakovaně zahlcovala spis obsáhlými podáními, která s předmetnou věcí souvisela jen nepřímo a v nichž se dopouštěla urážek justice a jejích představitelů. Žalobkyně nepodala návrh na určení lhůty a netvrdila, že by si stěžovala na průtahy řízení. Z výše uvedených důvodů soud dospěl k závěru, že délka posuzovaného řízení nebyla, s přihlédnutím ke všem okolnostem, nepřiměřeně dlouhá.

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právními závěry.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 112

5. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně obsáhlým dovoláním, z něž lze dovodit, že dovolatelka brojí proti závěru odvolacího soudu ohledně délky řízení, kterou soudy nižších stupňů shledaly přiměřenou, přičemž poukazuje na okolnost, že nedůvodnost jejího nároku, jenž byl v rozsudku ze dne 20. 3. 2012 shledán promlčeným, bylo lze zjistit již při prvním jednání ve věci, nikoliv až po šesti letech od zahájení řízení

6. Soudem ustanovený zástupce doplnil dovolání podáními ze dne 20. 4. 2015 a 11. 5. 2015. Přípustnost dovolání dovolatelka spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, přičemž se jedná také o otázku doposud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nevyřešenou. Důvodem dovolání je nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka spatřuje v nezahrnutí řízení o povolení obnovy řízení do celkové délky posuzovaného řízení.

7. Konkrétně dovolatelka namítá, že zákonodárce vložil do občanského soudního řádu jako opravný prostředek i žalobu na obnovu řízení. Umožnil tak účastníkům tohoto institutu využít a veškeré následky z toho plynoucí musí vzít v potaz, řízení o náhradu nemajetkové újmy vůči státu nevyjímaje. *De lege lata* není explicitně stanoveno, že pro zjištění celkové doby řízení, pro účely posouzení její přiměřenosti, se délka řízení o povolení obnovy řízení do celkové délky řízení nezahrnuje. Dovolatelka dále nesouhlasí s tím, jak soud prvního stupně vyložil rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2742/2009. Naopak z tohoto rozhodnutí vyplývá, že i žaloba na obnovu řízení a na ni navazující řízení splňuje podmínky právního názoru vyjádřeného v rozhodnutí, a tudíž má být započítáno do celkové délky řízení.

8. Dovolatelka dále namítá, že soudem zjištěná délka řízení nebyla zjištěna správně. Celé řízení trvalo od prosince 2006 do 16. 10. 2014, kdy byla odmítnuta ústavní stížnost, tedy 7 let a 10 měsíců včetně řízení o povolení obnovy řízení. Dále namítá, že soud prvního stupně porušil její právo na spravedlivý proces, když v rozhodnutí použil citace v anglickém jazyce. Dovolatelka nesouhlasí s hodnocením řízení jako skutkově obtížnějším, když se měla projednat toliko námitka promlčení, a obecné soudy se tak neměly zabývat meritem věci. Vzhledem k tomu, že o námitce promlčení ohledně části nároku bylo potvrzujícím rozsudkem krajského soudu rozhodnuto již 29. 11. 2007, bylo možné očekávat uzavření celého řízení již k tomuto dni. Význam řízení měly soudy nižších stupňů hodnotit jako větší vzhledem k výši nárokované částky a hmotné nouzi žalobkyně, přičemž neschopnost splácet své závazky vedla k naprosté likvidaci její rodiny. Dále namítá, že pokud jí soudy přičetly k tíži skutečnost, že si nestěžovala na průtahy,

nepodávala návrhy na určení lhůty a podávala rozsáhlá podání, nejednaly správně. Stejně tak nejednal soud správně, pokud bez dalšího určil, že jelikož v řízení nebyly zjištěny průtahy, bylo řízení přiměřeně dlouhé.

č. 112

9. Z výše uvedených důvodů navrhuje dovolatelka změnit napadené rozhodnutí tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 700 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 7,5 % z částky 700 000 Kč od 17. 9. 2012 do zaplacení a přiznat žalobkyni náhradu nákladů řízení.

10. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínek § 241 odst. 1 o. s. ř.

13. Dovolací soud se dále zabýval přípustností dovolání.

14. Podle § 237 o. s. ř.: „Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.“

15. Dovolací námitky, jimiž dovolatelka směřuje do hodnocení jednotlivých kritérií relevantních pro posouzení délky řízení, přípustnost dovolání nezakládají, neboť jednak dovolatelka v případě těchto námitek nevymezuje žádnou konkrétní otázku, která by dovolacím soudem měla být řešena, jednak v podstatné míře namítané závěry z obsahu dovoláním napadeného rozhodnutí neplynou.

16. Ve vztahu k námitce dovolatelky ohledně složitosti řízení, jež dovolatelka za složité nepovažuje, když její nárok byl konečným rozhodnutím shledán promlčeným jako celek, přičemž část nároku byla shledána promlčenou již prvním rozhodnutím soudu prvního stupně a tento závěr byl potvrzen i odvolacím soudem, a tudíž bylo možné ve věci rozhodnout již dříve, dovolací soud uvádí, že tato námitka plyne z retrospektivního vnímání řízení dovolatelkou skrze jeho konečný výsledek. Nejvyšší soud přitom ve své judikatuře opakovaně uvádí, že k porušení práva na přiměřenou délku soudního řízení ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a tím i nesprávnému úřednímu postupu

ve smyslu § 13 odst. 1 věty druhá a třetí zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“), nedochází tehdy, není-li věc projednána v ideální době, ve které by projednána být mohla, ale teprve tehdy, není-li projednána v době odpovídající její složitosti a významu předmětu řízení pro poškozeného [viz § 31a odst. 3 písm. b) a e) OdpŠk], přičemž důvody, proč k tomu došlo, spočívají v postupu orgánu veřejné moci [viz § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk], a to buď zcela, nebo v míře významně převažující podíl poškozeného [viz § 31a odst. 3 písm. c) OdpŠk] na celkové délce projednávání věci. Zároveň musí být celková délka řízení nepřijatelná (zásah do uvedených základních práv poškozeného musí mít nezbytnou intenzitu), tj. působící poškozenému újmu spojenou s nejistotou ohledně výsledku řízení, kterou nelze v právním státě, založeném na účtě k právům a svobodám člověka (viz čl. 1 odst. 1 Ústavy), tolerovat, což není případ žalobkyně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1355/2012, nebo ze dne 9. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1027/2015, či ze dne 22. 8. 2012, sp. zn. 26 Cdo 1282/2012). K závěru o nepřiměřené délce řízení nevede sama o sobě ani okolnost, že v průběhu řízení soudy dospějí k odlišnému právnímu názoru (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1257/2009, nebo ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3609/2009).

17. Ve vztahu k významu řízení soud prvního stupně výslovně uvedl, že žalovaná částka vzhledem k výši byla pro žalobkyni nepochybně významnou, z čehož plyne, že soud prvního stupně zhodnotil předmět posuzovaného řízení pro žalobkyni jako významný, byť současně konstatoval, že řízení nespadá mezi ta, jež jsou na základě ustálené judikatury Nejvyššího soudu a ESLP typově hodnocena jako významnější. Námitka dovolatelky, že soudy nižších stupňů předmět řízení jako významný nezhodnotily, tudíž z obsahu napadených rozhodnutí neplyne.

18. Stejně tak z obsahu napadených rozhodnutí nevyplývá, že by soudy nižších stupňů dovolatelce přikládaly k tíži, že si nestěžovala na průtahy ani nepodávala návrhy na určení lhůty. Tuto okolnost soud prvního stupně pouze konstatoval, aniž by z ní činil jakýkoliv právní závěr.

19. Z napadených rozhodnutí neplyne ani dovoláním namítaný závěr, že soudy nižších stupňů shledaly řízení přiměřeně dlouhým pouze s poukazem na absenci průtahů v řízení. Naopak z rozhodnutí plyne, že se soudy nižších stupňů zabývaly všemi kritérii, přičemž v rámci kritéria postupu soudu zohlednily rovněž absenci průtahů.

20. Soudy nižších stupňů také nikterak nepochybily, pokud v rámci kritéria jednání poškozeného zohlednily, že žalobkyně nereagovala včas na výzvy soudu (srov. rozsudek ESLP ve věci H. proti Francii ze dne 24. 10. 1989, stížnost č. 10073/82, § 55, nebo rozsudek ESLP ve věci Bečvář a Bečvářová proti České

republiky ze dne 14. 12. 2004, stížnost č. 58358/00, § 48) a zahlcovala soud obsáhlými podáními (srov. rozsudek ESLP ve věci Havelka proti České republice ze dne 2. 11. 2004, stížnost č. 76343/01, § 54).

č. 112

21. Nejvyšší soud ve stanovisku ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněném pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, uvedl, že není-li řízení, ve kterém došlo k porušení práva účastníka na projednání věci v přiměřené lhůtě, skončeno ke dni rozhodování soudu o tomto nároku, musí soud, a to prvního i druhého stupně, vyjít ze stavu řízení ke dni svého rozhodování (§ 154 odst. 1 o. s. ř.). Okolnost, že v posuzovaném řízení bylo po rozhodnutí odvolacího soudu dále pokračováno a řízení skončilo ke dni právní moci usnesení Ústavního soudu, přípustnost dovolání nezakládá.

22. Dovolací soud však shledal dovolání přípustným pro posouzení právní otázky v judikatuře dovolacího soudu dosud neřešené, a to zda má být do celkové délky řízení započtena rovněž délka řízení o povolení obnovy řízení.

IV.**Důvodnost dovolání**

23. Dovolání není důvodné.

24. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal, a to ani dovolatelkou tvrzenou vadu spočívající v tom, že jí bylo upřeno právo jednat před soudem v mateřském jazyce, když část rozsudku soudu prvního stupně obsahující citaci rozhodnutí ESLP byla v anglickém jazyce.

25. Dle § 157 odst. 2 o. s. ř.: „Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.“

26. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí odkázal na ustálenou judikaturu ESLP, přičemž jednoznačně uvedl, k jakým závěrům na základě této judikatury dospěl a jak věc po právní stránce posoudil. Žádné zákonné ustanovení neukládá soudu povinnost, aby soudní rozhodnutí, na něž v odůvodnění svého rozhodnutí odkazuje, citoval ani aby v případě cizojazyčných rozhodnutí tato pře-

kládal. Ocitoval-li soud prvního stupně nad rámec svých povinností v odůvodnění svého rozhodnutí část rozhodnutí ESLP v anglické mutaci, nemohla být tímto dovolatelce způsobena žádná újma, když soud současně v českém jazyce uvedl, k jakým závěrům na základě takto citovaného rozhodnutí dospěl. Stejně tak totiž mohl soud prvního stupně na příslušné rozhodnutí pouze odkázat, aniž by příslušnou pasáž citoval.

27. Dovolací soud se dále zabýval výše vymezenou otázkou. Nejvyšší soud rozhoduje v otázkách aplikace čl. 6 Úmluvy v souladu s ustálenou judikaturou ESLP.

28. Podle čl. 6 odst. 1 věty první Úmluvy každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.

29. Již soud prvního stupně při řešení dané otázky odkázal na rozsudek ESLP ve věci Kulnev proti Rusku ze dne 18. 3. 2010, stížnost č. 7169/04, v němž ESLP zopakoval již dříve vyslovený závěr, že pro určení relevantní délky řízení je třeba vzít do úvahy pouze období, kdy řízení před orgány veřejné moci trvalo, tedy kdy zde nebylo pravomocného rozhodnutí ohledně obvinění stěžovatele. Naopak období, kdy národní soudy rozhodovaly o obnově řízení, nelze zahrnout pod účinky čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

30. Nelze odhlédnout od toho, že výše uvedený závěr byl vysloven ve vztahu k trestnímu řízení, přičemž rozhodující bylo právě to, že stěžovatel po dobu rozhodování o obnově řízení již nebyl obviněn, resp. nebylo zde žádné řízení, v němž by se o oprávněnosti jeho obvinění rozhodovalo.

31. Otázkou, zda výše uvedený závěr lze vztáhnout také na civilní řízení, se zabývala Evropská komise pro lidská práva v rozhodnutí ve věci X. proti Rakousku ze dne 8. 5. 1978, stížnost č. 7761/77, přičemž dospěla k závěru, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy nezavazuje členské státy, aby jedincům umožnily žádat obnovu řízení, pokud se rozhodnutí ve věci samé stalo pravomocným. Dané ustanovení se tak nevztahuje ani na ta řízení, v nichž má být rozhodnuto o obnově řízení v civilních věcech. Od uvedeného závěru se ESLP neodchýlil ani v pozdější judikatuře (srov. rozhodnutí ve věci Markin proti Rusku ze dne 16. 9. 2004, stížnost č. 59502/00, nebo ve věci Rudan proti Chorvatsku ze dne 13. 9. 2001, stížnost č. 45943/99, či ve věci Petersen proti Dánsku ze dne 16. 4. 1998, stížnost č. 28288/95).

32. V rozsudku ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2303/2011, v němž Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v případě řízení o žalobě pro zmatečnost je nutno do celkové délky řízení započítat i dobu, která případně uplynula od skončení řízení, jehož zmatečnost je tvrzena, a podáním této žaloby k soudu, Nejvyšší soud rovněž poukázal na odlišnost žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení. Uvedl, že „pochybení projevující se v tvrzené zmatečnosti řízení leží vždy – pokud bude zmatečnost potvrzena – na straně rozhodujícího státního orgánu, tedy soudu (v tomto ohledu typicky na rozdíl od žaloby na obnovu řízení)“.

33. Dle § 228 odst. 1 o. s. ř.: „Žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé: a) jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci; b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.“

34. Právě z důvodu, že okolnosti, jež mohou být důvodem obnovy řízení, nemohou být přičítány k tíži rozhodujícího orgánu, resp. státu, činí tento mimořádný opravný prostředek natolik odlišným od jiných opravných prostředků, že jej nelze zahrnout do celkové délky řízení. Umožňuje-li právní řád nad rámec povinností uložených čl. 6 odst. 1 Úmluvy prolomit právní moc rozhodnutí i z důvodů objektivní povahy, tedy nikoliv z důvodů pochybení rozhodujících orgánů, pak řízení, v němž je rozhodováno o tom, zda řízení bude obnoveno, či nikoliv, nelze zahrnout pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť v době rozhodování o obnově řízení již účastník původního řízení není v nejistotě ohledně jeho výsledku. Tento závěr tak není v rozporu s rozsudkem ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, v němž Nejvyšší soud uvedl: „Jestliže právní řád poskytuje účastníkům řízení určité procesní prostředky, prostřednictvím nichž se mohou domáhat nápravy pro ně dosud nepříznivého vývoje soudního (či jiného) řízení, je třeba řízení o těchto prostředcích zahrnovat do celkové doby řízení pro účely aplikace § 13 odst. 1 a § 31a OdpŠk.“

35. V případě, že bude povolena obnova řízení, čímž dojde k prolomení právní moci rozhodnutí, však již je nutné k dalšímu průběhu řízení přihlížet. Soudy nižších stupňů tudíž postupovaly správně, když pro určení relevantní délky řízení rozdělily posuzované řízení do dvou úseků, a to od zahájení řízení do právní moci prvního rozsudku odvolacího soudu a následně od právní moci usnesení, jímž byla povolena obnova řízení, do dne rozhodování soudu v tomto řízení.

36. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 113

Odpovědnost státu za škodu, Průtahy v řízení, Správní řízení, Zadostiučinění (satisfakce)

Č. 113

§ 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.

Závěr, že nepřiměřená délka správního řízení způsobila účastníku řízení nemajetkovou újmu, je dán, jde-li ve správním řízení o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku v jeho poměrech, má-li toto právo nebo závazek základ ve vnitrostátním právu a je-li soukromoprávní povahy.

Jestliže správní orgán porušil ve správním řízení povinnost učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě, jde sice o nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), avšak vyvratitelná domněnka vzniku újmy se neuplatní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. 30 Cdo 344/2014, ECLI:CZ:NS:2015:30.CDO.344.2014.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně a žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 55 Co 172/2013, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhala náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení vedeného u Městského úřadu ve Vsetíně. Předmětem řízení byla žádost E. a J. G. ze dne 8. 1. 2002 o stavební povolení na stavební úpravy a nástavbu rodinného domu č. p. 363 na pozemku stavební parcela č. 1063 v k. ú. J. (dále jen „posuzované řízení“ nebo „stavební řízení“). Žalobkyně uvedla, že nepřiměřená délka řízení se projevuje na jejím psychickém a zdravotním stavu, trpí bolestmi hlavy, očí (vysoký oční tlak), nespavostí, velkým úbytkem na váze (15kg rozdíl), v noci ji stíhají noční můry, stres se stal pravidelným hlavně v období, kdy žalobkyně očekávala dopisy od úřadů státní správy.

2. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem uložil žalované povinnost písemně se žalobkyni omluvit za způsobenou nemajetkovou újmu (výrok I.), zaplatit žalob-

kyni částku 150 000 Kč (výrok II.), žalobní návrh o zaplacení částky 850 000 Kč zamítl (výrok III.) a žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 40 080 Kč (výrok IV.). Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 8. 2013 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že se žaloba co do částky 90 000 Kč zamítá, ve zbylé části rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Výrokem II. uložil žalované povinnost nahradit žalobkyni náklady řízení před soudy obou stupňů ve výši 9 196 Kč.

3. Soud prvního stupně popsal průběh posuzovaného řízení. Uvedl, že řízení bylo zahájeno dne 8. 1. 2002 u Městského úřadu ve Vsetíně. Rozhodnutí Městského úřadu ve Vsetíně byla opakovaně rušena Krajským úřadem ve Zlíně. Řízení bylo několikrát přerušeno. Ve věci rovněž rozhodoval krajský soud, a to na základě žaloby E. M., přičemž žalobu shledal důvodnou. Posuzované řízení doposud nebylo skončeno. Dosavadní řízení již trvá necelých jedenáct let. Soud prvního stupně dále uvedl, že nešlo o správní řízení, které by nějak ohrožovalo základní existenční jistoty žalobkyně a nadto žalobkyně nikdy nebyla vystavena negativním důsledkům (z jejího pohledu) pravomocného stavebního povolení ke stavebním úpravám domu sousedícího s domem, který žalobkyně obývá. Soud nepovažoval za prokázané, že by se na současném zdravotním stavu žalobkyně významným způsobem podepsala právě a jen délka posuzovaného řízení. Soud nezjistil, že by jen délka posuzovaného řízení způsobila nemajetkovou újmu mimořádné intenzity a byla stěžejním důvodem pro ty útrapy, které žalobkyně popisuje. Soud prvního stupně rovněž zohlednil vyšší věk žalobkyně, přičemž odkázal na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. dubna 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko“). Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v řízení byla porušena povinnost orgánů územních samosprávních celků v přenesené působnosti vyplývající z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a to především rozhodnout v předmětném stavebním řízení v přiměřené lhůtě. Konstatování porušení práva a žalobkyní požadovaná omluva se nejeví jako dostačující zadostiučinění. Žalobkyni náleží zadostiučinění v penězích. Základní výše zadostiučinění činí 150 000 Kč, přičemž není dán důvod k úpravě (snížení či zvýšení) základního odškodnění s přihlédnutím ke zvláštním okolnostem případu dle § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“). Průběh předmětného řízení byl a je složitější již proto, že rozhodnutí prvostupňového stavebního úřadu bylo třikrát zrušeno odvolacím orgánem a počtvrté správním soudem a jelikož se stavební úřad musel vypořádat s celou řadou námitek účastníků řízení. Na druhou stranu se na celkové délce řízení podepsalo nesprávné vymezení okruhu účastníků na samém počátku řízení a opakované rušení prvostupňového rozhodnutí od-

volacím orgánem mimo jiné z důvodu, na který mohl odvolací orgán objektivně upozornit již v prvním zrušujícím rozhodnutí. Význam předmětu řízení pro žalobkyni soud nehodnotil ani jako méně významný a ani jako mimořádně významný.

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztožnil se s následujícími právními závěry: V posuzovaném řízení byla porušena povinnost orgánů územních samosprávních celků v přenesené působnosti, vyplývající z čl. 38 odst. 2 Listiny, a to především rozhodnout v předmětném stavebním řízení v přiměřené lhůtě; žalobkyni vznikla v souvislosti s nepřiměřenou délkou řízení nemajetková újma; konstatování porušení práva ani žalobkyni požadovaná omluva se nejeví jako dostačující zadostiučinění; žalobkyni náleží zadostiučinění v penězích; základní výše zadostiučinění činí 150 000 Kč. Na rozdíl od soudu prvního stupně odvolací soud dospěl k závěru, že jsou dány podmínky pro úpravu zadostiučinění dle kritérií § 31a odst. 3 OdpŠk. Věc je do určité míry složitá, neboť je obecně známé, že se jedná typově o skutkově i právně složitě řízení. Tato skutečnost odůvodňuje snížení o 20 %. Věc má pro žalobkyni malý význam, neboť nešlo o správní řízení, které by ohrožovalo základní existenční jistoty žalobkyně. Žalobkyně nikdy nebyla vystavena negativním důsledkům pravomocného stavebního povolení, neboť změny dosud vlastníky sousedního domu provedeny nebyly. Za stěžejní odvolací soud považoval skutečnost, že žalobkyni svědčí pouhé právo z věcného břemene užívání nemovitosti, nikoliv právo vlastnické. Stav nejistoty žalobkyně, v němž je v důsledku nepřiměřeně dlouze vedeného řízení udržována, souvisí jen s obavou z případného zhoršení kvality bydlení, nikoliv již s obavou např. z případného poklesu tržní ceny nemovitosti. Malý význam pro žalobkyni odůvodňuje snížení o dalších 40 %. Přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu žalobkyně tak celkem činí 60 000 Kč. K odvolacím námitkám žalované dovolací soud uvedl, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“ nebo „Evropský soud“) vychází z vyvratitelné domněnky, že nepřiměřená délka řízení znamená pro stěžovatele morální újmu a žádné důkazy v tomto ohledu v zásadě nevyžaduje. Odvolací soud nepovažoval za správný argument žalované, že vzhledem k charakteru správního řízení nelze vycházet při výpočtu zadostiučinění z řádově nižších částek než v soudním řízení, ani názor, dle něž není přípustná kumulace zadostiučinění ve formě omluvy s přiznáním zadostiučinění v penězích.

č. 113

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podala žalobkyně dovolání, které doplnila podáním ze dne 4. 11. 2013. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje dovolatelka v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva a odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

6. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatelka namítá:

a) odvolací soud pochybil, když snížil základní výši zadostiučinění z důvodu, že stavební řízení bylo skutkově a právně složité. Stavebních řízení probíhá denně celá řada a není běžné, aby tato řízení trvala déle než 10 let a aby byly neustále opakovány tytéž chyby přesto, že byly zcela evidentní, bylo na ně upozorňováno a byla vyžadována jejich náprava;

b) odvolací soud pochybil, když snížil základní výši zadostiučinění z důvodu, že dovolatelce svědčí pouhé právo z věcného břemene užívání nemovitosti. Dovolatelka, jakožto oprávněná z věcného břemene, má právo nemovitosti užívat. Dojde-li ke vzniku negativních vlivů působících na nemovitost, dojde také ke zhoršení podmínek užívání předmětné nemovitosti.

7. Dále dovolatelka v dovolání poukazuje na vady řízení, které spočívají v tom, že jí při jednání před odvolacím soudem nebylo umožněno řádně se k věci vyjádřit a odvolací soud svým přístupem a chováním při jednání dával dovolatelce najevo svou nadřazenost. Dále dovolatelka považuje za vadu řízení, že soud prvního stupně při jednání dne 17. 10. 2012 zamítl návrh žalobkyně na spojení projednávané věci s věcí vedenou před Obvodním soudem pro Prahu 1 pod sp. zn. 23 C 57/2012. Následně bylo řízení pod sp. zn. 23 C 57/2012 usnesením zastaveno z důvodu překážky litispendence, neboť řízení pod sp. zn. 25 C 88/2010 se týká stejného předmětu řízení a shodných účastníků řízení. V další části dovolání (i jeho doplnění) dovolatelka obsáhle rekapituluje průběh posuzovaného řízení, líčí nesprávnosti, kterých se orgány v řízení dopustily, a opakuje své argumenty vznesené v řízení před soudy nižších stupňů. K prokázání svých tvrzení navrhuje dovolatelka dovolacímu soudu k provedení řadu důkazů.

8. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu a rozhodl tak, že žalovaná je povinna písemně se žalobkyní omluvit za způsobenou nemajetkovou a morální újmu vzniklou jí nepřiměřenou délkou řízení, dále je žalovaná povinna zaplatit žalobkyni částku 2 200 000 Kč a náhradu nákladů řízení. Dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil protizákonně zahájené územní řízení sloučené se stavebním řízením rozhodnutím ze dne 9. 1. 2002, č. j. Výst. 330-196/02Re.

9. Nejvyššímu soudu bylo dále doručeno podání dovolatelky ze dne 21. 1. 2014. Tímto podáním se dovolatelka odvolávala proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2014. Podání dovolatelka rovněž adresovala Nejvyššímu soudu a označila je jako doplnění dovolání ze dne 4. 11. 2013. Tímto podáním dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud „spojil žaloby č. j. 25 C 88/2010 a č. j. 13 C 270/2012 do jedné omluvy a žaloby č. j. 25 C 88/2010 a č. j. 23 C 57/2012 o peněžitě zadostiučinění do jedné částky“. Dalším podáním ze dne 21. 10. 2014 dovolatelka požádala, aby dovolací soud dle § 9 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, přikázal věc Ústavnímu soudu z důvodu rychlosti a hospodárnosti řízení.

10. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

11. Proti rozsudku odvolacího soudu ve věci samé podala dovolání rovněž žalovaná. Splnění předpokladů přípustnosti dovolání spatřuje dovolatelka v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, případně má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

12. Jako dovolací důvod dovolatelka uvádí, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatelka namítá:

a) právní názor uvedený ve Stanovisku, podle nějž se vznik nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, případně průtahy v řízení, neprokazuje, ne zcela koresponduje se zněním § 1 odst. 3 a § 31a odst. 1 OdpŠk. Zákon předpokládá pro oba nároky (jak na náhradu škody, tak zadostiučinění za nemajetkovou újmu) shodný režim. V případě vzniku odpovědnosti státu za škodu je poškozený povinen prokázat, že mu vznikla škoda v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím, případně nesprávným úředním postupem. V právních předpisech není upravena vyvratitelná domněnka v souvislosti s prokazováním nemajetkové újmy. Přestože je zřejmé, že prokazování vzniku nemajetkové újmy může být obecně pro poškozeného krajně obtížné, je v ostatních případech (např. dle § 11 obč. zák.) pro úspěšné uplatnění nároku nutné, aby poškozený vznik nemajetkové újmy prokázal. Uvedení charakteristiky nemajetkové újmy je současně nezbytné pro to, aby mohl být v souladu se stanoviskem poskytnut důkaz o opaku;

b) soudy nižších stupňů pochybily, když skutečnosti zakládající nižší význam řízení pro žalobkyni zohlednily až při stanovení formy a výše poskytnutého zadostiučinění. Tyto skutečnosti mají nepochybně význam již pro samotné posouzení toho, zda žalobkyni nemajetková újma vznikla. Soudy se však vznikem nemajetkové újmy vůbec nezabývaly;

c) Stanovisko bylo vypracováno primárně pro odškodňování nemajetkové újmy vzniklé v důsledku nepřiměřené délky soudního řízení. Ačkoli je ve Stanovisku zmíněno, že se týká i řízení správních, je zřejmé, že se nevypořádává se specifikami správního řízení. Nejvyšší soud se ve Stanovisku opírá o judikaturu ESLP. Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) není bezprostředně garantováno právo na přiměřenou délku správního řízení, tudíž rozsudky ESLP se v tomto kontextu vztahují na řízení před soudními orgány a samotného správního řízení se netýkají. Z těchto důvodů nemůže být ani Stanovisko bezvýhradně aplikovatelné i na odškodnění za újmu vzniklou v důsledku správního řízení;

d) z § 13 odst. 1 OdpŠk vyplývá, že zákon rozlišuje nesprávný úřední postup spočívající v průtazích řízení a nesprávný úřední postup spočívající v nepřiměřené délce řízení. Správní řízení se řídí správním řádem, který detailně upravuje lhůty pro vydání rozhodnutí. V daném případě v řízení k jednotlivým průtahům došlo, avšak jednotlivé úkony byly činěny pravidelně a nelze hovořit o nečinnosti

správních orgánů. Řízení bylo opakovaně přerušováno a v této době lhůty pro vydání rozhodnutí neběží, z odůvodnění rozsudku není patrné, která konkrétní překročení lhůt žalobkyni nemajetkovou újmu způsobila a v jaké intenzitě;

e) z § 31a odst. 2 OdpŠk vyplývá, že se zadostiučinění v penězích poskytne jen tehdy, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak, tedy například uložením povinnosti, aby se žalovaná žalobkyni písemně omluvila. Soudy nižších stupňů pochybily, když přiznaly zadostiučinění ve formě uložení povinnosti písemně se žalobkyni omluvit a současně přiznaly i zadostiučinění v penězích.

13. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

14. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání žalované uvedla, že určení a přesné popsání formy nemajetkové újmy a její důkazní prokázání v řízení je pro případ odškodňování újmy způsobené průtahy v řízení v zásadě nesplnitelným požadavkem. Žalobkyně se ohradila proti bagatelizování její újmy jako „subjektivní nepřijemnosti“. Ztotožnila se se závěrem soudů nižších stupňů, že existenci újmy není třeba prokazovat. Uvedla, v čem spočívaly průtahy správního řízení. Pokud jde o průtahy v řízení, není namístě činit mezi soudními a správními řízeními rozdíl, z toho důvodu je Stanovisko aplikovatelné i na správní řízení. Skutečnost, že správní orgán činil úkony a rozhodoval, ještě nutně neznamená, že nezpůsobil zbytečné prodlevy v řízení buď tím, že nebyl schopen rozhodnout v souladu s právem, nebo tím, že rozhodoval svévolně v rozporu s právem.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.) – dále jen „o. s. ř.“.

16. Dovolací soud zjistil, že dovolání žalobkyně i žalované jsou včasné, podané oprávněnými osobami, řádně zastoupenými, a splňují formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 2 o. s. ř. Dále se dovolací soud zabýval přípustností dovolání žalované.

17. Žalovaná prostřednictvím podaného dovolání výslovně napadla rozsudek odvolacího soudu ve věci samé.

18. Výrokem I. odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že se žaloba co do částky 90 000 Kč zamítá, jinak v tomto výroku a výrocih I. a III. rozsudek potvrdil. Odvolací soud tak přiznal žalobkyni právo na písemnou omluvu ze strany žalované a právo na náhradu imateriální újmy ve výši 60 000 Kč. Ve zbytku, tedy co do výše 940 000 Kč, byl žalobní návrh zamítnut.

19. V části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že žalobu co do částky

90 000 Kč zamítl, a kterou odvolací soud potvrdil výrok III. rozsudku soudu prvního stupně, jímž soud prvního stupně zamítl žalobu co do částky 850 000 Kč, není dovolání žalované subjektivně přípustné. Dovolací soud uvádí, že judikatura Nejvyššího soudu setrvává na závěru, že k podání dovolání je účastník řízení oprávněn jen tehdy, vznikla-li mu rozhodnutím odvolacího soudu procesní újma, která může být zrušením rozhodnutí odvolacího soudu napravena. Dovolání tudíž může podat jen účastník, jehož nároku nebylo zcela vyhověno, nebo jemuž byla naopak soudem uložena povinnost – tzv. subjektivní přípustnost dovolání (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, publikované v časopise Soudní judikatura pod č. 3/1998, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2001, sp. zn. 29 Odo 2357/2000, uveřejněný v Souboru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, svazek 2, pod č. C 154).

20. V části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, kterou byl potvrzen výrok II. rozsudku soudu prvního stupně, čímž žalobkyni bylo přiznáno odškodnění ve výši 60 000 Kč, a kterou byl potvrzen výrok I. rozsudku soudu prvního stupně ohledně práva na písemnou omluvu, se přípustnost dovolání posoudí podle § 237 o. s. ř.

21. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným pro posouzení právní otázky v judikatuře dovolacího soudu dosud neřešené, a to zda se i na správní (stavební) řízení vztahuje čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy a v návaznosti na to, zda jsou pro posouzení újmy způsobené nepřiměřenou délkou správního (stavebního) řízení aplikovatelné závěry uvedené ve Stanovisku.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud zároveň dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

23. Dle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

Dle čl. 38 Listiny základních práv a svobod: „(1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. (2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.“

Dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy: „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu

celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

Dle § 13 odst. 1 OdpŠk: „Stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.“

Ustanovení čl. 38 Listiny hovoří ve svém prvním odstavci výhradně o řízeních soudních. Druhý odstavec již výslovně nestanoví, zda práva zde upravená se vztahují pouze na soudní řízení, anebo i na řízení jiná. Jelikož druhý odstavec navazuje na úpravu prvního odstavce, je nutné dovodit, že i tento odstavec se vztahuje především na řízení soudní. Uvedený závěr lze dovodit i z obsahu tohoto ustanovení, neboť toto ustanovení mimo jiné upravuje právo, aby věc byla projednána veřejně. Veřejnost jednání je znakem odlišujícím řízení před orgánem moci soudní od řízení před ostatními orgány veřejné moci, především před orgánem moci výkonné (srov. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506. S. 787). Pokud soudy nižších stupňů dovodily z čl. 38 odst. 2 Listiny právo žalobkyně na přiměřenou délku správního řízení, je jejich právní posouzení dané otázky nesprávné.

24. Toto právo nelze jednoznačně dovodit ani z čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť ten hovoří o „projednání soudem“ a o rozhodnutí o „občanských právech nebo závazcích“. Citované ustanovení tak vedle trestních věcí chrání práva účastníků výlučně v řízeních, v nichž má být rozhodnuto o jejich občanských právech nebo závazcích. Z judikatury ESLP však plyne závěr, že tento soud termín „projednání soudem“ vykládá široce, a tudíž za soud považuje i orgán, který není soudem podle vnitrostátního práva, pokud tento orgán rozhoduje o občanských právech nebo závazcích účastníka (srov. např. Sramek proti Rakousku, rozsudek ze dne 22. 10. 1984, stížnost č. 8790/79). Evropský soud ve své judikatuře dále dovodil, že pro aplikovatelnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy nestačí slabý vztah předmětného sporu k civilním právům a závazkům stěžovatelů, nýbrž výsledek řízení musí být pro tato práva a závazky určující, jinými slovy musí se týkat jejich existence, rozsahu nebo podmínek výkonu (srov. Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii, rozsudek ze dne 23. 6. 1981, stížnosti č. 6878/75 a 7238/75, nebo Krosta proti Polsku, rozsudek ze dne 2. 2. 2010, stížnost č. 36137/04).

25. Z judikatury ESLP dovodila právní doktrína následující otázky, jejichž zodpovězení je rozhodující pro aplikovatelnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy v jeho civilní

části (srov. KMEC a kol. Komentář k Evropské Úmluvě o ochraně lidských práv. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 585.): 1. Jde zde o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku? 2. Má toto právo nebo závazek svůj základ ve vnitrostátním právu? 3. Je právo nebo závazek, o které se v daném případě jedná, civilní (tj. soukromoprávní) povahy?

26. V případě správního řízení je tudíž nezbytné nejprve zodpovědět uvedené otázky. Při jejich kladném posouzení je nutné dojít k závěru o aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Jelikož z tohoto ustanovení vychází rovněž Stanovisko, je nutné v takovém případě veškeré závěry ve Stanovisku vyjádřené aplikovat i na správní řízení, jež čl. 6 odst. 1 Úmluvy podléhají. Současně, hovoří-li Stanovisko o správních řízeních, má tím na mysli pouze ta správní řízení, na něž čl. 6 odst. 1 Úmluvy dopadá.

27. Pokud odpověď na některou z výše uvedených otázek bude záporná, pak na dané správní řízení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedopadá, a tudíž nelze na posouzení přiměřenosti jeho délky a případnou satisfakci při porušení práva na jeho přiměřenou délku aplikovat ani Stanovisko. To však ještě neznamená, že v případě nepřiměřené délky tohoto správního řízení nejde o nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. Dovolací soud se ztotožňuje s námitkou žalované, dle níž se v případě správního řízení, které je vázáno zákonnými lhůtami, neuplatní § 13 odst. 1 věta třetí OdpŠk. Z dikce tohoto ustanovení totiž jednoznačně vyplývá, že povinnost vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě má státní orgán pouze tehdy, pokud zákon žádnou lhůtu nestanoví. Tentýž závěr lze dovodit z § 6 odst. 1 věty druhé zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „s. ř.“). Na správní řízení tak lze aplikovat větu druhou § 13 odst. 1 OdpŠk. Z toho důvodu jsou postižitelné jednotlivé průtahy v řízení, tedy pokud správní orgán porušil svou povinnost učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Jelikož na tento nesprávný úřední postup nedopadají závěry Stanoviska, neuplatní se ani vyvratitelná domněnka vzniku újmy. V tomto případě je tudíž poškozený povinen prokázat jak vznik újmy, tak příčinnou souvislost mezi průtahy a vznikem újmy.

28. V posuzovaném případě se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda ve stavebním řízení, jehož se žalobkyně účastní z důvodu věcného břemene zřízeného v její prospěch na nemovitosti sousedící s nemovitostí, již se předmětné stavební řízení týká, jde o spor o právo nebo závazek, který je opravdový a vážný a jehož rozhodnutí má přímý vliv na existenci, rozsah nebo způsob výkonu daného práva nebo závazku. Otázkou, zda lze čl. 6 odst. 1 Úmluvy vztáhnout také na stavební řízení, se Evropský soud zabýval ve věci Allan Jacobsson proti Švédsku, rozsudek ze dne 25. 10. 1989, stížnost č. 10842/84. V dané věci byl stěžovatel vlastníkem pozemku a rodinného domu, přičemž veřejnoprávní předpisy stanovily zákaz stavby na určitých pozemcích (včetně pozemku stěžovatele), jež byl následně novelizacemi daných předpisů prodlužován, v důsledku čehož byl stěžovatel omezen ve

výkonu svého vlastnického práva. Právo stavby je civilní povahy bez ohledu na to, že zákaz stavby má svůj původ v právu veřejném (srov. § 73 citovaného rozsudku). Výsledek stavebního řízení měl přímý vliv na výkon tohoto práva (srov. § 70 citovaného rozsudku).

č. 113

29. V posuzovaném případě byl výsledek stavebního řízení rozhodující pro výkon vlastnického práva účastníků, kteří o stavební povolení žádali, neboť právě o jejich právu bylo v tomto řízení rozhodováno. Naopak v případě žalobkyně, jež je oprávněnou z věcného břemene na sousedící nemovitosti, výsledek daného řízení nemá přímý vliv na existenci, rozsah ani výkon jejího práva ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť o jejím právu není v řízení rozhodováno, ač rozhodnutím může být dané právo nepřímo dotčeno. Z toho důvodu nelze čl. 6 odst. 1 Úmluvy a na něj navazující judikaturu ESLP a judikaturu Nejvyššího soudu, včetně Stanoviska, na délku posuzovaného řízení aplikovat.

30. Odvolací soud tudíž pochybil, pokud posuzoval přiměřenost délky předmětného řízení podle zásad uvedených ve Stanovisku, vyšel z vyvratitelné domněnky o vzniku újmy žalobkyně a z částek tam uvedených pro odškodnění nemajetkové újmy způsobené v důsledku nepřiměřené délky řízení, na něž dopadá čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a proto je jeho právní posouzení žalovaného nároku neúplné, a tudíž nesprávné.

31. Dovolací soud z právě vyložených důvodů považoval rozsudek odvolacího soudu za nesprávný a dovolání žalované za důvodné, a proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil, přičemž dle odst. 2 téhož ustanovení vrátil věc k dalšímu řízení. V něm bude odvolací soud vázán zde vyslovenými právními názory soudu dovolacího (§ 243g odst. 1 a § 226 odst. 1 o. s. ř.). V dalším řízení by se odvolací soud měl zabývat otázkou, zda v posuzovaném řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk a zda žalobkyni v příčinné souvislosti s tímto nesprávným úředním postupem vznikla újma.

32. Dále se dovolací soud zabýval přípustností dovolání žalobkyně.

33. Žalobkyně prostřednictvím podaného dovolání napadla rozsudek odvolacího soudu ve věci samé.

34. Ohledně základu práva na náhradu nemajetkové újmy a přiznaného práva na písemnou omluvu a odškodnění ve výši 60 000 Kč dovolací soud uvádí, že judikatura Nejvyššího soudu setrvává na závěru, že k podání dovolání je účastník řízení oprávněn jen tehdy, vznikla-li mu rozhodnutím odvolacího soudu procesní újma, která může být zrušením rozhodnutí odvolacího soudu napravena. Dovolání tudíž může podat jen účastník, jehož nároku nebylo zcela vyhověno, nebo jemuž byla naopak soudem uložena povinnost – tzv. subjektivní přípustnost dovolání (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96, publikované v časopise Soudní judikatura pod č. 3/1998, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2001, sp. zn. 29 Odo 2357/2000, uveřejněný v Souboru

rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, svazek 2, pod č. C 154). Ve vztahu k výroku I. rozsudku odvolacího soudu, co do části, kterou byl potvrzen výrok II. rozsudku soudu prvního stupně, jímž žalobkyni bylo přiznáno odškodnění ve výši 60 000 Kč, a kterou byl potvrzen výrok I. rozsudku soudu prvního stupně ohledně práva na písemnou omluvu, je proto dovolání žalobkyně subjektivně nepřipustné, neboť je podáno proti té části rozhodnutí, kterou bylo dovolatelce přiznáno právo, a která tudíž vyzněla zcela v její prospěch.

č. 113

35. V části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, kterou odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II. tak, že žalobu co do částky 90 000 Kč zamítl, a kterou odvolací soud potvrdil výrok III. rozsudku soudu prvního stupně, jímž soud prvního stupně zamítl žalobu co do částky 850 000 Kč, shledal dovolací soud rovněž dovolání žalobkyně přípustným a důvodným.

36. Jak již dovolací soud vyložil ve vztahu k dovolání žalované, napadené rozhodnutí je nesprávné co do základu žalobou požadovaného nároku. Žalobkyní vymezené otázky se vztahují k výši přiznaného zadostiučnění. Jelikož dovolací soud dospěl k závěru, že na posuzované řízení nedopadá čl. 6 Úmluvy, tudíž ani závěry plynoucí ze Stanoviska, je nezbytné nejdříve posoudit, zda v řízení k nesprávnému úřednímu postupu došlo a zda v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem žalobkyni vznikla újma. Až následně bude možné posoudit formu, případně výši, přiměřeného zadostiučnění. Z toho důvodu se dovolací soud nezabýval otázkami vymezenými žalobkyní a napadené rozhodnutí zrušil i v části, již byl žalobou uplatněný nárok zamítnut, neboť dovolací soud nemůže předjímat závěry odvolacího soudu ohledně základu žalobou uplatněného nároku ani ohledně jeho výše.

37. Pro úplnost dovolací soud dodává, že Nejvyšší soud je, stejně jako ostatní orgány veřejné moci, ve své pravomoci limitován zákonem (čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, z toho důvodu ve smyslu § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pouze pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Dovolací soud je tak ve své rozhodovací pravomoci omezen pouze na posouzení správnosti napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolací soud není oprávněn jakkoliv úkolovat správní orgány ani zasahovat do probíhajících správních řízení, případně tato řízení zastavovat, jak po něm žalobkyně požaduje. Ve vztahu k podání žalobkyně ze dne 21. 1. 2014 dovolací soud uvádí, že k tomuto podání již přihlédnout nemohl, když dle § 242 odst. 4 o. s. ř. ve spojení s § 240 o. s. ř. již bylo podáno opožděně. Navíc dovolací soud není příslušným k rozhodnutí o návrhu žalobkyně, kterým výslovně žádá o „spojení žalob“, když dle § 112 o. s. ř. může spojit ke společnému řízení věci pouze soud, u něž byly tyto věci zahájeny. Dovolací soud dále není oprávněn přikazovat podaná dovolání k projednání Ústavnímu soudu. Takovýto postup neplyne ani ze soudního řádu správního, na nějž žalobkyně odkazuje, ani z jiného procesního předpisu.

Č. 114**Č. 114****Směnky, Převzetí dluhu**

§ 17 zákona č. 191/1950 Sb., § 531 odst. 1 obč. zák.

Převzetí dluhu ze směnky třetí osobou jen na základě smlouvy uzavřené podle § 531 odst. 1 obč. zák. není způsobilé přivodit změnu v osobě směnečného dlužníka; zakládá však relativní námitku, již se může směnečný dlužník bránit povinností směnku zaplatit.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3207/2013, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.3207.2013.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 6. 2013, sp. zn. 5 Cmo 210/2012, v potvrzujícím výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů odvolacího řízení a věc v tomto rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Krajský soud v Praze směnečným platebním rozkazem ze dne 9. 2. 2005, č. j. 60 Sm 4/2005-11, uložil původnímu žalovanému (M., a. s.) zaplatit žalobci směnečný peníz ve výši 69 149 261,54 Kč s 6% úrokem od 11. 1. 2002 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 230 497,54 Kč a na náhradě nákladů řízení částku 1 190 380 Kč.

2. Rozsudkem ze dne 28. 3. 2012, č. j. 47 Cm 73/2005-584, ve znění usnesení ze dne 29. 10. 2012, č. j. 47 Cm 73/2005-618, a ze dne 8. 2. 2013, č. j. 47 Cm 73/2005-625, soud prvního stupně (který již věc projednal a rozhodl vůči insolvenční správce původního žalovaného, společnosti I., v. o. s., jež se na základě rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2011, č. j. 39 ICm 489/2011-24, stala účastníkem řízení místo původního žalovaného) zrušil směnečný platební rozkaz co do směnečného peníze ve výši 1 355 080,35 Kč s 6% úrokem z této částky za dobu od 15. 9. 2009 do zaplacení a směnečné odměny ve výši 4 517,21 Kč (první výrok), ve zbývajícím rozsahu směnečný platební rozkaz ponechal v platnosti a rozhodl o nákladech námitkového řízení.

3. Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem (mimo jiné) potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (druhý výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok).

4. Odvolací soud – odkazuje na zjištění, jež na základě provedeného dokazování učinil soud prvního stupně – vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

1. Žalobce se návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu domáhal plnění ze směnky vlastní vystavené v O. dne 20. 6. 2000 společností Masokombinát M., a. s (dále též jen „společnost M“), na řad U. banky, a. s. (dále též jen „banka“), znějící na směnečný peníz 95 840 012,54 Kč, se splatností dne 10. 1. 2002 (dále též jen „sporná směnka“), za jejíž zaplacení převzal směnečné rukojemství (mimo jiné) původní žalovaný.

2. Sporná směnka (vystavená původně jako blankosměnka bez uvedení údajů směnečné sumy a data splatnosti) zajišťovala závazky společnosti M vyplývající ze smlouvy o úvěru uzavřené mezi bankou (jako věřitelem) a společností M (jako dlužníkem) dne 20. 6. 2000. Směnečnou sumu, již byl věřitel oprávněn do směnky doplnit, měl přitom tvořit součet nesplaceného zůstatku úvěru a příslušenství ke dni splatnosti směnky.

3. Původní žalovaný (poté, co mu banka dopisem ze dne 20. 2. 2001 sdělila, že vystavená blankosměnka byla doplněna o chybějící údaje, a současně ho též vyzvala, aby dlužnou částku ze směnky uhradil) uzavřel se společností D.I.S. – FIN s. r. o. (dále též jen „společnost D“) dne 7. 3. 2002 smlouvu o převzetí dluhu podle § 531 odst. 1 zákona č 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), v níž se smluvní strany dohodly, že společnost D jako nový dlužník přebírá dluh původního žalovaného vyplývající ze směnečného rukojemství na sporné směnce (dále též jen „smlouva o převzetí dluhu“). Banka dne 12. 3. 2002 vyslovila s převzetím dluhu souhlas.

4. Dne 12. 3. 2002 uzavřela banka (jako věřitel) se společností D (jako dlužníkem) smlouvu o nahrazení závazku (privativní novace) (dále též jen „smlouva o nahrazení závazku“), v níž se smluvní strany – prohlašující, že společnost D převzala se souhlasem banky smlouvou o převzetí dluhu rukojemský závazek původního žalovaného ze sporné směnky – dohodly, že „dosavadní závazek dlužníka z titulu převzetí dluhu ... se plně nahrazuje závazkem novým s tím, že dosavadní závazek zaniká splněním závazku nového a dlužník je povinen plnit závazek nový. Jakožto nový závazek se sjednává povinnost dlužníka uhradit věřiteli 20 000 000 Kč na účet věřitele.“.

5. V nedatované listině označené jako „prohlášení“, vydané na žádost společnosti D, banka uvedla, že označená společnost, která se na základě smlouvy o převzetí dluhu stala novým dlužníkem z rukojemského směnečného závazku na sporné směnce namísto původního žalovaného, uhradila svůj závazek v plné výši. Banka proto prohlašuje, že nebude na základě této skutečnosti vymáhat dále svou pohledávku z titulu směnečného rukojemství vůči „původnímu ani novému dlužníkovi“.

6. Dne 29. 7. 2004 Ing. M. H., jako správkyňe konkursní podstaty banky, převedla (dosud nevyplněnou) blankosměnku (v rámci zpeněžování majetku

konkursní podstaty a v souvislosti s postoupením směnkou zajištěné pohledávky indosamentem na žalobce. Ten následně doplnil na blankosměnce chybějící údaje a vyzval původního žalovaného k úhradě směnky.

č. 114

7. Z usnesení Policie České republiky (Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování, Expozitura O.) ze dne 24. 10. 2006, ČTS: OKFK-37/6-2004, vyplývá, že zaměstnanec banky Ing. T. K. doplnil v roce 2000 chybějící údaje pouze na kopii vystavené blankosměnky, originál směnky zůstal nedotčen. Pouze na kopii směnky došlo také k začernění údaje o směnečném rukojemství původního žalovaného poté, co společnost D bance uhradila částku 20 000 000 Kč.

5. Na takto ustaveném základě odvolací soud přitakal soudu prvního stupně v závěru, že žalované se prostřednictvím včas uplatněných námitek správnost vydaného směnečného platebního rozkazu zpochybnit nepodařilo.

6. Za opodstatněnou především neměl námitku, podle níž směnka, jejíž ož zaplacení se žalobce v dané věci domáhá, je falzifikátem. Potud zdůraznil, že námitka nesměřovala k pravosti podpisu směnečného rukojmího na směnce, ale k pravosti směnečné listiny jako takové, když blankosměnka měla být dle sdělení banky vyplněna již v roce 2000. Provedeným dokazováním však bylo zjištěno, že zaměstnancem banky nebyl vyplněn podepsaný originál blankosměnky, nýbrž její kopie. Nevyplněný originál blankosměnky byl následně správkyní konkursní podstaty banky indosován žalobci. Listina, kterou žalobce předložil soudu, je proto originálem směnky, který banka nijak neupravovala ani na něm neškrtala.

7. Ve vztahu k tvrzenému zániku směnečného dluhu původního žalovaného v důsledku jeho převzetí společností D a následné novace pak odvolací soud v obecné rovině předeslal, že směnka patří mezi dokonalé cenné papíry, u nichž bez výjimky platí, že práva z nich jsou vtělena v samotné listině, která tak určuje obsah těchto práv. Ani dlužníkem ze směnky proto nemůže být (vyjma případů přechodu dluhu) osoba, která na listině není podepsaná.

8. Z výše uvedeného se podle přesvědčení odvolacího soudu jednoznačně podává, že dluhy ze směnky na smluvním základě převzít nelze a takové dluhy nemohou zaniknout ani dohodou, případně odstoupením, novací či jinými obecněprávními postupy. Dokud je někdo na existující směnečné listině jako dlužník podepsán a směnka nebyla vyplacena, zůstává taková osoba stále dlužníkem.

9. Jakkoliv v poměrech dané věci, pokračoval odvolací soud, nebylo pochyb o tom, že cílem, kterého zúčastněné subjekty chtěly svým jednáním dosáhnout, bylo „finální vyplacení“ směnečného rukojmího, „nástroje“ k tomu použité však byly zcela nepřipadné a sledovaného účelu tímto způsobem dosaženo být nemohlo.

10. Na základě výsledků provedeného dokazování pak podle odvolacího soudu nelze usuzovat ani na to, že by majitel směnky uzavřel se směnečným dlužníkem (původním žalovaným) dohodu, podle níž nebude nároky ze směnky vůči dlužní-

ku uplatňovat. Obecně sice nelze takovou dohodu (zakládající relativní námitku směnečného dlužníka) ani ve vztahu k dosud nevyplněné blankosměnce vyloučit, v posuzovaném případě však k jejímu sjednání nedošlo, když s bankou jednala pouze společnost D, která dlužníkem ze směnky nebyla.

11. Důvodnými konečně odvolací soud neshledal ani námitku neplatnosti směnky pro nedostatek formálních náležitostí a námitku promlčení.

č. 114

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti na § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva (zda je možná záměna dlužníka ze směnky smlouvou o převzetí dluhu a zda může závazek ze směnky zaniknout také novací), jež dosud nebyly dovolacím soudem řešeny, případně se „právní stanoviska vyslovená odvolacím soudem v napadeném rozhodnutí odchyľují od ustálené rozhodovací praxe dovolacího i Ústavního soudu“.

13. Jde-li o první z uvedených otázek, dovolatelka především poukazuje na důvody rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 505/95 (jde o rozsudek ze dne 25. 6. 1996, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 4/1997, s. 211), ve kterém měl odvolací soud (v tam řešené věci) dovodit závěr opačný, totiž že záměnu dlužníka ze směnky smlouvou o převzetí dluhu vyloučit nelze. V nyní projednávané věci oproti tomu odvolací soud připouští jen to, že majitel směnky může s dlužníkem uzavřít dohodu o neuplatnění práv ze směnky, možnost dosáhnout na smluvním základě změny v osobě směnečného dlužníka však kategoricky (bez současného zásahu do textu směnečné listiny) vylučuje. Podle dovolatelky není žádný důvod přistupovat k řešení těchto situací odlišně. Obě dohody (tj. jak dohodu o neuplatnění nároku, tak dohodu o převzetí směnečného závazku) je třeba považovat za přípustné, s tím, že bez jejich „vyznačení“ do směnečné listiny jsou pouze pro dlužníka spojeny s rizikem „omezeného použití relativní námitky“. V této souvislosti dovolatelka odkazuje rovněž na nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (jde o rozhodnutí uveřejněné pod č. 148/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), ve kterém byla „zřejmě“ řešena obdobná otázka.

14. Dovolatelka nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, podle kterého závazky ze směnky nemohou zaniknout dohodou, novací či jinými obecněprávními postupy. Majitel směnky se podle dovolatelky nepochybně může dohodnout s dlužníkem na zániku směnečného závazku i bez zásahu do směnečné listiny, přičemž taková dohoda bude mít zcela neformální podobu a – stejně jako v případě dohody o převzetí dluhu ze směnky – bude pro dlužníka spojena pouze s rizikem

„omezené obrany“ v podobě relativní námitky ve směnečném řízení. Na uzavření popsané dohody lze pak usuzovat i jen z jednostranného prohlášení majitele směnky, v němž jednoznačně projeví vůli nárok ze směnky vůči dlužníkovi neuplatňovat.

č. 114

15. V poměrech dané věci přitom právě takový projev vůle majitele směnky jednoznačně plyne z prohlášení (vystaveného podle dovolatelky dne 12. 3. 2002), v němž banka potvrdila plnou úhradu závazku nového dlužníka a prohlásila, že pohledávku ze směnečného rukojemství nebude vymáhat ani vůči původnímu dlužníkovi, ani vůči společnosti D. Okolnost, zda bance dal podnět k vystavení prohlášení původní dlužník, nebo společnost D, žádný význam nemá, když z hlediska posouzení právních účinků prohlášení je určující pouze samotný projev vůle banky.

16. Závěr odvolacího soudu, že k zániku závazku směnečného rukojemního v důsledku převzetí dluhu ze směnky a jeho následné novace nedošlo, je podle dovolatelky založen na nepřipustném formalistickém výkladu, který zcela „degraduje“ princip autonomie vůle smluvních stran. Přestože si je dovolatelka vědoma toho, že v projednávané věci jde o spor ze směnky, neshledává žádný důvod, pro který by úkony činěné „mimo vlastní směnku“ měly být takto formalisticky posuzovány.

17. V této souvislosti dovolatelka dále namítá, že odvolací soud se měl rovněž zabývat tím, zda projev vůle smluvních stran případně nenaplní znaky dohody o změně vyplňovacího práva či dohody o jeho zrušení.

18. Nad rámec výše uplatněných důvodů dovolatelka odvolacímu soudu vytýká, že při hodnocení důkazů postupoval v rozporu s § 132 o. s. ř., když pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly v řízení najevo, a v hodnocení důkazů je též logický rozpor. Soudy navíc bez řádného zdůvodnění neprovedly řadu důkazů navržených žalovanou.

19. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

20. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první článku II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

21. Dovolání žalované proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (v dovolání označených) otázek hmotného práva, jež v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly beze zbytku zodpovězeny.

IV. Důvodnost dovolání

č. 114

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Nejvyšší soud již v řadě svých rozhodnutí vysvětlil (srov. např. rozsudky ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, a ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006, uveřejněné pod č. 59/2004 a 77/2009 Sb. rozh. obč.), že směnka je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku.

24. Práva a povinnosti ze směnečných vztahů jsou proto zásadně definována, jak správně vystihl již odvolací soud, právě a jen směnečnou listinou a zápisy (doložkami, poznámkami) na ní uvedenými. Jinak řečeno, směnka jako listinný cenný papír musí svým písemným obsahem podávat úplnou informaci o účastnících i obsahu závazku, který je do listiny vtělen (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4535/2014, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4700/2014).

25. Nejsou-li pro vymezení obsahu směnečného závazku, včetně identifikace subjektů směnečného vztahu, zásadně významné okolnosti, jež se nepodávají ze samotné směnečné listiny, je třeba odvolacímu soudu přisvědčit i v závěru, že převzetí směnečného dluhu třetí osobou jen na základě smlouvy (uzavřené podle § 531 odst. 1 obč. zák., upravujícího tzv. privativní intercesi) nemůže mít jakékoliv směnečněprávní účinky (k tomu srov. shodně v odborné literatuře CHALUPA, R. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. část směnky. 2. vydání. Linde Praha, a. s. 2006, s. 102, ve starší literatuře pak např. ŠVAMBERK, G. Naše jednotné směnečné právo. Praha 1941, s. 100).

26. Další úvahy odvolacího soudu ohledně účinků uzavřené smlouvy o převzetí dluhu a jejího vlivu na povinnost dlužníka ze směnky plnit však již Nejvyšší soud za správné nepovažuje.

27. To, že smluvní převzetí dluhu ze směnky není z pohledu směnečného práva přípustné (není způsobilé přivodit změnu v osobě směnečného dlužníka), totiž ještě bez dalšího neznamená, že byla-li taková dohoda mezi dlužníkem ze směnky a třetí osobou uzavřena, nejsou jí smluvní strany a věřitel, který s převzetím dluhu vyslovil souhlas, vázáni a její účinky mohou zcela pominout. Jakkoliv uvedeným způsobem nedošlo (nemohlo dojít) ke změně v osobě dlužníka na směnce, z uzavřené dohody – zakládající v mimosměnečných poměrech účinky obdobně těm, jež § 531 odst. 1 obč. zák. spojuje se smlouvou o převzetí dluhu (obec-

ně k účinkům převzetí dluhu srov. závěry formulované Nejvyšším soudem např. v rozsudku ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2109/2012) – pro poměry účastníků směnečného vztahu plyne, že věřitel poté, co udělil s převzetím dluhu souhlas, již nadále nebyl oprávněn plnění ze směnky po směnečném dlužníku požadovat. Obsah uzavřené dohody (jak byl soudy nižších stupňů dokazováním zjištěn) totiž neponechává žádné pochybnosti v tom směru, že úmyslem jednajících osob, včetně směnečného věřitele, který smlouvu o převzetí dluhu podepsal a vyslovil s převzetím dluhu souhlas, bylo docílit stavu, kdy plnění ze směnky poskytne místo směnečného rukojmího společnost D (což se ostatně následně také stalo).

28. Nejvyšší soud proto uzavírá, že uplatnil-li v poměrech dané věci věřitel (respektive jeho právní nástupce) směnku vůči dlužníku (směnečnému rukojmímu), učinil tak v rozporu s (mimosměnečným) ujednáním obsaženým ve smlouvě o převzetí dluhu, podle kterého je k úhradě směnky zavázána na místo dlužníka třetí osoba. Uvedená okolnost pak zakládá relativní námitku směnečného dlužníka, jíž se může povinnosti směnku zaplatit bránit.

29. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, není správné, Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti a v souvisejícím výroku o nákladech řízení, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 115

Směnky

§ 30 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., § 511 obč. zák.

Č. 115

Směnečný rukojmí, který zaplatil směnku, nenabývá práv ze směnky vůči dalším rukojmím, zaručivším se za téhož dlužníka (výstavce vlastní směnky). Vnitřní vztah mezi takovými směnečnými rukojmími, jenž nemá povahu vztahu směnečného, se řídí pravidly určenými § 511 odst. 2 a 3 obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2653/2015, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.2653.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 15. 1. 2015, sp. zn. 69 Co 330/2014, a rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. 15 C 83/2012, a věc vrátil Okresnímu soudu v Přerově k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Přerově rozsudkem ze dne 27. 5. 2013, č. j. 15 C 83/2012-85, zamítl žalobu, kterou „se žalobce domáhal vůči žalovaným zaplacení částky 407 940,24 Kč s příslušenstvím, a to po prvním žalovaném zaplacení částky 135 980,08 Kč s úrokem z prodlení z částky 135 980,08 Kč za dobu od 4. 12. 2010 do zaplacení s ročním úrokem ve výši 7,75 %, po druhém žalovaném zaplacení částky 135 980,08 Kč s úrokem z prodlení z částky 135 980,08 Kč za dobu od 10. 12. 2010 do zaplacení s ročním úrokem ve výši 7,75 % a po třetím žalovaném zaplacení částky 135 980,08 Kč s úrokem z prodlení z částky 135 980,08 Kč za dobu od 30. 11. 2010 do zaplacení s ročním úrokem ve výši 7,75 %“ (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Dne 11. 7. 2002 vystavila společnost R.-T., s. r. o. (dále jen „společnost“) směnku vlastní, ve které se zavázala zaplatit na řad České spořitelny, a. s. (dále jen „remitent“), dne 30. 6. 2006 směnečnou sumu 2 253 790,20 Kč. Směnka byla avalována žalobcem a všemi žalovanými.

[2] Směnečným platebním rozkazem ze dne 31. 8. 2006, č. j. 3 Sm 248/2006-10 (dále jen „směnečný platební rozkaz“), Krajský soud v Ostravě uložil společnosti, žalobci a všem žalovaným, aby do tří dnů ode dne doručení

směnečného platebního rozkazu zaplatili společně a nerozdílně remitentovi částku 2 253 790,20 Kč s 6% úrokem od 1. 7. 2006 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 7 512 Kč a náklady řízení 90 460 Kč. Směnečný platební rozkaz nabyl právní moci 7. 3. 2007 a vykonatelnosti nabyl dne 6. 3. 2008.

[3] Na základě směnečného platebního rozkazu Okresní soud v Přerově usnesením ze dne 30. 3. 2010, č. j. 32 EXE 427/2010-18, nařídil exekuci na majetek povinných – avalů (T., J., P. a R. T.).

[4] Dne 7. 4. 2010 uhradili první žalovaný (J. T.) a třetí žalovaný (R. T.) částku 159 354 Kč, která „byla započtena“ na jistinu směnečné pohledávky.

[5] Remitent oznámil žalobci (dopisem ze dne 5. 8. 2010), že postoupil „pohledávku vyplývající ze smlouvy o vyplňovacím právu směnečném č. 12/103/02 ze dne 11. 7. 2002, která zajišťovala pohledávku z úvěru poskytnutého společnosti v původní výši 3 000 000 Kč“, J. K.

[6] Usnesením ze dne 6. 1. 2011, č. j. 32 EXE 427/2010-61, Okresní soud v Přerově zastavil exekuci proti povinným (žalovaným) a nadále ji vedl jen proti žalobci.

[7] „Na předmětnou exekuci“ žalobce uhradil celkem částku 738 239,91 Kč.

[8] Žalobce všechny žalované opakovaně vyzýval k zaplacení jedné čtvrtiny „z celkového dluhu vymáhané částky dle exekuce nařízené usnesením ze dne 30. 3. 2010, podle směnečného platebního rozkazu“, s tím, že „je po něm požadováno více, než činí jeho podíl“. Žalovaní s tímto požadavkem nesouhlasili, když „mezi nimi a žalobcem byla uzavřena dohoda o modifikaci jejich závazků a oni již zaplatili částku 159 354 Kč“.

3. Na tomto základě soud prvního stupně – cituje čl. I § 32 odst. 1 a 3 a § 47 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového (dále jen „směnečný zákon“) a § 511 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“) – dospěl k závěru o nedůvodnosti žaloby.

4. Přitom zdůraznil, že žalobce a žalovaní (jako směneční rukojmí) se společně a nerozdílně se společností (jako výstavcem) zavázali zaplatit majiteli směnky „směnečné částky“. Za stavu, kdy pohledávku, která „byla následně předmětem exekuce a kterou žalobce zaplatil sám ve výši 738 239,91 Kč a po žalovaných požaduje zaplacení částky 407 940,24 Kč“, posoudil jako „pohledávku ze směnky“, uzavřel, že podle směnečného zákona „nevzniká mezi avaly žádný regres, pokud jeden z avalů vyplatí pohledávku ze směnky“. Potud poukázal na závěry formulované v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze „5 Cm 493/2007“ (jde o rozsudek ze dne 4. 12. 2007, sp. zn. 5 Cmo 493/2007).

5. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 15. 1. 2015, č. j. 69 Co 330/2014-153, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

6. Odvolací soud přitakal závěru okresního soudu o tom, že v daném případě nelze aplikovat „obecná ustanovení občanského zákoníku“ (jeho § 511), když

směnečný zákon obsahuje speciální úpravu postavení rukojmích (viz jeho čl. I § 32 odst. 3); podle ní „avalista nemůže uplatnit regresní nároky vůči dalším avalistům téhož avaláta“. „Solidarita avalistů ze směnky zakotvena *ex lege* není, přičemž příslušná kogentní právní norma nemůže být po vystavení směnky v otázce případné solidarity modifikována rozhodnutím soudu, které by solidaritu avalistů stanovilo, a tedy regulovalo vnitřní vztah pasivní solidarity odlišně od zákonné úpravy.“

č. 115

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), a to k řešení otázky vzájemného vztahu čl. I § 32 odst. 3 směnečného zákona a § 511 obč. zák., dosud Nejvyšším soudem neřešené.

8. Dovolatel nesouhlasí s právním posouzením věci odvolacím soudem, jde-li o (ne)možnost aplikace § 511 obč. zák. na vnitřní poměry směnečných rukojmí jako osob solidárně zavázaných vůči majiteli směnky a snáší argumenty ve prospěch závěru opačného. Současně zdůrazňuje, že žalobou uplatněná pohledávka není pohledávkou ze směnky, když vydáním směnečného platebního rozkazu „se nárok ze směnky přetransformoval do nároku občanskoprávního“.

9. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalovani považují rozhodnutí odvolacího soudu za správné a dovolání za nedůvodné.

III.

Přípustnost dovolání

11. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první článku II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

12. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky dovolatelem otevřené, dosud v daných souvislostech dovolacím soudem nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní nor-

mu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

14. Podle čl. I § 30 odst. 1 směnečného zákona zaplacení směnky může být pro celý směnečný peníz nebo pro jeho část zaručeno směnečným rukojemstvím.

č. 115

Podle čl. I § 32 směnečného zákona směnečný rukojmí je zavázán jako ten, za koho se zaručil (odstavec 1). Zaplatí-li směnečný rukojmí směnku, nabývá práv ze směnky proti tomu, za koho se zaručil, a proti všem, kdož jsou této osobě směnečně zavázáni (odstavec 3).

Podle čl. I § 47 směnečného zákona všichni, kdož směnku vystavili, přijali, indosovali nebo se na ní zaručili, jsou zavázáni majiteli rukou společnou a nerozdílnou (odstavec 1). Majitel může žádat plnění na každém z nich nebo na několika z nich anebo na všech dohromady a není vázán pořadím, v kterém se zavázali (odstavec 2). Stejně právo má každá osoba, která se podepsala na směnku a ji vyplatila (odstavec 3).

Podle čl. I § 77 odst. 3 směnečného zákona pro vlastní směnku platí rovněž ustanovení o směnečném rukojemství (§ 30 až 32); v případě § 31 odst. 4 platí, že se směnečné rukojemství, není-li udáno, pro koho se přejímá, přejímá za výstavce vlastní směnky.

Podle § 511 obč. zák., jestliže je právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, nebo účastníky dohodnuto, anebo vyplývá-li to z povahy plnění, že více dlužníků má témuž věřiteli splnit dluh společně a nerozdílně, je věřitel oprávněn požadovat plnění na kterémkoli z nich. Jestliže dluh splní jeden dlužník, povinnost ostatních zanikne (odstavec 1). Není-li právním předpisem nebo rozhodnutím soudu stanoveno, anebo účastníky dohodnuto jinak, jsou podíly na dluhu všech dlužníků ve vzájemném poměru stejné. Dlužník, proti němuž byl uplatněn nárok vyšší, než odpovídá jeho podílu, je povinen bez zbytečného odkladu vyrozumět o tom ostatní dlužníky a dát jim příležitost, aby uplatnili své námitky proti pohledávce. Může na nich požadovat, aby dluh podle podílů na ně připadajících splnili nebo aby jej v tomto rozsahu dluhu jinak zbavili (odstavec 2). Jestliže dlužník v rozsahu uplatněného nároku dluh sám splnil, je oprávněn požadovat náhradu na ostatních podle jejich podílů. Pokud nemůže některý z dlužníků svůj podíl splnit, rozvrhne se tento podíl stejným dílem na všechny ostatní (odstavec 3).

15. Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že čl. I § 32 odst. 3 směnečného zákona upravuje nabytí práv ze směnky směnečným rukojemstvím, který směnku zaplatil; směnečná práva přitom splnivší rukojmí nabývá proti tomu, za koho se zaručil (v poměrech projednávané věci proti výstavci vlastní směnky – společnosti), a proti všem, kdož jsou této osobě směnečně zavázáni. Jelikož žalovaní, kteří společně s žalobcem převzali směnečné rukojemství za společnost, a stali se tak solidárními dlužníky remitenta (čl. I § 47 odst. 1 směnečného zákona), nejsou osobami směnečně zavázanými vůči společnosti (jako výstavci vlastní směnky), nevzniklo žalobci vůči nim ani právo na zaplacení směnky [splnivší rukojmí (ža-

lobce) se nestal směnečným věřitelem ve vztahu k těmto rukojmím (žalovaným)]. K tomu v literatuře srov. např. KOVARÍK, Z. Směnka a šek v České republice. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 174–175, KOTÁSEK, J. Zákon směnečný a šekový. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 180.

16. Zbývá posoudit, zda na vnitřní poměry žalobce a žalovaných (jako směnečných rukojmí za výstavce vlastní směnky – společnost) lze použít právní úpravu obsaženou v § 511 obč. zák., jinými slovy, zda splnivšímu směnečnému rukojmímu (žalobci) vznikla vůči žalovaným (jako dalším solidárně zavázaným rukojmím za společnost) peněžitá pohledávka, nemající povahu pohledávky směnečné. Právě zaplacení takové pohledávky (a nikoliv pohledávky ze směnky) je totiž předmětem řízení.

17. Starší literatura zaujala k této otázce, byť při výkladu § 32 odst. 3 nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se vydává a zavádí jednotný směnečný řád, názor, podle něhož „v případě, kdy se jedná o více avalů za jednoho a téhož avaláta, ... a zaplatí-li např. jeden ze 4 avalů za akceptanta, může sice směnečně žalovati akceptanta, nemůže však směnečně žalovati ostatní spoluavalu o příslušné kvóty, v daném případě čtvrtiny. Jeť poměr mezi ním a ostatními třemi avalisty poměrem čistě obecnoprávním, a bude tudíž nutné řešiti jej obecnoprávně (srov. ŠVAMBERG, G. Naše jednotné směnečné právo, Praha 1941, s. 126, a Československé právo směnečné a šekové, Praha 1947, s. 118). Rovněž v díle KIZLINK, K., SPIŠIAK, J. Zmenkové právo. Bratislava 1944, na s. 214, autoři (při výkladu § 32 zákona č. 255/1941 Sl. z., zmenkového) uzavírají, že zaručilo-li se více osob za tentýž závazek, nenáleží tomu, kdo směnku vyplatil, práva ze směnky proti ostatním. Vůči sobě mají práva jen podle zásad všeobecného soukromého práva“.

18. Z judikatury k výkladu § 65 zákona č. 1/1928 Sb., zákona směnečného, srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 1941, sp. zn. Rv I 463/41, uveřejněné ve Sbírce rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný, pod číslem 18151/1941, podle něhož „rukojmímu vyplativšímu celý směnečný dluh přísluší občanskoprávní postihový nárok na náhradu proti ostatním spolurukojmím“ (jinými slovy, „není vyloučeno, aby na směnečné rukojemství nebylo použito předpisu občanského zákona, upravujícího vypořádání mezi spolurukojmími, když v tomto směru nemá směnečný zákon předpisu“).

19. Oproti tomu Vrchní soud v Praze v již zmíněném rozsudku sp. zn. 5 Cmo 493/2007 dovodil, že dlužníci ze směnky sice jsou zavázáni rukou společnou a nerozdílnou (čl. I § 47 odst. 1 směnečného zákona) a obecně pro solidární závazky, pro pasivní solidaritu platí podle § 511 odst. 2 a 3 obč. zák., že zaplatí-li solidárně zavázaný dlužník, má právo na regres proti ostatním solidárně zavázaným dlužníkům do výše jejich podílů s tím, že pokud není dohodnuto nebo stanoveno jinak, platí, že tyto podíly jsou stejné, nicméně uvedené ustanovení je jen úpravou obecnou. Směnečné právo upravuje pasivní solidaritu jinak, a to především v čl. I § 47 odst. 3 a v čl. I § 32 odst. 3 směnečného zákona. Z těchto

ustanovení právo rukojmího, který se zaručil za určitého dlužníka, na regres proti jinému rukojmímu, který se také zaručil za stejného dlužníka, neplyne.

20. Nejvyšší soud závěr formulovaný v posledně zmíněném rozsudku Vrchního soudu v Praze, se kterým se v poměrech dané věci ztotožnily i soudy nižších stupňů, nesdílí.

č. 115

21. Jakkoliv platí (viz argumentace shora), že žalobci (jako rukojmímu za výstavce směnky vlastní – společnost) v důsledku zaplacení směnky nevznikla směnečná práva vůči žalovaným (jako dalším rukojmím za téhož směnečného dlužníka), když čl. I § 32 odst. 3 směnečného zákona, jež postavení rukojmích v rámci směnečného regresu upravuje, taková (směnečná) práva nezakládá, nelze jen z absence právní úpravy ve směnečném zákoně dovozovat, že ve vnitřním vztahu mezi těmito rukojmími je zcela vyloučena aplikace § 511 odst. 2 a 3 obč. zák., jde-li o jejich vzájemné vypořádání (obecně k možnosti aplikace jednotlivých ustanovení občanského zákoníku na otázky směnečným zákonem neřešené srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2006, sp. zn. 29 Odo 827/2004, ze dne 2. 12. 2010, sp. zn. 20 Cdo 436/2009, a ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006, uveřejněné pod č. 19/2007, 103/2011 a 77/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

22. Za popsáného skutkového stavu je totiž zjevné, že akceptace právního názoru odvolacího soudu by ve svých důsledcích vedla k zjevně nepřijatelnému důsledku, totiž že směnečný rukojmí, který sice dostál povinnosti zaplatit směnku (a stal se tak sám směnečným věřitelem – viz čl. I § 32 odst. 3 směnečného zákona), ale jemuž reálně žádná směnečná práva vůči osobám označeným v tomto ustanovení nevznikla [popř. formálně vznikla, ale fakticky nejsou uspokojitelná], by se ocitl ve výrazně horším postavení než směneční rukojmí (za téhož dlužníka), kteří se téže povinnosti (rozuměj povinnosti zaplatit směnku) „dostatečně dlouho vyhýbali“.

23. Naopak Nejvyšší soud považuje za žádoucí (a zásadám formulovaným Ústavním soudem např. v nálezech ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, a ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09, odpovídající), aby (vnitřní) vztahy mezi takovými směnečnými rukojmími, jež nemají povahu vztahů směnečných, byly uspořádány způsobem, jenž odpovídá jejich „rovnému“ postavení (posuzováno z hlediska práv a povinností ze směnečného rukojemství plynoucích), tj. způsobem určeným právě v § 511 odst. 2 a 3 obč. zák.

24. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, není správné, Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Důvody, pro které neobstálo rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 116

Incidenční spory

Č. 116

§ 160 odst. 4 IZ, § 190 až 192 IZ, § 410 odst. 2 IZ

Stejně jako insolvenční správce není ani dlužník v oddlužení, který popřel pravost nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele, osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby o tomto popření. Jestliže takovou žalobu přesto podá, insolvenční soud ji odmítne (má odmítnout) jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

Na tom, že dlužník je povinen (stejně jako insolvenční správce) popřít pohledávku přihlášeného věřitele nejpozději do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přezkoumána (§ 190 až § 192 insolvenčního zákona), se úpravou obsaženou v § 410 odst. 2 insolvenčního zákona ničeho nemění.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. 29 ICdo 45/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.45.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 29 ICm 436/2014, 12 VSOL 50/2014 (KSBR 29 INS 20221/2013).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 12. 2. 2014, č. j. 29 ICm 436/2014-2 (KSBR 29 INS 20221/2013), odmítl Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) žalobu datovanou 4. 2. 2014, doručenou insolvenčnímu soudu 6. 2. 2014, kterou se žalobce J. H. domáhal vůči žalovanému P. F., s. r. o. určení, že pohledávka žalovaného ve výši 12 725 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek žalobce, neexistuje (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku z toho, že:

[1] Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka splatnou peněžitou nepodmíněnou a nevykonatelnou pohledávku ve výši 12 725 Kč.

[2] Při přezkumném jednání konaném dne 6. 1. 2014 nepopřel insolvenční správce ani dlužník pravost, výši ani pořadí pohledávky (dlužník pohledávku uznal), čímž byla pohledávka zjištěna v přihlášené výši jako nevykonatelná a nezajištěná.

[3] Žalobce v žalobě uvádí, že pohledávka žalovaného neexistuje, neboť zanikla vzhledem ke smíru, který se žalovaným uzavřel, a žalobou tak popírá pravost pohledávky.

3. Na tomto základě insolvenční soud uzavřel, že:

[1] Insolvenční správce a dlužník jsou jedinými subjekty oprávněnými popírat přihlášené pohledávky na přezkumném jednání.

[2] Dovozuje-li žalobce z § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), že dlužník je oprávněn popřít přihlášenou pohledávku kdykoli, tedy i po přezkumném jednání, pak se mylí.

[3] Vzhledem k obsahu § 197 odst. 2 a § 198 insolvenčního zákona nelze zákon vykládat jinak, než že k popření přihlášené pohledávky musí dojít nejpozději na přezkumném jednání, na kterém je pohledávka přezkoumávána.

[4] Popření pohledávky dlužníkem je tedy opožděné; proto insolvenční soud žalobu odmítl podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona.

4. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 17. 4. 2014, č. j. 29 ICm 436/2014, 12 VSOL 50/2014-10 (KSBR 29 INS 20221/2013), potvrdil usnesení insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

5. Odvolací soud – vycházejí ve smyslu § 7 insolvenčního zákona z toho, že v dané věci se přiměřeně aplikuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném od 1. 1. 2014, a insolvenční zákon [s přihlédnutím k článku II části první zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], ve znění účinném od 1. 1. 2014 – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

[1] Insolvenční soud učinil správná zjištění o přihlášce pohledávky žalovaného a o průběhu přezkumného jednání konaného 6. 1. 2014 a správně uzavřel, že pohledávka žalovaného byla u tohoto přezkumného jednání zjištěna ve výši 12 725 Kč jako nevykonatelná a nezajištěná.

[2] Z pohledu přezkumu správnosti závěrů insolvenčního soudu je zásadní, že žalobce podal 19. 7. 2013 insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. V insolvenčním řízení má tedy postavení dlužníka, jehož úpadek byl zjištěn usnesením ze dne 15. 10. 2013 a oddlužení plněním splátkového kalendáře bylo schváleno 6. 1. 2014.

[3] Závěr insolvenčního soudu, že popření pohledávky, kterou dlužník uplatnil žalobou ze dne 4. 2. 2014, je opožděné, není správný. Odmítnutí

žaloby pro opožděnost podle § 160 odst. 4 insolvenčního zákona v sobě zahrnuje závěr, že k podání žaloby běžela určitá lhůta. Nebyla-li však pohledávka popřena (jako v této věci), nemohla ani začít běžet lhůta k podání žaloby o určení (ne)existence pohledávky a není důvod odmítnout žalobu pro opožděnost. Zejména však nelze pominout, že při řádném popření nevykonatelné pohledávky by lhůta k podání žaloby běžela popírajícímu věřiteli, nikoli dlužníku.

[4] V posuzované věci dlužník nevyužil práva daného mu § 192 odst. 1 insolvenčního zákona. Žalobce se mýlí v úsudku, že insolvenční zákon nestanoví, dokdy může dlužník popřít pohledávku přihlášeného věřitele. Možnost popřít pohledávku se totiž pro insolvenčního správce, přihlášeného věřitele i dlužníka váže k okamžiku přezkumného jednání (případně zvláštního přezkumného jednání), jehož předmětem je přezkoumání této pohledávky. Jiný výklad nemá oporu v insolvenčním zákoně.

[5] Popře-li dlužník přihlášenou pohledávku u přezkumného jednání, má to řadu dopadů. Při jakémkoli způsobu řešení úpadku vyvolá (takový) popěrný úkon dlužníka stav, kdy seznam přihlášených pohledávek upravený podle průběhu přezkumného jednání nebude podkladem pro vedení exekučního řízení. Tento účinek se naplno projeví až po skončení insolvenčního řízení.

[6] Je-li způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení, má popření pohledávky dlužníkem také vliv na její zjištění, jak se podává z dikce § 410 odst. 2 věty první insolvenčního zákona.

[7] V dané věci se konalo přezkumné jednání před schůzí věřitelů, na níž bylo schváleno oddlužení. Účinky popěrného úkonu dlužníka by tedy nastaly okamžikem zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

[8] Bez ohledu na to, zda se přezkumné jednání koná před nebo po vydání rozhodnutí o schválení oddlužení dle § 406 insolvenčního zákona, musí insolvenční správce při popěrném úkonu dlužníka oznámit věřiteli popření jeho pohledávky dlužníkem (§ 197 odst. 2 insolvenčního zákona).

[9] Výše uvedené závěry se v poměrech přezkoumávané věci promítají tak, že dlužník měl popřít pohledávku žalovaného z důvodu její neexistence (zániku pohledávky) u přezkumného jednání. Tohoto pochybení je si ostatně žalobce vědom, když v žalobě tvrdí, že „na přezkumné schůzi věřitelů žalovaným přihlášenou pohledávku včetně příslušenství zapomněl popřít co do její pravosti“. Insolvenční správce by žalovaného následně poučil o nutnosti podat žalobu o určení popřené pohledávky proti dlužníku.

[10] Lze tedy shrnout, že žalobu, kterou se dlužník v režimu oddlužení domáhá určení neexistence nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele,

je nutno odmítnout podle § 160 odst. 4 věty první insolvenčního zákona jako podanou neoprávněnou osobou. Právo dlužníka podat žalobu nezakládá ani skutečnost, že dlužník pohledávku věřitele u přezkumného jednání nepopřel, jak mylně naznačuje žalobce ve svých odvolacích námitkách.

[11] Odvolací námitka, že soudkyně při přezkumném jednání opomněla přechystat přihlášené věřitele a výši jejich jednotlivých pohledávek, neobstojí, když toto tvrzení vyvrátilo sdělení insolvenčního správce o průběhu přezkumného jednání. Především však z insolvenčního rejstříku vyplývá, že insolvenční soud postupoval v dané věci v souladu s § 189 odst. 3 insolvenčního zákona a seznam přihlášených pohledávek zveřejnil v insolvenčním rejstříku 18. 12. 2013.

[12] Seznam přihlášených pohledávek byl zveřejněn 18 dnů před konáním přezkumného jednání, tedy v zákonem stanovené lhůtě. Dlužníku tak byla poskytnuta dostatečná lhůta k seznámení s přihlášenými pohledávkami (včetně pohledávky žalovaného) a k zaujetí stanoviska, které mohl (a měl) přednést na přezkumném jednání.

[13] Ačkoliv odvolací soud dospěl k jiným právním závěrům, je rozhodnutí insolvenčního soudu v bodu I. výroku věcně správné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, uplatňuje dovolací důvod dle § 241a odst. 1 insolvenčního zákona (jímž lze namítat, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci) a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Dovolatel úvodem oběma soudům vytýká, že mu svými rozhodnutími upřel právo na spravedlivý proces tím, že v důsledku chybného právního posouzení věci odmítly vydat meritorní rozhodnutí o jeho žalobě, předpisy insolvenčního zákona posuzovaly izolovaně, bez vzájemné souvislosti a bez přihlédnutí k základní zásadě každého „civilně procesního“ řízení – zásadě vyhledávací a zásadě materiální pravdy [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona] a rovněž bez přihlédnutí k předpisům hmotněprávním (ve smyslu předpisů o zániku práv). Konkrétně pak uplatňuje následující výhrady:

[1] Odvolací soud převzal část odvolacích důvodů, aniž z převzatého textu vyvodil adekvátní právní závěry. Především neaplikoval zmínku odkazující na § 389 až § 418 insolvenčního zákona, jelikož chybně interpretoval § 410 odst. 2 insolvenčního zákona. Jak je patrné z textu § 410 odst. 2 in-

solvenčního zákona, dlužník je oprávněn (v korelaci s § 410 odst. 1 insolvenčního zákona) popřít přihlášenou pohledávku „kdykoliv během trvání účinků schválení oddlužení“, s tím, že nastanou účinky, které jsou spojeny s popřením pohledávky insolvenčním správcem. Věta první § 410 odst. 2 insolvenčního zákona „časově odlišuje větu druhou téhož odstavce“, tedy staví v protikladu dobu vzniku právních účinků běhu lhůt dle první věty a dle druhé věty. Zatímco dle druhé věty nastávají účinky ode dne zveřejnění rozhodnutí o oddlužení v insolvenčním rejstříku, účinky popření po schválení oddlužení (tedy i běh lhůt pro podání incidenční žaloby o určení existence/platnosti pohledávky proti dlužníkovi) nastávají dnem, kdy byl popěrný úkon dlužníka zveřejněn v insolvenčním rejstříku (srov. předpisy o zveřejňování v insolvenčním rejstříku, především § 71 odst. 1 insolvenčního zákona).

[2] Jestliže dlužník učinil popěrný úkon (písemně, 19. 2. 2014) po podání incidenční žaloby, měl insolvenční soud, respektive odvolací soud, učinit opatření s tím spojená, tedy zveřejnit popěrný úkon v insolvenčním rejstříku a posečkat po dobu běhu lhůty uvedené v § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, respektive pokládat incidenční žalobu (vzhledem k přiložené dohodě o narovnání z 22. 3. 2013) za popěrný úkon učiněný dlužníkem vůči přihlášené nevykonatelné pohledávce žalovaného, k čemuž nedošlo.

[3] Dovolatel setrvává na odvolacích tvrzeních, pouze „koriguje“ své vyjádření o radě soudkyně insolvenčního soudu (JUDr. V. B.) o možnosti podat žalobu; ve skutečnosti mu tuto radu dala v soudní síni a nešlo o radu týkající se pohledávky žalovaného, nýbrž další putativní přihlášené pohledávky společnosti R. O., s. r. o. (dále jen „společnost R“). Na chodbě insolvenčního soudu po skončení přezkumného jednání naopak radu ohledně podání žaloby proti pohledávce přihlášené posledně uvedeným věřitelem udělil insolvenční správce.

[4] Dovolatel shodně se svou manželkou trvá na tom, že na přezkumném jednání nebyli jmenováni jednotliví věřitelé a výše jejich pohledávek; soudkyně pouze přečetla souhrnnou částku přihlášených pohledávek a uvedla počet přihlášených věřitelů. Dovolatel se „globálně“ vyjádřil pouze v tom, že pohledávku společnosti R neuznává v přihlášené výši. Kdyby byla čtena pohledávka žalovaného, dovolatel by ji rovněž popřel, neboť má v rukou originál dohody o narovnání z 22. 3. 2013. Dovolatel by „rád viděl“ všechny listiny, které měl podepsat v den konání přezkumného jednání.

[5] Co do „tvrzení“ odvolacího soudu, že dlužník nevyužil možnosti dané mu § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, dovolatel znovu poukazuje na průběh přezkumného jednání, zdůrazňuje, že pohledávka žalovaného nebyla vůbec zmíněna. Pro případ, že existuje, se dovolatel dovolává zvukového záznamu z jednání, s tím, že „papír – protokol snese všechno“.

[6] Právní závěr odvolacího soudu o lhůtě pro uplatnění popěrného práva dlužníkem je chybný, neboť uvedené ustanovení je ve vztahu k § 410 odst. 2 insolvenčního zákona *lex generalis ad legem specialiam*. O čtyři věty odůvodnění dále již odvolací soud cituje § 410 odst. 2 insolvenčního zákona, avšak opět z něj vyvozuje nesprávný právní závěr, neboť v předmětné normě je uvedeno „za trvání účinků schváleného oddlužení“. Kdyby tedy bylo popřeno před schválením oddlužení nebo kdyby oddlužení nebylo schváleno, nemohly by nastat procesní účinky popření ve vztahu k zvláštnímu způsobu řešení insolvence oddlužením. Ustanovení § 192 odst. 1 insolvenčního zákona je ustanovením obecným a platí především pro účely insolvenčního řízení ve vztahu k prohlášení konkursu.

[7] Dovolatel sice v odvolání uvádí, že „zapomněl pohledávku popřít co do její pravosti, respektive existence“, avšak tento výrok „byl učiněn v omylu“, ve skutečnosti touto větou chtěl říci, že žádná pohledávka žalovaného ani jméno žalovaného samotného nebylo nikým v soudní síni přečteno, takže pohledávku žalovaného nemohl popřít. Údaj, že seznam přihlášených pohledávek byl zveřejněn k 18. 12. 2013, je sice fakticky správný, avšak nezohledňuje, že ke dni konání přezkumného řízení „mohlo dojít ze strany věřitelů ke zpětvzetí žádosti, nebo naopak mohlo dojít k novému nápadu přihlášených pohledávek“. Proto hlasitě a jmenovitě čtení věřitelů a jimi přihlášených pohledávek slouží k aktualizaci či potvrzení stávajícího stavu.

[8] Žádný z předpisů insolvenčního zákona nezakazuje ani nepředepisuje, kolik se má uskutečnit přezkumných jednání. Soud tedy může (vzhledem k § 7 insolvenčního zákona a k zásadám, na kterých stojí insolvenční zákon) přiměřeně použít ustanovení občanského soudního řádu o „procesní možnosti změn již pravomocných rozhodnutí při rozhodné změně okolností ve vztahu k ‚litispendovaným‘ rozhodnutím“, nehledě k tomu, že mnoho úkonů insolvenčního řízení je povahy faktické. Lze tedy uzavřít, že by soud mohl svolat nové přezkumné jednání vzhledem k předloženým důkazům v rámci v insolvenčním řízení „nezavedené zásadě koncentrace řízení“. Na podporu uvedeného lze argumentovat ustanovením insolvenčního zákona „o zastavení konkursu v celém průběhu řízení“, bude-li prokázáno, že pro konkurs nejsou splněny zákonné podmínky.

[9] Insolvenční zákon rovněž nezakazuje ani nepřikazuje dlužníku (oproti věřitelům a insolvenčnímu správci), aby uplatnil popěrné procesní úkony nebo incidenční žalobu ve stanovené lhůtě. Volnost dlužníka ve vztahu k předmětu řízení a dopadům na jeho život a právní sféru a majetkové poměry má naopak význam „pro rovnost postavení dlužníka v řízení vůči věřitelům“. Interpretace § 192 odst. 1 insolvenčního zákona provedené soudem je chybná exegeticky i aplikačně, neboť předmětná norma je systematicky zařazena v hlavě V části první, která je obecná a základní co do

úpravy insolvenčního řízení, není-li dle § 8 insolvenčního zákona v části druhé stanoveno jinak (zásada subsidiarity). Část první insolvenčního zákona lze tedy použít vždy, nestanoví-li zákon jinak či neuplatní-li se obecné procesní předpisy o řízení před orgánem soudní moci státu (§ 7 odst. 1 insolvenčního zákona). Insolvenční soud totiž nepřipustně slučuje popření jako hmotněprávní úkon v rámci přezkumného řízení či po jeho proběhnutí a žalobu jako procesní prostředek incidenčních řízení o určení pravosti či výše pohledávky.

[10] Doslovné znění „§ 191 odst. 1“ insolvenčního zákona je následující:

„(1) Dlužník a insolvenční správce mohou popírat pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek; jednotliví věřitelé toto právo nemají. Stanovisko, které insolvenční správce zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek, může při přezkumném jednání změnit.“

Jak je z textu patrné, je zde na první pohled rozdíl mezi popěrnými subjekty: dlužník není časově omezen v popírání pravosti, výše či pořadí přihlášených pohledávek, neboť žádné ustanovení insolvenčního zákona nereglementuje, že toto právo lze uplatnit pouze do určité lhůty. Tento předpis však nelze vykládat bez dalšího; důležité je i § 200 insolvenčního zákona, které říká, že „popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na její zjištění, avšak účinkem je skutečnost, že v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek není tento exekucním titulem“. Z tohoto ustanovení plyne, že insolvenční správce je povinen upravit seznam přihlášených pohledávek způsobem, ze kterého bude patrné, že pohledávka byla popřena.

[11] Pro účely dlužnickových procesních úkonů je dále nutné aplikovat i § 201 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, které jednoznačně určuje, že teprve pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu ve sporu o určení její pravosti či výše nebo pořadí má konečný vliv na zjištění pohledávky bez dalšího, neboť dle § 164 insolvenčního zákona je pravomocné rozhodnutí závazné pro všechny procesní subjekty insolvenčního řízení.

[12] Z uvedeného vyplývá, že „nestanovení“ lhůt pro uplatňování námitek (procesních úkonů) k existenci či výši přihlášené pohledávky je ochranou dlužníka; ten nemusí mít právnické vzdělání, aby posoudil, zda existují relevantní důvody k popírání přihlášených pohledávek. Jak uvedeno výše, popření pohledávky nemá bez dalšího vliv na její zjištění a právní či skutkové skutečnosti mající vliv na prokázání (ne)existence (výše) pohledávky se mohou rovněž objevit v průběhu insolvenčního řízení. Teprve incidenční spor tuto otázku postaví na jisto. Nepodá-li dlužník incidenční žalobu, jde toto jeho rozhodnutí na jeho vrub (účet). Protože insolvenční řízení nelze obnovit (§ 96 insolvenčního zákona), mohl by dlužník po věřiteli, který byl v rozporu s hmotným právem uspokojen, žádat pořadem práva vydání bezdůvodného obohacení z titulu „*indebitia*“ nebo „*kondikce ob causam*“

finitam“. Ovšem reparace fatálních následků likvidace dlužníkovy majetku nemůže být ospravedlněna možností podat kondikční žalobu.

[13] Insolvenční správce může měnit stanoviska, která zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek, při přezkumném jednání; má tedy určitou (vyvoditelnou) lhůtu, dokdy může být činný s procesně-právními účinky. Pro rozhodování o vztahu popření a zjištění nevykonatelné pohledávky k jejich existenci či výši je třeba přihlédnout dále k § 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, kde je jednoznačně uvedeno, že nevykonatelná pohledávka je zjištěna, nepopřel-li ji insolvenční správce; nebyla-li nevykonatelná pohledávka popřena (a ani dlužník nepodal incidenční žalobu), platí, že ji lze uspokojit v insolvenčním řízení. Právě tehdy, je-li pohledávka nevykonatelná, není insolvenční správce povinen (popře-li ji) podat žalobu a je na dlužníku, aby se v případě, že popřel nevykonatelnou pohledávku, domáhal svého práva příslušným procesním prostředkem; *a contrario* pro insolvenčního správce stojí povinnost podat popěrnou žalobu dle § 199 odst. 1 insolvenčního zákona ve stanovené lhůtě u popřené vykonatelné pohledávky. Zásadním procesním prostředkem vzhledem k reguli o jednotnosti, hospodárnosti řízení je právě incidenční žaloba dle příslušných ustanovení insolvenčního zákona. Kdyby soud nepřipouštěl právo dlužníka takový procesní prostředek podat, pak by dlužník mohl podat [vzhledem k § 7 insolvenčního zákona, ve spojení s § 80 písm. c) o. s. ř.] určovací žalobu i s možností vydání předběžného opatření, kterým by se zakazovalo insolvenčnímu soudu (správci či jinému subjektu/orgánu) činit úkony (rozhodnutí) se vztahem k věci, jež by byla předmětem takového nalézacího řízení. Jen proto je třeba incidenční žalobu dlužníku nejen přiznat, ale především potvrdit, že takové právo „má dlužník dané zákonem samé“. [14] Z uvedeného jednoznačně plyne, že zákon dlužníku nikterak nebrání uplatňovat ochranu jeho oprávněných zájmů. Bylo by totiž nelogické odejmout dlužníku právo bránit se proti neoprávněným požadavkům věřitele, a spoléhat se tak na případnou činnost insolvenčního správce, který nemusí mít takové znalosti ani vlastní finanční zájem, aby dlužníka bránil proti věřitelům.

[15] Insolvenční řízení není nic jiného než předvídaná pravidla pro organizovaný postup oprávněných orgánů (subjektů) uplatňovat státní moc ve vztahu mezi dlužníkem (dlužníky) a věřitelem (věřiteli). I do každého procesního řízení zasahují hmotněprávní ustanovení předpisů, které reglementují vznik, změnu či zánik právních vztahů. Má-li dlužník uzavřenou dohodu o narovnání (smíru), kterou mu navrhl a doručil žalovaný, a která potvrzuje zánik jeho závazku (přihlášené pohledávky) dle § 585 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), a § 574 odst. 1 obč. zák., v rozhodném znění, pak soud nemůže být vůči těmto skutečnos-

tem, vyplývajícím přímo ze zákona (zánik závazku), nečinný a netečný; minimálně by měl dát insolvenčnímu správci pokyn, aby pohledávku vyloučil ze seznamu za přiměřeného použití § 185 insolvenčního zákona. Jenže je to opět o tom, že podnětu nemusí soud vyhovět.

[16] Upírá-li soud žalobci právo na přezkumné nalézací řízení o pravosti (neexistenci) pohledávky, musel by z logiky věci upírat i právo věřitele kdykoliv v insolvenčním řízení vzít přihlášenou pohledávku zpět (§ 184 insolvenčního zákona), aby byla zachována rovnost účastníků řízení dle § 5 insolvenčního zákona, což by opět bylo absurdní. Vzhledem k tomu, že po dobu oddlužení nadále běží insolvenční řízení, mohou se uplatňovat veškeré důkazy, kterými se popírají pohledávky dlužníkem (zákon žádnou koncentrační zásadu nestanoví), protože do skončení řízení má dlužník předmět insolvenčního řízení v dispozici „dle zásady volného nakládání s předmětem řízení“. Rovněž v případě konkursu není nikde stanoveno, že uhradí-li dlužník (nebo někdo za něj) pohledávky mimo zjištěný majetek dlužníka, pak musí dojít k likvidaci jeho majetku bez dalšího, tedy až do „trpkého konce“.

[17] Dlužník dále pro dovolání doslovně přebírá odvolací argumentaci, jejímž prostřednictvím se dovolává „předpisů“ zvláštní části insolvenčního zákona o jednotlivých způsobech řešení úpadku, konkrétně § 389 až § 418 insolvenčního zákona, s tím, že pro účely uplatňování popěrného práva a incidenční žaloby o určení výše a existence pohledávek je nutné užít § 410 a § 411 insolvenčního zákona. K tomu zdůrazňuje, že ani postup popsany v těchto ustanoveních mu nebrání „nečekat“ na procesní úkon věřitele popěrné pohledávky; může sám iniciovat incidenční žalobu, což učinil podáním ze dne 4. února 2014.

[18] Lze shrnout, že § 190 až § 202 insolvenčního zákona a ustanovení insolvenčního zákona o oddlužení neuvádějí nicého jiného, než že se osobám zákonem oprávněným dává právo činit úkony spojené s uplatňováním tzv. popěrného práva. Je důležité si všimnout, jaká práva a v jakém rozsahu mají jednotliví beneficianti; tak např. § 198 insolvenčního zákona jednak určuje pregnantní lhůtu pro podání žaloby [dle § 159 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona nazývané incidenční] včetně osoby inkulpáta (příslušné normy občanského soudního řádu o tzv. hlavní a vedlejší intervenci, včetně přistoupení k řízení, jsou vyloučeny z aplikace). Také § 199 insolvenčního zákona určuje lhůty, ve kterých může být podána další z incidenčních žalob; i zde jsou jasně denominováni inkulpát s inkulpujícím (budiž *expressis verbis* uvedeno, že insolvenční správce má právo přihlášené pohledávky nepopírat – pomeňme jeho povinnost *patera diligenciae*), což platí i o incidenčním sporu dle § 200 insolvenčního zákona.

[19] Rovněž je třeba si všimnout, že popření insolvenčním správcem má dvě konsekvence; proti popření mohou věřitelé podat žalobu a musí jim po-

přenou pohledávku zažalovat (aby si zachovali právo uspokojit se z majetku „úpadce“). Popření pohledávky přihlášeným věřitelem má rovněž kvalifikovanou podobu – podává se na formuláři a nazývá se popěrnou žalobou, jež je insolvenčním zákonem též prohlášena za incidenční spor.

[20] Jestliže tedy dovolatel nepopřel „na přezkumné schůzi věřitelů“ pohledávku přihlášenou žalovaným, včetně příslušenství, co do její pravosti (existence), učinil tak jednak „*non facere*“ s využitím práva obecně mu daného § 192 odst. 1 insolvenčního zákona; společně s § 193 až § 195 insolvenčního zákona jde o tzv. *impugnare qualificationis*; tato ustanovení tedy neříkají ničeho jiného, než co lze popírat. Jiný náhled je tedy nesprávný, neboť nejen toto ustanovení, nýbrž ani § 201 insolvenčního zákona nevylučuje právo žalobce (dlužníka) podat řádným způsobem „odpůrčí“ žalobu (srov. např. § 267a o. s. ř., s použitím § 7 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon v § 198 až § 201 právo (nikoli povinnost) dlužníka nevylučuje ani nezakazuje, takže se uplatní čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

[21] Upírá-li tedy soud dovolateli právo něco tvrdit, a mít tak korelující povinnost unést důkazní břemeno, odnímá mu tak ochranu dle čl. 36 Listiny. Bylo by totiž zcela absurdní, aby pohledávka, která zanikla splněním nebo vůbec nevznikla, byla erogována podruhé (a tvrzené skutečnosti může žalobce důkazně podložit právě v incidenčním sporu), neboť možným trestným činem podvodu nemůže být právo přiznáno [*nemo turpitudinem suam allegare potest, sine iure (turpem facere), ius non oritur*].

[22] Protože konkursní právo je rigidnější a komplexnější formou vykonávacího (exekučního) řízení, kde rovněž platí zásady pro popírání pohledávek a zastavování řízení, musí být ochrana oprávněných zájmů dovolatele (dlužníka) ještě intenzivnější a méně neformální.

[23] Současný insolvenční zákon byl autory v mnohém převzat z předpisů platných na území České republiky do 31. 12. 1950 (srov. důvodovou zprávu k insolvenčnímu zákonu), přičemž tehdejší předpisy právo dlužníka nejen že nevyjímaly, nýbrž i předvíдалy a aprobovaly: srov. § 112 odst. 2 a 3, ve spojení s § 132 odst. 3 a 4 zákona č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí (dále jen „konkursní řád z roku 1931“). Bylo by tedy absurdní v době, kdy je ochrana lidských práv a svobod na čelném seznamu priorit občanské demokratické společnosti, aby byl dlužník chráněn méně než před více než 80 lety, *nota bene*, aby měl méně práv v řízení, když právní (a majetkové) následky konkursu mají vůči ní mnohem závažnější dopad, než je např. nepřihlížení k přihlášené pohledávce věřitele v insolvenčním řízení.

[24] Neerudovanost soudů stran usnesení o odmítnutí žaloby v incidenčním sporu vysvětluje právě v ignorování § 5 písm. a) insolvenčního zákona o rov-

ném postavení účastníků (všech) v řízení, nejsou-li pro to zákonem zvlášť výslovně odůvodněné závěry.

[25] Neuznávají-li oba soudy jako důkazní prostředek potvrzení zániku pohledávky dohodu o narovnání uzavřenou na popud žalovaného (osvědčující bezdlužnost dlužníka vůči žalovanému), pak nemá dlužník jinou právní možnost, než žalovat v rámci insolvenčního řízení o určení výše, pravosti či pořadí pohledávek (incidenční spor). Nemá totiž možnost donutit žalovaného, aby postupoval dle § 184 odst. 1 insolvenčního zákona. Věřiteli je právo přiznáno v časově neomezené lhůtě, respektive po dobu probíhajícího řízení; ochrana jedné strany na úkor strany druhé (která prokazuje neexistenci přihlášené pohledávky) je v rozporu se zásadou obsaženou v § 5 písm. a) insolvenčního zákona.

č. 116

[26] Rovněž lze odkázat na § 178 odst. 1 insolvenčního zákona, které umožňuje, aby pohledávka byla přezkoumávána po celou dobu trvání insolvenčního řízení; i soud nemá povinnost, nýbrž diskreci, přikázat popřenému věřiteli, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí soud sám.

[27] Dovolateli tedy skutečně nezbyvá, než incidenčním sporem [eventuálně sporem dle § 80 písm. c) o. s. ř., ve spojení s § 7 insolvenčního zákona] dosíci svého práva a povinnosti, postupovat tak, aby nikomu (tedy ani jemu) nevznikala škoda, a práva na ochranu svého majetku a povinnosti chovat se tak, aby nikdo nezískal neoprávněný prospěch a bezdůvodně se neobohacoval.

[28] Veškerá ustanovení insolvenčního zákona, na která se odvolací soud ve svém decernátu odvolává, neobsahují reprobační či výluku práva dlužníka podat incidenční žalobu, naopak, ustanovení § 201 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona cele odkrývá neudržitelnost výkladu obou soudních instancí o neoprávněné osobě (dlužníku) k podání incidenční žaloby, neboť je zde výslovně uvedeno, že pohledávka se může považovat za nezjištěnou rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí (žádné z ostatních písmen předmětného ustanovení nemá ničeho o tom, že by byla zjištěna i přes popření dlužníka, a odkaz na § 192 odst. 3 insolvenčního zákona jen implicitně dává vodítko k možnému rozhodnutí dlužníka k podání návrhu určovací žaloby o popření výše, pravosti a pořadí přihlášené pohledávky). Lze tedy vyvodit, že i dlužník má právo žalovat.

[29] Dovolatel znovu zdůrazňuje, že by byl výrazně poškozen, kdyby nebylo možno prostřednictvím řádného pořadu práva tvrdit (žalovat), že přihlášená pohledávka neexistuje, neboť zanikla splněním, prekluzí atd., jestliže jsou tu hmotněprávní skutečnosti (a ty jsou určující pro procesní řízení o přiznání práva), které tyto skutečnosti osvědčují.

[30] Dovolatel shrnuje, že Nejvyšší soud by měl zodpovědět následující otázky:

a) Zda je správné, že oba soudy mu nepřiznaly právo podat incidenční žalobu, ačkoliv toto právo nevylučuje ani nezakazuje žádné ustanovení insolvenčního zákona?

b) Zda „úpadce“ má obecně právo podat incidenční žalobu o určení pravosti, výše či pořadí pohledávky podle insolvenčního zákona, nebo zda lze užít obecných ustanovení občanského soudního řádu o určovací žalobě nebo o popírání pravosti a výši pohledávek dle § 267a o. s. ř. [ve spojení s § 80 písm. c) o. s. ř.]?

c) Zda § 410 odst. 2 insolvenčního zákona je zvláštním ustanovením k § 192 odst. 1 insolvenčního zákona, a zda tedy lze z tohoto ustanovení vyvodit právo dlužníka podat popěrný úkon vůči přihlášené pohledávce žalované, jestliže z textu samého plyne, že popření pohledávky za účinků (tedy již i vyhlášeného) oddlužení má tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, avšak s rozdílnými běhy lhůt pro podání procesního prostředku dle § 198 odst. 1 insolvenčního zákona, ve spojení s § 410 odst. 2 věty první insolvenčního zákona a § 71 odst. 1 insolvenčního zákona?

d) Zda při záporné odpovědi na předchozí otázky jsou soudy povinny k ochraně práv a oprávněných zájmů dlužníka (nelze-li podat incidenční žalobu, uplatnit popěrné právo po skončení přezkumného jednání, změnit rozhodnutí o splátkovém kalendáři, uplatnit obecnou určovací žalobu dle občanského soudního řádu nebo dle § 267a o. s. ř. ani přimět věřitele, aby přihlášenou pohledávku vzal zpět) nařídit nové přezkumné jednání, nebo považovat přímo ze zákona (při předložených důkazech) pohledávku věřitele za nezjištěnou dle § 178 odst. 1 insolvenčního zákona?

III.

Přípustnost dovolání

8. Již s přihlédnutím k době podání incidenční žaloby je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

9. Dovolání je pak přípustné dle § 237 o. s. ř., když v posouzení otázky, zda dlužník je za trvání oddlužení osobou oprávněnou k podání incidenční žaloby o určení (ne)existence pravosti, výše nebo pořadí „nevykonatelné pohledávky“ přihlášené do insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek, jde o věc dovolacím soudem v insolvenčních souvislostech neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Nejvyšší soud se zabýval uplatněným dovolacím důvodem (tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem) v hranicích právních otázek vymezovaných dovoláním.

11. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

12. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

13. Pro právní posouzení věci jsou pak určující následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 8

14. Ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

§ 160

(1) Incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby.

...

(4) Žalobu podanou podle odstavce 1 opožděně nebo osobou, která k tomu nebyla oprávněna, insolvenční soud odmítne. Stejně postupuje, má-li žaloba nedostatky, které se nepodařilo odstranit a které mu brání v řízení o ní pokračovat.

(5) Brání-li projednání žaloby podle odstavce 1 nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, nebo který se nepodařilo odstranit, insolvenční soud řízení o této žalobě zastaví.

§ 190

Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

...

§ 192

Popření přihlášených pohledávek

(1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

(2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.

(4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlášenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen

uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 198

Popření nevykonatelné pohledávky insolvenčním správcem

č. 116

(1) Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyznění podle § 197 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

(2) V žalobě podle odstavce 1 může žalobce uplatnit jako důvod vzniku popřené pohledávky pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání, a dále skutečnosti, o kterých se žalobce dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku.

(3) Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě podle odstavce 1 najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby, žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199.

§ 201

(1) Pohledávka je zjištěna

- a) jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů,
- b) jestliže ji nepopřel insolvenční správce a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem,
- c) jestliže insolvenční správce nebo přihlášený věřitel, který ji popřel, vezme své popření zpět, nebo
- d) rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.

(2) Vykonatelná pohledávka je zjištěna také tehdy, jestliže insolvenční správce nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.

(3) Výsledek sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky poznamená insolvenční soud v upraveném seznamu pohledávek; učiní tak i bez návrhu.

(4) Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávek jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

§ 410

(1) Není-li dále stanoveno jinak, platí o přezkoumání přihlášených pohledávek za trvání účinnosti oddlužení obdobně § 190 až 202. Insolvenční správce se na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2) může dát zastoupit při přezkumném jednání jinou osobou; to neplatí, jestliže insolvenční soud požaduje, aby se insolvenční správce přezkumného jednání zúčastnil osobně.

(2) Popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ustanovení § 51 odst. 2 tím však není dotčeno; pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena dlužníkem, podávají žalobu vždy vůči dlužníku.

(3) Jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, může dlužník jako důvod popření její pravosti nebo výše uplatnit jen skutečnosti, které jsou důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce proto, že pohledávka zanikla nebo je promlčená.

15. V této podobě [tj. naposledy ve znění zákona č. 294/2013 Sb. (pro věc rozhodném)] platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době konání přezkumného jednání (6. 1. 2014) a později nedoznala změn.

I. K rozhodnému znění insolvenčního zákona.

16. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že jakkoli obsáhlá je dovolací argumentace, jde o argumentaci v rovině právní značně nepřesnou již proto, že dovolatel ji v podstatné míře opírá o ustanovení insolvenčního zákona ve znění, jež platilo pouze do 30. 3. 2011. K tomu srov. reprodukci dovolání pod bodem [10] (dovolatel cituje „§ 191 odst. 1“ insolvenčního zákona, přičemž ve skutečnosti jde o „§ 192 odst. 1“ insolvenčního zákona a § 200 insolvenčního zákona, leč obojí ve „starém znění“), dále pod bodem [11] [§ 201 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, ve „starém znění“], pod bodem [13] [§ 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, ve „starém znění“]. Nesourodost takto pojaté argumentace lze doložit např. též poukazem na reprodukci dovolání pod bodem [19]; tam dovolatel zmiňuje podobu popření pohledávky přihlášeným věřitelem, ač pod bodem [10] cituje § 192 odst. 1 insolvenčního zákona ve (starém) znění, podle kterého věřitelé popěrné právo nemají.

II. K legitimaci dlužníka k podání incidenční žaloby ohledně jeho popěrného úkonu.

17. K postavení dlužníka jako popírajícího subjektu se při zhodnocení právního stavu vyslovila (v obecné části) též důvodová zpráva k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona (schválenému posléze jako zákon č. 69/2011 Sb.), projednávanému Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky v 6. volebním období jako tisk č. 233 (dále jen „důvodová zpráva“). Tam se na dané téma uvádí, že:

„Pokud jde o dlužníka, jeho popěrný úkon se podle § 200 ve spojení s § 336 odst. 2 a § 410 odst. 2 insolvenčního zákona prosazuje (ve stejném rozsahu jako při popření insolvenčním správcem) jen za trvání reorganizace nebo při oddlu-

žení. Jinak nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zajištění. Účinkem popření pohledávky dlužníkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekucním titulem.“

č. 116

18. Označená novela pak zasáhla do postavení dlužníka (coby popírajícího subjektu) jen změnami promítnutými v textu § 336 odst. 2 (u reorganizace) a § 410 odst. 2 (u oddlužení), k čemuž se důvodová zpráva vyslovuje (ve zvláštní části, k bodům 19. a 22.) tak, že:

„Navržené změny (doplnění) textu § 336 odst. 2 a § 410 odst. 2 insolvenčního zákona jsou logickým důsledkem změn provedených v textu § 16 insolvenčního zákona (srov. důvodovou zprávu k bodům 1. a 5. návrhu zákona) a způsobem nevyvolávajícím pochybnost pojmenovávají fakt, že insolvenční správce, který pohledávku nepopřel, se neúčastní incidenčního sporu ani tehdy, je-li vyvolán popřením dlužníka. Současně upřesňují (ve vazbě na § 201 insolvenčního zákona) postavení popírajícího dlužníka [tak, aby např. bylo nepochybné, že zpětvzetí popření dlužníkem má (v reorganizaci a při oddlužení) pro zjištění pohledávky tytéž účinky jako zpětvzetí popření insolvenčním správcem ve smyslu § 201 odst. 1 písm. c) návrhu zákona].“

19. Text § 200 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. 3. 2011), zabývajících se popěrným úkonem dlužníka, byl s účinností od 31. 3. 2011 toliko přemístěn do § 192 odst. 3 insolvenčního zákona (srov. i zvláštní část důvodové zprávy, k bodům 11. až 13.).

20. Insolvenční zákon tudíž přiznává (formou výjimky z obecného pravidla vyjádřeného v § 192 odst. 3 insolvenčního zákona) popěrnému úkonu dlužníka vliv na zjištění popřené pohledávky jen za trvání reorganizace (§ 336 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo za trvání účinků schválení oddlužení (§ 410 odst. 2 insolvenčního zákona). Obsah popěrného práva dlužníka je tedy (co do působivosti ovlivnit popřením pohledávky její zjištění) užší než obsah popěrného práva insolvenčního správce; oproti insolvenčnímu správci nemůže dlužník zabránit zjištění pohledávky jejím popřením, je-li v konkursu. Srov. v tomto ohledu shodně již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 92/2014“); usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu. Ústavní stížnost proti tomuto usnesení podanou odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. II. ÚS 2604/2014 (usnesení je dostupné na webových stránkách Ústavního soudu).

21. Jinak (nejde-li konkurs) obecně platí (s výjimkou danou § 51 odst. 2 insolvenčního zákona co do úpravy vlivu popření pohledávky insolvenčním správcem na hlasovací právo věřitele popřené pohledávky), že popření pohledávky dlužníkem má „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ a „pro

toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“. Pro oddlužení se přitom účinnost popěrného úkonu dlužníka (co do vlivu na zjištění popěrné pohledávky) věcně omezuje jen na pohledávky nezajištěných věřitelů (srov. § 410 odst. 2 větu první insolvenčního zákona) a další omezení (co do důvodů popření) se prosazuje, jde-li o vykonatelnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (§ 410 odst. 3 insolvenčního zákona), což je dáno logikou věci, jelikož vůči dlužníku tu působí (na rozdíl od insolvenčního správce a ostatních věřitelů) závaznost pravomocného a vykonatelného rozhodnutí „příslušného orgánu“ (proti němuž se mohl a měl bránit v příslušném nalézacím řízení).

22. Platí dále, že popře-li insolvenční správce pravost nebo výši nevykonatelné pohledávky anebo pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné), je osobou věcně legitimovanou k podání incidenční žaloby přihlašovatel popěrné pohledávky (§ 198 odst. 1 insolvenčního zákona), jenž nese také následky zmeškání žaloby (srov. např. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 25/2011, uveřejněné pod č. 105/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Insolvenční správce osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby v takovém případě není.

23. Má-li řádné a včasné popření pohledávky dlužníkem při reorganizaci a v oddlužení „tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“, pak ovšem platí o legitimaci dlužníka k podání incidenční žaloby o svém popěrném úkonu stejný závěr jako pro insolvenčního správce. Jinak řečeno, stejně jako insolvenční správce není ani dlužník v oddlužení, který popřel pravost nevykonatelné pohledávky přihlášeného věřitele, osobou legitimovanou k podání incidenční žaloby o tomto popření. Jestliže takovou žalobu přesto podá, insolvenční soud ji odmítne (má odmítnout) jako podanou osobou, která k tomu nebyla oprávněna (§ 160 odst. 4 insolvenčního zákona).

24. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné (již tento závěr postačoval k odmítnutí žaloby).

III. K vymezení doby, ve které je dlužník v oddlužení oprávněn popřít pohledávku přihlášeného věřitele.

25. Z § 190 odst. 1 insolvenčního zákona se podává, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem. Z § 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona dále plyne, že (při přezkumném jednání přezkoumaná) pohledávka „je zjištěna“ i tehdy, jestliže „ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů“. Jakkoli vskutku není předepsán (srov. reprodukci dovolání pod bodem [8]) počet přezkumných jednání (ačkoli insolvenční zákon presumuje, že při řádném chodu věci by mělo proběhnout pouze jediné přezkumné jednání), jednou zjištěná pohledávka již nemůže být přezkoumána znovu (přezkum pohledávky má vést k jejímu zjištění, tedy ke stavu, který již nastal). S přihlédnutím k tomu, že pro popření pohledávky

dlužníkem v oddlužení „platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“ (§ 410 odst. 2 věta první insolvenčního zákona), je za trvání účinků schválení oddlužení přezkoumaná pohledávka „zjištěna“ [dle § 201 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona] i tehdy, jestliže ji nepopřel insolvenční správce, dlužník ani žádný z přihlášených věřitelů.

26. Pravidlům, která dlužníku při reorganizaci a při oddlužení dovolují (oproti konkursu a obecně oproti úpravě obsažené v § 192 odst. 3 insolvenčního zákona) zpochybnit zjištění pohledávky popěrným úkonem, která pro tyto účely přiznávají popěrnému úkonu dlužníka „týtéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ a podle nichž „pro toto popření platí obdobně ustanovení o zjištění pohledávky týkající se insolvenčního správce“, se pak zjevně protíví (očividně jim odporuje) názor (předestíraný dovoláním), že za trvání účinků schválení oddlužení může dlužník popřít přihlášenou pohledávku kdykoli (i poté, co již proběhlo přezkumné jednání, při které přítomný dlužník tuto pohledávku nepopřel). Neexistuje žádný rozumný důvod, pro který by právě dlužník (jako osoba, která svým úpadkem osvědčila nezpůsobilost uspořádat své majetkové poměry bez ingerence insolvenčního soudu, insolvenčního správce a svých věřitelů) měl mít časově neomezené a na proběhnuvších přezkumných jednáních nezávislé popěrné právo.

27. Smysl úpravy obsažené v § 410 odst. 2 větě druhé insolvenčního zákona tkívá jen ve vymezení okamžiku, od kterého bude mít popěrný úkon dlužníka „týtéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ (§ 410 odst. 2 věta první insolvenčního zákona), jestliže se tyto účinky nepojily s popěrným úkonem dlužníka v době, kdy jej učinil (měl učinit) proto, že ještě nebylo rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka (reorganizací nebo oddlužením).

28. Na tom, že dlužník je povinen (stejně jako insolvenční správce) popřít pohledávku přihlášeného věřitele nejpozději do skončení přezkumného jednání, při kterém byla přezkoumána (§ 190 až § 192 insolvenčního zákona), se úpravou obsaženou v § 410 odst. 2 insolvenčního zákona ničeho nemění. Srov. k tomu *via facti* např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sen. zn. 29 ICdo 24/2013, uveřejněný pod č. 33/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

29. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž i potud správné.

30. K další dovolací argumentaci lze uvést toto:

IV. K § 184 insolvenčního zákona (reprodukce dovolání pod bodem [16] a [25]).

31. Mezi možnost popřít pohledávku na straně jedné a možnost (přihlašovatele pohledávky) vzít přihlášku pohledávky zcela nebo zčásti zpět na straně druhé nelze klást rovnítko (jde o hrubě nepřiléhavé srovnání). Věcný přezkum pohledávky (na straně jedné) je jiné povahy než procesní právo přihlašovatele pohledávky ukončit (zpětvzetím přihlášky) svou účast v insolvenčním řízení (na straně druhé).

32. V. K § 267a o. s. ř. (reprodukce dovolání pod bodem [20]).

33. Dovolává-li se dovolatel prostřednictvím § 7 insolvenčního zákona použitelnosti § 267a o. s. ř., pak přehlíží, že § 7 insolvenčního zákona v části věty za

středníkem výslovně určuje, že ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje (což není tento případ). Dovolání nadto nepřiléhavě hovoří o „odpůrcí žalobě“ (správně jde o odporovou žalobu).

VI. Srovnání s konkursním řádem z roku 1931 (reprodukce dovolání pod bodem [23]).

34. S obdobnou právní argumentací (těže zástupkyně dovolatele v jiné insolvenční věci) se Nejvyšší soud vypořádal (jako s nepřiléhavou) v R 92/2014 (na něž v podrobnostech odkazuje). Tam uzavřel, že § 112 a § 132 konkursního řádu z roku 1931 nepřiznávají tehdejšímu úpadci možnost zabránit zjištění pohledávky v konkursu vedeném na jeho majetek popřením pravosti, výše nebo pořadí pohledávky. V tomto ohledu lze naopak říci, že v českém úpadkovém právu platí závěr, že dlužník (úpadce) nemůže za trvání konkursu vedeného na jeho majetek svým popěrným úkonem zabránit zjištění pohledávky v konkursu, ve všech zákonných úpravách úpadkového práva počínaje rokem 1914.

VII. K § 178 insolvenčního zákona (reprodukce dovolání pod bodem [26]).

35. Toto ustanovení se týká možné reakce na výsledky přezkoumání přihlášené pohledávky, a nikoli jejího přezkoumávání po celou dobu insolvenčního řízení, jak se nesprávně tvrdí v dovolání.

VIII. K § 80 písm. c) o. s. ř. (reprodukce dovolání pod bodem [13] a [27]).

36. Závěr, že dlužník nemůže obcházet pravidla týkající se (jeho) možnosti popřít pravost, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení obecnou určovací žalobou [dle § 80 písm. c) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, respektive dle § 80 o. s. ř. v aktuálním znění], přijal Nejvyšší soud již v R 92/2014 (na něž v podrobnostech odkazuje).

IX. K „věrnosti“ protokolu o přezkumném jednání (reprodukce dovolání pod bodem [5]).

37. Protokol o přezkumném jednání, jež se konalo dne 6. ledna 2014 (B-2), nepotvrzuje verzi udávanou dovolatelem, které nadto odporuje obsah žaloby v této věci. Protokol o jednání je veřejnou listinou (§ 134 o. s. ř.), z níž soud vychází, není-li prokázán opak (a břemeno tvrzení a důkazní břemeno tkví na tom, kdo opak tvrdí). V daném případě šlo o protokol sepsaný zapisovatelkou přítomnou v jednací síni, proti němuž nebyly vzneseny námitky do protokolace, o nichž by soud byl povinen rozhodnout (srov. § 40 odst. 8 o. s. ř.).

38. Dovolací námitka, že „papír – protokol snese všechno“, jež význam protokolu jako veřejné listiny ignoruje, stejně jako předepsané postupy, jež v daném místě a čase mohly vést k případnému rozhodnutí o návrzích na doplnění protokolu a o námitkách proti jeho znění, je právně bezcenná.

39. Výklad obsažený v dovolání napadeném usnesení nezakládá žádný rozpor s procesními zásadami, se základními zásadami insolvenčního řízení (§ 5 insolvenčního zákona) ani s ústavním pořádkem České republiky.

40. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu též nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 116

41. Pro úplnost zbývá dodat, že (stejně jako tomu bylo podle dřívějších úprav českého úpadkového práva) dlužník, z jehož majetku je v průběhu konkursu uspokojena zjištěná pohledávka osoby, kterou nepovažuje za svého věřitele, není zbaven práva domáhat se poté, co pominou účinky konkursu prohlášeného na jeho majetek, vrácení takového plnění (žalobou z bezdůvodného obohacení), s tím, že podle hmotného práva povinnost k úhradě pohledávky neměl. Za insolvenčního řízení je však povinen se podrobit režimu, jenž jeho popěrné právo omezuje a jenž mu nevrací příležitosti, které vlastní nečinností zmeškal (srov. § 83, § 85 odst. 2 insolvenčního zákona). Srov. obdobně (při řešení úpadku konkursem) opět R 92/2014.

42. V dané věci je ovšem z insolvenčního spisu dále patrné, že žalovaný již pohledávku vůči dlužníku v insolvenčním řízení nevymáhá (usnesením ze dne 16. 10. 2014, č. j. KSBR 29 INS 20221/2013-P9-3, vzal insolvenční soud na vědomí zpětvzetí přihlášky pohledávky žalovaným).

Č. 117

Insolvence, Odporovatelnost
§ 240 IZ, § 242 IZ

č. 117

Ustanovení § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka. Posouzení, zda dlužník učinil v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení úmyslně zkracující právní úkon (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona), není závislé na zkoumání předpokladů obsažených v § 240 insolvenčního zákona, které upravuje neúčinnost těch zkracujících právních úkonů, které dlužník učinil bez přiměřeného protiplnění. Předpokladem aplikace ustanovení § 242 insolvenčního zákona na právní úkon dlužníka učiněný v období 5 let před zahájením insolvenčního řízení tedy není požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. 29 ICdo 44/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.44.2014.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 78 ICm 385/2011, 103 VSPH 344/2012 (MSPH 78 INS 7618/2009), a věc vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Odpůrčí žalobou podanou 16. 2. 2011 se žalobce (insolvenční správce dlužníka Ž. J.) domáhal vůči žalovanému (JB P., s. r. o.) určení, že kupní smlouva uzavřená 20. 3. 2007 mezi dlužníkem (jako prodávajícím) a žalovaným (jako kupujícím) [dále též jen „kupní smlouva“], jejímž předmětem byla označená bytová jednotka s podílem na společných částech domu a pozemku (dále jen „bytová jednotka“, je právně neúčinná.

2. Žalobu odůvodnil tím, že dlužník prodal bytovou jednotku žalovanému kupní smlouvou za kupní cenu ve výši 2,1 miliónu Kč. Obvyklá cena bytové jednotky přitom byla ke dni prodeje podstatně vyšší než dohodnutá kupní cena (podle znaleckého posudku z 2. 4. 2010 činila k tomuto datu 4 409 230 Kč). Uzavřením kupní smlouvy se tak dlužník zavázal poskytnout bytovou jednotku za

protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než cena plnění. Tím se snížila hodnota majetkové podstaty dlužníka a zkrátila se možnost uspokojení věřitelů ve smyslu § 235 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Dle § 240 insolvenčního zákona tak jde o právní úkon bez přiměřeného protiplnění.

č. 117

3. Právní účinky vkladu vlastnického práva podle kupní smlouvy do katastru nemovitostí nastaly k 15. 11. 2007, insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 3. 11. 2009, usnesením ze dne 18. 2. 2010, č. j. MSPH 78 INS 7618/2009-A-27, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a insolvenčním správcem jeho majetkové podstaty ustanovil žalobce a usnesením ze dne 8. 4. 2010, č. j. MSPH 78 INS 7618/2009-B-16, prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka. Kupní smlouva tak byla uzavřena v době 3 let před zahájením insolvenčního řízení.

4. Dlužník pak uzavřel kupní smlouvu s osobou blízkou, jelikož jednatelkou a jedinou společnicí žalovaného byla v době uzavření kupní smlouvy dlužníkova matka J. B. Ve smyslu § 240 odst. 2 insolvenčního zákona se proto má za to, že dlužník tento úkon učinil v době, kdy byl v úpadku.

5. Rozsudkem ze dne 5. 6. 2012, č. j. 78 ICm 385/2011-54, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) odpůřil žalobě vyhověl (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku) a o nákladech státu (bod III. výroku).

6. Insolvenční soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

[1] Dlužník (jako prodávající) uzavřel 20. 3. 2007 s žalovaným (jako kupujícím) kupní smlouvu o prodeji bytové jednotky za dohodnutou kupní cenu 2,1 miliónu Kč.

[2] Právní účinky vkladu vlastnického práva podle kupní smlouvy do katastru nemovitostí nastaly k 15. 11. 2007.

[3] J. B. je matkou dlužníka.

[4] Podle znaleckého posudku č. 1351-1209/11 (z 13. 12. 2011) vypracovaného soudem určeným znalcem činila obvyklá cena bytové jednotky k 20. 3. 2007 částku 3,6 miliónu Kč.

7. Na tomto základě pak – odkazuje na § 37, § 38 a § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), a na § 3, § 235, § 240, § 241 a § 242 insolvenčního zákona – dospěl k následujícím závěrům:

[1] Předmětná kupní smlouva není absolutně neplatná podle § 37, § 38 nebo § 39 obč. zák. Potud insolvenční soud vyšel ze závěrů vyslovených v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1027/2006 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 40/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

[2] Žalovaný není osobou dlužníku blízkou. Potud insolvenční soud vyšel ze závěrů vyslovených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 53/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

[3] Zkoumaný právní úkon (kupní smlouva) není právním úkonem učiněným bez přiměřeného protiplnění (§ 240 insolvenčního zákona) ani právním úkonem zvyhodňujícím věřitele (§ 241 insolvenčního zákona), když v řízení nebylo zjištěno, že dlužník se 20. 3. 2007 nacházel ve stavu úpadku, ani to, že si podpisem kupní smlouvy stav úpadku přivodil.

[4] Právní úprava § 242 insolvenčního zákona o neúčinnosti úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka předpokládá, že tímto úkonem musí dlužník úmyslně zkracovat uspokojení svého věřitele. Přitom „musí být tento úmysl druhé smluvní straně znám nebo jí musí být vzhledem ke všem okolnostem znám“.

[5] Právní úprava § 242 insolvenčního zákona nevyžaduje pro naplnění neúčinnosti zkracujícího úkonu dlužníka, aby byl učiněn v době úpadku nebo aby si jím dlužník úpadek přivodil.

[6] V době prodeje bytové jednotky (20. 3. 2007) byla věřitelem dlužníka K. banka, a. s. (dále jen „banka“), takže je též naplněna podmínka, že tu je v rozhodný den dlužníkův věřitel, který prodejem nevýhodným pro dlužníka může být zkrácen v očekávaném uspokojení. Přitom není rozhodné, zda dlužník v den podpisu kupní smlouvy a v době předcházející plnil bance své závazky řádně.

[7] Jinými slovy řečeno, je-li rozhodnuto o úpadku dlužníka, má jeho insolvenční správce povinnost zkoumat, zda v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení neučinil dlužník takový úkon, kterým úmyslně zkrátil uspokojení věřitele. Zkrácení uspokojení věřitele je přitom nutno chápat jako úbytek (v rozhodné době) toho majetku dlužníka, který by jinak byl k dispozici pro majetkovou podstatu a pro uspokojení „insolvenčních“ věřitelů. Je jisté věci každého prodávajícího, za jakou cenu prodá svůj majetek. Uvedené ale platí jen tehdy, nemá-li prodávající žádné věřitele nebo plní-li a splní-li věřitelům řádně jejich pohledávky a není-li v insolvenčním řízení řešen jeho úpadek. V takovém případě jde „prodej pod cenou“ pouze k tíži prodávajícího. Je-li tomu jinak a prodávající má v době prodeje věřitele, případně se jejich okruh po prodeji ještě zvětší a prodávající (dlužník) nemá prostředky na uspokojení věřitelů, což ho přivede až do stavu úpadku, jde nutně „prodej pod cenou“ k tíži věřitelů dlužníka a jejich uspokojení zkracuje.

[8] Dlužník musel vědět, jaká je obvyklá tržní hodnota bytové jednotky a že ji prodává žalovanému „hluboko pod cenu“ (za cenu o 1,5 miliónu Kč nižší, než byla cena v té době obvyklá), a učinil tak úmyslně. Dlužník „samozřej-

č. 117

mě“ musel v době uzavírání kupní smlouvy též vědět, že jeho věřitelem je banka, a že nebude-li mít dostatek prostředků k řádnému a úplnému uspokojení banky (pro případ, že se ocitne v úpadku), bude nutné pohlížet na částku 1,5 miliónu Kč, chybějící v jeho majetku, jako na částku, o kterou byl minimálně tento věřitel úmyslně zkrácen v důsledku „prodeje pod cenou“.

[9] Ustanovení § 242 insolvenčního zákona nevyžaduje úmysl kupujícího zkrátit věřitele. Postačuje, aby kupujícímu byl znám úmysl (aby mu musel být znám se zřetelem ke všem okolnostem). Žalovaný se v řízení ani nepokusil prokázat, že nevěděl ani nemohl vědět o dlužnickově úmyslu zkrátit odporovatelným právním úkonem věřitele. Žalovaný si byl zřejmě dostatečně vědom toho, že podepisovala-li za něj kupní smlouvu dlužníkovu matka, která byla povinna vyvinout náležitou pečlivost při zjišťování okolností prodeje, pak jí musely být známy všechny shora popsané okolnosti prodeje a (se zřetelem ke všem okolnostem) synovy majetkové poměry.

[10] Právní úkon, kterým dlužník prodal bytovou jednotku žalovanému, je tak úkonem, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení svého věřitele, a tento úmysl musel být, se zřetelem ke všem okolnostem, znám druhému účastníku kupní smlouvy (žalovanému).

8. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným rozsudkem změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že odpůřil žalobu zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok) a o nákladech státu (třetí výrok).

9. Odvolací soud vyšel po doplnění dokazování dále z toho, že:

[1] Do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka přihlásili své pohledávky tyto věřitelé:

– přihláškou č. 1 přihlásil věřitel Tělocvičná jednota Sokol H. K. 4 směnečné pohledávky z titulu dlužníkovu ručení za výstavce směnek, splatné 1. 1. 2008, 1. 7. 2008 a 1. 10. 2008 v celkové výši 1 337 409,29 Kč;

– přihláškou č. 2 přihlásil věřitel D. C. Czech, s. r. o., pohledávku z důvodu „vydání platební karty“ ve výši 91 694,47 Kč, splatnou 25. 6. 2008;

– přihláškou č. 3 přihlásil věřitel Česká spořitelna, a. s., pohledávku z důvodu smlouvy o kartovém účtu z 8. 9. 2008 ve výši 29 330,92 Kč, splatnou 18. 2. 2010;

– přihláškou č. 4 přihlásil věřitel Českomoravská stavební spořitelna, a. s., nesplatnou nezajištěnou pohledávku důvodu smlouvy o poskytnutí „meziúvěru“ a úvěru ze stavebního spoření ze dne 17. 3. 2008 ve výši 446 208,50 Kč;

– přihláškou č. 5 přihlásila věřitelka M. Š. nesplatnou pohledávku ze smlouvy o půjčce ze dne 10. 3. 2008 ve výši 1 386 739,51 Kč;

– přihláškou č. 7 přihlásil věřitel P. T. pohledávku „z důvodu exekučního zápisu ze dne 25. 9. 2008“ v celkové výši 1 113 810,39 Kč, částečně splatnou

co do částky 199 880 Kč ke 2. 10. 2008 a co do částky 500 200 Kč k 1. 11. 2008;

– přihláškou č. 8 přihlásil věřitel C. E. plc. pohledávku z důvodu smlouvy o vydání a užití kreditní karty splatnou 3. 9. 2009, ve výši 678 691,76 Kč;

– přihláškou č. 9 přihlásila banka 2 zajištěné pohledávky z 2 smluv o úvěru ze dne 28. 6. 2002, ve znění dodatků (dále jen „úvěrové smlouvy“), splatných 18. 2. 2010, ve výši 1 672 706,92 Kč (dále též „úvěr č. 396“) a 1 380 612,51 Kč (dále též „úvěr č. 397“). Zajištěné pohledávky byly uspokojeny v průběhu insolvenčního řízení společně s částí zajištěné pohledávky dalšího zajištěného věřitele (podle usnesení insolvenčního soudu z 31. 5. 2012) z výtěžku zpeněžení jiné dlužnickovy bytové jednotky.

[2] Splátky úvěrů č. 396 a 397 byly stanoveny k 25. dni v měsíci. V letech 2007 a 2008 uhradil dlužník všechny splátky. Od 25. 1. 2009 se dlužník dostával do prodlení s úhradou splátek úvěru č. 396, na který v roce 2009 uhradil: k 25. lednu 176,73 Kč, ke 2. únoru 621,74 Kč, ke 12. březnu 1 460,84 Kč, k 30. dubnu 343,57 Kč a k 4. květnu 244,83 Kč. Na úhradu úvěru č. 397 nezaplatil dlužník od 25. 1. 2009 ničeho.

10. Na tomto základě odvolací soud – odkazuje na § 235, § 240, § 241 a § 242 insolvenčního zákona a na § 42a a § 116 obč. zák. – dospěl k následujícím (v poměru k rozhodnutí insolvenčního soudu ve výsledku nesouhlasným) závěrům:

[1] Smyslem institutu neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení, jak je vymezen v § 235 insolvenčního zákona, je (uvažováno z pohledu žalujícího insolvenčního správce) dosáhnout soudního rozhodnutí, jímž by bylo určeno, že je vůči věřitelům neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, který zkracuje uspokojení jejich pohledávek v insolvenčním řízení nebo který zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Insolvenční zákon nad rámec úpravy odporovatelnosti právních úkonů obsažené v § 42a obč. zák. vymezuje skutkové podstaty neúčinnosti tak, že jde o právní úkony bez přiměřeného protiplnění (§ 240 insolvenčního zákona), o zvýhodňující právní úkony (§ 241 insolvenčního zákona) a o úmyslně zkracující právní úkony (§ 242 insolvenčního zákona).

[2] Úprava neúčinnosti právních úkonů, které byly učiněny „bez přiměřeného protiplnění“ (§ 240 insolvenčního zákona) má své ekonomické i právní východisko v porovnání ekvivalentnosti plnění, které dlužník (na základě právního úkonu) obdržel za jím poskytnuté plnění. Je-li takové (dlužníkem obdržené) plnění ekvivalentní, tedy odpovídající, dlužník tím nezkracuje možnost uspokojení pohledávek svých věřitelů. Nejde o ekvivalentní protiplnění (ať již peněžité, nebo nepeněžité), je-li sjednaná nebo jinak stanovená úplata nižší (zákon vyžaduje, aby byla podstatně nižší) než obvyklá cena plnění poskytnutého dlužníkem.

[3] Obvyklou cenou dlužníkovu plnění je třeba rozumět cenu, za kterou by je bylo možné prodat nebo jinak zpeněžit v době dlužníkovu právní-

ho úkonu s dodržení případných cenových předpisů (předpisů o regulaci cen, vydaných podle zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů).

[4] I když dlužník poskytl plnění bezúplatně nebo za nižší úplatu, než je jeho obecná cena, nemusí vždy jít o právní úkon bez přiměřeného protiplnění ve smyslu § 240 insolvenčního zákona. V § 240 odst. 1 insolvenčního zákona se vyžaduje, aby sjednaná nebo jinak stanovená úplata byla „podstatně nižší“ než obvyklá cena dlužníkovu plnění. V § 240 odst. 2 insolvenčního zákona je pak obsažen požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy již byl v úpadku, nebo který byl příčinou toho, že se dlužník dostal do úpadku.

[5] Skutkové podstaty neúčinných právních úkonů vymezené v § 240 a § 241 insolvenčního zákona nevyžadují úmysl dlužníka, kdežto skutková podstata v § 242 insolvenčního zákona ano. U úmyslných úkonů je prodložena lhůta pro napadnutelné úkony na 5 let, oproti lhůtám v § 240 a § 241 insolvenčního zákona (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona). Z toho vyplývá, že pro naplnění skutkové podstaty neúčinnosti právních úkonů spočívající v nepřiměřeném protiplnění musí být splněny předpoklady stanovené nejen v § 242 insolvenčního zákona, ale též v § 240 insolvenčního zákona. Jedním z těchto předpokladů, je okolnost, že dlužníkův právní úkon byl učiněn v době, kdy byl (dlužník) v úpadku, nebo že vedl k dlužníkovu úpadku.

[6] Ustanovení § 242 insolvenčního zákona je zvláštním ustanovením, jež se týká jednotlivých skutkových podstat a liší se pouze tím, že lhůta k podání odpůrčí žaloby se prodložuje na 5 let tam, kde bude naplněna hypotéza § 242 odst. 1 insolvenčního zákona.

[7] Vztah dlužníka a žalovaného, v němž je dlužníková matka v postavení jediného společníka a jednatele, je vztahem osob blízkých ve smyslu § 116 obč. zák.

[8] Žalovaný vyvrátil domněnku, že dlužníkův právní úkon byl učiněn v době, kdy byl v úpadku, respektive, že vedl k dlužníkovu úpadku. V době uzavření kupní smlouvy se totiž dlužník nenacházel v úpadkové situaci ani mu nehrozil úpadek. Dlužník nevykazoval dluhy, jež by svědčily o jeho úpadku, neboť veškeré jeho závazky, vyjma závazku banky, vznikly později.

[9] Žalobce do okamžiku, kdy nastala ve věci koncentrace řízení (do skončení prvního jednání ve věci), netvrdil žádné rozhodné skutečnosti ohledně úmyslu dlužníka zkrátit dotčeným úkonem uspokojení věřitelů ani okolnosti, z nichž by vyplývalo, že tento úmysl byl či musel být znám druhé straně (na jejichž základě by bylo možno posoudit kupní smlouvu jako právní úkon úmyslně zkracující uspokojení věřitele podle § 242 insolvenčního zákona), a neučinil tak ani po poučení soudu při jednání konaném 13. 3. 2012.

V řízení tak nebylo prokázáno, že dlužník uzavřel kupní smlouvu úmyslně na úkor svých věřitelů a bez přiměřeného protiplnění (§ 240 a § 242 insolvenčního zákona).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 117

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že otázka, zda je § 242 insolvenčního zákona ustanovením zvláštním ve vztahu k § 240 a § 241 insolvenčního zákona, nebo zda jde o samostatnou skutkovou podstatu, jež ke své aplikaci nevyžaduje, aby současně byla naplněna skutková podstata § 240 insolvenčního zákona nebo § 241 insolvenčního zákona, v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

12. Konkrétně dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že § 242 insolvenčního zákona je zvláštním ustanovením, jež se týká jednotlivých skutkových podstat a liší se pouze tím, že lhůta k podání odpůří žaloby se prodlužuje na pět let tam, kde bude naplněna hypotéza § 242 odst. 1 insolvenčního zákona. Dovolatel má za to, že jde o samostatnou skutkovou podstatu, což podle jeho přesvědčení vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 60/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 60/2014“). Z R 60/2014 cituje dovolatel následující pasáž:

„Kdyby se prosadilo pojetí neúčinných právních úkonů dlužníka popsané v napadeném rozhodnutí, pak by nemělo smyslu, aby se insolvenční správce pokoušel dokazovat, že dlužníkovým právním úkonem byla naplněna skutková podstata dle § 241 insolvenčního zákona (zabývajících se zvýhodňujícími právními úkony) nebo skutková podstata dle § 242 insolvenčního zákona (zabývajících se neúčinností úmyslně zkracujících právních úkonů)...“

13. Odtud je dle dovolatele zřejmé, že § 242 insolvenčního zákona je samostatnou skutkovou podstatou, jež ke své aplikaci nevyžaduje, aby současně byla naplněna hypotéza § 240 insolvenčního zákona nebo § 241 insolvenčního zákona.

14. Z díla KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 547, pak dovolatel cituje následující pasáže (k § 242 insolvenčního zákona):

[1] „Stejně jako v § 240 a § 241 insolvenčního zákona je komentovaným ustanovením definován poslední z typů neúčinných právních úkonů, a to právní úkony úmyslně zkracující.“

[2] „Předpokladem úspěšnosti u tohoto typu odpůří žaloby je unesení důkazního břemene stran toho, že dlužník měl úmysl zkrátit věřitele a druhá strana o tomto úmyslu výslovně věděla nebo vědět musela. Odlišné posta-

vení pak opět mají osoby blízké či osoby tvořící s dlužníkem koncern (viz komentář k § 237 odst. 2 insolvenčního zákona), neboť u těch zákon ve formě vyvratitelné právní domněnky předpokládá, že dlužníkův úmysl jim byl znám.“

č. 117

15. Z výše uvedeného vyplývá – pokračuje dovolatel –, že kupní smlouvě lze odporovat na základě § 242 insolvenčního zákona, aniž by bylo nezbytné současné naplnění hypotézy ustanovení § 240 insolvenčního zákona.

16. K tomu dovolatel cituje z rozhodnutí insolvenčního soudu tu pasáž, v níž se uzavírá, že dlužník musel vědět, jaká je obvyklá tržní hodnota bytové jednotky, a že ji prodává žalovanému pod cenou. Z rozhodnutí odvolacího soudu pak pokazuje na úsudek, že vztah dlužníka a žalovaného je vztahem osob blízkých ve smyslu § 116 obč. zák., z čehož usuzuje na existenci právní domněnky dle § 242 odst. 2 insolvenčního zákona a na naplnění skutkové podstaty dle § 242 insolvenčního zákona.

17. Dovolatel proto požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil (tak, aby potvrdovalo rozsudek insolvenčního soudu), případně aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

18. Žalovaný má ve vyjádření (podání datované 26. 5. 2014) dovolání za nedůvodné a úvahu odvolacího soudu za správnou. Podle žalovaného i z dikce § 241 odst. 1 insolvenčního zákona „Odporovat lze rovněž...“ vyplývá, že citované ustanovení pouze v jednotlivosti rozvádí ustanovení předchozí (tj. § 241 insolvenčního zákona), které podmínku úpadku dlužníka obsahuje.

19. Podle žalovaného nelze též pominout, že dovolatel tvrdil v žalobě neúčinnost právního úkonu podle § 240 insolvenčního zákona (bez přiměřeného protiplnění) a tímto směrem tvrdil a navrhoval důkazy. Když mu bylo následně sděleno oběma soudy, že je možné na věc pohlížet v režimu § 242 insolvenčního zákona (úmyslně zkracující právní úkon), přes poučení dle § 118a o. s. ř. nezměnil svá tvrzení a nenavrl žádné důkazy, takže (dle žalovaného) neunesl břemeno tvrzení ani břemeno důkazní.

20. Dovolatel následně v reakci na vyjádření žalovaného (podáním datovaným 2. 7. 2014) uvádí, že ze sousloví „Odporovat lze rovněž...“ naopak vyplývá, že jde o ustanovení postavená na roveň (že § 242 insolvenčního zákona je samostatnou skutkovou podstatou).

21. K dalšímu obsahu vyjádření dovolatel zdůrazňuje, že právní posouzení věci je úkolem soudu. Jestliže ze skutečností, jež vyšly v řízení najevo, vyplývá, že byla naplněna skutková podstata § 242 insolvenčního zákona, pak není rozhodné, že dovolatel považoval právní jednání žalovaného za právní úkon neúčinný podle § 240 insolvenčního zákona. Tvrzení žalovaného o neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního tak není opodstatněné.

III. Přípustnost dovolání

22. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

23. Dovolání v této věci nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

24. Napadené rozhodnutí je rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, a závisí na vyřešení otázky hmotného práva (vztahu § 242 insolvenčního zákona k § 240 a § 241 insolvenčního zákona), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

IV. Důvodnost dovolání

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Podle § 235 insolvenčního zákona neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí (odstavec 1). Neúčinnost dlužníkových právních úkonů se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrčí žaloba“) [odstavec 2].

Ustanovení § 240 insolvenčního zákona pak určuje, že právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník (odstavec 1). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že právní úkon bez přiměřeného protiplnění učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odstavec 2). Právnímu úkonu bez přiměřeného protiplnění lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby,

č. 117

č. 117

kteřá tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odstavec 3). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění není a) plnění uložené právním předpisem, b) příležitostný dar v přiměřené výši, c) poskytnutí plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti, nebo d) právní úkon, o kterém dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka (odstavec 4).

Podle § 241 insolvenčního zákona zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (odstavec 1). Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odstavec 2). Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník a) splnil dluh dříve, než se stal splatným, b) dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch, c) prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva, d) poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné (odstavec 3). Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odstavec 4). Zvýhodňujícím právním úkonem není a) zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu, b) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka, c) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 5).

Z § 242 insolvenčního zákona plyne, že odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám (odstavec 1). Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch

osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkům úmysl této osobě znám (odstavec 2). Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení (odstavec 3).

27. Přitom výše zmíněná ustanovení insolvenčního zákona nedoznala změn (s výjimkou § 235 odst. 2 insolvenčního zákona) od rozhodnutí o úpadku dlužníka (18. února 2010) do vydání napadeného rozhodnutí.

28. Ustanovení § 235 odst. 2 insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014 [po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] určuje, že neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůřčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak. Takto pozměněná dikce citovaného ustanovení však ani s přihlédnutím k přechodnému ustanovení obsaženému v článku II části první zákona č. 294/2013 Sb. nemá žádný vliv na obsah práv a povinností účastníků v této věci.

29. Judikatura Nejvyššího soudu je při výkladu vzájemného vztahu § 240 až § 242 insolvenčního zákona ustálena v následujících závěrech:

[1] Ponechají-li se stranou právní úkony, které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v rozporu s § 111 a § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, lze podle § 235 až § 243 insolvenčního zákona odporovat jen těm právním úkonům dlužníka, jež jsou taxativně vypočteny v § 240 až § 242 insolvenčního zákona (R 60/2014).

[2] Z § 240 až § 242 insolvenčního zákona se podává, že právě jejich prostřednictvím se dává (pro insolvenční účely) obsah pojmu „zkracující právní úkon dlužníka“ a „zvýhodňující právní úkon dlužníka“ (R 60/2014).

[3] Kdyby se prosadilo pojetí neúčinných právních úkonů dlužníka popsané v napadeném rozhodnutí (šlo o reakci na výklad, podle kterého není třeba zkoumat, zda v dané věci byla naplněna některá ze skutkových podstat neúčinných právních úkonů vymezených v § 240 až § 242 insolvenčního zákona, jelikož postačí naplnění definice neúčinného právního úkonu dle § 235 odst. 1 insolvenčního zákona), pak by nemělo smyslu, aby se insolvenční správce pokoušel dokazovat, že dlužníkovým právním úkonem byla naplněna skutková podstata dle § 241 insolvenčního zákona (zabývajícího se zvýhodňujícími právními úkony) nebo skutková podstata dle § 242 insolvenčního zákona (zabývajícího se neúčinností úmyslně zkracujících právních úkonů) se všemi omezeními, jež z dikce těchto ustanovení plynou,

včetně určení, které právní úkony dlužníka nejsou „zvýhodňujícími právními úkony dlužníka“ (§ 241 odst. 5 insolvenčního zákona). Z tohoto pojetí nevybočuje ani úprava neúčinnosti právních úkonů dlužníka bez přiměřeného protiplnění (§ 240 insolvenčního zákona), neboť takové právní úkony jsou ve výsledku též zkracujícími právními úkony (R 60/2014).

č. 117

30. Odtud plyne, že skutková podstata dle § 242 insolvenčního zákona je samostatnou skutkovou podstatou zabývající se neúčinností úmyslně zkracujících právních úkonů. Tím ovšem ještě není zodpovězena otázka, zda k naplnění této skutkové podstaty musí být vedle předpokladů v ní obsažených splněny též další předpoklady obsažené v § 240 insolvenčního zákona, včetně předpokladu, že (zkracující) právní úkon dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo že šlo o (zkracující) právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku (§ 240 odst. 2 insolvenčního zákona).

31. K tomu Nejvyšší soud předznamenává, že v daných souvislostech by nemělo být opomenuto, že věřitel nemá po zahájení insolvenčního řízení aktivní věcnou legitimaci k podání odpůřčí žaloby, kterou by se domáhal určení, že jsou vůči němu právně neúčinné právní úkony jeho dlužníka (§ 42a obč. zák.); to platí i tehdy, jestliže svou pohledávku neuplatnil v insolvenčním řízení přihláškou, a jestliže proto nemůže být pohledávka v rámci insolvenčního řízení uspokojena [srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. října 2014, sp. zn. 21 Cdo 2299/2013, uveřejněné pod č. 34/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2015“)].

32. Nehledě k míře (ne)přesnosti srovnávací historické metody výkladu právní normy jako druhu její interpretace (srov. KNAPP, V. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 1995, s. 169–173), Nejvyšší soud uvádí, že zjevným inspiračním zdrojem úpravy odpůřčích nároků v insolvenčním řízení byla úprava odpůřčích nároků v konkursu, jak se prosazovala v zákonných úpravách úpadkového práva na území České republiky již od roku 1914.

33. Skutková podstata upravující odpor „pro úmysl zkrátiti věřitele“ byla obsažena již v § 28 konkursního řádu v císařském nařízení č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůřci, recipovaném Československou republikou a platném na jejím území až do 1. 4. 1931. S účinností od 1. 4. 1931 upravoval tuto skutkovou podstatu § 30 konkursního řádu v zákoně č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí (dále jen „konkursní řád z roku 1931“). Oběma těmito úpravám je společné, že šlo o samostatné skutkové podstaty, jež nebyly vázány na naplnění předpokladů vázajících se k jiným skutkovým podstatám odporovatelnosti v konkursu ani explicitně neobsahovaly požadavek, aby dlužníkovu (úmyslně zkracující) právní jednání byla učiněna v době, kdy byl v úpadku, nebo aby vedla k dlužníkovu úpadku.

34. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (ve znění účinném do 31. 12. 2007), pak prostřednictvím úpravy obsažené v § 16 odkazoval na obecnou

úpravu odporovatelnosti obsaženou v § 42a obč. zák., zabývající se právě úmyslně zkracujícími právními úkony (opět aniž by kladl podmínku, že šlo o právní úkony učiněné v době, kdy byl dlužník v úpadku, nebo aby vedly k dlužníkovu úpadku).

35. Úmyslně zkracující právní jednání dlužníka jsou jako samostatná skutková podstata odporovatelnosti obsažena s účinností od 1. 1. 2014 také v § 590 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

č. 117

36. Ve spojení s podstatně delší dobou (5 let před zahájením insolvenčního řízení), ve které lze zkoumat a postihnout úmyslně zkracující právní úkony dlužníka (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona), se tak i ze shora podaného přehledu logicky podává, že smyslem úpravy obsažené v § 242 insolvenčního zákona nebylo postihovat jen ty právní úkony, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo které vedly k dlužníkově úpadku, nýbrž zajistit, aby v průběhu insolvenčního řízení bylo (vůbec) možné postihnout úmyslně zkracující právní úkony dlužníka, s nimiž obecně počítají kodexy soukromého práva, jejichž použitelnost pro insolvenčního správce [ale též pro věřitele (srov. § 243 insolvenčního zákona)] vylučuje úprava odporovatelnosti v insolvenčním zákoně.

37. Názor formulovaný odvolacím soudem pak nepodporuje ani jazykový, ani systematický výklad zkoumaných ustanovení. Kdyby úprava úmyslně zkracujících právních úkonů měla navazovat (co do předpokladů jejího uplatnění) na úpravu zkracujících právních úkonů v § 240 insolvenčního zákona, pak by bylo lze očekávat, že tyto skutkové podstaty budou v insolvenčním zákoně uvedeny za sebou, a nikoli že se mezi ně „vklíní“ úprava zvýhodňujících právních úkonů (§ 241 insolvenčního zákona). Jen z úvodních slov v § 242 odst. 1 insolvenčního zákona („Odporovat lze rovněž...“) pak ani jazykovým výkladem nelze dovodit, že by pro úpravu obsaženou v § 242 insolvenčního zákona měly platit (též) předpoklady uvedené v § 240 insolvenčního zákona.

38. Lze tedy shrnout, že § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů (od 1. 1. 2014 právních jednání) dlužníka. Posouzení, zda dlužník učinil v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení úmyslně zkracující právní úkon (§ 242 odst. 3 insolvenčního zákona), není závislé na zkoumání předpokladů obsažených v § 240 insolvenčního zákona, které upravuje neúčinnost těch zkracujících právních úkonů, které dlužník učinil bez přiměřeného protiplnění. Předpokladem aplikace § 242 insolvenčního zákona na právní úkon dlužníka učiněný v období pět let před zahájením insolvenčního řízení tedy není požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku.

39. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž v dotčeném ohledu není správné a dovolání je potud opodstatněné.

40. Zbývá vypořádat se s námitkou žalovaného (ve vyjádření k dovolání), že odvolací soud založil své rozhodnutí též na závěru, že žalobce neunesl břeme-

no tvrzení ani břemeno důkazní k tvrzení, že šlo o právní úkon, kterým dlužník zkrátil věřitele „úmyslně“, a k tomu, že tento dlužníkův úmysl byl druhé straně (žalovanému) znám nebo jí musel být znám (srov. k tomu bod [9] reprodukce rozhodnutí odvolacího soudu).

č. 117

41. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že úsudek odvolacího soudu, podle kterého dovolatel netvrdil ničeho k otázce, zda dlužník zkrátil věřitele „úmyslně“, je nepřesný bez zhodnocení těch závěrů, jež k „úmyslu“ dlužníka užil insolvenční soud (srov. bod [8] reprodukce rozhodnutí insolvenčního soudu) a které vzešly ze žalobních tvrzení (že dlužník musel vědět, jaká je obvyklá tržní hodnota bytové jednotky a že ji prodává žalovanému „hluboko pod cenu“, že prodej uskutečnil úmyslně a věděl, že jeho věřitelem je banka, jejíž uspokojení takto „prodejem pod cenou“ úmyslně zkrátil). Poučení (ve smyslu § 118a odst. 1 o. s. ř.), že tato tvrzení nejsou způsobilá (budou-li prokázána) vést k závěru o tom, že dlužník zkoumaným právním úkonem úmyslně zkrátit uspokojení svého věřitele, neposkytl dovolateli insolvenční soud (logicky proto, že měl žalobcova tvrzení za dostatečná pro své právní závěry) ani odvolací soud, takže závěr o neunesení břemene tvrzení a z něj plynoucího břemene důkazního nebylo možné přijmout.

42. Úsudek odvolacího soudu, že žalobce neunesl břemeno tvrzení (a břemeno důkazní) ani k tomu, že tento dlužníkův úmysl byl druhé straně (žalovanému) znám nebo jí musel být znám, mohl v situaci, kdy odvolací soud přijal (dovoláním logicky nezpochybňovaný) závěr, že šlo o právní úkon (právní jednání) mezi osobami blízkými, obstát (aniž by založil vnitřní rozpory argumentace obsažené v napadeném rozhodnutí) jen ve vazbě na (shora již odmítnutý) úsudek o nutnosti zkoumat, zda šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo zda šlo o právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. V intencích § 242 odst. 2 insolvenčního zákona totiž u úmyslně zkracujícího právního úkonu, který dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké, platí vyvratitelná domněnka, že dlužníkův úmysl byl této osobě znám a tím, koho tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně opaku, je žalovaný.

43. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 118**Insolvence, Oddlužení**

§ 389 odst. 2 písm. b) IZ

Č. 118

Ve smyslu § 389 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona nebrání dluh z podnikání řešení dlužníkovy úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením ani tedy, jde-li o pohledávku věřitele, která po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d) insolvenčního zákona, zůstala neuspokojena proto, že ji věřitel vůbec nepřihlásil nebo neuplatnil jako pohledávku za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona), případně jako pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona), anebo proto, že šlo o pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2016, sen. zn. 4 VSOL 1268/2016, ECLI:CZ:VSOL:2016:4.VSOL.1268.2016.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání dlužníka zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. KSBR 52 INS 6526/2016-A, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Shora uvedeným usnesením uložil soud prvního stupně dlužníku (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona), aby zaplatil ve lhůtě 3 dnů od právní moci usnesení na označený účet nebo v hotovosti na pokladně soudu prvního stupně zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50 000 Kč.

2. Na odůvodnění tohoto usnesení soud prvního stupně uvedl, že dlužník se návrhem doručeným Krajskému soudu v Brně 19. 7. 2016 domáhal rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Podle insolvenčního návrhu dlužníka má dlužník závazky vůči věřitelům, které vznikly v rámci jeho podnikání a které věřiteli nebyly přihlášeny do insolvenčního řízení dlužníka, který byl řešen konkursem a veden pod sp. zn. KSBR 27 INS 4070/2010, s tím, že se jedná o věřitele S. electronic s. r. o., H. Česká republika, a. s., Nerez S.,

s. r. o., a S. Česká republika spol. s r. o. Proto soud prvního stupně dlužníka vyzval, aby uvedl, zda mu byl udělen souhlas věřitelů, kteří mají pohledávky vzniklé z podnikání, s řešením jeho úpadku oddlužením. Dlužník sdělil, že souhlasy nedostal, tudíž je ani nedokládá, s tím, že prošel již konkursem v označeném insolvenčním řízení. Soud prvního stupně však uzavřel, že označení věřitelé své pohledávky v předchozím řízení neuplatnili, takže není možno aplikovat postup dle § 389 odst. 2 písm. b) IZ. Soud prvního stupně dále uzavřel s poukazem na § 389 odst. 1 a 2 a § 390 odst. 3 IZ, že vzhledem k tomu, že má dlužník prokazatelně nezajištěný dluh z podnikání a netvrdí ani nedokládá, že věřitel souhlasí s řešením jeho úpadku oddlužením, je tedy osobou neoprávněnou k podání návrhu na povolení oddlužení, proto je třeba jeho návrh na povolení oddlužení odmítnout a rozhodnout o způsobu řešení jeho úpadku konkursem. K tomu poukázal na závěry rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sen. zn. 2 VSOL 894/2014 z 25. 9. 2014.

3. Dále soud prvního stupně s poukazem na to, že z insolvenčního spisu nevyplývá, že by dlužník měl pohotové finanční prostředky, které by bylo možno použít k úhradě nezbytných výdajů insolvenčního správce spojených s jeho činností po zjištění úpadku dlužníka před případným zpeněžením majetku dlužníka, dovodil, že je nutno uložit dlužníku povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Zdůvodnil, že není možno požadovat po insolvenčním správci, aby tyto počáteční náklady nesl ze svého, jelikož se jedná o zvláštní procesní subjekt, jehož postavení je odlišné od postavení soudního exekutora. Uvedl dále, že v této fázi insolvenčního řízení nelze stanovit, zda a v jakém rozsahu bude majetek dlužníka v případě zjištění jeho úpadku zpeněžován a jakého výtěžku zpeněžení se případně podaří dosáhnout, proto považoval za nezbytné uložit dlužníkovi povinnost zaplatit zálohu v maximální výši 50 000 Kč. Rovněž poukázal na výši minimální odměny insolvenčního správce při řešení dlužníkova úpadku konkursem, která činí dle § 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb. 45 000 Kč, a insolvenční správce má právo i na náhradu hotových výdajů dle § 7 téže vyhlášky. Zdůraznil, že by bylo v rozporu s celospolečenským zájmem, aby tyto náklady nesl stát, když smyslem úpravy zálohy na náklady insolvenčního řízení je právě zabránění této situaci.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

4. Toto usnesení napadl dlužník odvoláním. Nejprve uvedl, že žádal o tříměsíční lhůtu, aby mohl vyzvat věřitele, kteří se nepřihlásili do konkursu, k doložení souhlasu s oddlužením, následně však s poukazem na předchozí insolvenční řízení vedené pod sp. zn. KSBR 27 INS 4070/2010 uvedl, že všichni nezajištění věřitelé měli právo (povinnost) se v zákonné lhůtě přihlásit, někteří však toho nevyužili

a nepřihlásili se. Z toho odvolatel usuzuje, že nemají zájem být uspokojeni, proto se domnívá, že od nich souhlasy k povolení oddlužení nepotřebuje, a domnívá se a tvrdí, že s jeho oddlužením souhlasí z důvodu nezájmu uspokojení jejich pohledávek v předchozím řízení. Proto má za to, že mu soud nemůže jejich nezájem přičítat k tíži tím, že by mu nepovolil oddlužení z důvodu jejich neschopnosti postupovat dle zákona a řádně se přihlásit, když věděli, že mají pohledávky. Uvedl, že tedy žádá o povolení oddlužení bez zálohy na náklady insolvenčního řízení. Z těchto důvodů již o poskytnutí tříměsíční lhůty k výzvě věřitelům nežádá.

5. Dle § 7 IZ, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

III.

Důvodnost odvolání

6. Odvolací soud na základě odvolání, které bylo podáno včas a osobami oprávněnými, přezkoumal napadené usnesení soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212, § 212a odst. 1, odst. 5 a odst. 6 o. s. ř.), aniž ve věci nařizoval jednání [§ 94 odst. 2 písm. c) IZ], a dospěl k následujícím závěrům.

7. Podle § 389 odst. 1 IZ dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením, jde-li o a) právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo b) fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání.

Podle § 389 odst. 2 IZ dluh z podnikání nebrání řešení dlužníkova úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.

Podle § 397 odst. 1 IZ, nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud oddlužení povolí. V pochybnostech o tom, zda je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud oddlužení povolí a tuto otázku prozkoumá v průběhu schůze věřitelů svolané k projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí. Insolvenční soud oddlužení nepovolí do doby, než mu dlužník předloží seznam majetku a závazků. Rozhodnutí o povolení oddlužení se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu není přípustné.

Podle § 390 odst. 3 IZ návrh na povolení oddlužení podaný opožděně nebo někým, kdo k tomu nebyl oprávněn, insolvenční soud odmítne rozhodnutím, které doručí dlužníkům, osobě, která takový návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání může podat pouze osoba, která takový návrh podala. Podle § 396 IZ v případě, že soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem.

Podle § 108 odst. 1 a odst. 2 věty první IZ insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, jestliže je to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak. Tuto zálohu nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli, který je zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka spočívá pouze v pracovníprávních nárocích. Výši zálohy může insolvenční soud určit až do částky 50 000 Kč.

8. Z obsahu insolvenčního spisu vyplývá správnost skutkových zjištění uvedených soudem prvního stupně v odůvodnění napadeného usnesení, pokud jde o insolvenční návrh manželů spojený s návrhem na povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Ze seznamu závazku vyplývá, že dlužník nesporně má věřitele, kteří vůči němu mají pohledávky z jeho podnikatelské činnosti. Do seznamu majetku dlužník uvedl pod prohlášení, že seznam je správný a úplný, že dluhy nepocházejí z podnikatelské činnosti, protože usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 19. 7. 2010, č. j. KSBŘ 27 INS 4070/2010, byl zjištěn úpadek dlužníka V. S. a současně byl na jeho majetek prohlášen konkurs, jenž byl ukončen konečnou zprávou ze dne 17. 1. 2014. Proto se dlužník domnívá, že v současnosti se jedná již jen o závazky z jeho osobního života. Dále z obsahu spisu vyplývá, že k výzvě soudu prvního stupně dlužník opakoval, že nemá sice souhlas žádného z věřitelů, který má pohledávky z podnikání, s řešením úpadku oddlužením, ale že prošel konkursem, a proto dle § 389 IZ nebrání dluh z podnikání již řešení úpadku oddlužením, neboť jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) a d). Nato vydal soud prvního stupně odvoláním napadené usnesení.

9. Ze spisu Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBŘ 27 INS 4070/2010 vedeného v insolvenčním rejstříku vyplývá, že pod touto spisovou značkou bylo vedeno insolvenční řízení dlužníka V. S. Usnesením ze dne 28. 4. 2014, které nabylo právní moci 14. 5. 2014, byl zrušen konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona, neboť pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující. Ze seznamu pohledávek přihlášených věřiteli do tohoto insolvenčního řízení je zřejmé, že nebyli přihlášení 4 věřitelé, které označil soud prvního stupně v odůvodnění napadeného usnesení, a kteří jsou uvedeni mezi věřiteli dlužníka v přezkoumávané věci.

10. Ze shora citovaných ustanovení insolvenčního zákona jednoznačně vyplývá, že při zkoumání otázky, zda dlužník, který má dluh z podnikání, je osobou oprávněnou k podání návrhu na povolení oddlužení, je rozhodující, zda je dán některý z důvodů uvedených v § 389 odst. 2 insolvenčního zákona. Proto je nezbytné, aby dlužník v návrhu na povolení oddlužení alespoň tvrdil nebo doložil některou ze skutečností, která vylučuje, aby jeho dluhy z podnikání bránily řešení jeho úpadku oddlužením.

11. Odvolatel se dovolává toho, jak již učinil ostatně i v seznamu závazků, který tvoří přílohu k jeho insolvenčnímu návrhu spojenému s návrhem na povolení oddlužení, že již jeho závazky z podnikatelské činnosti prošly předchozím insolvenčním řízením, kdy úpadek manžela V. S. byl řešen konkursem, který byl pravomocně zrušen, jak bylo prokázáno z předmětného insolvenčního spisu pro nedostatek majetku dle § 308 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona. Soud prvního stupně však oproti tomuto právnímu názoru dlužníka uvedl v odůvodnění napadeného usnesení, že 4 z věřitelů, kteří jsou věřiteli dlužníka s pohledávkami z jeho podnikatelské činnosti, své pohledávky do předchozího insolvenčního řízení nepřihlásili, a z toho dovodil, že právě tyto nezajištěné pohledávky věřitelů z podnikání dlužníka brání řešení jeho úpadku oddlužením, neboť u nich není dán důvod dle § 389 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona, a souhlasý těchto věřitelů dlužník ani netvrdil.

12. Ustanovení § 389 insolvenčního zákona ve shora citovaném znění bylo vloženo do insolvenčního zákona jeho novelou provedenou zákonem č. 294/2013 Sb., s účinností od 1. 1. 2014. Z důvodové zprávy k bodu 211 (§ 389) této novely insolvenčního zákona vyplývá ve vztahu k § 389 odst. 2 písm. b) IZ, že jde-li o „dluh z podnikání“, který již (neúspěšně) prošel konkursem, pak pro účely posouzení přípustnosti oddlužení by již neměla být jeho povaha významná (tíhu podnikatelského rizika dlužník vyčerpal tím, že se podrobil konkursu).

13. Na základě shora citovaného znění § 389 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona a citované důvodové zprávy k zákonu č. 294/2013 Sb. odvolací soud uzavírá, že pohledávkami dle § 389 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona jsou i pohledávky, které zůstaly neuspokojeny z toho důvodu, že přestože měly být přihlášeny nebo uplatněny, věřitelé je do předcházejícího insolvenčního řízení dlužníka nepřihlásili anebo neuplatnili (v případě pohledávek za majetkovou podstatou nebo pohledávek jim na roveň postavených), anebo šlo o pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují.

14. Ve vztahu k přezkoumávané věci společného návrhu manželů na povolení oddlužení je pak nutno dovodit, že dluh z podnikání neuspokojený v předcházejícím insolvenčním řízení vedeném na majetek jednoho z manželů nebrání dle § 389 odst. 2 písm. b) insolvenčního zákona řešení úpadku oddlužením u tohoto manžela, ani u obou manželů na základě jejich společného návrhu na povolení oddlužení, v novém insolvenčním řízení (§ 394a odst. 3 insolvenčního zákona).

15. Odvolací soud proto postupoval podle § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. a napadené usnesení zrušil a podle § 221 odst. 1 písm. a) vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Č. 119

Výpověď z pracovního poměru

§ 52 písm. f) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění účinném do 29. 12. 2011

Č. 119

Zaměstnavatel nemůže dát zaměstnanci výpověď z pracovního poměru z důvodu nesplňování předpokladů stanovených právními předpisy pro výkon sjednané práce podle § 52 písm. f) zák. práce, jestliže zaměstnanec tyto předpoklady nesplňuje jen ve vztahu k jednomu z více sjednaných druhů práce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2016, sp. zn. 21 Cdo 3240/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.3240.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 61 Co 527/2014, a rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 46 C 60/2012, a věc vrátil Okresnímu soudu v Karlových Varech k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 14. 11. 2011 žalovaný sdělil žalobkyni, že s ní ukončuje pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. f) zák. práce, neboť pracovní pozice „laborant, řidič“ byly u žalovaného zrušeny a nahrazeny pracovní pozicí laborantka s kvalifikačními předpoklady v souladu s požadavky zákona č. 96/2004 Sb., žalobkyně nemá pro výkon práce laborantky podle tohoto zákona dostatečnou kvalifikaci, a tudíž tuto práci nemůže vykonávat.

2. Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Karlových Varech dne 28. 3. 2012 domáhala, aby bylo určeno, že uvedená výpověď z pracovního poměru je neplatná a že pracovní poměr žalobkyně u žalovaného trvá. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že byla u žalovaného zaměstnána na základě pracovní smlouvy uzavřené dne 1. 10. 2001 jako „laborantka, řidič“, že skutková tvrzení žalovaného uvedená ve výpovědi neodpovídají důvodu uvedenému v § 52 písm. f) zák. práce, nýbrž svědčí o důvodu podle § 52 písm. c) zák. práce, že žalovaný byl povinen poskytnout žalobkyni přiměřenou lhůtu k doplnění kvalifikace potřebné pro výkon práce podle jejího pracovního zařazení, případně nabídnout jí práci podle její kvalifikace, a že pokud by jiné vhodné pracovní místo žalovaný neměl k dispozici nebo by žalobkyně toto zařazení odmítla, byl by dán důvod pro ukončení pracov-

ního poměru podle § 52 písm. c) zák. práce. Uvedla, že v pracovní smlouvě se žalovaný zavázal přidělovat žalobkyni práci podle pracovního zařazení „laborant, řidič“, a pokud byla tato pracovní pozice zrušena, mělo dojít ke změně pracovního zařazení žalobkyně na jinou existující pracovní pozici formou nabídky jiného pracovního zařazení.

č. 119

3. Žalovaný zejména namítal, že žalobkyně neměla ke dni doručení výpovědi z pracovního poměru odbornou způsobilost ve smyslu § 9 zákona č. 96/2004 Sb., nesplňovala tedy předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce, a proto s ní byl ukončen pracovní poměr výpovědí.

4. Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 26. 6. 2013, č. j. 46 C 60/2012-58, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů řízení 24 917 Kč k rukám advokáta JUDr. M. Č. Vycházel ze zjištění, že žalobkyně, která pracovala u žalovaného na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 10. 2001 jako „laborantka, řidič“, v době podání výpovědi nesplňovala odborné předpoklady pro výkon práce laborantky podle zákona č. 96/2004 Sb. Dospěl k závěru, že výpověď z pracovního poměru ze dne 14. 11. 2011, která je podle skutkového vyličení použitého výpovědního důvodu výpovědi pro nadbytečnost ve smyslu § 52 písm. c) zák. práce, je neplatná, neboť obchází zákon. Sjednaným druhem práce žalobkyně byla totiž „laborantka, řidič“ a „podle gramatického výkladu se nepochybně jedná o dvě pracovní činnosti, které jsou uvedeny ve vztahu souřadnosti“; žalovaný tedy měl poté, co žalobkyni na základě zákona č. 96/2004 Sb. odpadla část pracovní náplně, povinnost navrhnout žalobkyni změnu sjednaných pracovních podmínek, a nedohodl-li se s žalobkyní na rozvázání pracovního poměru, mohl jej rozvázat výpovědí podle § 52 písm. c) zák. práce, tedy pro nadbytečnost.

5. K odvolání žalovaného Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 8. 1. 2014, č. j. 61 Co 450/2013-83, zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Nesouhlasil se závěrem soudu prvního stupně o sjednané pracovní pozici žalobkyně pouze na základě jazykového výkladu; podle názoru odvolacího soudu je třeba použít další výkladové metody a zjistit, jaká byla skutečná vůle účastníků při uzavírání pracovní smlouvy, zejména při sjednávání druhu práce. Uvedl, že je nutné zabývat se zejména tím, jakou práci měla žalobkyně „prioritně“ vykonávat, zda pracovní pozice řidič a laborant byly na sobě závislé, zda práce řidiče byla žalobkyní vykonávána bez souvislosti s pracovní pozicí laboranta a zda by pracovní smlouva mohla být uzavřena pouze na práci řidiče. Uzavřel, že teprve po posouzení toho, co bylo skutečnou vůlí stran při uzavírání pracovní smlouvy a faktickou náplní pracovní činnosti žalobkyně, lze dojít k závěru, zda se jedná o „dvě samostatné pracovní pozice, či pouze o jednu“.

6. Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 27. 8. 2014, č. j. 46 C 60/2012-148, žalobu zamítl, rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradu nákladů řízení 62 984 Kč k rukám advokáta Mgr. P. Š., LL.M.,

a uložil žalobkyni povinnost zaplatit České republice „do pokladny Okresního soudu v Karlových Varech“ na „nezálohovaných soudních nákladech – svědečném“ 1 210,80 Kč. Dospěl k závěru, že výpověď z pracovního poměru ze dne 14. 11. 2011 je v souladu s § 52 písm. f) zák. práce, neboť žalobkyně po změně právní úpravy nesplňuje kvalifikační předpoklady pro výkon práce zdravotního laboranta stanovené v zákoně č. 96/2004 Sb., a že vymezení výpovědního důvodu bylo dostatečně určité a srozumitelné. Uvedl, že žalobkyně byla přijata do pracovního poměru na jednu pracovní pozici s názvem „laborant, řidič“, že především pracovala jako laborantka a funkci řidiče vykonávala jen v malém rozsahu v případě záskoku za nepřítomné pracovníky a že neměla přidělené služební vozidlo ani svoji trasu pro svoz biologického materiálu. Shledal, že důvodem výpovědi nebyl důvod uvedený v § 52 písm. c) zák. práce, neboť u žalovaného nedošlo k žádné organizační změně.

7. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 25. 3. 2015, č. j. 61 Co 527/2014-184, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradu nákladů odvolacího řízení 9 513 Kč k rukám advokáta Mgr. P. Š., LL.M. Zcela se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně a zdůraznil, že žalobkyně byla přijímána na pracovní pozici laborant, neboť žalovaný potřeboval pracovníci v tomto oboru, že práce řidiče tuto pozici pouze doplňovala a navazovala na ni, a že se tedy jednalo pouze o jednu pracovní pozici. Uvedl, že u žalovaného nedošlo k žádné organizační změně a že výpověď byla dána v souvislosti s účinností zákona č. 96/2004 Sb., neboť žalobkyně v okamžiku dání výpovědi nesplňovala kvalifikační předpoklady podle tohoto zákona; je-li ve výpovědi uvedeno, že došlo ke zrušení a nahrazení pracovní pozice, pak se jedná pouze o změnu jejího názvu z názvu „laborant, řidič“ na „laborant“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá, že soudy obou stupňů postupovaly v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, neboť text výpovědi neposoudily podle skutkového vyličení použitého výpovědního důvodu (podle obsahu), že vyličený výpovědní důvod je podle svého obsahu výpovědním důvodem podle § 52 písm. c) zák. práce, neboť žalovaný v textu výpovědi výslovně uvedl, že „pracovní pozice laborant, řidič byly v naší společnosti tudíž zrušeny a nahrazeny pracovní pozicí laborantka s kvalifikačními předpoklady v souladu s požadavky zákona č. 96/2004 Sb.“, a že i kdyby nedošlo k organizační změně, žalobkyni odpadla část pracovní náplně z důvodu, že již nesplňovala příslušné kvalifikační předpoklady, stále jí však zůstala pracovní náplň řidiče, kterou mohla nadále vykonávat. Uvedla, že je možné, aby v pracovní smlouvě bylo uvedeno více druhů práce, že vykonávala práci řidiče v mnohem

menším rozsahu než práci laborantky, ale že přidělování práce zaměstnanci je věcí zaměstnavatele. Má za to, že dovolací soud by měl posoudit dosud nevyřešenou právní otázku, zda v případě sjednání více druhů práce lze platně ukončit pracovní poměr výpovědí pro nesplnění kvalifikačních předpokladů nutných pro jeden z více sjednaných druhů práce, když pro další sjednaný druh práce pracovník kvalifikační předpoklady splňuje. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobkyně odmítl, neboť není přípustné, a v případě, kdy by shledal dovolání přípustným, aby je zamítl, neboť výpověď byla soudy „správně shledána jako platná“. Má za to, že je zcela zřejmé, za jakých okolností k výpovědi došlo, že za těchto okolností bylo (muselo být) žalobkyni zřejmé, z jakého důvodu jí byla výpověď dána, a že přinejmenším pomocí výkladu projevu vůle žalovaného je možné dovodit, v čem spočívá skutkové vymezení výpovědního důvodu. Na daný případ je podle názoru žalovaného možné aplikovat právní závěr, že zaměstnanec se stává nadbytečným též tehdy, jestliže podle rozhodnutí o organizační změně odpadne jen část jeho dosavadní pracovní náplně nebo pouze některá z více dosud vykonávaných prací, žalovaný je však přesvědčen, že pracovní pozice „laborantka – řidič“ je jednou pracovní pozicí a *de facto* i jednou pracovní činností, a že proto uvedený právní názor není v této věci rozhodný.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

11. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

13. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 241 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobkyně pracovala u žalovaného v pracovním poměru na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 10. 2001 před nástupem na mateřskou dovolenou jako „laborant, řidič“, že po návratu z mateřské dovolené jí dal žalovaný dne 14. 11. 2011 výpověď z pracovního poměru „podle ustanovení § 52 písm. f) zák. práce“, ve které žalobkyni sdělil, že zákonem č. 96/2004 Sb. byly stanoveny kvalifikační předpoklady pro výkon práce zdravotních laborantů, že pracovní pozice „laborant, řidič“ byly u žalovaného zrušeny a nahrazeny pracovní pozicí „laborantka“ s kvalifikačními předpoklady v souladu se zákonem č. 96/2004 Sb. a že žalobkyně nemá pro výkon práce laborantky dostatečnou kvalifikaci, a tuto práci tedy nemůže vykonávat. Žalobkyně, která u žalovaného vykonávala v převážné části činnost laborantky a v případě dovolené či nemoci jiných zaměstnanců pracovala též jako řidič a svázela biologické vzorky, se dvakrát pokusila získat požadovanou kvalifikaci, ale zákonem předepsané studium nedokončila.

14. Závěr soudů, že důvodem výpovědi dané žalobkyni dopisem žalovaného ze dne 14. 11. 2011 byla skutečnost, že žalobkyně nesplňovala předpoklady stanovené právními předpisy (zákonem č. 96/2004 Sb.) pro výkon sjednané práce laboranta, je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (srov. ve vztahu k obdobné právní úpravě obsažené v předchozím zákoníku práce například rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 193/67, uveřejněný pod č. 34/1968 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 1968, sp. zn. 6 Cz 229/67, uveřejněný pod č. 39/1969 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 11. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1524/98, který byl uveřejněn pod č. 11/1999 v časopise Soudní judikatura) a není důvod, aby rozhodná právní otázka byla posouzena jinak.

15. V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď z důvodu nesplňování předpokladů stanovených právními předpisy pro výkon sjednané práce podle § 52 písm. f) zák. práce, jestliže zaměstnanec tyto předpoklady nesplňuje jen ve vztahu k některé z více sjednaných prací. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

č. 119

17. Projednávanou věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že se žalobkyně domáhá určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru ze dne 14. 11. 2011 – posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb. a č. 185/2011 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 29. 12. 2011 (dále jen „zák. práce“).

18. Podle § 52 písm. f) zák. práce může zaměstnavatel dát zaměstnanci výpověď, nesplňuje-li zaměstnanec předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce nebo nesplňuje-li bez zavinění zaměstnavatele požadavky pro řádný výkon této práce; spočívá-li nesplňování těchto požadavků v neuspokojivých pracovních výsledcích, je možné zaměstnanci z tohoto důvodu dát výpověď, jen jestliže byl zaměstnavatelem v době posledních 12 měsíců písemně vyzván k jejich odstranění a zaměstnanec je v přiměřené době neodstranil.

19. Ustanovení § 52 písm. f) umožňuje dát zaměstnanci výpověď mimo jiné z důvodu, že zaměstnanec nesplňuje předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce. Tento výpovědní důvod zaměstnavateli zajišťuje, že nemusí nadále zaměstnávat takovou fyzickou osobu, která není způsobilá konat sjednaný druh práce předepsaným způsobem. Předpoklady pro výkon určitého druhu práce stanoví právní předpisy v zájmu zajištění odpovídající kvality práce, zabezpečení ochrany života a zdraví zaměstnanců a dalších fyzických osob a dodržení dalších pravidel, jejichž zachování nemusí odpovídat jen zájmům zaměstnavatele, ale také širším (obecným) zájmům společnosti. Předpoklady pro výkon sjednané práce spočívají zejména v dosažení určitého vzdělání, stupně kvalifikace nebo určitých dovedností, v osvědčení znalostí zaměstnance složením stanovené zkoušky nebo jiným povinným přezkoušením anebo se týkají osoby zaměstnance. Pro podání výpovědi podle § 52 písm. f) zák. práce není významné, zda ke stanovení předpokladů došlo právním předpisem již před vznikem pracovního poměru, nebo teprve v době jeho trvání. Lze tedy dát úspěšně výpověď zaměstnanci, který nesplňuje předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce, i když tyto předpoklady byly právním předpisem stanoveny teprve v době trvání pracovního poměru zaměstnance a při vzniku tohoto pracovního poměru nebyly ještě právním předpisem vyžadovány (srov. závěry bývalého Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 1975, sp. zn. Cpjf 104/74, uveřejněné pod č. 51 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1975, které se týkají obsahově shodné právní úpravy v předchozím zákoníku práce). Nesplňování stanovených předpokladů pro výkon sjednané práce ovšem nemusí být časově omezeno. Výpovědní důvod tu může být dán delší dobu, než se zaměstnavatel rozhodne jej uplatnit; musí však trvat ještě v době, kdy byla výpověď z pracovního poměru podána (srov. právní názor

vyjádřený v rozsudku bývalého Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1976, sp. zn. 5 Cz 52/76, uveřejněném pod č. 38/1979 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

20. Sjednaná práce ve smyslu § 52 písm. f) zák. práce představuje druh práce, který má zaměstnanec pro zaměstnavatele vykonávat. Druh vykonávané práce je podstatnou náležitostí pracovní smlouvy [srov. § 34 odst. 1 písm. a) zák. práce], neboť vymezuje, jakou práci je zaměstnanec povinen vykonávat, a plnit tak jednu ze svých základních povinností vyplývajících z pracovního poměru [§ 38 odst. 1 písm. b) zák. práce]. Právní úprava umožňuje, aby druh práce byl sjednán tak, že je v pracovní smlouvě dohodnuto více druhů práce. V takovém případě může zaměstnavatel zaměstnanci přidělovat práci odpovídající kterémukoli z více sjednaných druhů a zaměstnanec je povinen takto přidělenou práci konat. Má-li zaměstnanec u zaměstnavatele podle sjednaných pracovních podmínek vykonávat více druhů práce a nesplňuje-li předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce ve vztahu k některému z nich, může zaměstnavatel zaměstnanci namísto práce, pro jejíž výkon nesplňuje předpoklady stanovené právními předpisy, přidělovat práci odpovídající tomu (těm) ze sjednaných druhů práce, kterého (kterých) se nesplňování předpokladů netýká. Zaměstnavatel totiž nemusí vůči zaměstnanci, s nímž sjednal více druhů práce, plnit svou povinnost přidělovat mu práci podle pracovní smlouvy [§ 38 odst. 1 písm. a) zák. práce] jen přidělováním všech sjednaných druhů práce současně; stačí, že zaměstnanci přiděluje práci odpovídající alespoň jednomu z nich. Může-li zaměstnavatel vzhledem ke sjednaným pracovním podmínkám přidělovat zaměstnanci jinou práci než tu, pro jejíž výkon nesplňuje předpoklady stanovené právními předpisy, není nesplňování těchto předpokladů důvodem k rozvázání pracovního poměru výpovědí zaměstnavatele, je-li zaměstnanec způsobilý konat předepsaným způsobem jinou z více sjednaných prací.

21. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že zaměstnavatel nemůže dát zaměstnanci výpověď z pracovního poměru z důvodu nesplňování předpokladů stanovených právními předpisy pro výkon sjednané práce podle § 52 písm. f) zák. práce, jestliže zaměstnanec tyto předpoklady nesplňuje jen ve vztahu k jednomu z více sjednaných druhů práce.

22. V projednávaném případě se žalobkyně v pracovní smlouvě ze dne 1. 10. 2001 zavázala vykonávat pro žalovaného práci laboranta a řidiče, tedy dva odlišné druhy práce (podle zjištění soudů žalobkyně vykonávala v převážné části práci laborantky a jako řidič pracovala jen v případě nepřítomnosti jiných zaměstnanců, kteří u žalovaného zajišťovali soz biologického materiálu). Dne 1. 4. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), který v § 9 upravil

podmínky odborné způsobilosti k výkonu povolání zdravotního laboranta. Vzhledem k tomu, že žalobkyně tyto podmínky nesplňovala, neboť neabsolvovala studium vyjmenované v § 9 uvedeného zákona, nesplňovala ode dne 1. 4. 2004 předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce laboranta. Protože jí však žalovaný podle sjednaných pracovních podmínek mohl přidělovat práci řidiče (druhou ze sjednaných prací), které se nesplňování předpokladů stanovených právními předpisy netýkalo, nebyl oprávněn – jak vyplývá z výše uvedeného – dát žalobkyni výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. f) zák. práce. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani to, že žalovaný práci řidiče v rozsahu odpovídajícím stanovené týdenní pracovní době pro žalobkyni neměl, neboť okolnost, že výkon práce zaměstnance není pro zaměstnavatele zcela nebo zčásti potřebný, může být důvodem pro snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivity práce nebo pro rozhodnutí zaměstnavatele o přijetí jiné organizační změny, vzhledem k níž se zaměstnanec stane nadbytečným [srov. § 52 písm. c) zák. práce], sama o sobě (bez dalšího) však nemůže vést – v souladu se zákonem – k rozvázání pracovního poměru výpovědí zaměstnavatele.

23. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Karlových Varech) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 120

Č. 120

Pracovněprávní vztahy, Zdravotnictví, Výpověď z pracovního poměru
§ 52 písm. c) zákona č. 262/2006 Sb., § 53 odst. 1 písm. a) zákona č. 262/2006 Sb.

Návrhem na ústavní ošetřování ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce je třeba rozumět doporučení ošetřujícího lékaře k přijetí do ústavní péče; není zapotřebí, aby doporučení konkretizovalo zařízení, v němž má ústavní ošetřování probíhat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 21 Cdo 968/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.968.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 12. 9. 2014, sp. zn. 83 Co 10/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 26. 10. 2011 žalovaný sdělil žalobci, že mu dává výpověď z pracovního poměru podle § 52 písm. c) zák. práce, neboť podle rozhodnutí vedení společnosti ze dne 20. 9. 2011 „dochází k nadbytečnosti pracovního místa z důvodu organizační změny platné k 31. 12. 2011“.
2. Žalobce se domáhal žalobou podanou u Okresního soudu v České Lípě dne 18. 6. 2012, aby bylo určeno, že uvedená výpověď z pracovního poměru je neplatná. Žalobu odůvodnil zejména tím, že již dne 28. 4. 2011 předložil žalovanému listinu z Ústavu chirurgie ruky a plastické chirurgie z V. nad J., že od 2. 11. 2011 bude v tomto ústavu přijat za účelem operace ruky. Uvedeného dne byl také přijat, z ústavního léčení byl propuštěn dne 5. 11. 2011 a jeho pracovní neschopnost trvala do 19. 2. 2012. Protože byl podle § 53 písm. a) zák. práce od podání návrhu na ústavní ošetření v ochranné době, je výpověď absolutně neplatná.
3. Okresní soud v České Lípě rozsudkem ze dne 9. 4. 2013, č. j. 48 C 15/2012-107 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 24 259 Kč k rukám advokátky JUDr. K. H. Ve věci samé vycházel ze zjištění, že na základě rozhodnutí prokuristy žalovaného ze dne 20. 9. 2011 došlo ke snížení počtu plánovačů zakázky střediska 9405 ze šesti na pět. K námitce, že výpověď byla dána v ochranné době, soud prvního stupně zdůraznil, že žalobci nebyl dán žádný návrh na ústavní ošetřování ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a)

zák. práce, neboť žalobce se sám objednal na operaci na jím vybrané pracoviště. „Ačkoli v současné době žádný právní předpis neřeší definici pojmu ústavního ošetřování a podávání návrhu na ně, soud, s ohledem na to, že ustanovení o zákazu výpovědi v době od podání návrhu na ústavní ošetřování se vyskytuje v nezměněné formě v zákoníku práce č. 65/1965 Sb., dále v § 114 zákona 99/1948 Sb. o národním pojištění, vycházel z definice ústavního ošetřování v době, kdy se toto ustanovení v zákoně objevilo, tedy z definice v léčebném řádu č. 255/1950, z něhož je zřejmé, že k ústavnímu ošetřování vysílá pacienta lékař nebo zdravotní pojišťovna v situaci, kdy mu ambulantně nelze poskytnout účelné ošetřování“. „Je zřejmé, že ustanovení § 53 zák. práce má řešit situaci výjimečnou, kdy dopad výpovědi na zaměstnance by byl zvlášť tíživý vzhledem k situaci, v níž se zaměstnanec nachází“. Takovou situaci však podle názoru soudu prvního stupně není čtyřdenní hospitalizace, kdy první den v poledne pacient na lékařské pracoviště nastupuje a čtvrtý den dopoledně je propuštěn do domácího ošetřování. Nejednalo se tedy o žádnou mimořádnou situaci, která by pacienta vyřadila z běžného života, ale o běžný lékařský zákrok. Mělo-li by se jednat o překážku výpovědi, musel by být dán stejný postup i v případě, jestliže by se jednalo například o estetické operace, „u kterých již rozhodně nelze hovořit o akutnosti či potřebnosti ústavního ošetřování“.

4. K odvolání žalobce Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 12. 9. 2014, č. j. 83 Cd 10/2014, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že určil, že výpověď ze dne 26. 10. 2011 je neplatná, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů 23 492 Kč k rukám advokáta JUDr. J. K. Vycházeje ze zjištění, že dne 14. 2. 2011 vydal ošetřující lékař „doporučení“, podle kterého by měl žalobce podstoupit operativní zákrok spojený s ústavním ošetřením, že žalobce podal žádost o operativní zákrok dne 15. 4. 2011 a že ústav rozhodl, že zákrok a hospitalizace proběhne od 2. 11. 2011, dovodil, že byla naplněna hypotéza § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce a že ode dne 14. 2. 2011 počala u žalobce tzv. ochranná lhůta, která uplynula až dne 19. 2. 2012 po ukončení pracovní neschopnosti. Jestliže v této době byla dne 31. 10. 2011 žalobci dána výpověď z pracovního poměru, je tato výpověď neplatná. Úvaha soudu prvního stupně o tom, že za ústavní ošetřování lze považovat pouze to ošetřování, ke kterému byly státními léčebnými a ošetřovacími ústavy přijímány osoby na „písemný poukaz pojišťovny nebo jejího lékaře“ ve smyslu § 198 odst. 1 zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, a čl. 29 odst. 1 vyhlášky Ústřední národní pojišťovny č. 255/1950 Ú.l.l., kterou se vydává léčebný řád, není správná, neboť při tomto svém výkladu soud prvního stupně zcela přehlédl legislativní vývoj a aktuální stav předpisů upravující postup při přijímání pacienta do ústavního ošetřování. Za těchto okolností „může mít tedy aktuálně návrh na ústavní ošetřování ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce buď formu doporučení, nebo návrhu ošetřujícího lékaře, nebo poukazu na

ošetření podle čl. 3 odst. 2 písm. o) přílohy č. 1 k vyhlášce č. 618/2006 Sb. Ošetřující lékař přitom v rámci doporučení (návrhu) nestanoví pacientovi povinnost hospitalizace v konkrétním ústavním zařízení. Zákon tedy umožňuje pacientovi, aby si sám zvolil, jaké ústavní zařízení lékařem doporučený zákrok provede (§ 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném do 31. 3. 2012). Podle názoru odvolacího soudu lze připustit, že za určitých okolností by ustanovení o ochranné lhůtě mohlo představovat natolik nepřiměřenou ochranu zaměstnance na úkor zaměstnavatele, že by se tato dostávala do kolize s dobrými mravy. Rozpor s dobrými mravy by bylo možné dovodit například v situaci, kdy mezi návrhem lékaře na ústavní ošetření a výpovědi z pracovního poměru uplynula delší doba, zaměstnavateli by nebylo známo, že ochranná doba běží, přičemž zaměstnanec by běh ochranné doby prodlužoval záměrně, nebo svou liknavostí, avšak o takovýto případ se v posuzované věci nejedná.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Namítal, že doporučení ošetřujícího lékaře není návrhem na ústavní ošetřování, neboť žalobce se sám objednal na operaci na jím vybrané pracoviště, kdy dal přednost renomovanému pracovišti s dlouhou čekací lhůtou. Žádný právní předpis v žádné době neřeší definici ústavního ošetřování a podávání návrhu na ústavní ošetřování. Ačkoliv odvolací soud upozorňuje na § 24 zákona č. 48/1997 Sb., zde se jedná o zcela jiné pojmy, a to pojem „ústavní péče“ a „doporučení k přijetí do ústavní péče“. Je tedy nezbytné vycházet z toho, že ustanovení o zákazu výpovědi v době podání návrhu na ústavní ošetřování se vyskytuje v nezměněné formě v zákoníku práce č. 65/1965 Sb., dále v § 114 zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, jakož i v definici „ústavního ošetřování“ v době, kdy se toto ustanovení v zákoně objevilo, tedy v definici uvedené v léčebném řádu č. 255/1950 Ú.1.l., z něhož vyplývá, že k „ústavnímu ošetřování“ vysílá pacienta lékař nebo zdravotní pojišťovna v situaci, kdy mu ambulantně nelze poskytnout účelné ošetřování. Listina z Ústavu pro chirurgii ruky, kterou předložil v důkazu žalobce a o níž od počátku řízení tvrdí, že je návrhem na ústavní ošetřování, jednoznačně nespňuje náležitosti tohoto návrhu, a nemohla tudíž založit běh ochranné doby. Podle názoru žalovaného ustanovení o ochranné lhůtě v daném případě představuje nepřiměřenou ochranu zaměstnance na úkor zaměstnavatele a dostává se do kolize s dobrými mravy. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu a žalobu na neplatnost výpovědi zamítl.

6. Žalobce uvedl, že úprava obsažená v § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce je součástí našeho právního řádu bez zásadních změn po dobu více než šedesát let. Její smysl je zcela jasný a logický, když brání tomu, aby zaměstnavatel končil

pracovní poměr v době pro zaměstnance zcela nejisté. V daném případě délka doby od obdržení poukazu do vlastní hospitalizace vycházela jen z rozhodnutí zdravotnického zařízení, nikoliv z liknavosti či úmyslu žalobce.

č. 120

III. Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 občanského soudního řádu a že věc je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1. 1. 2014 – posoudit (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno, že žalobce pracoval u žalovaného na základě pracovní smlouvy jako plánovač zakázek. Dne 14. 2. 2011 uvedl lékař MUDr. J. Z. závěrem vyšetření „Dop.: Ad ortopedie či chirurgie k objednání oper.“. Na základě žádosti žalobce ze dne 15. 4. 2011 Ústav chirurgie ruky ve V. nad J. stanovil dne 20. 4. 2011 žalobci „termín nástupu do ústavu“ na den 2. 11. 2011. Po operaci dne 3. 11. 2011 byl žalobce dne 5. 11. 2011 z ústavu propuštěn; jeho pracovní neschopnost trvala od 2. 11. 2011 do 19. 2. 2012. Dopisem ze dne 26. 10. 2011 žalovaný sdělil žalobci, že mu dává výpověď „podle § 52 písm. c) zák. práce z důvodu, že dle rozhodnutí vedení společnosti ze dne 20. 9. 2011 dochází k nadbytečnosti pracovního místa z důvodu organizační změny platné k 31. 12. 2011“. Žalobce převzal výpověď dne 31. 10. 2011 a dne 1. 11. 2011 sdělil žalovanému, že s výpovědí nesouhlasí.

11. Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodování soudů mimo jiné významné vyřešení právní otázky, zda žalobce v době, kdy dostal výpověď z pracovního poměru, byl v ochranné době ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce, tj. v době „od podání návrhu na ústavní ošetřování nebo od nástupu lázeňského léčení až do dne jejich ukončení“. Vzhledem k tomu, že uvedená otázka hmotného práva

dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu řešena a že její posouzení bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

č. 120

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá určení neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, která mu byla doručena dne 31. 10. 2011 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění účinném do 29. 12. 2011, tj. předtím, než nabyl účinnosti zákon č. 466/2011 Sb., kterým se zrušuje zákon č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a mění související zákony (dále jen „zák. práce“).

14. Podle § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce zaměstnavatel nesmí dát zaměstnanci výpověď v ochranné době, to je v době, kdy je zaměstnanec uznán dočasně práce neschopným, pokud si tuto neschopnost úmyslně nepřivodil nebo nevznikla-li tato neschopnost jako bezprostřední následek opilosti zaměstnance nebo zneužití návykových látek, a v době od podání návrhu na ústavní ošetřování nebo od nástupu lázeňského léčení až do dne jejich ukončení; při onemocnění tuberkulózou se tato ochranná doba prodlužuje o 6 měsíců po propuštění z ústavního ošetřování,

15. Zákaz rozvázat pracovní poměr výpovědí v ochranné době vymezené v § 53, vztahující se pouze na zaměstnavatele, má za následek, že v průběhu ochranné doby zaměstnavatel nemůže dát zaměstnanci platnou výpověď; případné rozvázání pracovního poměru výpovědí ze strany zaměstnavatele v ochranné době je vůči zaměstnanci právně neúčinné, a to i v případě, že zaměstnavatel, popř. zaměstnanec, nemá vědomost o tom, že ochranná doba již začala běžet. Za tohoto stavu se posouzení věci koncentruje na otázku, zda výpověď byla žalobci doručena v ochranné době vymezené v § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce, neboť návrhem na ústavní ošetřování bylo již doporučení MUDr. J. Z. ze dne 14. 2. 2011.

16. Pro posouzení platnosti výpovědi z hlediska § 53 zák. práce je rozhodující stav, který je tu v době, kdy byla dána výpověď, tj. kdy byla výpověď doručena zaměstnanci. V případě § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce je rozhodující dobou z tohoto hlediska den, kdy bylo rozhodnuto o tom, že zaměstnanec je dočasně neschopen vykonávat pro nemoc nebo úraz dosavadní zaměstnání, popřípadě den, kdy byl podán návrh na jeho ústavní ošetřování nebo mu bylo povoleno lázeňské léčení (srov. Závěry k výkladu některých ustanovení zákoníku práce, Prz 35/67 a Cpj 31/67, uveřejněné ve Sborníku Nejvyššího soudu o občanském soudním

řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních III, SEVT, Praha 1980, s. 59). Ochranná doba vztahující se k ústavnímu ošetřování zaměstnance tedy začíná běžet dnem, kdy byl podán návrh na toto ústavní ošetřování.

č. 120

17. Co se však rozumí návrhem na ústavní ošetřování, zákon neupřesňuje. Soud prvního stupně „s ohledem na to, že ustanovení o zákazu výpovědi v době od podání návrhu na ústavní ošetřování se vyskytuje v nezměněné formě v zákoníku práce č. 65/1965 Sb., dále v § 114 zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, vycházel z definice ústavního ošetřování v době, kdy se toto ustanovení v zákoně objevilo, tedy z definice v léčebném řádu č. 255/1950“. Odvolací soud však tomuto řešení vytýká, že „přehlíží legislativní vývoj a aktuální stav předpisů upravujících postup při přijímání pacienta do ústavního ošetřování“, a dovozuje, že „může mít tedy aktuálně návrh na ústavní ošetřování ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce buď formu doporučení, nebo návrhu ošetřujícího lékaře“.

18. Je skutečností, že pojem „návrh na ústavní ošetřování“ obsažený v § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce se vykytuje (vyskytoval) v českém právním řádu převážně v souvislosti se zákazem skončení pracovního poměru nebo zákazem skončení služebního vztahu [ve služebně právních vztazích srov. kupříkladu § 20 odst. 1 písm. d) zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, § 102 odst. 1 písm. b) zákona č. 100/1970 Sb., o služebním poměru příslušníků Sboru národní bezpečnosti, § 42 odst. 1 písm. b) zákona 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, aj.]. V pracovněprávních vztazích v užším slova smyslu byla obsahově shodná právní úprava obsažena již v § 48 odst. 1 písm. a) zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, a ještě dříve v § 114 odst. 2, 3 zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění.

19. Ústavní ošetřování podle zákona č. 99/1948 Sb. bylo jednou z věcných dávek nemocenského pojištění [§ 26 odst. 2 bod 1. písm. b)], kdy pojištěnci a rodinní příslušníci měli, bylo-li toho třeba, namísto a v rozsahu ošetřování mimoústavního nárok na bezplatné léčení a ošetřování ve veřejném ústavu léčebném a ošetřovacím, a mohlo jim být poskytnuto ošetřování také v neveřejných léčebných a ošetřovacích ústavech a na univerzitních klinikách (srov. § 28 odst. 1 a 2 zákona č. 99/1948 Sb.). Na základě zmocnění daného § 28 odst. 3 zákona č. 99/1948 Sb. pak byla vydána vyhláška Ústřední národní pojišťovny č. 255/1950 Ú.1.1., kterou se vydává léčebný řád, který vedle vymezení „ústavního ošetřování v nemoci“ v čl. 29 stanovil v čl. 31 odst. 2, že „k nastoupení ústavního ošetřování podle čl. 29 je zásadně třeba:

a) návrhu smluvního lékaře; v případech první pomoci není návrhu lékaře třeba,

b) písemného poukazu vystaveného pojišťovnou nebo jejím smluvním lékařem; předchozího poukazu není třeba, hrozí-li nebezpečí z prodlení, jde-li o vážnější onemocnění v noci, o ohrožení života, nebo jde-li o onemocnění nakažli-

vou nemocí podle zákona č. 60/1948 Sb., o potírání nemocí přenosných na lidi, nebo jde-li o onemocnění tuberkulosou podle zákona č. 61/1948 Sb., o některých ochranných opatřeních proti tuberkulose.

c) souhlasu nemocného (u osob mladších 18 let jejich zákonného zástupce, nebo v naléhavých případech přednosta domácnosti) kromě případů uvedených v odstavci 1“.

č. 120

20. Odvolacímu soudu je třeba přisvědčit, že z této úpravy překonané dalším vývojem nelze bezprostředně vycházet, a že je proto zapotřebí dále zkoumat, jaký význam lze přiznat z hlediska jeho obsahu (smyslu a účelu) pojmu „návrh na ústavní ošetřování“ obsaženém v § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce v době, kdy byla výpověď podána.

21. Na základě § 9 odst. 1 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (ve znění účinném do 31. 3. 2012), občanům příslušelo právo na poskytování zdravotní péče podle ustanovení tohoto zákona, zákona o všeobecném pojištění a předpisů vydaných k jejich provedení a zákona o ochraně veřejného zdraví. Zaměstnanec mohl být hospitalizován (přijat do ústavní péče) především na základě zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (ve znění účinném do 31. 12. 2011); vyžadoval-li to zdravotní stav pojištěnce, poskytla se mu hrazená péče formou péče ústavní. Ústavní péčí se rozuměla péče v nemocnicích a v odborných léčebných ústavech (srov. § 23 cit. zákona). Do ústavní péče jsou pojištěnci přijímáni zpravidla na doporučení ošetřujícího lékaře. Ošetřující lékař zasílá s doporučením k přijetí do ústavní péče též písemné odůvodnění a důležité zdravotní údaje včetně výsledků předem provedených vyšetření a informace o provedeném léčení. Do odborných léčebných ústavů jsou pojištěnci přijímáni na základě návrhu ošetřujícího lékaře; tato podmínka nemusí být splněna při přijetí do psychiatrické léčebny (srov. § 24 odst. 1 cit. zákona).

22. Z porovnání obou právních úprav vyplývá, že z hlediska obsahu ústavní péče jako takové zde není zásadního rozdílu, neboť právo na tuto péči příslušelo v zásadě tehdy, jestliže ambulantní (dříve mimoústavní) péče nebyla dostačující, kdy – jak dovolatel výstižně uvádí – pacientovi „ambulantně nelze poskytnout účelné ošetřování“ (srov. též § 18 zákona č. 20/1966 Sb. ve znění účinném do 31. 3. 2012). S jeho názorem, který, vycházející z dřívější právní úpravy, klade důraz na formální náležitosti „návrhu“ na ústavní ošetřování, však nelze vyslovit souhlas.

23. Námitce, že v řízení předložená listina „jednoznačně nesplňuje náležitosti návrhu na ústavní ošetřování, a tudíž nemohla založit běh ochranné doby“, by bylo možné přisvědčit, kdyby pro posouzení věci byla významná právní úprava vycházející ze zákona č. 99/1948 Sb. a zejména z kogentní úpravy vyhlášky č. 255/1950 Ú.I.I., kde se předepsané náležitosti, především návrh smluvního lékaře, vyžadovaly „zásadně“. Úprava účinná ke dni podání výpovědi ale před-

pokládá hospitalizaci pacienta – jak k tomuto závěru dospívá též odvolací soud – na základě doporučení či návrhu ošetřujícího lékaře, aniž stanoví další formální požadavky.

č. 120

24. Z obsahu spisu vyplývá, že takové doporučení vystavil dne 14. 2. 2011 lékař MUDr. J. Z. na závěr provedeného vyšetření žalobce, když uvedl „Dop.: Ad ortopedie či chirurgie k objednání oper. Kontrola po oper.“. Okolnost, že své doporučení nesměřoval na konkrétní zařízení, není významná, neboť na rozdíl od dřívějšího postupu není třeba vydávat „písemný poukaz vystavený smluvním lékařem“, a je výrazem realizace práva svobodné volby lékaře, jestliže je volba ústavu, jemuž pacient důvěřuje a který operaci provede, ponechána přímo na pacientovi. Systém zdravotní péče poskytovaný zdravotnickými zařízeními v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy by bezpochyby umožňoval zajistit občanům srovnatelnou kvalitní lékařskou péči třeba přímo na základě úvahy ošetřujícího lékaře. Vzhledem k tomu však, že léčení nelze redukovat pouze na věcnou stránku vlastní reparační zdravotního poškození, neboť pro jeho úspěšný průběh je významná i subjektivní důvěra pacienta v lékaře (popřípadě v ústav, kde lékař působí), je proto jedním z oprávnění, které zákon zaručuje všem občanům bez rozdílu, právo na svobodnou volbu lékaře (srov. § 9 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu). Okolnost, zda je v časových možnostech zvoleného lékaře (ústavu) provést doporučenou operaci okamžitě, anebo s časovým odstupem, nemůže toto právo krátkit ani jakkoli modifikovat.

25. Namítá-li odvolatel konečně, že „v daném případě představuje ustanovení o ochranné lhůtě nepřiměřenou ochranu zaměstnance na úkor zaměstnavatele a dostává se do kolize s dobrými mravy“, potom přehlíží, že za situace, kdy lékař žalobci operaci doporučil a žalobce v rámci svobodné volby lékaře zvolil ústav, který operaci provede několik měsíců předtím, než zaměstnavatel (žalovaný) vůbec rozhodl o organizační změně, lze stěží úspěšně dovozovat, že ze strany žalobce došlo k zneužití výkonu práva na úkor žalovaného.

26. Vzhledem k uvedenému je namístě závěr, že návrhem na ústavní ošetřování ve smyslu § 53 odst. 1 písm. a) zák. práce je třeba rozumět doporučení ošetřujícího lékaře k přijetí do ústavní péče; není zapotřebí, aby doporučení konkretizovalo zařízení, v němž má ústavní ošetřování probíhat.

27. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelem tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou (další) vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř. zamítl.

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 42** Die Höhe des Verzugszins wurde bis zum 31. 12. 2013 gemäß § 517 Abs. 2 des BGB (Gesetz Nr. 40/1964 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften) per Regierungsverordnung Nr. 142/1994 Slg. festgelegt, die schrittweise durch die Regierungsverordnungen Nr. 163/2005 Slg., Nr. 33/2010 Slg. und Nr. 180/2013 Slg. novelliert wurden. Für die Höhe des Verzugszins ist daher der in jenem Zeitraum wirksame Wortlaut der Regierungsverordnung entscheidend, in dem es zum Verzug gekommen ist. Mit Wirksamkeit ab dem 1. 7. 2010 entsprach die Höhe des Verzugszins gemäß § 1 der zitierten Verordnung der jährlichen Höhe des Reposatzes, der von der Tschechischen Nationalbank für den letzten Tag desjenigen Kalenderhalbjahres festgelegt wurde, das dem Kalenderhalbjahr vorausging, in dem es zum Verzug gekommen ist, jeweils erhöht um sieben Prozentpunkte (im Wortlaut der Regierungsverordnung Nr. 33/2010 Slg.), bzw. erhöht um acht Prozentpunkte (im Wortlaut der Regierungsverordnung Nr. 180/2013 Slg.). Aus den Übergangsbestimmungen der Regierungsverordnungen Nr. 33/2010 Slg. (Art. II) und Nr. 180/2013 Slg. (Art. II, Abs. 1) geht hervor, dass die Höhe des Verzugszins für die gesamte Verzugsdauer unverändert blieb, und dies ohne Rücksicht auf eine eventuell folgende Änderung des Reposatzes. Dies gilt auf ähnliche Weise für die Höhe des Verzugszins gemäß § 1970 BGB (Gesetz Nr. 89/2012 Slg., im Wortlaut des Gesetzes Nr. 460/2016 Slg.), wenn sich diese Höhe an die Regierungsordnung Nr. 351/2013 Slg. hält.
- Nr. 43** Der Umstand, dass die Ehegattin eines Richters, der in der Strafsache eines Angeklagten entscheidet, als Rechtsanwältin in einem zivilrechtlichen Streit die Gegenpartei des Angeklagten vertritt, der nicht mit dem Gegenstand des entsprechenden Strafverfahrens zusammenhängt, bedingt nicht ohne Weiteres den Ausschluss des Richters gemäß § 30, Abs. 1 der StPO; ebenso wenig darf der Ausschluss damit begründet werden, der nahe Verwandte des Richters habe im Rahmen seines Berufes Kontakt mit dem Angeklagten gehabt, sofern dieser Umstand keine Zweifel betreffs der Befangenheit des Richters aufgrund des in dieser Bestimmung vorausgesetzten Verhältnisses aufgeworfen hat.
- Nr. 44** Bei der Lösung von Verfahrenshindernissen der Rechtskraft von Entscheidungen mit Wirkung, welche die Einstellung der Strafverfolgung gemäß § 11 Abs. 1 Buchst. j) der StPO [ab dem 1. 7. 2017, gemäß Buchst. m) der StPO] zur Folge haben, muss bei der Straftat der Steuerhinterziehung, der Vorenthaltung von Sozialversicherungsbeiträgen und sonstigen pflichtigen Abgaben gemäß § 241, Abs. 1 des StGB, im Falle der Vorenthaltung von Sozialversicherungsbeiträgen und Beiträgen zur staatlichen Beschäftigungspolitik sowie Krankenversicherungsbeiträgen bei der Beurteilung des Charakters der laut § 20, Gesetz Nr. 589/1992 Slg., über Sozialversicherungsbeiträge und Beiträge zur staatlichen Beschäftigungspolitik, im Wortlaut späterer Vorschriften und gemäß § 18, Gesetz Nr. 592/1992 Slg., über Krankenversicherungsbeiträge, im Wortlaut späterer Vorschriften, für deren Vorenthaltung (Hinterziehung) auferlegten Sanktionen berücksichtigt werden, dass dies mit Verzugszins vergleichbar ist und daher nicht den Charakter einer Sanktion im

Sinne der sog. Engel-Kriterien hat (siehe Urteil des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte in der Sache A und B gegen Norwegen vom 15. 11. 2016, die Beschwerden Nr. 24130/11 und Nr. 29758/11, sowie der Beschluss des Großen Senats des Obersten Gerichts vom 4. 1. 2017, Akt.-Zchn. 15 Tdo 832/2016, der unter Nr. 15/2017 Sbd. von Strafentsch. publiziert wurde).

Nr. 45 Wenn der Angeklagte einen Verteidiger hat, der für ihn Berufung einlegt, welche die Erfordernisse des Berufungsinhalts (§ 249 Abs. 1 StPO) nicht erfüllt, ruft der Senatsvorsitzende gemäß § 251 Abs. 1 StPO lediglich den Verteidiger des Angeklagten zur Behebung der Mängel auf.

Nr. 46 I. Der Befund daktyloskopischer, dem Angeklagten gehörender Spuren stellt einen indirekten Beweis dar. Aus diesem Grund gilt – wenn kein direkter Beweis vorhanden ist, muss er durch weitere indirekte Beweise ergänzt werden, die alle zusammen ein logisches, ungestörtes und komplexes System indirekter, sich gegenseitig ergänzender und an sich anknüpfender Beweise bilden, die in ihrer Gesamtheit übereinstimmend und eindeutig Tatsachen beweisen, die in einem solch ursächlichen Zusammenhang zu der zu beweisenden Tatsache stehen, dass sie eine eindeutige Schlussfolgerung zulassen und gleichzeitig die Möglichkeit anderer Schlussfolgerungen ausschließen.

II. Laut § 314g, Abs. 2 der StPO gilt folgendes: wenn ordentlich und rechtzeitig Einspruch gegen einen Strafbefehl eingereicht wurde, dann wird der Strafbefehl aufgehoben und der Einzelrichter ordnet in dieser Sache eine Hauptverhandlung an, wobei der Einzelrichter bei der Erörterung der Sache in der Hauptverhandlung weder an die im Strafbefehl enthaltene rechtliche Qualifikation, noch die Art und Bemessung der Strafe gebunden ist.

Der Grundsatz des Verbots Reformatio in peius kommt hierbei zwar allgemein nicht zur Anwendung, allerdings darf auch die Auferlegung einer härteren Strafe nicht auf der Willkür des Gerichts basieren, sondern muss den ermittelten Tatsachen entsprechen. Die Auferlegung einer härteren Strafe muss vom festgestellten Tatbestand gestützt und vom Gericht hinreichend begründet werden (§ 125 Abs. 1 StPO).

Nr. 47 Zur Beurteilung, ob sich ein Straftäter durch Nichterfüllung der Unterhaltspflicht gegenüber seinen Kindern eines oder mehrerer Vergehen der Vernachlässigung der Unterhaltspflicht gemäß § 196 StGB hat zu Schulden kommen lassen, ist die Anzahl der Erziehungsmilieus entscheidend, in denen sich diese Kinder befinden (beispielsweise bei verschiedenen Müttern, verschiedenen Pflegeeltern, bzw. verschiedenen Erziehungsheimen).

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

Nr. 107 Die geteilte Zuständigkeit (Befugnis) gemäß § 8 ZPO, in dem zum 31. 12. 2013 wirksamen Wortlaut, konnte lediglich von Gesetzes wegen und nicht kraft der Satzung von Bürgervereinigungen festgelegt werden.

Nr. 108 Als objektiver Umstand, die einen Kläger daran hindern könnte, im Strafvollzug zu arbeiten, darf nicht der Umstand angesehen werden, dass der Kläger eine große Anzahl von Gerichtsstreitigkeiten eröffnet, sofern ein großer Teil der vom Kläger eröffneten und geführten Streitigkeiten streitsüchtige Fälle sind, die auf dem Querulanten-tum des Klägers beruhen, die gewöhnlich mit dem Misserfolg des Klägers enden. Die Vermögenslosigkeit des Klägers aufgrund fehlender Einkünfte darf in solch einem Fall nicht als Grund angesehen werden, ihn von der Pflicht zur Entrichtung der Gerichtsgebühren zu befreien.

- Nr. 109** Der Staat vergütet dem bestellten Rechtsanwalt in Einklang mit § 140 Abs. 2 der ZPO die Barausgaben für die geleisteten Rechtsdienstleistungen prinzipiell für die gesamte Dauer, binnen derer er als Vertreter des Teilnehmers bestellt war. Es ist nicht möglich, die rückwirkende Wirksamkeit einer Entscheidung über die Aufhebung des Beschlusses über die Bestellung eines Vertreters (§ 30 der ZPO) zuzuerkennen und dies auch dann nicht, wenn dem vertretenen Teilnehmer die vorher zuerkannte Befreiung von den Gerichtsgebühren rückwirkend aberkannt wurde (§ 138 ZPO).
- Nr. 110** Sofern die Vollstreckung einer Fremdenscheidung der Regelung laut § 14 bis § 16 von Gesetz Nr. 91/2012 Slg., über das internationale Privatrecht unterliegt, darf diese lediglich per (gerichtlicher) Vollstreckung erfolgen, wobei die Zwangsvollstreckung kraft Gesetz Nr. 120/2001 Slg., über Gerichtsvollzieher und Zwangsvollstreckungstätigkeit (Zwangsvollstreckungsordnung) und die Änderung sonstiger Gesetze, in solch einem Fall lediglich laut der Fremdenscheidung durchgeführt werden darf, die aufgrund einer besonderen Entscheidung des tschechischen Gerichts laut § 16, Abs. 2, Gesetz Nr. 91/2012 Slg., also per Urteil anerkannt wurde, das begründet werden muss.
- Nr. 111** Staatliche Behörden, die nicht für die Unterstützung durch Hebammen bei der Hausgeburt sorgen, lassen sich keinen Missstand in der Verwaltungstätigkeit zuschulden kommen und verletzen hierdurch auch nicht das Recht der EU, denn weder aus tschechischen Rechtsvorschriften, noch aus Artikel 8 des Europäischen Abkommens über den Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten, noch aus Richtlinie des Rates der Europäischen Gemeinschaften (80/155/EWG) geht die Pflicht des Staates hervor, schwangeren Frauen bei der Hausgeburt die Hilfe von Hebammen zu gewährleisten.
- Nr. 112** Bei der Beurteilung der Angemessenheit der Verfahrensdauer bleibt die Dauer des Verfahrens über die Genehmigung der Wiederaufnahme (des Verfahrens) unberücksichtigt.
- Nr. 113** Die Schlussfolgerung, die unangemessene Dauer des Verwaltungsverfahrens habe dem Verfahrensteilnehmer immateriellen Schaden zugefügt, ist dann statthaft, wenn es im Verwaltungsverfahren um einen Streit über ein Recht oder eine Verpflichtung geht, die reell und ernsthaft sind und deren Entscheidung direkten Einfluss auf die Existenz, den Umfang oder die Art und Weise der Ausübung des entsprechenden Rechtes oder der Verpflichtung in dessen Verhältnissen hat, sofern dieses Recht oder diese Verpflichtung auf innerstaatlichem Recht beruhen und privatrechtlichen Charakters sind.
Wenn die Verwaltungsbehörde im Verwaltungsverfahren ihre Verpflichtung verletzt hat, binnen einer gesetzlich festgelegten Frist eine Handlung zu tätigen oder Entscheidung zu erlassen, geht es zwar um einen Missstand in der Verwaltungstätigkeit im Sinne des § 13, Abs. 1 von Gesetz Nr. 82/1998 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften), aber die widerlegbare Vermutung der Schadensentstehung kommt nicht zur Anwendung.
- Nr. 114** Die Übernahme der Wechselschuld durch eine Drittperson aufgrund eines gemäß der Bestimmung des § 531, Abs. 1 des BGB abgeschlossenen Vertrags ist nicht fähig, eine Änderung in der Person des Wechselschuldners herbeizuführen; sie begründet jedoch den relativen Einwand, kraft sich der Wechselschuldner seiner Pflicht, den Wechsel zu zahlen, erwehren kann.
- Nr. 115** Ein Wechselbürge, der einen Wechsel eingelöst hat, erwirbt keinerlei Rechte gegenüber weiteren Bürgen, die für den gleichen Schuldner (Aussteller des eigentlichen Wechsels) bürgen.

Die innere Beziehung unter solchen Wechselbürgen, die nicht den Charakter einer Wechselbeziehung hat, hält sich an die Regeln der Bestimmungen des § 511 Abs. 2 und 3 des BGB.

- Nr. 116** Genauso wenig wie der Insolvenzverwalter ist der in Entschuldung befindliche Schuldner, der die Echtheit einer nicht durchführbaren Forderung eines angemeldeten Gläubigers angefochten hat, eine zur Einreichung der Inzidenzklage über diese Anfechtung legitimierte Person. Wenn er solch eine Klage dennoch einreicht, wird sie vom Insolvenzgericht abgelehnt (bzw. muss sie abgelehnt werden) (§ 160 Abs. 4, Insolvenzgesetz).

Dass der Schuldner (genauso, wie der Insolvenzverwalter) verpflichtet sind, die Forderungen angemeldeter Gläubiger spätestens bis zum Abschluss der Überprüfungsverhandlung anzufechten, bei der sie geprüft worden ist (§ 190 bis § 192 des Insolvenzgesetzes), daran ändert sich auch durch die in § 410 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes enthaltenen Neuregelung nichts.

- Nr. 117** Die Bestimmung des § 242 des Insolvenzgesetzes enthält die separate Regelung vorsätzlich benachteiligender Rechtshandlungen des Schuldners. Die Beurteilung, ob der Schuldner in den vorangegangenen 5 Jahren vor Eröffnung des Insolvenzverfahrens absichtlich benachteiligender Rechtsakte getätigt hat (§ 242 Abs. 3 des Insolvenzgesetzes), ist nicht von der Prüfung der in der Bestimmung des § 240 des Insolvenzgesetzes enthaltenen Voraussetzungen abhängig, in welcher die Unwirksamkeit derartiger, benachteiligender Rechtshandlungen geregt ist, die der Schuldner ohne angemessene Gegenleistung getätigt hat. Voraussetzung zur Anwendung der Bestimmung des § 242 des Insolvenzgesetzes auf im Zeitraum von 5 Jahren vor Eröffnung des Insolvenzverfahrens getätigte Rechtshandlungen des Schuldners ist somit nicht die Anforderung, dass es um einen Rechtshandlung ging, die vom Schuldner in der Zeit getätigt wurde, als er in Insolvenz war oder dass es um eine Rechtshandlung ging, die zum Bankrott des Schuldners geführt hat.

- Nr. 118** Im Sinne der Bestimmung des § 389 Abs. 2 Buchst. b) des Insolvenzgesetzes stellt eine Schuld aus unternehmerischen Tätigkeit auch dann kein Hindernis zur Abwicklung der Insolvenz oder drohenden Insolvenz dar, wenn es um die Forderung eines Gläubigers geht, die nach Abschluss des Insolvenzverfahrens, in welchem das Insolvenzgericht den Konkurs auf das Vermögen des Schuldners gemäß § 308 Abs. 1 Buchst. c) oder d) des Insolvenzgesetzes aufgehoben hat, deshalb unbefriedigt geblieben ist, weil sie vom Gläubiger überhaupt nicht angemeldet oder als Forderung gegen die Vermögensmasse geltend gemacht worden ist (§ 169 des Insolvenzgesetzes), oder deshalb, weil es um eine Forderung ging, die im Rahmen des Insolvenzverfahrens nicht befriedigt wird.

- Nr. 119** Der Arbeitgeber darf einem Arbeitnehmer dessen Arbeitsverhältnis nicht aufgrund der Nichterfüllung der in den Rechtsvorschriften gemäß der Bestimmung des § 52 Buchst. f) des AGB festgelegten Voraussetzungen kündigen, wenn dieser Arbeitnehmer diese lediglich in Bezug auf eine von mehreren vereinbarten Arbeiten nicht erfüllt.

- Nr. 120** Unter dem Vorschlag zur stationären Behandlung im Sinne der Bestimmung des § 53 Abs. 1, Buchst. a) des AGB ist die Empfehlung des behandelnden Arztes zur Annahme zur stationären Pflege und Betreuung zu verstehen; hierzu ist nicht erforderlich, dass diese Empfehlung die konkrete Einrichtung enthält, in welcher die Behandlung erfolgen soll.

Popularisierungstichworte:

- 23 Cdo 3200/2015 – Geteilte Zuständigkeit (Befugnis) laut der Satzung von Vereinigungen.
- 30 Cdo 3877/2014 – Gründe zur Befreiung von der Pflicht zur Entrichtung von Gerichtsgebühren bei in Strafvollzug befindlicher Personen.
- 25 Cdo 4066/2015 – Rückwirkende Wirkung von Entscheidungen über die Aufhebung des Beschlusses zur Bestellung eines Vertreters.
- 20 Cdo 1349/2016 – Vollstreckung durch fremdländische Gerichte
- 30 Cdo 3598/2014 – Betreuung durch Hebammen bei der Hausgeburt.
- 30 Cdo 2780/2015 – Wiederaufnahme von Verfahren und staatliche Schadenshaftung.
- 30 Cdo 344/2014 – Staatliche Haftung für Schäden durch Verschleppung von Verwaltungsverfahren.
- 29 Cdo 3207/2013 – Schuldenübernahme durch Drittpersonen.
- 29 Cdo 2653/2015 – Ansprüche eines Wechselbürgen, der einen Wechsel eingelöst hat.
- 29 ICdo 45/2014 – Position eines in Entschuldung befindlichen Schuldners, der die Echtheit einer nicht durchführbaren Forderung eines angemeldeten Gläubigers anfechtet.
- 29 ICdo 44/2014 – Vorsätzlich benachteiligende Rechtshandlungen von Schuldnern.
- 4 VSOL 1268/2016 – Schulden aus unternehmerischer Tätigkeit und Abwicklung der Insolvenz oder drohenden Insolvenz durch Entschuldung.
- 21 Cdo 3240/2015 – Kündigung von Arbeitsverhältnissen und Nichterfüllung von Voraussetzungen lediglich in Bezug auf eine von mehreren vereinbarten Arbeitsarten.
- 21 Cdo 968/2015 – Stationäre Pflege und Betreuung im Sinne des § 53 Abs. 1 Buchst. a) des AGB.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 42** Until 31 December 2013, the amount of interest on delayed payment was determined pursuant to Section 517(2) of the Civil Code (Act No. 40/1964 Coll., as amended) by Government Regulation No. 142/1994 Coll., which was gradually amended by Government Regulations Nos. 163/2005 Coll., 33/2010 Coll., and No. 180/2013 Coll. As regards the amount of interest on delayed payment, the wording of the government regulation valid at the time of the debtor's default is decisive. With effect from 1 July 2010, the amount of interest on delayed payment in accordance with Section 1 of the above mentioned government regulation corresponded to the repo rate determined by the Czech National Bank for the last day of the calendar half year preceding the calendar half year, in which the default occurred, increased by seven percentage points (in the wording of Government Regulation No. 33/2010 Coll.), respectively increased by eight percentage points (in the wording of Government Regulation No. 180/2013 Coll.). The temporary provisions of Government Regulation No. 33/2010 Coll. (Art. II) and No. 180/2013 Coll. (Art. II Para. 1) imply that the amount of interest on delayed payment remained unchanged throughout the default regardless of any conceivable change of the repo rate.
The same applies accordingly to the amount of interest on delayed payment pursuant to Section 1970 of the Civil Code (Act No. 89/2012 Coll. in the wording of Act No. 460/2016 Coll.) if the amount conforms to Government Regulation No. 351/2013 Coll.
- No. 43** The fact that the wife of a judge, who is deciding a criminal case of an accused, is representing the counterparty of the accused as a legal counsel in a civil dispute, which is not associated with the subject of the given criminal proceedings, does not by itself lay grounds for the exclusion of the judge in accordance with Section 30(1) of the Code of Criminal Procedure. The exclusion cannot be grounded on the mere circumstance that the judge's close relative has also come into contact with the accused while pursuing their occupation provided that the same circumstance does not give rise to doubts on bias due to a relationship presumed in this provision.
- No. 44** When resolving a *res iudicata* with *ne bis in idem* effects and consequences resulting in the discontinuance of criminal prosecution pursuant to Section 11(1)(j) of the Code of Criminal Procedure [pursuant to letter m) from 1 July 2017 of the Code of Criminal Procedure], particularly as regards the criminal offence of non-payment of tax, social security insurance contributions and similar statutory payments under Section 241(1) of the Penal Code, in the case of non-payment of statutory social security insurance contributions, contribution to the state employment policy, and health insurance contributions, when adjudging the character of penalty imposed for the non-payment of the same in accordance with Section 20 of Act No. 589/1992 Coll., on Social Security Insurance Contributions and the Contribution to the State Employment Policy, as amended, and in accordance with Section 18 of Act No. 592/1992 Coll., on General Health Insurance Contributions, as amended, it is necessary to take into account that the penalty is comparable to interest on

delayed payment and as such, it does not have the character of a criminal sanction within the meaning of the so-called “Engel criteria” (see judgment of the European Court of Human Rights in the case of A and B v. Norway of 15 November 2016, applications Nos. 24130/11 and 29758/11 and the resolution of the Grand Chamber of the Criminal Collegium of the Supreme Court of 4 January 2017, file No. 15 Tdo 832/2016, published under No. 15/2017 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

- No. 45** If an accused has a defence counsel who lodges, on behalf of the accused, an appeal that does not fulfil the requirements on the content of an appeal (Section 249(1) of the Code of Criminal Procedure), the senate chairperson shall send a notice demanding the removal of the appeal defects in accordance with Section 251(1) of the Code of Criminal Procedure only to the defence counsel of the accused.
- No. 46** I. The finding of a dactyloscopic traces belonging to the accused represents indirect evidence. Therefore, if there is no direct evidence against the accused, it is necessary to provide additional indirect evidence that collectively forms a logical, undisturbed and complete set of indirect evidence mutually complementing and interconnected with each other and that congruently and reliably proves facts, the causal relationship of which with the demonstrated fact allows only one conclusion and concurrently excludes any other conclusion.
- II. In accordance with Section 314g(2) of the Code of Criminal Procedure, if a protest is lodged against a criminal order in a due and timely manner, the criminal order is thereby cancelled and a single judge orders a main hearing in the case, whereas when discussing the case during the main hearing, the single judge is bound neither by the legal qualification nor by the type of punishment or the length of the sentence contained in the criminal order.
- The principle of the prohibition of reformationis in peius is not generally applied in this case and, likewise, the imposition of stricter punishment cannot be grounded on the arbitrariness of the, instead it needs to correspond to the ascertained facts. The imposition of stricter punishment must be grounded in the ascertained facts of the case and must be sufficiently rationalized by the court (Section 125(1) of the Code of Criminal Procedure).
- No. 47** When considering whether the offender, by failing to fulfil the maintenance obligation towards his/her children, committed one or more independent misdemeanours of evading the maintenance obligation pursuant to Section 196 of the Penal Code, the number of environment, in which the children are raised (e.g. by different mothers, foster parents, at multiple educational institutions).

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 107** Pursuant to Section 8 of the Civil Procedure Code, in the wording effective until 31 December 2013, divided authority could be stipulated only by law and not by the articles of a civic association.
- No. 108** A circumstance when the plaintiff is initiating a large number of litigations, whereas the majority of the litigations initiated and conducted by the plaintiff constitutes litigious disputes justified by the plaintiff’s querulous nature that end by the plaintiff’s ill success, cannot be deemed an objective circumstance preventing the plaintiff from working while serving a sentence of imprisonment. In such a case, the plaintiff’s lack of means as a consequence of the absence of earnings cannot be taken into consideration as a reason for relieving the plaintiff of the obligation to pay court fees.

- No. 109** In accordance with Section 140(2) of the Civil Procedure Code, the state reimburses the cash expenses and remuneration of an appointed legal counsel for performed acts of legal services for the entire period, for which the legal counsel has been appointed as the party's representative. It is not possible to recognize the retrospective effect of a decision overruling a resolution on the appointment of a representative (Section 30 of the Civil Procedure Code), even if a recognized exemption of the represented party from court fees was retrospectively revoked (Section 138 of the Civil Procedure Code).
- No. 110** If the enforcement of a foreign decision is subject to the regulation set forth by the provisions of Sections 14 and 16 of Act No. 91/2012 Coll., on Private International Law, it may be effected solely by way of court enforcement, whereas, in such a case, distraint under Act No. 120/2001 Coll., on Court Distraint and Distraint Activities (Code of Distraint Procedure) and on Amendment of Certain Other Acts, may be carried out only in conformity with such foreign decision, which was recognized based on a special decision of a Czech court pursuant to the provisions of Section 16(2) of Act No. 91/2012 Coll., i.e. by a judgment which needs to be rationalized.
- No. 111** By non-securing the care of midwives during home births, the state authorities neither commit incorrect official procedure nor violate European Union law by such conduct since Czech legal regulations, Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms or Article 4 of Council Directive 80/155/EEC do not imply the obligation of the state to secure the care of midwives to pregnant women in a home environment.
- No. 112** When considering the commensurateness of the length of proceedings, the length of the proceedings concerning renewal approval is not taken into account.
- No. 113** The conclusion that the incommensurate length of administrative proceedings inflicted non-material damage upon the party to the proceedings is given when the administrative proceedings involve a dispute relating to a right or a liability, which is true and serious and the decision of which has direct influence on the existence, scope or the manner of exercise of the subject right or liability under the given circumstances, where such right or liability are grounded on national law and are of a private-law nature.
If, within administrative proceedings, the administrative body violated the obligation to carry out an act or to award a decision within the deadline stipulated by law, the same constitutes incorrect official procedure within the meaning of Section 13(1) of Act No. 82/1998 Coll. (as amended), however, the refutable presumption of the occurrence of damage shall not be applied.
- No. 114** The assumption of a debt from a bill of exchange by a third party solely on the basis of an agreement concluded in accordance with the provision of Section 531(1) of the Civil Code is not capable of causing a change in the person of the drawee; it does, however, give rise to a relative objection, which the drawee may use when contesting the obligation to pay the bill of exchange.
- No. 115** A bill guarantor who paid a bill of exchange does not acquire the rights arising from the bill of exchange in relation to other guarantors who have given a guarantee with respect to the same debtor (promissory note issuer).
The internal relationship between such bill guarantors, which does not have the nature of a bill relationship, conforms to the rules set forth by the provision of Section 511(2) and (3) of the Civil Code.
- No. 116** As in the case of the insolvency trustee, a debtor subject to discharge, who contested the authenticity of a non-enforceable claim of a registered creditor, is not a person

legitimated to lodge an incidental action to contest the same. If such an action is filed by the debtor all the same, the insolvency court shall (should) dismiss it as lodged by a person not authorized to do so (in accordance with Section 160(4) of the Insolvency Act).

The obligation of the debtor (and of the insolvency trustee) to contest a claim of a registered creditor no later than until the end of the procedure reviewing such claim (Sections 190 to 192 of the Insolvency Act) remains unaffected by the regulation contained in Section 410(2) of the Insolvency Act.

- No. 117** The provision of Section 242 of the Insolvency Act contains a separate regulation of wilfully shortening legal acts of the debtor. An assessment whether a debtor committed a wilfully shortening legal act (Section 242(3) of the Insolvency Act) in the period of 5 years preceding the initiation of insolvency proceedings is independent of a review of the preconditions contained in the provision of Section 240 of the Insolvency Act, which regulates the ineffectiveness of the shortening legal acts made by the debtor without adequate consideration. Therefore, the precondition for applying the provision of Section 242 of the Insolvency Act on the debtor's legal act made in the period of 5 years preceding the initiation of insolvency proceedings does not require that the same constitutes a legal act made by the debtor when bankrupt or a legal act resulting in the debtor's bankruptcy.
- No. 118** Within the meaning of Section 389(2)(b) of the Insolvency Act, a debt from entrepreneurial activities does not prevent the resolution of the debtor's actual or imminent bankruptcy by discharge even in the case of a creditor's claim that, after the termination of the insolvency proceedings, in which the insolvency court cancelled bankruptcy declared on the debtor's assets pursuant to Section 308(1) (c) or (d) of the Insolvency Act, remains unsatisfied because the creditor failed to submit it or failed to enforce it as a claim towards the bankruptcy estate (Section 168 of the Insolvency Act) and or a claim considered equal to claims towards the bankruptcy estate (Section 169 of the Insolvency Act), or because it is a claim not satisfied in insolvency proceedings.
- No. 119** An employer cannot serve a notice of termination of employment to an employee due to non fulfilling the preconditions stipulated by legal regulations pro the performance of the agreed work pursuant to the provision of Section 52(f) of the Labour Code if the employee does not meet the preconditions only in relation to one out of multiple agreed types of work.
- No. 120** A proposal for institutional care within the meaning of the provision of Section 53(1)(a) of the Labour Code should be understood as a recommendation of an attending physician to accept an individual into institutional care; it is not necessary for such recommendation to specify the facility where such institutional care is to be provided.

Popularisation terms:

23 Cdo 3200/2015 – Divided authority pursuant to the articles of an association.

30 Cdo 3877/2014 – Reasons for relieving a person serving a sentence of imprisonment of the obligation to pay court fees.

25 Cdo 4066/2015 – Retrospective effect of a decision overruling a resolution on the appointment of a representative.

20 Cdo 1349/2016 – Enforcement of a decision of a foreign country court.

30 Cdo 3598/2014 – Care provided by midwives during home births.

30 Cdo 2780/2015 – Renewal of proceedings and the liability of the state for damage.

- 30 Cdo 344/2014 – The liability of the state for damage inflicted by protracted administrative proceedings.
- 29 Cdo 3207/2013 – The assumption of a debt from a bill of exchange by a third party.
- 29 Cdo 2653/2015 – The entitlements of a bill guarantor who paid a bill of exchange.
- 29 ICdo 45/2014 – The position of a debtor subject to discharge who contested the authenticity of a non-enforceable claim of a registered creditor.
- 29 ICdo 44/2014 – Wilfully shortening legal acts of the debtor.
- 4 VSOL 1268/2016 – Debt from entrepreneurial activities and resolution of the debtor's actual or imminent bankruptcy by discharge.
- 21 Cdo 3240/2015 – Termination of employment and non-fulfilment of preconditions only in relation to one out of multiple agreed types of work.
- 21 Cdo 968/2015 – Institutional care within the meaning of the provision of Section 53(1)(a) of the Labour Code.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	PhDr. Mgr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.